HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU

LOGODNICUL

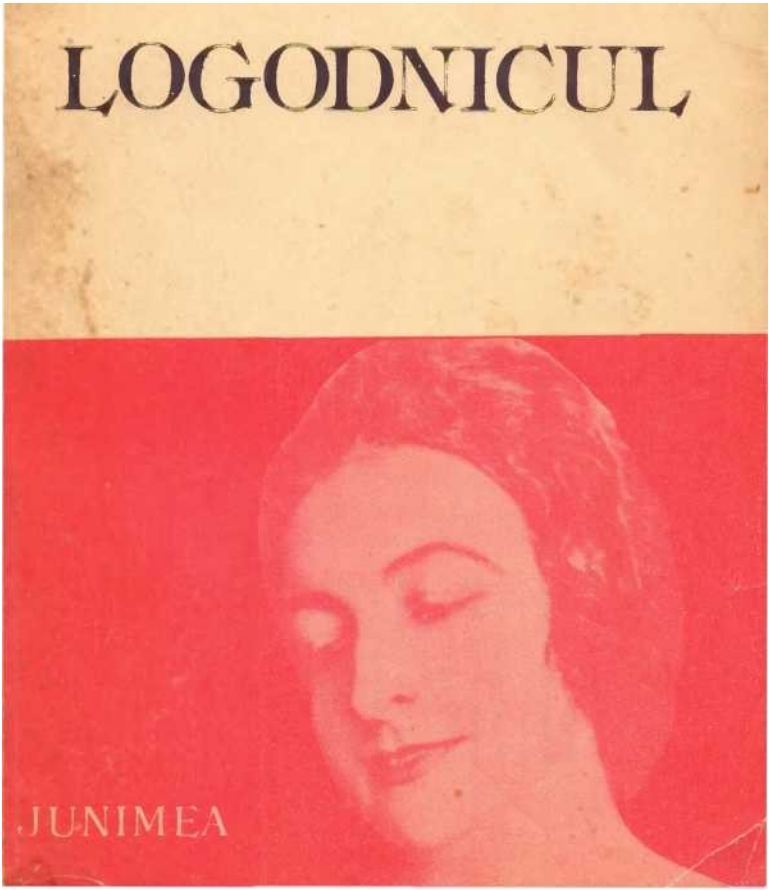

JUNIMEA

HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU

L O G O D N I C U L

Acest roman e închinat cercului „Sburătorul“, în mijlocul căruia a fost citit la şedinţele duminicale ianuarie-martie 1935.

HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU

LOGODNICUL

Roman

Postfaţă
de
IOAN HOLBAN

Editura „Junimea” 1986

Coperta : *Mihai Bujdei*

**Textul volumului este preluat din Opere, IV, Antologie şi note de
Eugenia Tudor-Anton.
Text stabilit de Viviana Şerbănescu, Editura Minerva, Bucureşti,**

Coperta : *Mihai Bujdei*

1980 (p. 11—247)

PARTEA I-a

Era umed. Pica din ceaţă. Costel călca delicat pe trotuarul asudat. Traversă, fără ca un strop să-i păteze pantofii sticloşi sau marginea pantalonului larg. Strînse pardesiul englezesc pe corp, potrivind gulerul la locul lui cu o mişcare cochetă a gîtului.

Bine că nu e ger şi zăpadă !... Februarie !... Gata cu iarna !... Trăsese la fit încă un an cu paltonul. La iarna viitoare, blană! Dacă-o vrea Dumnezeu!

Erau vreo doi ani de cînd dorea haină cu blană... Adică, la drept, numai gulerul ! *Colcheile,* larg, bogat, de vizum, şi bordură. Croiala însă, ca pentru o haină îmblănită... Se şi vedea îmbrăcat !

Dacă ar fi avut blana chiar din iarna asta, erau bani stricaţi la clima dulce ce fusese... În schimb ar fi „epatat“ cu ea pe doamna în ¡gri, pe marchiza de la conferinţe.

Cu o mişcare din şolduri îşi potrivi cordonul pardesiului, care se lăsa uneori în jos, şi, luîndu-şi • pasul elastic de june „şic“, intră pe o uşă laterală a Casei şcoalelor. înainte >se uită însă cu precauţiune în stradă. Nu cumva să treacă din întîmplare vreun coleg şi să-I zeflemisească o lună întreagă la birou : „Costel Petrescu la Casa şcoalelor, asistînd de două ori pe săptămînă, regulat, la conferinţele pentru adulţi ale profesorului Dumitriu de la Belle-arte“.

Ar fi fost un haz cu spirite de care n-avea nici o poftă.

Costel Petrescu se trăgea dintr-o familie de dascăli ; tatăl lui, al treilea din neam, era »dascăl la Biserica Domnească din Brăila şi avea ceva pămînt la ţară. Mama

lui fusese institutoare în comuna unde aveau acel pă- mînt ; după căsătorie demisionase, dar Costel ţine mult la faptul că mamă-sa făcuse parte din învăţămînt.

Costel, venit de vreo şase ani la Bucureşti pentru Drept, reuşise să se prenumere printre tinerii la modă — e drept că de mîna a doua — dar bine cunoscuţi la Mircea şi în unele dancinguri — tot de mîna a doua — clasa cea mai răspîndită, dealtfel. El nu prea dansa, nu-i plăcea şi mai era şi funcţionar la o bancă, ceea ce îi impunea unele rezerve. Cînd ziceai însă Costel, se ştia de cine e vorba într-un anumit mediu.

La această situaţie, destul de strălucită, băiatul dascălului Petre ajunsese fără multă osteneală. îi plăcuse totdeauna hainele curate şi frumoase, de aceea cu banii pentru instalarea de student îşi comandase un rînd nou de haine după ultima modă, ceea ce îl aşezase de la început şi aproape fără voie printre alţi cîţiva tinerii bine îmbrăcaţi.

Aceia, e drept, nu erau studenţi în anul întîi ; aveau alte ocupaţii cari le lăsau mult timp liber. Timp liber îi trebuise şi lui Costel, de aceea chiar pierduse, din lipsă de frecvenţă, anul întîi. Pînă la urmă tot îşi trecuse examenele de-al doilea în vreo patru ani, dar se înnămolise la dreptul internaţional de al treilea — „ca toată lumea“, zicea el.

Banii pentru cărţi şi taxe mergeau de-a dreptul la haine şi cravate; cu acelea îşi ţinea rangul. De citit, citea de la colegi, iar camera îi era modestă, deoarece un băiat stă prea puţin acasă. La masă nu era lacom şi n-avea temperament costisitor.

După patru ani, dascălu tăiase scurt subsidiile destinate studiului : „Acum ai carieră !“ — hotărîse. Costel, dealtfel, se proclamase, pentru Brăila, licenţiat. Ce ştia dascălu Petre în privinţa vieţii şi carierii unui tînăr la Bucureşti ! Om simplu, de la care nu puteai pretinde înţelegere.

Fusese atunci pentru Costel un moment greu de trecut, dar găsise destul de repede un loc la o bancă particulară, graţie cunoştinţelor bune pe care le avea. Mamă-sa îi mai trimitea din cînd în cînd cîte un mandat din economiile ei : „de cravate“, ba şi „de chirie“.

La bancă, Costel avea trei mii lei pe lună. Alţii luau mai mult, dar şi munceau mai mult. Totuşi Costel lucra zilnic trei ore înaintea dejunului şi două după, adică făcea act de prezenţă, căci pentru un sutar bătrînul Dighiu, contabil vechi, îi punea registrele la punct. Celorlalţi le da ţigări, ceea ce îl făcea simpatic. Ţigările le avea gratis de la Lupescu — un tip. Tot el îi găsise slujba la bancă. Costel fuma rar cîte una.

La birou nu era prea mult (¿e lucru ; biroul nu-l obosea, mai ales că mai şi lipsea uneori. E drept că a doua zi intra cu frica să nu fie dat afară ; pentru a se despăgubi de astfel de emoţii umilitoare, sîmbătă după- amiază lipsea mai de regulă, fiindcă directorul lipsea şi el. Sîmbătă după-amiază, junele Costel îşi revizuia hainele şi pe seară se ducea la bodegă şi la dancing.

De la un timp însă, Costel era dat dezertor şi de ia bodegă şi de la dancing.

— Unde-ai pierit? — îl.întreba cîte un prieten cînd îl prindea pe stradă.

— Te-ai plasat pesemne şi faci pe ingratul ! — îi zicea altul, măsurînclu-l de. sus în jos şi de jos în sus.

în timpul inspecţiei, Costel pălea. Negreşit, era tot bine îmbrăcat, dar el ştia unele dureri ale vestonului sau macularea invizibilă. a gulerului. Amănunte ale vieţii scumpe, asupra cărora era foarte susceptibil.

Dacă inspecţia era însă satisfăcătoare, Costel, răsuflînd, glumea :

— Cînd ai să mă vezi cu blană de vizum, atunci stăm de vorbă despre plasare ! — şi trecea grăbit mai departe ca să nu fie nevoit să dea explicaţii.

Pentru blană el se gîndea la un împrumut şi la rate, iar în ce privea absenţele... Atît mai lipsea, să fie văzut la Casa şcoalelor, pentru ca dispoziţia umoristică a „bandei“ să aibă aliment. îi ştia cum sunt; le trebuia un subiect de glumă, o victimă ; l-ar fi urmărit, ar fi făcut cine ştie ce spirite de prost-gust şi i-ar fi descoperit secretul — dublul secret. Tot programul i s-ar fi stricat.

Nici pe el, vezi bine, nu l-ar fi prins nimeni pe la Casa şcoalelor dacă n-ar fi fost „motive“. întrucît îl putea interesa cursul profesorului Dumitriu ! De multe ori nici nu ştia subiectul conferinţei. El însuşi se întreba ce

vor fi căutînd acolo cele douăzeci de persoane din auditoriu, oameni în toată firea? Un ,colonel de artilerie nelipsit, două cucoane vîrstnice, cu briliante în urechi şi blăni de astrahan !... N-aveau altă treabă ! Erau probabil şi cîţiva studenţi, iar restul, lume mai nespălată, mai de mahala... deoarece era prost îmbrăcată : „Haina face pe om ! “ Aceleaşi figuri în fiecare seară de la 6—7. Ce idee pe aceia»să se înfunde într-o sală rece şi goală ca să asculte banalităţi şi să vadă pe un ecran poze proaste : *Gioconda...* sau *Calul alb* — parcă de lemn -- cu Napoleon cu tot ! Cine n-a văzut pe cărţi poştale !... Un pisălog Dumitriu !

El, Costel, »venea acolo miercurea şi sîmbăta să aştepte ora şapte jumătate, cînd Ninon ieşea de la Conservator. în aşteptare, avea o altă atracţie : pe doamna în gri ! îi,plăcea, îl interesa. Ca şi mamă-sa, el totdeauna avusese gusturi alese ; din romaneie-foileton preţuia numai personagiile distinse şi doamna în gri era tocmai foarte distinsă. Talia zveltă, puful vpărului care poleia ceafa albă, profilul palid, delicat. Apoi, de la pantoful de Suède gri, ciorapi argintii de mătase, paltonul de.catifea gri cu blană la fel, pînă la toca de lamé argintiu, toaleta era asortată perfect. Costel, care era cunoscător de modă feminină ca şi masculină, privind-o, avea o impresie de lux şi nobleţă.

Mîini albe ca de zahăr, cu degete , ascuţite. Pe mina dreaptă o brăţară lată de argint vechi, tot asortată. Costel îşi închipuia jaretierele de panglică. albastră cu buclă argintie, cum văzuse el într-o vitrină ; îşi închipuia acest obiect intim de toaletă, fără nici o cutezanţă, »respectuos.

Un timp, Costel, care avea fire poetică, se mulţumise cu o contemplare artistică a profilului, - abia mai tîrziu avusese curiozitatea să o vadă din faţă. Tot frumoasă : nasul drept, gura arcuită şi ochii mari argintii, ,ca apa, ochii asortaţi, cari se clătinau tot ca apa şi păreau a te sorbi. Nu sorbeau,pe Costel, ci sorbeau cuvintele profesorului Dumitriu sau fixau imaginile de pe ecran. Totuşi Dumitriu :şi ecranul nu păreau a avea aprobarea totală a necunoscutei : se , vedea după mişcarea dispreţuitoare a buzelor, după privirea de negaţiune.

Uneori, Costel, legănat de conferinţă, cu ochii pe jumătate închişi, clipind numai ,din cînd în cînd spre

doamna argintie, visa că e îmbrăcat în haine Louis XV şi dă cu eleganţă mîna unei marchize ce semăna deit cu necunoscuta în gri. Costel avea noţiuni de istorie şi era superior tuturor colegilor , de la bancă în ce priveşte cultura generală şi gustul subţire.

La una din conferinţe i se întîmplase să ridice de subt bancă şi să înapoieze marchizei o mănuşă gri şi nu se supărase de privirea ei de sus şi de gestul ei rece, cari erau în „stil nobil". Oîte o.monosilabă de la bancă la bancă, despre fumul sobei de fier, rămăsese fără răspuns, dar Costel adora femeile mîndre. La ora şapte, Costel devenea mai indiferent cu secolul marchizelor, se apropia ceasul pentru Ninon, şi Ninon nu era răbdătoare — alt stil decît cel Louis XV. „Două femei !" — surîdea Costel, complezent cu sine.

Întîlnirea lui cu Ninon pentru întîia oară, acum un an aproape, nu-i putea ieşi din minte. Nu , înceta să se întrebe cum de se arătase Ninon aşa de uşuratecă la prima vedere, deşi totuşi nici pînă acum încă nu făcuse mari progrese... pe cînd el ar fi crezut... Nu reuşea defel să rezolve problema şi stăruia asupra ei.

Pe Calea Victoriei, în dreptul Café-ului Elisée, în martie trecut, Costel văzuse pe Lupescu, cel mai grozav din banda lor, Lupescu, „tipul", oprit cu o damă... Toată ochi ! Ochi fardaţi gros şi icari aruncau priviri de proiector. Gura plină, desenată violent cu roşu de buze, nas care mirosea în vînt după vînat, obrazul dat, cu alb de porţelan, roşit cu cinabru spre urechi, păr tuns băieţeşte, *tailleur* de catifea ¡verde cu blană gri imitaţie... Era greu să n-o vezi de departe şi să n-o auzi... Rîsul sonor făcea pe oricine să se întoarcă.

Costel j se oprise de-a dreptul, crezînd că e o cocotă şi apostrofase pe Lupescu :

— *Mon cher*, nu mergi la aperitiv ?

Dama rîsese în cascade, cu ochii spre un domn cu barbă, care trecea * şi care primise din plin privirea ei sclipitoare.

— Mergem, dragă î zisese dama lui Costel, apucîndu-i de braţ.

— Domnişoara Ninon Dragu ! — Domnul Costel Petrescu —, prezintase ca la ambasadă Lupescu, cu mutra

lui cea mai serioasă. Nu păruse a o face din glumă. Lu-

pcscu era socotit la bodegă ca un personagiu. Înfumurat, ielegant, englez, în fine ! Avea, desigur, bani de acasă şi era ocupat cu afaceri, despre cari nu vorbea niciodată şi cari îi lăsau mult timp liber. Era singurul din bandă care , întreţinea raporturi şi cu cei de clasa I-a : curse, club... şi cabinete particulare.

— Să nu fie din poliţia secretă ! — îndrăznise unul odată.

Nimeni nu răspunsese şi nu se, mai pusese niciodată chestiunea. Dar, cine era atunci... dama... domnişoara ? se întrebase Costel. La prezintarea cu protocol Ninon răspunsese : „Chiar, eu !" chicotind.

Aşa fusese întîia întâlnire, care trudea şi acum creierul lui Costel. De cîte ori pe urmă întâlnise pe Ninon, îl oprise ea, ba chiar lăsase pe altcineva — avea cunoştinţe multe — şi venise spre el. Era tot veselă, dar nu chiar în felul de la întîia întîlnire, şi Costel se întreba daca nu cumva fusese el atunci un bădăran, sau care fusese pricina că o - luase drept o „damă". Se întreba, dar, ciudat lucru, nu întreba pe alţii ; îl reţinea ceva, un scrupul, anume faptul că i-o recomandase Lupescu, pe care ; Costel îl admira cu oarecare teamă.

Acum Ninon îi părea vioaie, deşteaptă, frumuşică, ba pr.ea frumuşică, şi, ce e drept, plină de atenţie pentru el, ceea ce îl ¿măgulea şi îi dădea remuşcări, mai ales că Lupescu îi şi dase unele informaţii pe cari tocmai ie dorea. Erau trei surori orfane, crescute de un unchi, frate cu tatăl lor, un domn în vîrstă cu situaţie frumoasă. Ninon era «cea mijlocie. Terminase şcoala profesională şi trecuse concursul, dar unchiul nu o lăsa să muncească... Ca să nu stea neocupată şi cum avea voce frumoasă, se înscrisese pentru canto la Conservator... Locuiau pe Popa Tatu în casă proprie... Ninon avea mulţi admiratori, dar era foarte pretenţioasă : „Sunt tînără, nu-mi lipseşte nimic, vreau să aleg ¿şi pînă atunci să mă distrez !" — aşa răspundea la propuneri... Unchiul era generos cu ele, dar cam sever... Costel făcuse bună impresie domnişoarei Dragu.

Cam astea erau informaţiile şi erau satisfăcătoare, ii plăcea lui Costel că ■ Lupescu vorbea de ea cu dezinteresare şi totodată favorabil. Un moment se temuse că Lupescu face curte fetei, ceea ce l-ar fi înlăturat pe el, iar io buna părere despre domnişoara Dragu convinse pe

Coste], ca toate părerile mentorului său. Cit despre impresia pe care el, Costel o făcuse asupra domnişoarei Dragu, nu se îndoia ! Băgase de seamă că îl. place.

Ninon se informase şi ea. „Incolor, inodor, insipid", lămurise Lupescu. „Atunci bun ?" „Da. Bun şi aprobat". Răspunsul ; lui Lupescu ironic, iar Ninon pe gînduri.

Mai spilcuit ca de obicei, Costel Petrescu trecuse într-o zi pe Popa Tatu : o casă mare, cu subsol şi cu toate storurile lăsate. Norocul lui că nu-l văzuse nimeni fă- cînd curte pe sub ferestre.

De pe Calea Victoriei nu lipseau însă nici Costel, nici Ninon. Era aproape un *rendez-vons.* Începuse prin a face cîţiva paşi împreună, apoi progresase şi o conducea pînă la colţ, spre Ştirbei, mai tîrziu chiar pînă la colţul Ştirbei cu Popa Tatu. Se întîmplase, de două-trei ori, să fie văzuţi de cineva din familie : „Uite, soră-mea Ana !..." Sau : „E sora mea cea mică !" — zicea îngrijorată Ninon. Iar altă dată, cu adevărată teamă : „E nenea !" Trecea un automobil cu un domn gras, înţepenit într-un guler prea înalt. Aşadar, acela era tutorele.

Costel simţea răspunderea acelor accidente. Curios amestec de libertate şi de severitate era existenţa domnişoarei Dragu. Conchidea logic : viaţa modernă. Se temuse ca nu cumva să i se taie plimbările, totuşi regimul urmase neschimbat. Peste un timp, Ninon îi spusese foarte serios :

— Vino la noi acasă să cunoşti pe unchiul şi pe surorile mele... E mai bine aşa j

Costel, bucuros, venise chiar de a doua zi, spilcuit, fireşte, dar cam intimidat. În programul vieţii lui bucureştene de pînă atunci nu intrase vizitele de familie.

Casa domnului Dragu nu semăna defel cu locuinţa modestă a dascălului Petre. Un vestibul larg, cu oglinzi mari şi preşuri roşii, un fecior cu mănuşi albe, un salon cu mobile de nuc masiv, apoi biroul cu scaune de piele rusească şi o bibliotecă uriaşă, de nuc sculptat, ale cărei uşi pline nu lăsau să se vadă cărţile. Impunător. Domnul Dragu îl primise foarte rece. Era felul lui : de la un om aşa de important şi în vîrstă, Costel nu avea nici o pretenţie. Apoi, el se socotea cam deocheat faţă de tutore, din pricina plimbărilor cu Ninon.

Văzut de aproape, domnul Dragu era de talie mijlocie, legat, dar nu gras, afară de pîntecele proeminent ; cu păr cărunt, tuns scurt ca o perie, şi mustăţi zburlite şi aspre ca de cotoi, ridicate în sus ca ale Kaizerului, cu care Costel îl asemăna. Purta redingotă şi avea ţinuta şi glasul militărești.

După cîteva fraze banale — domnul Dragu vorbea cam astmatic — sosise feciorul cu mănuşi aducînd dulceaţă pe o tabla de argint — obicei vechi boieresc, desigur. între timp apăruse Ninon, pe care o vedea pentru prima oară cu capul gol şi care semăna cu Lya de Putty în filmul *Variété.* Primul film pe care-l văzuse Costel licean, la Brăila. Ninon întinsese fruntea unchiului şi Costel observase cu neplăcere că nenea avea buze umede şi cu negi. Apoi Ninon invitase pe Costel alături, unde erau prietenele ei, şi audienţa la tutore luase, din fericire, sfîrşit.

De la stînjenirea acelei confruntări, Costel trecuse la zăpăceala unei adunări de vreo şapte fete : cele două surori şi prietenele de la Conservator. Nu avuse putinţă să strecoare un cuvînt în conversaţia înteţită a duduilor, în schimb, printre vorbe, glume şi rîsete, fetele se uitau la - el cu un aer şiret. O cutie de bomboane Zamfirescu se golise, Ninon dînd exemplul : „Mor după ciocolată !“ După o jumătate de ceas, spre uşurarea lui, Ninon propuse lui Costel să iasă în oraş, fără a se preocupa de celelalte fete. Ninon avea totdeauna idei originale, dar amestecul de etichetă şi familiaritate din casa Dragu zăpăcea hotărît pe Costel, împiedicîndu-l de la o opinie desluşită. Se oprise la ideea că aşa e viaţa de familie în capitală.

De atunci înainte, bodega şi dancingurile înregistrase lipsa lui Costel. La început camarazii se interesară, apoi renunţară să-i mai ia urma. Singur Lupescu părea iniţiat :

— Te duci uneori pe la familia Dragu !... Nu ştiu cum se face că eu n-am mai putut merge de mult pe acolo !... spusese într-o zi.

Aşadar, Lupescu frecventa casa Dragu. Un mic fior de gelozie străbătuse pe Costel... Dar ce drept avea el !... Lupescu i-o prezintase... Nimic de mirare s-o placă... Cine n-ar fi plăcut-o ! Şi, dealtfel, lui nu-i păsa. O distracţie !... Mai mult el îi era fetei simpatic !... Pînă la urmă,
Lupescu avea poate afaceri cu domnul Dragu. „Nenea“

inspira un mare respect lui Costel ; în închipuirea lui, situaţia socială a acestui domn cu aere de maior de jandarmi în civil creştea tot mai mult. Cutezase odată să întrebe pe Lupescu şi aflase că Dragu era vicepreşedintele Sfatului negustoresc şi mare angrosist pe Smîrdan. El, care-l crezuse cel puţin senator, nu fusese defel decepţionat. Dealtmintrelea, tonul cu care Lupescu declinase acele titluri le da importanţă. Vicepreşedinte al Sfatului negustoresc nu e puţin lucru ; pînă la urmă, nici senatorul pe care-l ştia Costel — din vedere — nu avea ifosul, răsuflarea scurtă şi privirea aspră, subt sprincene stufoase, a domnului Dragu. Nimeni nu te ţinea la aşa distanţă şi nu-ţi inspira dorinţa să scapi teafăr de subt acel control. Domnul Dragu era autoritar şi părea pătrunzător. Ţinea mîinile la spatele redingotei, ca Napoleon, şi scotea din buzunarul de la piept un portofoliu doldora de mii, cu un gest de bancher. Ticuri cari făcuse asupra lui Costel mare impresie.

Costel urmărea două aventuri. Deodată două ! Admira cu exaltare pe doamna în gri şi ducea fetelor Dragu flori şi bomboane. Doamna în gri era un ideal îndepărtat, iar Ninon îi plăcea. îi plăcea mult, dar n-o iubea. Costel nu se aprindea ca unii. în aparenţă nici Ninon nu era sentimentală, totuşi ea părea amorezată de el. Negreşit că un băiat nu putea refuza simpatia unei fete nostime cum era Ninon, mai ales un băiat liber şi o fată care şi ea iubea libertatea. Costel putea profita de favoarea pe care i-o acorda ; îl turbura încă din cînd în cînd impresia primei lor întîlniri. De ce oare se purtase Ninon atunci în aşa fel ? Acum era mult mai cuviincioasă, evita admiratorii, iar în casa Dragu, afară de el, Costel, nu intra nici un bărbat. La Conservator erau colegii ! Dar colegii sunt altceva. Costel nu era gelos şi se deprinsese cu felul expansiv al Ninei. Singurul pe care-l invidia puţin era tot Lupescu. Nu de altceva : Lupescu, cînd se întîlneau, era foarte serios faţă de Ninon şi ea la fel ; îl invidia pe Lupescu pentru că era mai elegant ca el... Şi mai frumos, nici vorbă... Era părerea lui Costel... Dac-ar fi fost femeie, Costel ar fi găsit pe Lupescu foarte seducător. Dar Ninon îl prefera pe el. Chestie de gust. Era bine Lupescu : nalt, subţire, cu faţa fină, ascuţită, cu buze ironice şi cu monoclu ; de rîndul ăsta însă, succesul era al lui.

Costel luase acum deprinderea să vie la două zi Le în Popa Tatu, între trei şi patru după-amiază. „E ora cea mai bună“, îi spusese Ninon însăşi, ceea ce arăta o complicitate. Feciorul nu mai apărea ; îi deschidea una din fete şi nu mai rămîneau în salon şi nici în bibliotecă —- spre bucuria lui Costel — ci în camera fetelor, pe coridorul cu geamuri al casei. Devenise acolo familiar, făcea probleme celei mici, care, deşi de cincisprezece ani, era abia în a doua la externat. Costel desena şi monograme pentru brodat Anei, sora cea mare, fată harnică, urîţică însă şi lipsită de cochetărie, dar ea ducea toată gospodăria casei. Cea mică era frumuşică, obraznică şi ursuză.

Cu încetul Costel intrase în amănunte de familie. Domnul Dragu era foarte bun, dar foarte pretenţios. Toate trei fetele păreau a se teme de el.

— E acasă ? — întreba Ninon, de la uşă, cu pălăria încă pe cap, căci se întîmpla să lipsească cînd Costel sosea mai devreme.

Cînd afla că nenea lipseşte, Ninon părea mulţumită. Cea mică se strecura ca un şoricel pe coridor, ca să nu întâlnească - pe nenea. Ana îi purta şi ea mult de grijă. „Un fel de tiran binefăcător !“ fusese concluzia lui Costel, care era fin observator. El însuşi era foarte mulţumit cînd tiranul lipsea. - Costel îi recunoştea toate meritele, dar nu-l putea simpatiza. Chiar ocultă, prezenţa lui era apăsătoare.

Epocă plăcută de idilă, care dura de cîteva luni cu progrese în familiaritate şi prietenie. Familiaritate în sensul că fetele îi spuneau pe nume şi el asemeni lor ; nu - se mai jena nimeni de el cînd era ceva deranjat în casă ; uneori Ninon îşi schimba rochia cînd el era de faţă ; firește, se uita în altă parte şi ea se trăgea în- tr-un colţ, lîngă dulapul cu rochii. Alte familiarităţi însă, nu ; într-o seară pe stradă, în întuneric, Costel cercase o sărutare şi căpătase o pălmiţă. Nu se supărase, ba chiar îi convenea atitudinea. Aşadar, numai aparenţele erau prea zglobii.

Caracterul Ninon îl avea, e drept, cam dificil, dar sufletul bun. Se irita lesne şi atunci nu prea ţinea seama la cuvinte, însă îi trecea. Cînd era nervoasă, cîrpea cîte o palmă sonoră celei mici, care răspundea • între dinţi — desigur, o obrăznicie. Era obraznică tare Lucica şi el nu făcea haz, totuşi îi era greu ■ să asiste la pălmuială şi mai ales, delicat cum era de felul lui, nu se putea deprinde cu

vocabularul slobod al • Ninei. Desigur, ei nu-i spunea nimic ; atît ar fi lipsit, să intervină. Ana uneori certa pe Ninon ; deşi departe de a fi-egala ei (în orice feJ), avea ceva autoritate, pentru că ea îngrijea de toţi „Ana, dă-mi ! Ana, fă-mi !“ Negreşit-că dacă Ninon ar fi fost ceva mai dulce ca maniere, Costel ar fi plăcut-o încă mai mult. Purta de grijă să n-o contrazică pentru a evita unele epitete, cărora Ninon le da drumul la iuţeală. în momente cînd o vedea arţăgoasă, prudent, tăcea : era din partea lui o dovadă de tact. Ninon era şi foarte capricioasă ; uneori, în toane bune, cînta, declama şi, darnică, împărţea o rochie Lucicăi, care se roşea de plăcere, cu toate că nu ştiai cu ea niciodată ce simte ; un *sweciter* îl da Anei, sincer mulţumită, dar care întreba de zece ori : „Ţie zău că nu-ţi mai trebuie ?“ Printre capriciile Ninei — căci fetele, ca şi unchiul, îi ziceau Nina în casă, numai prietenele ■ şi prietenii o chemau Ninon, Lupescu era cel care o botezase — aşadar, printre capriciile ei era şi acela ca - nu cumva Costel să vie la altă oră decît cea indicată de ea: „Oricînd, trei la patru”. Casa noastră nu • e moară !“ De asemeni nu putea suferi s-o oprească pe stradă cînd ea avea tîrguieli urgente. Se înfuria, gata să-l concedieze dacă îi abătea • ei că a fost indiscret. O întrebase odată de ce nu umblă cu automobilul unchiului.

— Asta e măgărie, să te amesteci în afaceri de familie !

în astfel de ocazii, Ana intervenea împăciuitoare :

— Cere iertare lui Costel ! poruncea blînd Ninei, care, după ceva mofturi, consimţea să surîdă.

— N-o mai supăra î mustra glumeţ Ana pe Costel, care se ruşina ca un vinovat.

Pînă la urma urmei, era o familie unită, iar între ei doi erau discuţii de amorezaţi. Ninon, mai ales, ţinea în fond la el : cine decît el venea aproape zilnic în Ccisa Dragu, cu riscul să provoace Ninei nemulţumiri cu unchiul ? Cine o însoţea pretutindeni — fireşte, unde şi cînd vroia ea ? Tot ce i se părea lui ciudat în purtarea şi capriciile ei venea, desigur, de la împrejurările de familie. Cînd era bine dispusă, Ninon îi făcea confidenţe : Nenea făcuse o afacere cu Ministerul Comerţului ! Nenea avea necazuri cu un debitor incorect ! Nenea cîştigase la sorţi la Acţiuni şi îi dăruise un inel cu briliant, nu era o piatră mare, dar va veni şi aceea. Visul Ninei, ca şi al lui Costel, era însă o

haină de blană... Ana era zgîrcită şi punea bani la o parte. E drept că ele n-aveau prea mulţi bani de buzunar, căci nu posedau nici o avere a lor, proprie. Totul era al unchiului, care le va înzestra la timp, aşa cum va crede. Pînă atunci le da tot ce le trebuia, de aceea nenea trebuia foarte mult menajat. Recomandaţia asta, făcută anume lui Costel, era un semn de tandreţă : Ninon dorea ca el, Costel, să fie bine văzut de unchiu, atitudine afectuoasă care corecta epitetele urîte şi acel : „M-ai plictisit !“ — care revenea ca un refren penibil.

Pentru astfel de bune sentimente, Costel avea faţă de unele necuviinţe multă răbdare. îl costau mai ales anume observaţii nedelicate: „Ce eşti aşa de jigărit azi ?“ Sau : „Mi-e ruşine să umblu cu o secătură ca tine !“

Un fel de a vorbi, firește, dar care lovea în unele puncte dureroase : familia şi îmbrăcămintea. Era băiatul dascălului Petre, ce e drept; iar în ce priveşte eleganţa, nu putea, firește, egala pe un Lupescu, mai ales că florile, bomboanele şi tîrguielile mărunte ale Ninei, pe cari negreşit n-o putea lăsa să le plătească cînd erau împreună, micşorau sumele destinate croitorului, iar scumpirea stofelor creştea, creştea. Timpul cît nu era ocupat la birou şi cu Nina, Costel îl trecea îngrijindu-şi hainele : ciuinul, benzina, neofalina, anume fără miros, şi călcatul cu aburi nu mai aveau pentru el secret de întrebuinţare. Acum în urmă i se adăugase lui Costel şi o povară pe conştiinţă. Niciodată nu fusese dator cu bani ; era un băiat ordonat şi avusese pînă atunci groază de operaţia asta, pe care o credea nefastă. Deunăzi însă, după crize alternate de nervi şi de melancolie, Nina îi mărturisise, în secret chiar de Ana, că a pierdut un medalion oferit ca mărţişor de nenea şi trebuia neapărat • să-l înlocuiască. Găsise la Belmont unul la fel, dar n-avea bani ; cu timiditate spusese suma : două mii de lei. Costel se înfiorase ; oameni milionari ca Dragu puteau da cu înlesnire asemenea daruri ; Ninon era prea neglijentă ; astfel de obiecte se păzesc mai bine.

Totuşi datoria lui cavalerească era să înlesnească pe Ninon în necazul ei ; era şi o satisfacţie de amor propriu. Năduşise o săptămînă • la birou pînă cînd să se hotărască să ceară lui moş Dighiu, casierul, care da în oraş bani cu împrumut.

— Fie î Dar numai o dată şi pentru că te ştiu băiat chibzuit ! Altfel nu dau nimănui de la birou.

Costel crezuse că pentru acel caz excepţional se poate duce la casa Dragu la. altă oră clecît cea obişnuită. După ce aşteptase destul de mult la uşa de intrare, Ninon trimisese răspuns că are migrenă. Era întîia oară cînd nu-l primeau ; ■ ofensat, Costel, fără să se hotărască să plece, sta în faţa Lucicăi, care se uita la el cu mutra ei obraznică. Printr-o bună inspiraţie, întinsese plicul cu bani fetei, care fugise cu el în casă. Costel era ajuns la colţul uliţei, cînd Lucica îl întoarse : Nina îl poftea, cu toate că era bolnavă.

În adevăr, Nina sta culcată şi, cu ochii închişi, gemea. Era îmbrăcată cu un chimono frumos, de mătasă înflorată, care contrasta cu mobilierul modest din camera fetelor. Despre modestia camerei lor, Nina la început dase o explicaţie ; aveau la dispoziţie toată casa, iar la ele în cameră puteau face cîtă dezordine şi zgomot vroiau, căci nenea nu venea acolo niciodată. Acum mai de curînd spusese că le trebuie o cameră mai mare şi că era greu pe un acelaşi coridor cu unchiu, de aceea era proiectat să se repare pentru ele camerele din subsol ; vor fi mai la ele acasă. Costel era prea străin ca să aibă opinii, dar în principiu nu putea suferi subsolul — chiar confortabil, cum va fi fost acel al casei Dragu ; totuşi o intrare separată de aceea a lui Dragu îi convenea. Pe Ninon n-o durea decît capul, dar foarte tare ; dealtfel, nu era singură ; se afla acolo şi un fel de rudă, pe care Costel o zărise uneori şi care nu-i era prea simpatică. Era o femeie de vreo treizeci şi cinci de ani poate, destul de frumuşică, dar cu apucături prea familiare şi cu un fel curios de a se îmbrăca. Totdeauna aceeaşi rochie de catifea neagră, cercei lungi cu pietre — desigur, false — şi o brăţară-ceas, cu diamante adevărate — spunea.

Verişoara Leontina, cum îi ziceau fetele, nu vorbea decît cu „apropouri" şi făcînd semne, lucru supărător pentru cei cari erau străini de acele subînţelesuri. Faţă de ea Costel se simţea caraghios şi neliniştit, deşi verişoara Leontina era foarte amabilă cu el, nici nu-i spusese Ninei cît de amabilă. Dealtfel, chiar în faţa lor, îl poftea stăruitor să vie pe la ea, ceea ce îl plictisea aşa de tare, că roşea. Ninon intervenea atunci cu obicinuita ei nesinchiseală :

— Tacă-ţi gura, Leontino !

Ce fel de rudă era ? Părea că nici unchiul n-o prea suferea, deoarece se ferea de el. Necuviincioasă, verişoara Leontina zicea domnului Dragu „Moşu“. Cînd Costel cercase a întreba pe Ninon, îl repezise : „Rudele sunt rude !...“ Ana tăcea, ceea ce era tot un fel de a apăra rudele, numai cea mică rîdea obraznic, era răucrescută fetiţa asta !

La drept vorbind, Costel recunoştea că e cam egoist : lui nu-i plăceau nici camaradele de la Conservator ; atunci cînd se nimereau împreună, era pentru Costel o zi pierdută ; nici nu puteai închipui glume mai nesăbuite ca ale lor ; cînd începeau de a-şi bate joc de toată lumea — o lume necunoscută lui Costel — era un aima- nah complect de anecdote picante. La obiecţiile lui, Ninon îi explica rezonabilă că e nevoită să trăiască bine cu camaradele, ba chiar simpatia lor era o laudă pentru ea ; Costel putea fi destul de mulţumit că ea nu le seamănă.

În fond, Costel nu era prea convins că Ninon nu le seamănă. Trebuia recunoscut că el era mult mai puţin sincer în sentimente decît ea. în mintea lui o judeca adesea fără multă cruţare, iar cînd cineva îl tachina despre Ninon lua un aer indiferent sau făcea o glumă despre „aventurile capitalei“. Nu era frumos din partea lui — mai ales că Ninon se arătase cu el serioasă. Nu căpătase el o palmă cînd îndrăznise prea mult ? De atunci nu mai reîncepuse şi, dealtfel, el nu ţinea la dezmierdări, fusese mai mult, aşa, o probă.

Ninon, în genere, era iute ia mînă ca şi la vorbă. Lucica, bucătăreasa, feciorul chiar îi cunoşteau lăbuţa, ba uneori şi Ana lua din treacăt ceva. Pentru Ana, Cos- tel se indigna ; o soră mai mare şi, în atîtea privinţe, chiar superioară lui Ninon : gospodăria, de pildă. Cit despre fecior, indignarea lui era încă mai mare : o fată să bată un bărbat ! Costel lua aerul cel mai nemulţumit, dar Ninon îi întorcea spatele sau îi arăta uşa. Nu ştia multe ; o fată şi jumătate, trebuia numai să-i înţelegi şicul.

Dacă în amănunt Ninon se arăta capricioasă, apoi cu privire la alte lucruri mai însemnate, Costel îi ră- mînea el dator. Cînd, de pildă, se glumea despre căsătorie cu aluzie la Costel, Ninon nu tăgăduia, ceea ce era drăguţ din partea ei. Mai mult încă : fată frumoasă, bogată, care putea avea

pretenţii, spunea că ea nu vrea să se mărite, ceea ce era tot o atenţie pentru el, care nu putea fi pretendent. Declara că ei îi place aşa cum e acum — aluzie secretă la relaţiile lor. Era timp destul pentru măritiş... ea era tânără... apoi vrea să termine Conservatorul şi să cînte la Operă şi poate bărbatul nu i-ar fi permis... Să se mărite fetele cari n-aveau alt ideal.

Costel se întreba atunci dacă, eventual, Ninon ar fi renunţat pentru el la Operă. Într-un elan de vanitate îşi închipuia că da, ar fi renunţat. Asta, firește, dacă ar fi fost vorba de căsătorie. Aşa cum erau însă lucrurile« ideile Ninei conveneau foarte mult lui Costel, care nu se putea gîndi la însurătoare. Adevăr vorbind, el nu-şi simţea aptitudini casnice ; ca şi Nina, starea actuală o găsea destul de plăcută, apoi situaţia lui materială abia era suficientă, aşa singur cum se afla. Chirie de casă, lemne, lumină etc... erau atîtea sperietori, şi mai ales vrea hotărît pentru la anu palton cu blană, hotărît !

Pe chestia căsătoriei era uneori chiar absurd. într-o zi, la birou, moş Dighiu îi spusese că l-a căutat „logodnica“.

— N-am logodnică ! răspunse cu bruscheţă.

Abia pe urmă îşi clase seama că l-a căutat poate Ninon, care se servise de titlul ăsta ca pretext.

— O prietenă a mea ! spusese cu emfază.

Moş Dighiu păruse uşurat. La prima vedere Ninon nu inspira multă încredere şi bătrînul se va fi gîndit la cele două mii lei încă neachitaţi.

Era totuşi o mică laşitate din parte-i să se lepede de ea ; cîţi tineri n-ar fi fost măguliţi ! De ce-l căutase Ninon oare ? Cercase la Conservator după-amiază, ştiind că are curs ; o întîlnise. Ninon îl căutase pentru a-i spune să nu vină la ele a doua zi, fiindcă nu sunt acasă, fără alte explicaţii. Costel se întunecase ; ţinea mult la vizitele lui şi absenţele nemotivate îl enervau.

„Nu sunt logodnic !“ gîndise cu necaz... „Bună familie, dar plină de mistere“...

Din răzbunare spusese Ninei cum a dezminţit-o către Dighiu. Ninon se ofensase şi-i reproşase că nu e în stare să susţină o minciună inocentă a ei. Parcă era să-l ducă cineva la primărie. Avea el cap de însurătoare !

Avea dreptate Ninon ; prea elegant nu se purtase. Tot ea avea mai mult sentiment; totuşi, cînd era vorba de însurătoare, Costel reacţiona fără voie, lipsindu-se de eleganţă. Socotite însă toate la un loc, relaţiile lor rămîneau destul de plăcute. Costel cunoştea traiul altor băieţi, nu erau mulţi cari să fi avut o prietenă aşa de chipeşă ca Ninon. „Viaţa capitalei !“ gîndea Costel. Ce ar fi zis dascălul Petre şi mamă-sa chiar de astfel de prietenie : o fată de cea mai bună familie, care umbla singură cu el ziua şi noaptea. Aşa erau noile obiceiuri ! Totuşi unchiul lor era destul de sever şi Ninon destul de serioasă, deoarece nu se întîmplase nimic serios între ei...

Zilele din urmă bîntuise un fel de vînt rău care se înteţise, începuse prin mărturisirea Ninei cum că unchiului i-a abătut asupra vizitelor lui şi le-a interzis fetelor să-l mai primească. Ninon avea o idee : s-ar putea servi cu folos de minciuna de deunăzi şi spune lui nenea că Costel o cere în căsătorie. În formă de logodnic putea urma să vină, iar data nunţii se amîna la nesfîrşit. Dacă i-ar fi constrîns, n-aveau decît să strice logodna, ca atîta lume, şi, fireşte, să se despartă — pînă atunci însă cîş- tigau timp.

Ideea era şi drăgălaşă şi destul de practică, cuvîntul însă de „logodnic“ avea darul să agaseze pe Costel. Văzînd că tace, Ninon îşi retrăsese propunerea cu răceală şi plecase îndată, pretextînd că e ocupată.

Se despărţise cu impresia unei rupturi. A doua zi însă o întîlnise la unu pe Calea Victoriei şi, calmă, îi spusese ©ă poate veni ca şi mai înainte deoarece a aranjat ; părea puţin tristă. Costel se simţise mişcat, bucuros că totul merge mai departe. Hotărît, Nina ştia să fie foarte drăguţă şi ţinea la el. Mai puţin plăcut se sfîrşise altă scenă. întorcîndu-se cu Ninon din oraş, pe seară, pe la opt, zărise pe Lupescu la cîţ.iva metri de ei, ieşind tocmai de la casa Dragu. Cu gulerul ridicat, nu-i văzuse sau se făcuse că nu-i vede. Nina împiedicase cu asprime pe Costel să-l strige.

— Ana lipseşte, mormăise Ninon şi intrase acasă ca o vijelie. Costel rămăsese în faţa uşii, se auziră ţipete ascuţite şi glasurile deopotrivă de furioase ale Ninei şi Lucicăi.

— Na ! Na !... Mai vrei ?

Palme şi bufnituri ! Bătaie în regulă, însoţită de cuvintele cele meii urîte, zbierate de Ninon.

— Uite aşa ! Uite aşa ! În necazul tău ! Şi am să fac şi mai şi ! Ţi-o plătesc eu ! serişnea printre oftaturi cea mică.

Costel sta cu mîna pe clanţă, buimăcit, cînd Ninon ca o furie deschisese uşa peste el. îl uitase sau îl credea plecat.

-—• Ce cauţi aici ?... Spionezi !...

Şi îl învîrtise de umeri, trimiţîndu-l spre ieşire cu o metodă de concediere pe care Costel o socotea cum nu se poate mai necuviincioasă. Era, ce-i drept, scoasă din fire, dar ce maniere ruşinoase ! O auzea încă ţipînd după el :

— Binecrescut zici că eşti !... Pîndeşti la uşi !... Te amesteci în afaceri de familie !

Aşadar, tot el era vinovatul ! E drept că astfel de scene nu sunt destinate străinilor, el însă nu era un străin şi nici nu ascultase cu intenţie. De unde puteai prevedea î Nici acum nu înţelegea ! Bine că nu auzise unchiul de sus... Tot era bună la ceva mutarea la subsol — căci se mutase I A doua zi, miercuri, strunindu-şi curajul, aşteptase pe Nina la Conservator. Venise spre el ca de obicei ; părea potolită, dar schimbată la faţă ca de boală. îi dase explicaţii şi chiar se scuzase :

— Nu e lesne, cu viaţa stricată de acum, să creşti o soră mai micăj

Aşadar, pedeapsa cam brutală fusese aplicată pe dreptate şi în chestie de morală. Se aud atîtea despre fetele de la externat şi Lucica era frumuşică şi obraznică peste măsură.

— De ce nu spui unchiului ! Nu poţi să-ţi iei singură răspunderea ! sfătui înţeiepţeşte Costel.

— Aşa am să şi fac !... Chiar azi o dau pe mîna lui : Să vedem ce îndrăzneşte să spună ! Ce să îndrăznească ! N-avea ce îndrăzni !

Pe cînd vorbeau, trecuse Lupescu, care părea a veni tot spre Conservator, dar care, zărindu-i, ocolise. Ninon şi ea trăsese pe Costel în altă direcţie... Nu vrea să vadă pe nimeni.

Costel era băiat deştept ; făcuse îndată raporturi :

„Stai ! Stai ! Nu cumva Lupescu şi Lucica !“...

Lupescu în ajun ieşea de acolo tocmai în lipsa Ninei şi a Anei ! Lupescu ar fi putut ieşi şi de la domnul Dragii ! Dar

scandalul ? Deşi nu-i venea să creadă, exista coincidenţă... Nina însă probabil exagerase şi vina, şi pedeapsa. Lupescu, găsind fata singură, putuse glumi cu ea. mai ales că Lucica era dracu gol... Costel cunoştea bine pe Lupescu. Nu şi-ar fi pierdut timpul cu o fetişcană !... De ce totuşi se făcuse că nu-i vede ? Iarăşi mistere ! Împrejurările tainice ce se iveau adesea în casa Dragu îl stînjeneau. Pînă şi Ana cea urîtă şi de treabă avea uneori apucături ascunse. Fireşte că totul pornea de la tirania tutorelui. Copii orfani ! Lucrurile se vor linişti ! Costel simţea un fel de satisfacţie nelămurită... El cunoscuse pe Ninon prin Lupescu. Unul şi altul moderni, eleganţi... la început ar fi crezut că e un flirt între ei... Acum chestia asta cu Lucica îl liniştea pe deplin. Ninon era supărată pe Lupescu !... îi convenea.

Zilele ce urmară fuseseră tot nouroase, deoarece Nina avea mare migrenă şi arăta rău. O întrebase cu precauţi une dacă unchiul e informat. „Da !“ — răspunsese vag şi trecuse la altă vorbă. Mai rece cu el, mai puţin sinceră ; părea preocupată. Griji de familie ; arăta şi bolnavă, dar nu spunea ce o doare. Dispoziţia ei varia : cînd se arăta amabilă, dar fără expansiune, cînd nervoasă, şi atunci curgeau epitetele. îi trebuia lui Costel

multă răbdare, dar o ştia necăjită şi îi era milă. Dacă ar fi fost mai puţin violentă... şi dacă s-ar fi fardat mai puţin !... Costel ar fi putut vorbi de Paşte acasă părinţilor despre ea. Nu altfel, numai ca de o domnişoară de la Bucureşti care ţine mult la el. Mamă-sa avea o broşă frumoasă pe care Costel ar fi dat-o bucuros Ninei... Mereu acolo, în casă ! Avea obligaţii. Se deprinsese cu casa, cu Ninon şi cu defectele ei.

Era într-o stare sufletească afectuoasă, cînd Ninon, într-una din zile — avea ochii cam plînşi — îi spusese după multe ocoluri că are să-l roage ceva : să asiste la o serată intimă ce o da unchiul.

Nu era o rugăminte, era o cinste şi o plăcere î

— Fiindcă ştiu că nu prea faci haz de nenea şi nu-ţi place lumea !

De unde îşi închipuia Ninon că nu-i place lumea 1 Nu-i plăcea Leontina sau colegele de la Conservator... Asta era altceva... Lumea — lui îi plăcea... era băiat de lume ! Cîteva zile înainte de serată, Nina, cu timiditate, îi spusese că are a-i face o mărturisire. Uneori era ca un copil !

— O să te surprindă, poate, La serbare, purtarea unchiului cu noi — cu tine şi cu mine !

Costel primise de la acel „tu“ un şoc plăcut... îi mai spusese oare Nina „tu“ ? Totuşi sunase nou şi intim.

— Ca să poţi veni ca şi înainte, ştii, atunci... eu am spus lui nenea că suntem „promişi“, dar că nu vrem să ştie nimeni pînă nu capeţi avansare. Cu ocazia asta se gîndeşte la zestrea mea !

Costel se roşise de surprindere şi nu putuse răspunde nimic ; deşi se afla într-o dispoziţie bună, totuşi îi era neplăcut că, fără voia şi ştirea lui, Ninon se slujise de o minciună despre lucruri aşa de serioase.

La serată totuşi unchiul nu se arătase prea indiscret. Mai anevoie fusese traversarea salonului, în tot lungul, cu Ninon la braţ, Decoltată în spate pînă la talie, cu o rochie perlată, Ninon îi alergase înainte încă la intrare, ceea ce făcuse ca toţi ochii să fie aţintiţi asupra lor. Costel se simţise jenat, dar şi măgulit.

Casa Dragu se potrivea pentru serbări : erau fiori în vaze, lăutari, un bufet bogat şi mai mulţi feciori în

frac cari serveau. O serbare impunătoare ; monotonie însă şi lipsă de cordialitate, ceea ce se explica prin firea rece a lui Dragu, care ca de obicei era impunător şi morocănos. Ca musafiri — cîţiva domni serioşi, probabil din faimosul Sfat, apoi fetele şi băieţii de la Conservator — din fericire lipsea verişoara Leontina. Mai.erau şi vreo douăzeci de persoane, vecini şi cunoştinţe, cărora Ninon îl prezentase. Cînd ceruse informaţii asupra lor, din curiozitate să afle pe cine a cunoscut, Ninon dase din umeri.

Treptat se deprinsese cu lumea şi casa : erau deschise mai multe odăi şi biroul, golit de mobile, avea numai scaune jur în jur ; acolo se dansa : o orchestră de trei inşi.

Ninon se plîngea că unchiul, încăpăţînat, nu vroise să deschidă salonul cel mare. Costel găsea că şi aşa era destul de mare şi frumos. Da ! Dar nu destulă lumină — după gustul Ninei. În salonul cel mare era, în mijlocul plafonului, un lustru de Veneţia transformat pentru electricitate, pe care ea l-ar fi vrut aprins „în seara asta". Ninon alintase ultimele cuvinte. Prudent, Costel aprobase... Un... lustru ? nu cunoştea obiectul... dar pricepea... firește.

Cînd nu se mişca de pe un loc, Costel se simţea foarte bine ; îi plăcea serata... Lipsea Lupescu... Păcat ! Adică lipsa lui nu era rău venită, Costel rămînînd astfel tînărul „cel mai bine" al seratei... Regreta, dealtfel, absenţa lui Lupescu... Un gînd îl tăiase prin creieri : „Dacă cumva Lupescu, din cauza smochingului... Nu ! Lupescu avea două, ba chiar trei smochinguri : Nr. I... nr. II... nr. III, le arăta el de subt pardesiul de seară, cînd intra un minut la bodegă să spuie patronului un cuvînt confidenţial, înainte de a se duce la vreo recepţie. După numărul respectiv al smochingului, se putea ghici rangul pe care-l ocupa recepţia în opinia lui Lupescu. Ah ! un pardesiu de seară, odată şi odată, dublat cu mătasă, cu pelerina dintr-una... sau fără pelerină !

Nu ! Slavă Domnului, lipsa lui Lupescu nu era din vina lui. Ar fi fost din partea lui Lupescu un sacrificiu prea mare... şi aşa, Lupescu fusese destul de şic. El, din proprie iniţiativă, întrebase pe Costel cu vreo trei zile înainte de serată :

— Ai smoching ?

Nu ! N-avea !... însă... Nu se gîndise defel că...

Evident ! Lupescu vrea adică să spună că e... distrat...

— Nu voi putea merge ! suspinase Costel.

— Asta, vezi, e imposibil... Îţi împrumut smochingul meu nr. II. Suntem de aceeaşi talie.

Erau de aceeaşi talie...

Costel cercase să-i mulţumească, dar lui Lupescu, cînd îţi făcea un serviciu, nu-i puteai mulţumi, îţi impunea tăcere cu un singur gest, cu o singură silabă de refuz. Un gentilom, în felul lui.

De ce însă nu venise la serată ? Avea smochingul nr. I... La ce se gîndea... Afacerea cu Lucica... Cum era să vie ! Aşa e ! Ce zăpăcit era... distrat... Smochingul îi sosise acasă cu un comisionar, într-o cutie anume, de carton, însoţit de cămaşa albă călcată extra, cu butoni, cu tot dichisul. Purta cămaşa lui Lupescu ! Ce intimi erau ! Ce păcat că nu putea spune Ninei, care, plină ele atenţie, venea mereu lîngă el ! El nu era închipuit... Ştia că stă de preferinţă lîngă el din cauză că era necăjită cu... afacerile... Cu toată coafura lăcuită şi toaleta superbă, era trasă la faţă, cu ochii cercăniţi, necăjită de maimuţa de fată mică. Totdeauna cînd avea un necaz, Ninon era drăguţă cu el, ceea ce arăta că tot el era prietenul ei adevărat. Totuşi era foarte frumoasă în scara asta... numai chestia cu Ludea nu-i putea ei trece...

Lucica, inocentă ca şi cum nu era ea aceea, oferea musafirilor glasele, într-un paner mic de argint. Se oprise graţios în faţa lui. El n-ar fi vrut să ia ; oricît, tot te atingi pe mîini, pe haină... Luase una şi mulţumise în- clinîndu-se. Cu rochia de muselină roz, frumuşică dră- coaica mică ! Se făcuse serios şi se uitase spre Nina, care sta îngheţată, ca şi cum nu vedea, nu auzea... Supărată tare ! Nu pe el ! El... de politeţă fusese amabil cu fata mică.

Ninon în scara asta nu vrea să danseze. Cu atît mai bine î Nici el n-avea gust. Dansul nu-i plăcea, în fond. Era obligat din pricină că nu puteai să nu te ţii de modă. Numai că acolo, în birou, unde se dansa, se refugiase fetele şi băieţii, şi în seara asta ar fi preferat să stea cu ăi de la Conservator decît printre musafirii ceilalţi, străini, plictisitori. Nu vorbea cu ei, dar, dacă ar fi venit prilej de vorbă, ce să le spuie ?

Era bine că Ninon sta aproape permanent lîngă ei şi îl scăpa de conversaţia cu acei necunoscuţi. Băuse cu sete un pahar de şampanie ; pe cînd Ninon se îndepărtase cu îndatoriri de gazdă, se şi strecurase la uşa camerei de dans şi privea ; îl distra. Din treacăt cîte o pereche sur idea spre el prietenos.

— Se merge la bufet ! anunţase la un moment Ninon adresîndu-se către toţi şi, laolaltă cu musafirii, trecuse în sufragerie.

Acolo, pereţii la jumătate erau căptuşiţi cu stejar ; pe masa lungă, acoperită cu o pînză de olandă brodată, erau de toate, şi reci — ca la gară. El luase o tartină cu icre negre, oferită de Ninon.

Ana şi Lucica se ocupau de invitaţi ; Ninon, după ce dase tonul, rîdea din cînd în cînd spre unul sau altul şi acelaşi rîs silit îl întorcea şi spre el. Costcl ar fi vrut să-i spună ceva, dar ce ?... Mai luase o tartină, erau icre moi... îl nedumirea în seara aceea ceva străin în înfăţişarea Minei, ori de cîte ori vroia să-i vorbească, căci avea el ce să-i spună. S-o întrebe mai întîi cine e unul sau altul din oaspeţi şi alte multe... dar Ninon îi părea străină. Ştia acum de ce : din pricina toaletei de bal şi a coafurii. Ea, care avea de obicei Bubi Kopf, în seara asta era ondulată cu o franjă de păr ca o virgulă groasă pe frunte şi alte două virgule mai mici la urechi... Şi rîsul ei din seara asta îi oprea lui vorba pe buze, parcă nu era al ei : rîdea numai cu dinţii, fără hohote — asta era schimbarea mare — rîdea mult şi buzele cărnoase luceau ca două dungi arcuite de vopsea carmină, într-o schemă care lăsa să se vadă dinţii albi, frumoşi, strînşi cei de sus pe cei de jos, şi pe cel din faţă de sus, la dreapta, era un punct roşu de la vopseaua de buze. De cîte ori Ninon întorcea spre el gura întredeschisă de acel rîs fără sunet, Coste! ar fi vrut să-i spună de acel punct, dar se abţinea ; ar fi vrut chiar să-l şteargă şi punea mina pe batista de olandă cu iniţială, din poşeta smochingului ; era obsedat de punctul acela care-l jena, dar nu se hotăra să-i spună Ninci... Nu se putea decide a-i vorbi de acel mic defect al eleganţei ei şi nici de altceva nu-i vorbea.

Totuşi din cînd în cînd spunea : „E şi Marichon !“ — *o*

fată negricioasă, premiul al doilea în anul al treilea la Canto.

Nina ceruse un pahar de vin :

— Destulă şampanie ! Vin roşu din sticlele de la beci ! poruncise feciorului, care, după etichetă, umpluse două pahare, unul pentru Costel.

Ninon ciocnise cu un surîs. Surîsul ! Se vedea punctul roşu... poate se va spăla acum cu vinul... tot roşu... Hă ! Hă ! Costel nu rîsese cu zgomot. Dase paharul pe gît, ca să nu stea cu el în mînă. Luase şi un pateu rece — lui îi plăceau calde. Rece, dar excelent... de la Capsa, firește. „Bufetul e de ia Capsa !“ — îi spusese Ninon la început... Cam speriată !... Dar că... de la Capsa... de la Capsa era, nici nu se putea altfel în casa Dragu. îi spunea în gînd „domnul Dragu“ în seara asta, fiindcă ■era invitatul lui la o serată... la o serată ele gală...

Domnul Dragu se retrăsese într-o odăiță şi juca cărți cu nişte „măriri“ — spusese Ninon despre parteneri.

Ludea venise iar spre ei, frumuşică de tot cu rochia de muselină roz ; era generos unchiul. Oferise lui Costel o îngheţată de ciocolată : „de care-ţi place !“ îi plăcea lui de ciocolată ? Un drăcuşor gingaş cînd vrea, frişca de Lucica !

Ninon sta tot ca de marmoră, ca şi cum nu vedea pe fata mică. Bineînţeles, nici că se putea să-i ierte aşa de uşor Lucicăi, n-ar fi fost moral.

îngheţata de ciocolată era binevenită. El avea chiar poftă de o îngheţată şi nu-şi da seama... Vezi că începuse a simţi un punct la rădăcina nasului şi furnici pe subt frunte... Era semnalul dintîi al migrenei, aşa începea... Le urmă abia se lămurea dacă era o migrenă mică sau una mare. în seara asta trebuia neapărat să fie mică. Mamă-sa la Brăila — n-o văzuse de un an şi acum, cu chestiile, n-avea s-o vadă curînd — mamă-sa îi trecea pe frunte atunci, la început de migrenă, o boabă de camfor. Ea avea tot felul de reţete miraculoase... îngheţata ţinea acuma locul camforului pentru că simţea rece pînă-n creieri. Napolitană !

Lumea se depărtase de la bufet, dar rămăsese încă destui în sufragerie, formînd grupuri. întors cu faţa spre ei, Costel sta bine, cu şalele proptite de masa bufetului, deşi un nasture al smochingului i se înfigea.

Ninon îl întrebase dacă vrea să mai circule ! Nu ! Circulase destul. Ea plecase iar de lîngă el. De ce ? Unde se ducea ? Noroc că nu era acolo verişoara Leontina, care-i era antipatică cu şoptelile ei. Nu era nici Lu- pescu... îi părea rău că nu era Lupescu. El nu era gelos, fireşte că nu era...

— Un ceai cu rom mult mi-aţi putea da ? — către fecior.

Ceaiul cu rom mult era reţeta pentru migrenă a gazdei lui, madam Florcscu... Căpătase un ceai cu rom. Ninon îl găsise cu paharul pe sfîrşite şi vroise să facă parcă un reproş — lui sau feciorului — dar nu-l făcuse, se perinda lume în jurul lor. Poate că n-ar fi trebuit să ceară cecii.

Pe Costel tractul încolo şi încoace al acelora îl ameţea, căci îi venea din faţă, invers, de aceea chiar, ca pe un scăunel de trăsură, Costel îşi simţea beregata strînsă şi în stomac simţea un punct în dreptul nasturelui de sus al jiletcei. Mişcase nările, tocmai cînd Ninon îşi lărgea rîsul spre el.

— Un coniac pentru domnul !... adică două !

Costel îi vorbise Ninei pentru a-i arăta că se simte foarte bine, îi spusese : „Lupescu n-a venit ![u], şi buzele Ninei luaseră acum o formă bine cunoscută lui. Costel ar fi putut spune cuvîntul pe care ea nu-l pronunţase : „Cretin !“ Nu „măgarule“... ca alte daţi. Nu ! Cretin — ca de zile mari. Dar Ninon nu pronunţase cuvîntul. Gustase din păhăruţul cu coniac, se repezise spre o doamnă cu părul alb, vorbind animat şi arătînd spre masa de joc : tot ceva despre chestii !...

Rămăsese aproape singur, feciorii acum treceau pe lîngă el purtînd pe tăvi pahare cu un conţinut ce mu-i era cunoscut. Cînd Ninon, fidelă, revenise, ascunzînd su- rîsul subt mînă, pentru • un mic căscat — se şterse oare punctul roşu ! — Costel, curios, o întrebase : „Ce serveşte ?“ „Bole“ — şi, cu dinţii strînşi, de pe i cari punctul roşu se ştersese, surîsesc : „Neam de neamul tău !...“ O regăsise ! Nu-i mai părea istrăină. O regăsise, dar pentru a o pierde de cum se uitase la ea, din cauza coafurii şi a rochiei...

— Am înţepenit aici... Să ne mai mişcăm ! zise Nina nervos.

— Mă cam doare capul, mărturisise Costel, într-un

elan de confidenţă, pe care pe loc îl regretase.

Ninon însă se uita acum la el cu un fel de interes, ca şi cum făcea o descoperire simpatică, şi tot simpatic îi spusese :

— Bietul de el !... Mai ia o îngheţată... cu rom î... propusese.

— îngheţată cu rom ! ?

— Da ! Să vezi ce bine-ţi face !

Era drăguţă cu el şi i-ar fi plăcut, e drept, să simtă gheaţă pe limbă, dar fără rom... ideea romului acum îl înfiora pe nări... şi rom cu îngheţată !

O pendulă în fundul sufrageriei sunase : trei !

— Ar putea începe să se retragă, nenea trebuie să fie obosit.

Acel „nenea“ nu răsculase pe Costel ca alteori. N-avea puteri de revoltă disponibile ; nenea era gazda acelei frumoase serate.

Lumea chiar şi începuse a pleca, îi căuta spre a-şi lua bună seara de la ei. Fusese atunci un defileu prin faţa lor, cu strîngeri de mînă, complimentări, lot felul de în- găimări pe cari, vrînd-nevrînd, el le împărţea cu Ninon. Cînd se scursese aproape toţi, era cam trei şi jumătate şi capul îi era dogit, deşi îşi strîngea din răsputeri creierii ca să nu-şi dea cumva drumul migrena cea mare. Miloasă, Ninon îl sfătuise să plece, numai că îşi dase în petec :

— Vezi, umblă drept !... Mai bine pleacă fără de alte ploconeli pe la pocher... Şterge-o englezeşte î

Asta chiar îi convenea î În stradă, aerul fusese ca o compresă. Ar mai fi putut rămîne. Cei de la Conservator nu plecase... Şi de ce să se retragă el nesimţit ! Tot tainică şi ciudată casa Dragu, chiar atunci cînd da o serată !

— Cîţiva au rămas pînă la ziuă. Puteai să mai fi stat ! povestise Ninon a doua zi.

în fond el prefera vizitele intime ; cu lume multă nu se poate petrece... Biata Ana aproape că nu se văzuse, cu gospodăria. Pe de altă parte însă, a se fi arătat în lume cu Ninon şi cu familia ei convenea lui Costel* înceta de a fi cel care intră numai pe uşa mică de la subsol.

Urmase cîteva zile de monotonie, apoi, brusc, drama. Ofensa primită într-o dimineaţă la birou. Acel : „Uite şi

logodnicul !“ batjocoritor spus de Bonciu şi primit cu surîs dispreţuitor de ceilalţi.

El tăcuse... mai bine să tacă... Dar a doua zi, cele de necrezut auzite de după uşă... Uşa întredeschisă, el cu mîna pe clanţă... cei dinăuntru nu-l vedeau... Lucruri de cari, dacă nu eşti aşa de bine cumpănit cum era Costel, să poţi înnebuni... O poveste... Ceva ca din foiletoane... O intrigă aşa de bine ticluită, încît stai la îndoială dacă nu era chiar adevărul... Şi adevăr nu putea fi o astfel de grozăvie...

Bonciu, tot Bonciu, contabil ca şi el, băiatu lui Bonciu, marele industriaş, acţionar la banca lor şi la altele şi preşedinte la Sfatul negustoresc, spunea celorlalţi, cu ură şi dispreţ... că el, Costel... nu putea fi decît un escroc şi un peşte... căci în aşa grad imbecil nu putea fi !... Bă- trînul Dragu, pretinsul tutore, dealtfel unchi bun de frate, trăia cu cele două nepoate... Cu Ninon în principal. Era clauza tutelei... Dealtfel, fetele erau de cele pe cari ie poţi găsi cînd vrei la anume case primitoare...

„Leontina !“ — îi străfulgerase lui Costel prin minte-

...Ninon mai avea şi un amant de inimă... Costel aşteptase cu palpit numele, iar cînd îl auzise se sufocase : era cu neputinţă ! Lupescu !...

Toate lucrurile astea erau ştiute — spunea Bonciu... Dar atîta timp cît se petreceau după perdele !... Acum însă scandalul izbucnise... A treia soră îşi cerea rîndul... Nina făcuse fetei scandal pentru Lupescu... Unchiul, scandal Ninei, tot pentru Lupescu... Apoi, culmea : Nina făcuse scandal la poliţie, denunţînd pe Dragu pentru atentat la minoră... Ce-o fi zis Moşu... Cînd a văzut că a mică şi cu Lupescu... Să-şi ia dijma... Nina îşi retrăsese apoi plîngerea, ca făcută într-un moment de surescitare, şi totul fusese încoronat de o logodnă.

i\ci glasul lui Bonciu lua accente de jubilare, invita auditoriul să guste mai bine povestirea.

...O logodnă cu lăutari, în care rolul cel mai ruşinos îl avusese Costel Petrescu... Pentru hainele noi cu care-şi înfrunta colegii ! Găci altfel nu se putea explica... Să slujească de caraghios acelor nemernici.

El ! Costel !... De el era vorba ! Aiurit, ca şi cum o cărămidă îi turtise creştetul, Costel asculta basmul sinistru fără puterea de a se revolta.

Ce avea de făcut ! Să intre, să protesteze, să tăgăduiască ! Deocamdată se simţea rău, picioarele se muiară aşa fel din glezne, încît se temea să nu cadă. îi venise în ajutor ultimile cuvinte :

— Şi cînd te gîndeşti că, fără de scandalul de la politie, acel Dragu cuteza să candideze la preşedinţie contra lui Bonciu, tatăl meu, omul cinstei !... Afacerea de la comisariat o făcură ei muşama, dar de la preşedinţia Sfatului Dragu s-a ras pentru totdeauna : Nina să trăiască !

Aşadar, ceea ce făcea pe Bonciu să spună astfel de grozăvii era concurenţa politică, rivalitatea dintre Dragu şi tatăl lui. Suflarea îi revenise lui Costel şi i se întărise puţin elasticele picioarelor. Se dezlipise de uşă şi, după un moment de ezitare : — Va intra sau nu ? Nu, nu va intra, nu putea să suporte să-i vadă în faţă — plecase spre casă...

Costel n-avea temperament dramatic ; întors m odăiţa lui, se spălase pe ochi, se pieptănase, îşi potrivise cărarea, îndreptase gulerul şi cravata şi ceruse gazdei un ceai cu rom, pentru că încă simţea un tremur în picioare. Ce fusese mai greu trecuse ; rămînea să vadă ce are de făcut de aci înainte. Cerca să cerceteze cu linişte şi cumpătare. întîmplările : la birou chestia era destul de gravă. Duel cu Bonciu ? Respinsese ideea duelului ca absurdă... Să-şi dea demisia de la bancă ? Era cu neputinţă... Nu găsea soluţie. Deocamdată se întîmplase bine sîmbătă cu duminică ; abia luni va lua o hotărîre... Pînă , atunci va afla poate şi adevărul, va întreba pe Ninon, o va sili să vorbească şi calomnia va ieşi la lumină.

...E drept că el întotdeauna găsise casa Dragu ciudată... Lui nu-i plăcuse niciodată mutra unchiului — era cunoscător la oameni. Unchiul îi păruse suspect de cînd îl văzuse lipind buzele umede pe fruntea Ninei... Dar Leontina ?... N-avea el antipatie pentru Leontina ?... Nu observase el unele lucruri cari se potriveau cu spusele lui Bonciu ?... Lupescu ? Prima dată, el crezuse despre Lupescu şi Nina. Dar pe urmă ?... Să fi fost Lupescu aşa de prefăcut !... Cit despre Nina : cine o luase peste picior la prima întîlnire ? Nu oare el, Costel ? O crezuse cocotă !... Chiar povestea cu Lucica şi cu Moşu... Fata mică era dracu gol şi zilnic se citeau prin ziare astfel de lucruri. Cam ce avea să spună domnişoara Ninon ? Cum avea să nimicească

atîtea dovezi ?...

Ana ! Bonciu spusese că şi Ana ! Vezi, asta nu î Asta dărîma totul dintr-o dată ! Asta era minciună pe de-a-ntregul ! La ce mişelii nu duce lupta electorală ! Ce mijloace nu întrebuinţează !... Auzi, Ana şi bătrînul Dragu ! Ea care toată ziua cosea, cîrpea !... Cine îşi putea închipui pe Ana în case de felul cum era casa Leontinei ?... Putea jura că Ana era fată cinstită !... Cînd Costel se gîn- dea uneori să vorbească acasă, la Brăila, de familia Dragu, plănuia să pună înainte pe Ana : pe lîngă Ana se puteau mai lesne strecura şi ceilalţi, pentru că Costel îşi da seama că familia Dragu, aşa bogată şi însemnată cum era, nu putea totuşi avea nume bun la dascălul Petre... Cînd venea pe tapet chestia căsătoriei, Costel îşi zicea că, dintre fetele Dragu, deşi era singura care se potrivea cu viaţa casnică, Ana era singura care va rămîne nemăritată... El n-ar fi luat-o, lui îi plăcea Ninon, care din păcate plăcea la mai mulţi. Dacă era vorba şi de Ana, apoi tot ce spusese Bonciu era minciună... Nu cutezase oare să spună şi despre el că... Mişelii ! Mişelii !

...Numai în seara balului, a logodnei — cum ziceau la birou — florile, bomboanele, traversarea salonului la braţ şi invitaţii cari le strîngeau mîna. Asta da, era suspect dacă te gîndeai... dar el nu fusese peşte, nu !... Dar imbecil ?... Poate că imbecil fusese, de trei ori imbecil... Oricare în locul lui însă n-ar fi putut altfel !...

...Pînă la urmă totul era spre bine, dacă socoteai. Altfel n-ar fi aflat şi ar fi rămas mai departe înşelat în buna lui credinţă... Acum ştia cu cine are de-a face. Dealtfel, nu-i lipsise prevederea. Niciodată nu vrusese să audă de însurătoare. Toate pînă aici !

Fără de prevederea lui şi dacă în adevăr Ninon avea nevoie de un paravan, era de mult căptuşit. I se deschi

sese capul la timp. Cine, mă rog, îl putea învinui că a profitat de tovărăşia unei fete frumoase ? Putea frecventa pe cine îi place. Ca bărbat, avea toată libertatea ! Putea merge chiar şi la Leontina. Nu-l poftea mereu Leon- tina ? Ninon se opunea acelor invitaţii. Cred bine că nu-i convenea ; dacă ar fi întîlnit-o el acolo pe domnişoara Ninon, aşa e că nu i-ar mai fi dat palme... Auzi, palme !... Lui ?

...Să nu fie însă nedrept. Dacă Ninon se opunea să viziteze pe Leontina era din gelozie. Era ea cum era, dar pe el îl iubea... Parcă netoţii de la birou ştiau cum stau lucrurile ! Habar n-aveau că, în definitiv, Ninon era cea care ţinea la el şi că asta schimba toată faţa lucrurilor ! Nu. De inimă nu era Lupescu, tot el era. Cu toată dorinţa de a afla adevărul, dorinţă împuţinată de teamă, nu se dusese la Dragu, să nu i se urce sîngele la cap. Nu mai lipsea decît să se îmbolnăvească : cheltuială cu doctor, cu doctorii ! Nu crezuse în ajun că îi vine rău !... Atît îi mai trebuia, dator cum era lui Di- ghiu cu două mii.

Ce minciună va mai fi fost şi aceea cu medalionul ? Iar i se încălzeau urechile. Nu cumva, pe cînd el îşi prefăcea vestonul, plătise cu banii luaţi împrumut croitorul lui Lupescu ?... „Unu de inimă !“ — zisese Bonciu. Asta, vezi, Costel n-ar fi iertat-o.

Trebuie să fi fost tot vreun cont la modistă sau poate chiar pierduse medalionul. Cine mai putea alege minciunile de adevăr ! Dar nu vrea să-şi turbure sîngele. Se observa în oglindă. El de felul lui avea pieliţa frumoasă, un ten pe care-l admira toată lumea la un bărbat : tenul şi părul !... Nici ochii nu erau urîţi ! Cam blegi, dar mari şi verzi !... Dar mai ales tenul ! Nu mînca piperat niciodată... Lui îi sta rău cînd se trăgea la faţă, tenul se întuneca şi nu mai reieşea nici o cravată în evidenţă.

Luni dimineaţă se gîndise ce e de făcut. Nu vrea să meargă la birou înainte de a şti. Ceruse o permisie de trei zile, prima de cînd avea serviciu. Aşadar, miercuri se va duce să aştepte pe Ninon la Conservator şi va afla adevărul — adică ce va avea ea să-i spuie ! Egal !... Scuze ! îi trebuiau scuze ! Să fie nevoită să se umilească ! Să moară de ruşine faţă de el !... Destul îl sucise şi îl răsucise cum îi plăcuse î Miercuri, la ieşire, se dusese drept

spre Nina, care îi dase bună ziua şi tăcuse. La asta nu se aşteptase. E drept că ea nu ştia că el e informat, totuşi putuse bănui din lipsa lui ceva. De răutate, tăcuse şi el. Tot ea spusese cu noduri :

— N-ai mai venit ?

Costel simţise o mare satisfacţie s-o vadă încurcată.

— Vreau să ştiu dacă mai vii sau nu ? — cu glas acuma destul de ferm...

Ce tupeu avea !... Dumneaei credea că ar putea să nici nu mai dea pe acolo ! Dar nu mergea să i-o spună aşa în faţă î...

— Vă ştiam ocupaţi, supăraţi !

— Da, unchiul cu politica lui... Dar ce-are a face ! Suntem deprinşi cu intrigile politice.

Aşadar, astfel îşi ticluise povestea. Se potrivea bine şi lui îi uşurase situaţia... n-avea nevoie să pronunţe cuvinte grele... Se putea retrage pe nesimţite.

— Am fost şi bolnav !

Dacă era vorba de minciuni, minciuni să fie ! Nu-l duruse oare capul şi încă îl mai durea ?

— Dacă veneai duminică, găseai sărbătoare : bere, şampanie ! în schimbul necazurilor politice, nenea a cîştigat ia bursă, dintr-o lovitură, un milion. Ceva mai bun decît Sfatul negustoresc... Vrea acum să plece în Italia pe şase luni.

Petrecere ! Bani ! Voiaj !... Auzi scandal ! Pînă la urmă satirul pleca... Bună veste !

— Mai întîrzie numai pînă ce o aranja afacerile de familie. îţi spuneam că Lucica e cam ştrengăriţă. Nu degeaba o mustram... Copil fără părinţi ! Cînd a aflat nenea, a hotărît s-o interneze la pension. Să vedem cum rămînem noi două.

„La madame Leontina !“ fu cît pe-aci să zică Costel, dar era prea binecrescut.

Aşadar, Ninon îşi spusese tot basmul ! Dar ce stingherită era ! Unde îi era obrăznicia ? Unde epitetele ? Unde capriciile !... Costel se simţea de două palme în sus, superior, virtuos, nobil, milostiv... Pînă la urmă era de plîns, săraca ! Amor cu un moş zburlit ca unchiul ! Poate că dintr-un scrupul nu primea dezmierdări de la Costel ! Bine făcea. El nu se da nici pe satirul ţepos, nici pe... nici chiar

pe Lupescu.

— Atunci eu te las, am puţină treabă... Cînd vrei poţi să vii !

Iar treburile secrete !... Auzi... să vie... că e primit i Cînd vrea ? Vezi bine, cînd vrea, şi primit încă cum... dorit... rugat ! Costel era curios să vadă cum se prezintă acum casa Dragu !... Un milion cîştig, dintr-o lovitură î Ninon credea că-l sperie ! îi venea acum să rîdă — semn bun pentru ten : emoţii avusese destule.

Chiar a doua zi se dusese la casa Dragu. Acum să-l întîlnească pe Moşu ! Adică mai bine nu... îi inspira prea mult dezgust.

în Popa Tatu, linişte ; intrase ca vodă prin lobodă. Coborîse în subsol la odaia fetelor. Dacă era vorba de ce era vorba, apoi nu le ţinea destul de bine tutorele. El sus şi ele acolo jos, toate la un loc în odaia răvăşită. Ana, e drept, gospodărea, dar Nina răscolea cît trei. Numai de casă nu era bună. Cîntăreaţă, da ! Cînd intrase neaşteptat, Ninon scria; făcuse : „A !...“ şi strînsese hîr- tia. Secrete, fireşte, dar ce-i pasă lui !

Cea mică, fără nici o jenă, îşi aranja cufărul pentru pension. Ferice de pension ! Costel se bucura să n-o mai vadă, îl plictisea surîsul ei de cîte ori venea la fete. *Ai* fi zis că-şi bate joc. Copil obraznic !... Hm ! Ce copil !

Ana, la sosirea lui, lăsase ochii în jos şi trecuse în fund să calce. Anei îi era ruşine... Pentru Ninon... Pentru Lucica... Sau ?... în cine te mai puteai încrede ? Nina se silise să-i ţie conversaţie ; luase un ziar de pe masă şi citise cota bursei, explicînd trucul cu care se cîştigă şi se pierde. Uita că el e funcţionar la bancă. Biata fată avea două dungi în obraji, cu tot roşul. Nu-i era la în- demînă !... Victimă, într-un fel, dacă te gîndeşti. Victima mizeriei ! O văduvă săracă cu trei fete pe cap, ţinută de un ticălos de cumnat bogat !... Banii, ochiul dracului !... în primul rînd mama lor era de vină ; cînd văzuse condiţiile, trebuia să fi plecat... ori poate că şi ea !... Unde poate să ajungă cineva cu mintea din pricina mizeriilor omeneşti !... Ana nu ! Ana nu credea !... Unchiul nici nu se putuse uita la ea. Ninon era frumoasă... dumneaei era cucoana mare ! Cu palton de blană, cu medalion şi inel ! Ce silă îi era de ea !

Ca şi cum îi ghicea gîndurile, Ninon propusese să iasă

în oraş — slavă Domnului că nu pe Calea Victoriei, n-avea poftă să se compromită. S-o conducă pe la o percepţie, unde avea nişte chitanţe de controlat, şi Ana nu se putea descurca. Se descurca mai bine dumneaei cu ocheadele î Fie şi la percepţie... Bine că nu la Leontina ! Din ciocnirea asta de gînduri urîcioase, pe Costel îl durea iar capul.

La birou Costel nu ajunsese nici după trei zile. Bolnav... bolnav pe o săptămînă cu certificat medical în regulă, deci leafa întreagă... Vezi că pentru birou Costel acum vroia ceva... ceva mare... O lovitură în schimbul celei pe care o primise... Ceva explozibil... dinamită ! — şi nu găsise încă.

Două zile nu se dusese pe la fete ; nu mai simţea plăcere. A treia zi pornise în silă, dar, spre nenorocul lui, la uşă dase piept în piept cu Moşu.

— Iar dumneata ! îi spusese boierul, mai ţepos ca totdeauna.

Auzi ! În loc să intre în pămînt !... Obrăznicie ca de om care cîştigă milioane la bursă, ca de om care pleacă pe şase luni în Italia... Ca de om care trăieşte cu trei nepoate !... La ocnă stau numai borfaşii ! Tîiharii mari, criminalii, satirii,- vampirii umblă nesupăraţi ! Costel se năbuşea de indignare. El, pînă acum respectuos cu legea şi cu ierarhiile. N-avuscse însă timp să zică aceluia nici un cuvînt. Spusese în schimb de la uşă fetelor, cu ton apăsat :

— Am întîlnit pe domnul Dragu !

— Ei ! Ţi-a spus ceva ? — întrebase cu grijă Ninon.

— Da !... O mojicie... că : Iar eu !

— Atît î

Inconştientă ! Dar ce puteai aştepta de la ea ?

-— Atunci e mai bine să nu mai vii... Ne vedem în oraş !

Ca şi cum el venea şi pleca după pofta satirului şi la ordinele dumneaei !... E drept că biata Ninon încerca să le potrivească cum putea mai bine. Să-l vadă cel puţin în oraş !

— Nu purta de grijă. Viu aici şi n-are să se întîm- ple nimic ! spusese, punînd mina pe umărul Ninei, care nu se smucise ca de obicei.

Venise mereu, aşa cum spusese, dar cu un cîrcel în inimă de cîte ori intra, fiindcă el nu putea îndura mojicii şi era decis să răspundă lui Dragu cu energie. Prefera deci să

nu-l întîlnească. Ninon era iar cu toane proaste, abia vorbea, şi Ana se silea, săraca, să fie ea voioasă şi să găsească subiect. Nu era inteligentă ca Ninon ; e drept că Ninon avea spirit numai atunci cînd era în lume multă... şi pe Calea Victoriei... îşi amintea iar de cunoştinţa lor... Ce bine judecase el de la prima vedere şi ce bine o întorsese pînă la urmă... Un an de atunci şi scăpase teafăr. Acum, după cele petrecute, nu mai era nici un pericol. Venea fiindcă aşa îi plăcea, pleca cînd vrea el î

îr.tr-o zi îi lunecase bastonul pe scară. La zgomot se deschisese uşa biroului şi domnul Dragu, mînios, se arătase în prag.

— Ce cauţi, domnule ? spusese, ca şi cînd nu l-ar fi cunoscut.

Lui Costel i se puse o pînză pe ochi.

— Sunt logodnicul domnişoarei Nina Dragu şi o caut pe dumneaei.

— Bine ! zisese scurt cotoiul şi închisese uşa.

Era în halat de casă şi papuci... Aşadar, nu plecase în Italia... Costel îi spusese aşa, ce-i venise la gură, cuvintele n-aveau nici o importanţă, destul că-i tăiase Moşului piuitul !... Nu se prezentase altă dată Nina la birou drept logodnica lui şi lucrul n-avusese nici o importanţă ? Auzi ! Ce caută !... Ce bădăran !

La birou Costel se dusese abia luni fără să dea nici o lovitură, nimeni nu-i spusese nici o vorbă. El însă tot nu renunţase să-şi ia revanşa. E drept că ei îl vorbise de rău în spate ! Din moment ce în prezenţa lui erau cuviincioşi ! Totuşi odată şi odată le va da el o lecţie... ştii, subţire... de pildă, să fi luat el de nevastă pe Nina !... Cum ar fi venit asta ! în ciuda a tot ce se vorbea, Ninon era o partidă bună... dar să întîlnească mereu pe Moşu... Nu, asta n-ar fi putut. îi era silă de Dragu şi frică la drept vorbind, frica omului cinstit de o canalie... O viaţă întreagă să fi fost nevoit să vadă pe zbîrlitul... Ar fi locuit, vezi bine, aiurea, nu subt acelaşi acoperiş... Aiurea, cu cei trei mii ai lui de leafă... şi cu zestrea. Costel n-ar fi primit zestre, dar satirul era dator să le dea fetelor ceva... Să stea în subsol cu toţii de-a valma ? Ana, fie ! Ana era de folos la gospodărie, dar cea mică era nesuferită... Nesuferită adică nu era, era drăguţă ca Ninon, ba poate încă mai frumuşică* şi nu era

mojică... Obraznică, ce-i drept, era !... dar cu puţină severitate... Dealtfel, pleca la pension... Mesele tot separat... Nu i-ar fi trebuit lui icre negre de la Sfatul negustoresc... O idee fugitivă, căci nici vorbă nu era de căsătorie. Ce ar fi zis dascălul Petre şi chiar mamă-sa... O idee fugitivă, dar cu care la birou putea da lovitura... Chiar a doua zi... să intre [izbind de perete uşa capitonată... cu o cutie de ţigări prima — tocmai îi dăruise Ninon una. „O atenţie !“ zisese. Ei se mirase, dar îi păruse drăguţ din parte-i... Să intre cu ifos şi, de la uşă : „Domnilor, vă anunţ căsătoria mea cu domnişoara Nina Dragu... un milion zestre !“

De ce nu... Toţi paf ! Paf Bonciu... gura astupată şi milionul nod în gît... Nimeni n-ar mai fi suflat... Ce să mai sufle ! Verzi toţi de invidie... Straşnică glumă !

Se întunecase, îşi amintise scena de atunci de la birou. Nu va face nici o glumă, nu le va spune nimic... Dacă cel puţin ei l-ar fi lăsat mereu în pace... dar nu puteai conta. Era numai un armistiţiu şi Costel, atît la birou, cît şi la casa Dragu, se simţea acum pe un teren ostil. împrejurările din urmă îl demoralizase ; îşi mai venise în fire, simţea totuşi o iritare care stăruia : „Sunt nervos“.

Vinerea ceea, înainte de Conservator, Costel se îndruma spre sala de conferinţe de la Casa şcoaleior. Totul îl plictisea : igrasia, moina, murdăria trotuarelor... Un camion, care în trecere îi stropise puţin pardesiul, îi adusese pe buze cuvinte urîte, dar, nedeprins, îşi oprise necuviinţa la mijloc. Ar fi avut însă poftă să spună vorbe rele, murdare, oricui, chiar şi simplilor trecători. La birou, în ziua aceea, după concediu, venise cel dintîi — aşa că, dacă chiar ar fi vrut, nu putuse da lovitura. Fiecare îşi vedea de lucru. ^Pîndise : nici o ironie n-ar fi suferit. E drept că de un timp era arţăgos, de aceea prefera liniştea. Ar fi dorit însă o revanşă, ceva care să-i reducă pentru totdeauna la respect. Nu putea uita scena din dimineaţa aceea : şi-o reamintea în amănunt : capete plecate, guri strînse, priviri pe subt ochi, rea-voinţă făţişă. Chiar şi tîmpitul de bă- trîn, Dighiu, pusce nasu în registre ca să nu se uite la el. Costel la început se întrebase cu grijă dacă nu fusese cumva concediat. De teamă, nu întrebase şi chinul

se prelungise un ceas întreg.

în sfîrşit, Bonciu, feciorul de bani gata, funcţionarul model, ridicase capul de pe coloanele de cifre şi, cu o impertinenţă fără margini, azvîrlise :

— Uite şi logodnicul !...

Iar ! Ceilalţi răspunseră cu un mîrîit prevestitor de rele. Costel se ridicase de pe loc şi ieşise. Simţea că-l apucă migrena.

Ce era de făcut ? Cum se va termina conflictul şi cînd va înceta persecuţia colegilor ?... Logodnicul... Fie !

I se schimbase caracterul. Orice trecător i se părea un duşman. De cînd cu ofensa, era încă mai nervos. Cu acelaşi „tic“ îşi săltă gulerul macferlanului şi smuci cordonul. Ajunsese la Casa şcoalelor. Ce scară ca de pod trebuia să urce ! Auzi, local public, sală de conferinţe ! Odăiaşul se ţinea după el în nădejdea unui bacşiş, pentru ca să-i perie haina. în loc de bacşiş îi făcuse observaţie că iese iarăşi fum. O ticăloasă de sobă de fier : dintr-o parte te dogorea şi din alta te fluiera vîntul la picioare ! II înjunghia genunchiul ! El, aşa de sănătos î

vSe uitase pieziş la colonelul de artilerie nelipsit şi pufnise cînd apăru : mic, negricios, rău îmbrăcat conferenţiarul. Doamna în gri era şi ea acolo ; o privise fără idolatrie. Trebuise necazuri mari pentru a despuia firea lui Costel de poezie.

Ce avea azi doamna în gri ? Urîţică ! O examinase necruţător, gura se trăgea uşor în jos ca dintr-un plîns nestăpînit ; profilul era curmat, ca şi cum i se supsese faţa... Bolnavă ?... La lună ? — Un mic rîs idiot al lui Costel în gît. Poate că necăjită ? Ideea nu-l înduioşase, dimpotrivă, o bucurie rea : aşadar, marchiza o păţise ! O prinsese poate bărbatul ! O bătuse !... Idei vulgare pe cari nu le-ar fi avut altădată despre nimeni, necum despre nobila lui idolă. Om umilit care vrea să umilească, om vîrît în mocirlă care vrea să stropească.

O înşelase amantul ! — jubila. Privirile reci şi tăcerile demne ale necunoscutei erau răzbunate. O mai pîndise Costel şi altă dată. Ce putea căuta cu regularitate ia conferinţe ? O întîlnire ? Totuşi nu întorcea capul spre uşă, nu vorbea cu nimeni şi nimeni n-o aştepta în stradă... Un amant tot trebuie să fi avut. Altă dată închipuirea asta

făcea pe Costel gelos, azi însă avea gust să batjocorească: ...frumoasa avea un amant care o înşela ! Se bucura rînjind şi, cu unghia lungă de la degetul mic, zgîrîia lemnul băncii, ceea ce păruse a plictisi pe doamna în gri. Pe furiş căutase pe faţa ei urmele mîh- nirii şi le speculase în minte cu răutate : bine î Foarte bine îi părea că suferă ! Ea trebuie să fi fost de vină. Toate la un fel ! Cum expresia patetică a feţii dezminţea astfel de presupunere, Costel revenise : ea era cea ofensată. Ofensată î Foarte bine!... Bravo aceluia!... Toţi bărbaţii să facă aşa ca el ! Eleganţa, distincţia doamnei cenuşii îl supărau prin contrastul cu vulgaritatea Ninei. E distinsă dumneaei ! Măi ! îl supăra azi că marchiza nu-i primea curtea ; el, care la birou — şi poate în tot oraşul — trecea drept logodnicul Ninei, vestita Ninon. Şi nici măcar nu era logodnicul ei cu adevărat.

Aşadar, cu toată nobleţea dumneaei, bărbatul... ori amantul o înşelase ! Cu o slujnică ! Ipoteza îl încînta şi un şuier mic destinat acelui adulter turburase audiţia. Conferenţiarul se înecase la vorbă, crezîndu-se fluierat. De teamă să nu fie boicotat, Costel îşi muşcase buza şi ciugulise mustaţa tunsă scurt, un port care-l deosebea şi de cei raşi la modă şi de seniorii cu mustăţi mătăsoase din poveştile Louis XV.

Conferinţa îşi urmă cursul ; Costel se sili să asculte. Acum sala se încălzise şi genunchiul nu-l mai supăra, dimpotrivă, un şerpuit fierbinte îi trecea prielnic prin fluierul oaselor.

La ieşire, Costel coborîse scana în spatele doamnei în gri, treaptă cu treaptă, cu atitudini de urmăritor. Era tot sceptic şi se simţea agresiv. O urmărise şi pe stradă. Aşa avea el gust. Ce e dacă o să întîrzie de la Conservator... Dealtfel, era încă devreme ! După ce dovedise cu mulţumire că a neliniştit pe necunoscută cu pasul ticluit pe ial ei, se bucurase că o sperie, adresîndu-i cuvântul.

— îmi daţi voie, doamnă, să vă însoţesc. E întuneric şi, desigur, vă e urît.

Îşi strunise un glas încrezut, pe care şi-l asculta cu plăcere : „Şi ea ca toate. Toate la un fel !“

Doamna, după prima tresărire, se oprise o secundă în loc. ll privise, îl recunoscuse. Surprinsă în meditarea ei

tristă, neputînd crede în atîta cutezanţă, nu-şi găsea atitudinea. Pornise fără nici un cuvînt, doi, trei metri, mersese alături cu Costel care, descumpănit, rămînea cu un pas în urmă, trecea cu unul înainte sau potrivea să fie în rînd cu ea.

— De ce sunteţi aşa tristă ? cercase Costel fals şi tremurat.

O roşeaţă violentă acoperise profilul palid. Doamna se oprise iar o secundă, apoi cu un gest de concediere traversase, cotind pe prima stradă.

Costel rămăsese cu gura întredeschisă pentru cuvinte ce nu-şi mai găseau drumul. „Toate la un fel ! " cercă să-şi zică fără convingere... Auzi ! Să traverseze ! Să-l planteze !... Fără un cuvînt î Nu-i zisese „măgarule î" Nu... îşi amintise pe Nina. Impresiile lui se întoarseră, luară alt drum. Aşadar, chiar faţă de impertinenţa lui, doamna în gri păstrase o cuviinţă : „Marfă nobilă. Costel băiete, ai gustul fin !" Totuşi, n-o mai socotea inviolabilă de cînd era tristă. Avea un amant care o înşelase ! ! Ideea lui fixă. Se simţea cutezător ! Aşadar, asalt la regină ! îşi viola divinitatea... Dacă ar fi ştiut Nina ce infidelităţi îi făcea el la conferinţe !

Deocamdată, umbla de colo-colo, pe trotuarul din faţa Conservatorului... Era plicticoasă aşteptarea asta în burniţă... Dar lui îi era acum cald. Deosebea în poarta Conservatorului un grup zvăpăiat ; pălăria roşie a Ninei, fete, băieţi şi, mai mult ca toţi, un bariton prea făimat : „corp de cal, cap de femeie !" — cum zicea Lupescu. Cîntase întîi ca tenor, apoi îşi schimbase vocea ! —-flecăreau băieţii la bodegă. Altfel, primit în lumea bună şi plin de fumuri. De la un timp, Nina sta mereu cu el de vorbă în vederea examenului. Ce ţipi şi ăştia de la Conservator ! Costel se trăsese după un zid, ca să nu fie văzut. Avea să aştepte pînă cînd va binevoi domnişoara să sfîr- şească flirtul cu baritonul. Pe cînd el, Costel, care o aştepta pe Nina şi avea să mai aştepte, îşi mărturisi că era prins în plasa întîmplărilor din casa Dragu şi n-avea să scape lesne... La drept vorbind, nici nu se prea zbatea să scape. Tot îl credeau unii logodit ! Logodit fără milion... şi cu baritonul pe deasupra, şi, cînd nu va mai fi baritonul şi Conservatorul, va fi altceva... Cel puţin, atunci cînd ar fi

însurat, n-ar mai aştepta pe uliţă în ploaie. Ni na nu era femeie să sufere s-o ia bărbatul legitim do la Conservator, să se ţină după ea... O corvoadă mai puţin.

li era cald la mîini şi la frunte şi obrazul era îngheţat. Căldura i se urca acum de la ceafă spre urechi, apoi curgea prin şira spinării. Odată însurat, nimeni n-avea să-şi mai permită în faţa lui vreo necuviinţă ! N-ar fi suferit ! Cotoiul va pleca în Italia, în China, la dracii... Banii n-avea să-i ia cu el în groapă ! Pe doamna Leon- tina o va vizita el atunci. Era rîndul lui !... Ehei !... în- gîmfata de Nina se va supune, nu va mai zvîcni cînd va vrea s-o sărute... Ar fi fost prea, prea, ca tocmai un june cu trecere la marchize să se retragă mofluz de la domnişoara Ninon !

Un şipot fierbinte îi curgea prin tot trupul. De cincisprezece zile, de cînd cu întîmplările, era subt presiune ! Afacerile astea necurate : satirul, spăşita de Ana... minora... Leontina... baritonul cu trup de cavală şi cap de andaluzii şi capriciile domnişoarei Ninon... totul îi schimbase temperamentul. Se simţea oţerit şi muşchii încordaţi împingeau din el voinţe obscure... Nina habar n-avea că el iubeşte o doamnă din nobleţă şi că lucrurile sunt înaintate. Ce o fi avut azi frumoasa în gri ? Se înduioşa acum, galant... Dacă o înşelase bărbatul cu slujnica, era doar el acolo, Costel, băiat cu obrazul catifelat... Azi scăpase ho- ţoaica de marchiză... dar...

Vîrîse adine în buzunare mîinile cari erau puhave ; parcă ar fi avut mănuşi de blană ce gîdilă uşor pielea. îi curgea un pîrîu fierbinte de sînge în jos, prin braţe şi în pulpe. Macferlanul zvîcnise în falduri, împins de trupul care îmboldea : într-o zi avea să potrivească în aşa fel ca să urce scara la conferinţă abia cînd ceilalţi coborau. Ştia că marchiza rămîne la urmă, ca să nu fie cu grămada... Era o curbă a scării care făcea colţ în zid. Acolo o s-o împiedice... Ea se da jos totdeauna pe partea stingă... avea să se oprească în faţa ei drept, cît mai aproape, pe aceeaşi treaptă... Un minut o s-o ţie în loc strînsă... N-o

să aibă încotro !... Cum auzise pe băieţi ! Costel urca ca un apostat scara visului de altădată, cu imaginaţia mîn- jită, profanând în colţuri turburi ale fiinţei idola argintie...

...Prin burhai, trecu un şfichi îngheţat, îl luă deodată un fior, mâinile răciră în buzunar. îl pătrundea acum igrasia şi muşchii se slobozeau. Trupul pluti cîrpos subt mac- ferlanul prin care trecea vîntul... Mult era să mai aştepte !... Ce n-ar fi dat să fie acum acasă, la Brăila !... De ce n-ar pleca acolo să nu se mai întoarcă ! îşi căută batista şi usca pleoapele şi nările umezite de ceaţă.

...Acasă ! O lună ar fi mers bine acasă, în concediu... Dar mai departe!... Să demisioneze? N-ar fi avut bună primire acasă dacă demisiona.

Criţă casa lui Dragu, urît biroul... să mai fie şi casa părintească tot urîtă ! Se isprăvise pentru el cu „acasă". Aici era soarta lui !... Tresări ! Pe trotuarul Conservatorului Ni 13a sta singură. De cinci ? Las' să mai aştepte şi dumneaei o dată !... (Te gîndeşti că fiinţa aceea de pe trotuar cunoştea destinul lui... ea şi cu tutorele.)

Dinăuntru, din afară, îl scutura un tremur. Era zgribulit, mizer. Şterse mustaţa tunsă care umezea subt nări, iar mina umezită de nări vru s-o usuce pe haină. Gestul nemaipomenit îl făcu să tresară. Mizerie !

Vru să se ducă spre Nina. Cu uimire o văzu traver- sînd. păşea cu precauţiune pe pantofii înalţi, prin zloata ujiţii... Se uita la ea ca la un vapor prea încărcat care se poate îneca, sau poate exploda.

Nici o explozie. Cu glas mai oferit ca şf:ichiui burniţei, Nina spunea cuvinte uimitoare do scuză :

— Te-ani lăsat să aştepţi cam mult !

— Nu ! Nu ! N-am aşteptat !

P A R T E A a Il-a

Un subsol... tot un subsol ! De ce nu o mansardă !... Pe strada Rahovei de rîndul ăsta (aceeaşi stradă unde era Primăria de Albastru, la care se cununase numai civil).

Nimeni nu putuse îndupleca pe Costel să se cunune la biserică, nici chiar Ana, care avea trecere pe lîngă el. La primărie Ana plînsese în hotot — nici ea nu ştia de ce.

Lucrurile se petrecuse astfel : timpul din urmă Nina vorbise numai de căsătorie. Cum o să fie ! Ce rochie o să-şi facă ! Cum o să aranjeze apartamentul, dacă unchiul le va ceda toate trei camerele de sus pe culoar !

Nu ! Niciodată Costel nu va sta subt acelaşi acoperiş cu satirul.

Bine ! îi va face şi gustul ăsta absurd şi costisitor. Vor închiria o garsonieră.

— Garsonieră ! Niciodată ! — Costel credea că o garsonieră e un loc exclusiv de *rendez-vous.*

De şase ani, de la venirea lui la Bucureşti, nu-şi schimbase locuinţa şi nu ştia că proprietarii îşi ofereau acum vechitura de odaie cu săliţă subt numele de garsonieră.

— Dacă faci mofturi, să cauţi dumneata casă ! se enerva Nina.

Nu ! El era prea ocupat şi nu va căuta casă.

Ana se oferea împăciuitor :

— Lăsaţi, copii ! Caut eu ceva care să se potrivească*

Costel avea atunci o întoarcere : de ce adică să facă economie Moşului ? (Il chema acum „Moşu[u] chiar în faţa

fetelor.) Ele nu protestau : fiindcă era vorba de căsătorie, făceau toate concesiile.

Arţagul lui Costel venea însă tocmai din aceea că n-ar fi vrut să se căsătorească, deşi toate proiectele se făceau cu el laolaltă : Dragu era dator să le dea locuinţă, îl obliga cel mai elementar simţ moral.

Faţă de astfel de extravaganţe Nina tăcea, devenise rezonabilă. De fapt, unchiul, de două luni de cînd era în italia, nu scrisese un cuvînt. Altă dată, cînd lipsea în voiaj, le trimitea, dacă nu altceva, cel puţin instrucţii pentru gospodărie. Era octombrie şi nu se făcuse provizia de lemne. El, care pentru aprovizionarea din timp a lemnelor, calitatea, tăiatul şi aşezatul lor, avea o adevărată manie.

Ana, mai ales, credea că tăcerea unchiului e semn rău. Poate era bolnav !

— Cobe ! Totuşi Nina se neliniştea : Te pomeneşti !

Ştia că Ana are presimţiri şi era superstiţioasă : dacă murea pe-acolo ! Fără de testament, ele ar fi moştenit — nu chiar tot. Dragu mai avea o soră cu copii tocmai prin Bucovina... Dar dacă Moşu avea testament ? Odată, mai demult, în birou, aşezată pe genunchii lui, văzuse pe Dragu închizînd în sertar un plic mare galben.

— Testamentul meu ! spusese, ciupind-o de obraz. Las tot Academiei — şi o luase de guşă.

Glumea sau nu glumea ? Trecuse de atunci apă pe Dîmboviţa... gustul lui pentru dînsa se învechise... Şi acum venise voiajul în Italia ! O trăsnaie. De ani de zile el nu se mai ducea decît o lună pe vară la Govora. Cît îl dezmierdase Nina s-o ducă o dată la Paris, cît plînsese s-o ia şi pe ea cel puţin la Govora ! Nu-l putuse convinge. Pretindea că are acolo o mulţime de cunoscuţi cu cari se întîlneşte şi îşi trece tot timpul.

— Ei şi ! îţi fac ruşine ? O nepoată nostimă nu strică nicăieri !

Dai- nu-l înduplecase. Se întreba de nu avea cumva vreo amantă, cu care se ducea acolo. Din grija asta îl giugiulea la plecare, îi scria cu plic închis, pînă trecea luna de vilegiatură. El trimitea cîte o ilustrată şi aducea un cadou. Asta era pe atunci pe cînd o iubea. Acum însă, în urmă, totul era schimbat, n-o mai iubea, ba chiar, de cînd

cu afacerea Lucicăi, erau ca şi certaţi. Fără de ticăloasa mică, lucrurile ar fi mers încă.

Nu mai spera de mult s-o ia Dragu de nevastă, dar cel puţin să fi rămas mai departe metresa lui. Fusese şi ea de vină, îi spunea Ana să se astîmpere, şi nu se astîmpărase : cu Lupescu ! Nina simţea încă un junghi cînd pronunţa numele ticălosului de Lupescu. Acum, ho- dorogul o planta şi el ! Ninon simţea nevoia să muşte şi n-avea pe cine (nici cel puţin pe Costel). Dar le va arăta ea la toţi.

Deocamdată, banii pe cari Dragu îi lăsase Anei de cheltuială se topise. Nina hotărîse că va cerceta — nu ştia cum, dar va cerceta unde se află Dragu. Ana susţinea că nu e prudent.

— Cum o să ştie el că am fost pe la Sfat şi am întrebat ? x-^ltă grijă parcă n-au acei de acolo decît să ţie minte şi să-i spună !

Renunţase totuşi pentru că erau unele lucruri asupra cărora ceda Anei din experienţă.

Ana pentru prima oară ceruse, în secret de Nina, bani împrumut de la Costel. Ştia că Nina nu i-ar mai fi dat înapoi şi ea avea de gînd să-i dea. Ceruse două mii şi Costel clase o mie cinci sute. Pe Nina Costel poate chiar ar fi refuzat-o, pe Ana însă n-o putea refuza. Mînca aproape tot timpul acum la ele ; se gînclise că ar trebui poate să contribuie : avusese însă de plătit o rată la croitor. Croitorul înainte de orice.

După acel împrumut — nu se temea pentru banii lui, ştia că Ana are ceva la o parte, o sumă dată cu dobîndă cuiva — venea acum zilnic la masă. Dovedise că Nina lipsea des de acasă, ba chiar şi de la masă uneori.

— Are treburi ! lămurise Ana.

Cînd Nina era acasă, se arăta iarăşi arţăgoasă. Costel însă îşi propusese că, orice s-ar întîmpla, el să fie acum calm, din cauza migrenelor mereu mai dese. Ana îi punea felii de cartofi pe frunte şi îl culca cu capul jos şi picioarele întinse, în care timp îi întărea vreun nasture la veston, pe eare-l scotea să nu se boţească. Nu se jena de Ana.

De domnul Dragu nu se auzea nimic, deşi sta scris în ziare despre întruniri la Sfatul negustoresc. La birou, Coste! n-ar fi putut întreba pe Bonciu — fireşte că nu. Era

mulţumit că nu-l întreba pe el nimeni nimic. Ana hotărâse că va cerceta ea :

— Tu să nu te mai amesteci ! spusese Ninei, care promisese.

Costel constata că Nina, eînd vrea, ştie să fie drăguţă cu soră-sa mai mare. Numai că nu vrea decît foarte rar. Caracterul ! Asta era !

într-o zi Ana sosise şi ea întîrziat la dejun şi părea îngrijorată. Le spusese că n-a putut afla nimic... Pînă la urmă ei trebuiau să facă ca şi cum ar fi fost singuri :

— Să zicem că unchiu rămîne pe acolo mai mult timp !

— Mai uşor de zis !...

Costel simţise brusc că îi lipseşte prezenţa Moşului. Tocmai în astfel de momente de nesiguranţă îi abătuse lui Nînon să se cunune. Gustul măritişului o apucase ca o turbare. Nu mai era un ceas liniştit. Unde erau plimbările lor î... Costel, care de bunăvoie mai dase o mie de lei, venea cu regularitate de două ori pe zi la masă, dar nu era masă, era otravă.

Faţă de nervii surescitaţi ai Ninei, Ana şi Costel aveau aceeaşi atitudine : o lăsau să ţipe şi tăceau, odată trebuia să sfîrşească, mîncarea însă era rece şi Costel, debil de stomac, nu suferea mîncarea rece. Ana i-o încălzea, dar Ana ar fi trebuit s-o mustre pe Nina şi n-o mustra. înainte Ana lua adesea parte lui Costel, acum însă o simţea de partea Ninei. Erau două surori şi el era singur. Sîngele apă nu se face. Nina începuse a lipsi mai mult ; o aşteptau uneori cu dejunul pînă la două, fiindcă le promisese că vine sigur. Ana, jenată că-l ţine nemâicat, servea ciorba, dar, cu toată foamea, cu tot mirosul de ceapă al aburilor calzi, nu cutezau să mănînce încă. Pînă la urmă Ana îl silea : el nu putea întîrzia, avea birou ! Ana era nepreţuită, dar mînca în grabă şi supărat şi îşi zicea că ar fi în adevăr mai bine să se cunune odată. Credea că atunci lucrurile se vor mai îndrepta. Ana trebuia neapărat să stea cu ei, nu se concepea altfel; Nina credea şi ea la fel. Plecase unchiu, să-i lase acum şi Ana !... Pentru Ana era chiar un avantaj să stea cu ei. O auzise uneori spunînd :

— Cînd vă luaţi voi, eu o să intru menajeră sau cos cu ziua şi tot nu pier î

Spunea însă asta cu părere de rău în glas ; dar că Ana nu putea muri de foame era foarte adevărat, ştia să

muncească... Pe cînd Ninon ! Ce-ar fi devenit Ninon fără de el ! — se înduioşa. Aşa, cu trei mii de lei leafă, cît avea ! Bani albi, la fiecare lună, nu poveşti cu testamente. Ce ar fi făcut Nina fără de el ! Se dilata, era mîn- dru, protector, şi deodată simţea un junghi în osul sprîn- cenii drepte, semnalul migrenei. Cum era şi firesc, Ninon nu mai avea de-a face cu Leontina, Costel n-o mai întîl- nise pe aceea în casa lor, îl plictisea acuma altă mutră ; una cu tocă veche de catifea neagră, dată pe ceafă, şi cu un sac de mînă cît un sac de piaţă. Iar fusese în casă tăceri brusce, vorbe descusute, plecarea madamei cînd el sosea şi şoapte la uşă. Costel avea însă acum alte drepturi, se vorbea de nuntă, dase bani în casă, el era acum un fel de tutore. Nu cercetase însă dintr-un fel de silă, întrebase numai de ce nu vine niciodată Lucica, duminica, acasă de la pension.

— Asta-i acum !

Nervoasă, Nina părea gata să-i scoată ochii ; intervenise Ana împăciuitoare :

— O s-o luăm mai tîrziu. E internă şi n-are voie.

Te pomeneşti că Nina era geloasă de el pentru Lucica ! Te pomeneşti ! Gata să surîdă, se întunecase. De Lupescu nu se mai vorbea... Lupescu murise pentru ei trei şi iată că acum îşi amintea de el... de prietenul trădător. Din cauza femeilor îţi pierzi prietenii ! Ana avea dreptate. Era mai bine să nu vie fata Lucica în casă ! Unde era timpul cînd vizita el cu flori şi bomboane casa cu trei fete !... Dar cine era madam cu geantă ? Pînă la urmă tot întrebase. Nina îi răspunse mojiceşte :

— Vrei să ştii ! Şi dacă ştii ce pricopseală !... Iaca o moaşă pe care o cunoaştem noi şi care are drum pe aici ! Te-ai instruit ?

O moaşă nu putea veni decît cu treburi de moşit. Se uitase la ele două pe rînd : care din două ? Apoi îi fusese ruşine că e aşa bănuitor cu Ana — căci de Nina nu putea fi: vorba acum, cînd se pregătea de nuntă, şi chiar altfel : o auzise adesea prostind femeile cari se lasă să facă copii.

Costel nu mai era poetic şi nici naiv, nu-l mai „ducea“ nimeni.

— Şi, mă rog, la cine are de lucru pe aici moaşa dumneavoastră ?

întrebuinţă pluralul pentru a implica pe Ana cu Ni- non

sau pe Ninon cu Ana, ceea ce îi părea a îmbunătăţi situaţia.

— Moaşă-ta ! răspunse Nina scoasă din răbdări.

Costel n-avusese replică.

— Nici n-am întrebat la cine arc treabă, se grăbise blajin Ana şi incidentul se risipise. Costel se simţea ruşinat de brutalitatea lui.

A doua zi se ivise alt vîrtej. Nina intrase ca o furtună, fluturînd în mînă nişte hîrtii. Costel se bucurase, crezînd că sunt veşti despre Moşu, şi anume veşti de parale.

— Le am ! strigase Ninon, adresîndu-se Anei. Mi le-a făcut, săracu !

Ana se apropie cu interes şi pipăi[1] uşor cu degetul hîrtiile.

— Tot ! în regulă ! De naştere, de botez şi celelalte !

— Bravo ! şoptise Ana cu un tremur în glas, uitîn- duse spre Costel să vadă cum arată.

— Ce e ? Se mănîncă azi ? întrebase Costel umilit că e lăsat deoparte.

— Să mîncăm ! Şi mie mi-e foame, copii ! Merit mîncare ! Numai eu ştiu... şi se oprise.

— Da' ce e ?

— Ce să fie ? Actele mele pentru căsătorie !

— Actele... cui ? — întrebase Costel într-o doară.

— Alo cui !... Auzi, ale cui ? Ce, te-ai tîmpit ? Spune tu, Ana, dacă nu s-a tîmpit !

Costel nu se silea să fie inteligent.

— Ale noastre, omule ! Ale cui să fie !... Oi spune morţilor ce am tras pînă le-am scos ! Cine se gîndea pînă acum... Parcă cine ştie ce e ! Unde te-ai născut... aici sau dincolo... tot o pacoste ! Ştii, Ana, tot aşa era cu...

Ana strînsese gura şi ridicase sprîncenile, tuşind uşor.

— ...Şi ginerele stă pe saltea ! Bea şi mănîncă ! Femeile fac bine că cer drepturi !... Ana, pune-le bine să nu se piardă, că fac moarte de om — glumise. Ce tevatură ! Poftim pentru cine ! — arătase spre Costel, petrificat.

Costel, care înţelesese bine că era vorba de ea, de el, de acte, de publicaţii, s-ar fi dorit tîmpit. Nina, cu lingura la gură, se întrerupsese de la mîncare :

— Ei ! Ce taci !... Nu zici nimic ! Mire ? — Şi exploziv : Ţi-ai atins idealul, mă omule !

Se întorsese spre Ana, care, ţinînd capul plecat în farfurie, mînca supa, pentru a o lua de martoră a fericirii lui Costel... Se sculase apoi de pe loc şi mîngîiase umărul vătuit al vestonului lui Costel, apoi se aprofundase în sorbirea supei şi în gînduri, probabil conjugale.

— Nici o nuntă ! zisese Costel, cu mare întîrziere. Avea ■mîinile reci, dar era calm. Nici o nuntă !

— Cum ?... Ce ?... Măg... Nina nu apucase să dea drumul epitetului.

— Pe mine m-aţi întrebat ?

Costel tot calm şi la plural, privind aspru pe Ana. Nina se uita tot la Ana, ca şi cum despre ea se dezbă- tea. Ana nu-i vedea, fixa fundul farfuriei goale şi nici nu auzea pesemne.

— Ce să te-ntreb ? Cine să te-ntrebe ? E doar destul de vechi lucru, ba chiar învechit ! (Ninon, întoarsă spre Costel, acră, dar cu ceva zahăr presărat.)

- Vechi, nevechi ! Eu nu mă-nsor ! (Costel calm, de lemn, de piatră.)

— Icliotule ! Şi ce cauţi atunci aici ? Ce mă pisezi de un an ? Ce mă rogi în genunchi ! Ce-mi stai în faţă şi mănînci pe spinarea mea !

Apoi calm către Ana, care părea moartă :

— Lasă-l, că-i nebun !

Nina se sculase fără a mai mînca friptură la tavă, iar Ana, pe acelaşi loc, nu da încă semne că e vie.

După un timp de gîndire, Costel rnîncase friptură cu salată.

— Cine e calm mănîncă ! Nu e bine să stai cu stomacul gol !... Nici să te superi la masă !

Exasperată, Ninon recursese la supremul mijloc al leşinului, şi atunci abia Ana, care fusese zadarnic luată ca arbitru, se urnise de pe loc...

Se scursese o săptămînă, în cursul căreia cei trei, cînd erau împreună, îşi vorbeau monosilabic : aveau motive felurite de a evita acelaşi subiect. Costel credea că, tăcînd, va evita însăşi căsătoria. Nina nu ştia ce atitudine ar putea-o sluji mai bine în planul ei, la care nici nu se gîndea să renunţe, iar Ana, faţă de rezistenţa lui Costel, se simţea vinovată.

De-o săptămînă Nina nu mai fusese nici la tuns, nici la ondulat, nici la manichiură, nici la plimbare, bolea în casă fără boală şi nici măcar nu mai punea *rouge*. Costel observase că e neagră şi urîtă fără *rouge,* ceea ce îi scăzuse duşmănia şi îi slăbise rezistenţa. Ar fi vrut să vorbească ceva în chestia actelor, dar nu ştia cum să înceapă. De ce să înceapă el î Nina nu-i vorbea, făcea pe supărata, nici nu se aşeza cu ei la dejun. Ana explica : nu se simte bine şi bea numai lapte. Costel cercase a întreba pe Nina de sănătate :

— Nu te interesează, zisese.

Nasul lung şi subţire al Anei se lungea mai mult, şi îl ţinea plecat.

— Eu am hîrtiile mele toate ! zisese Costel posac.

Ana se luase după el pînă la uşă :

— Hîrtiile ! Le aduci la noi, dacă vrei !

— Da ! Le aduc ! Eu sunt ocupat !... Dar ca să nu vorbiţi oamenilor cu zilele, asta e purtare ! reproşase la plural.

— E bolnavă şi o necăjeşti, zise Ana împăciuitoare.

Adusese actele şi le dase Anei. Nina acum sta cîte puţin la masă, se mai scula, nu vorbea mai nimic şi se adresa mai mult Anei. Tot nepudrată, nefrizată, neglijată, cu foi vechi, roase, de satin negru, cu o bluză murdară de satin alb cu nasturii lipsă, încheiată cu o broşă de stras, cu ciorapi de mătase cu firele trase şi papuci de casă de lamé, uzaţi. Toate vechiturile astea o prindeau, păreau un travesti, puneau parcă în evidenţă că fiecare zdreanţă de pe ea era de mătasă, de lux.

— Am aranjat cu publicaţiile, şoptise Ana într-o zL

Nina cotrobăia prin sertare, prin geamantane.

— Da ?... îngăimase Costel.

Nina întorsese brusc spre el capul, scuturînd de pe ochi şuviţele părului negru ; ochii îi străluceau răi.

— Fă-mi o cafea ! se răstise la Ana.

Costel se uitase la Ana care sta cu ochii aţintiţi la eh mici, cu lumina fixă. Ce mai voiau de la el ? Se făcuse publicaţiile...

A doua zi la prînz, Nina se sculase de pe divanul pe care sau lîncezea, sau se zbătea, şi, cu glas domol — ceea ce dase celor doi o comoţie — declarase :

— Dacă poimîine nu mergi la primărie, mă omor... Auzi ? — se adresase soră-şi.

Ana auzise ; îşi freca mîinile slabe una de alta ; se apropiase cu pas sfios de Costel şi îi spusese rugător :

— Spune, te rog, vii sîmbătă ?

— Am să viu, fireşte ! Am zis că nu viu ?

Ana venise iar la uşă după el :

— Dacă vrei, vii din ajun, tot iei permisie pe sîmbătă.

Ce frică îi era ! Nina vrusese să-l sperie. Dumneaei nu era fricoasă... În ajun venise în adevăr cu geanta şi rămăsese seara la ele, cum i se mai întîmplase de cîteva ori. Cel care ar fi presupus ceva ar fi greşit. Costel, în ce privea pe Nina, avea un privilegiu : era singurul ce nu merita să fie bănuit.

Se cununase numai civil :

— Aşa cum ai dorit ! spunea acru Nina, care părea umilită de tot ce se petrecea. Te culci la fetele oamenilor şi, cînd e la însurat, faci mofturi !

Costel căuta dacă nu cumva în adevăr căzuse subt apăsarea vreunui alineat perfid. îi plăcea să creadă că a făcut-o de bunăvoie şi chiar spune că nimeni nu l-ar fi putut obliga că el a vrut !

— Mai e vorbă ! Cine se îndoieşte ! Amor vechi, logodnă lungă... Nuntă cu sila ! (Nina, nici acră, nici dulce, poate cam amară.)

Cununia fusese o soluţie, o uşurare pentru toţi trei, şi se petrecuse foarte simplu. Costel aşteptase gătit pînă se îmbrăcase Nina, care trecea de la oglinda cu trei feţe la cea mare a şifonierului.

— Pui ansamblul, ce zici ? Am slăbit mult ! constata, adresîndu-se Anei. Prea toate odată ! M-am dăulat !... atîta pierdere...

Ana răspunsese grăbit că şi ea a slăbit de multă alergătură. Strîngea gura cu un gest al ei, care trăgea buza de sus peste cea de jos, lungindu-i bărbia. Alături de Nina, părea guvernanta ei.

— Am slăbit, dar pentru siluetă nu e rău... E la modă să fii din ce în ce mai subţire... Exageraţie ! Femeia trebuie să aibă puţină carne... Dealtfel, eu am osu mic, aşa că par slabă fără să fiu... Acum... cu astea... m-am jigărit... la faţă mai ales... o jale ! — se examinase cu atenţie, de faţă, de

profil, de trei sferturi, apoi împreunase coatele la spate, ceea ce îi bombase pieptul ; după încetarea mişcării, sînii mai aveau o zvîcnire uşoară subt mătasea cămăşii. Merge ! conchisese Nina şi îmbrăcase rochia.

Costel asista fără emoţie, fără opinie. Se gîndea acasă, la Brăila. Despre traiul lui cu cei din bandă nu le scria de obicei nimic părinţilor, erau lucruri în cari credea că ei n-au nici un amestec, dar căsătoria era altceva... Nici gînd, fireşte, să le spuie despre cununia civilă... Era prea tîrziu şi prea devreme. Să mai treacă.

Simţea însă nevoia să comunice cu ei într-un fel, de aceea scrisese mamă-şi că se mută şi că mutarea e lucru greu şi în tot felul plicticos. Mamă-sa, printr-o carte poştală de cîteva rînduri, îi anunţase un mandat „pentru mutare“. Se temuse nu cumva să vie la Bucureşti pentru a-l ajuta la mutat, dar nu era vorbă de aşa ceva, dimpotrivă : dascălu Petre avea criza lui de reumatism şi trebuia îngrijit. Nu-i văzuse de mult pe cei de la Brăila !... Mutarea lui dincoace, pe Popa Tatu, nu era cine ştie ce greutate. Ridicase ochii acum spre Ana, robotnica, de la care — ca şi Nina — aştepta tot ajutorul.

— Noi slăbim şi dumnealui... priveşte-l... huzureşte, aşteaptă de-a gata... Ce... — Nina se oprise, nu-i dase nici un calificativ, nu-i trecuse încă de tot panica. — Ştii ! — tot către Ana — Protopopescu a primit să fie martor.

— O să fie acum unul prea mult — se îngrijorase Ana.

— Mai bine unul mai mult !

În adevăr, rămăsese unul fără întrebuinţare, dar nu se supărase, era bărbatul Leontinei. Costel se mirase : pe Leontina o concepea fără bărbat şi afară de asta... să-i fie martor bărbatul Leontinei... Nechibzuită... Avusese şi el de martor pe bărbatul gazdei lui, domnul Florescu... Era cu totul altceva.

De aproape trei săptămîni, fetele păstrau secretul pe care Ana îl aflase în cercetările ei : Dragu defraudase sume mari şi fugise în Italia, nu de atunci de cînd plecase de acasă, ci în urmă, şi luase cu el şi pe Lucica. Deocamdată era urmărit şi probabil avea să fie judecat şi condamnat în lipsă. Totul se dărîma ; casele aveau să fie sigilate sus, numai cu anevoinţă şi după multe demersuri le fusese permis a rămîne în camerele din subsol pînă la un termen

ce se apropia. Un cunoscut ai lor, care era portărel, le învăţase să spună că sunt chiriaşe cu luna. Dar ce teamă avusese şi ce precauţiuni trebuise ca să nu afle deocamdată Costel ! El venea numai la orele de masă, ziarele se ocupase puţin de Dragu, fiindcă erau altele mai senzaţionale în curs. Putea însă afla în orice minut de la oricine, dar nu aflase.

Costel frunzărea zilnic ziarul, dar se oprea de preferinţă la rubrica bursei, probabil din deprindere profesională, poate şi din dorinţa platonică a cîştigului ; citea cu atenţie şi anunţurile la mica publicitate, pe acelea din misterul personalităţii.

Ar fi putut lesne afla la birou, dar Bonciu, duşmanul lui, plecase, i se dase aiurea un post mai bun ; Costel se bucurase de. plecarea lui ca de o fericire personală. Ceilalţi, în urma unui avertisment al directorului cu privire la „mahalagisme“, tăceau. N-avea acolo prieteni — prietenii lui fusese cei din bandă şi Lupescu... Dintre cei de la birou, cu moş Dighiu avea raporturi mai bune, fiindcă achitase împrumutul cu mica dobîndă cuvenită, şi moş Dighiu considera omul după cum îşi plătea ori nu datoriile de bani.

Costel nu aflase, dar acum trebuia să i se spună — credea Nina. Pe Nina o plictisea că trebuie să se ferească şi. mai ales de Costel, vrea să-şi dea drumul văităturilor, ocărilor. „Las’ că nu-şi mai ia vorba înapoi !“ Dar Ana stăruia să aştepte pînă după cununie. Acum era gata şi cununia, se apropia termenul cînd trebuiau să plece din casă, Ana încă ezita. Se pregăteau să iasă amîndouă în oraş, cînd din uşă Nina spusese lui Costel :

— Ştii, casa asta se închiriază şi trebuie să ne mutăm.

— Ce ?... Cum ?...

Cele două plecară, se auzea uşa de afară trîntită. N-avea pe cine întreba deocamdată. Să se mute... Se închiria casa din Popa Tatu ! O frumuseţe de casă... Casă de familie !... Scrisese ceva Moşu ?... Ce însemna ? De la Nina nu afla, ca de obicei, decît ce vrea ea să-i spună, şi Ana nu prea vorbea şi nici nu vrea s-o întrebe, fiindcă Ana părea înţeleasă cu Nina, atunci cînd el ar fi crezut să fie de par

tea lui. (De ce ar fi fost Ana de partea lui n-ar fi ştiut să explice.) Avea el nevoie să-i ţie cineva partea. Se arătase vexat, mîhnit : n-ar fi crezut Ana să nu-i spună ! Nici Ana n-ar fi crezut, dar aşa trebuise, cu preţul să o judece Costel cît de rău.

Aşadar, după căsătoria civilă nu fusese timp de amor, trebuise să caute casă. De mutare nu-i mai părea rău 3ui Costel, tot dorise el ca fetele să nu mai stea subt acoperişul acela, necum el însuşi. De noua locuinţă se dezinteresatei nu se pricepea şi n-ar fi vrut să fie nevoit a-şi da părerea şi, la drept vorbind, nici nu-i plăcea să alerge.

Concediase cu oarecare regret camera în care locuise şase ani — trece timpul î — şi se mutase cu geamantanele la fete pînă se va găsi casă.

— Tot se scuteşte chiria pe zece zile ! spusese Nina, subit econoamă. Economia era deocamdată unicul simptom al căsătoriei. Nina îi lua socoteala pînă la centimă.

— Cît ai în pungă ? Unde e restul ?... Adu un sutar 1 Cu cît ai rămas ?

Nu se opunea. O vedea nervoasă, slăbită, cu gropiţele adîncite în obraji, cu ochii mai mari, cu o dungă între sprincene, de griji pe cari avea el să le afle, nu se grăbea.

— Prea deodată toate, repeta Nina, ţinîndu-se de şale.

Ana clătina misterios din cap ; n-ai fi crezut că Ana poate fi aşa de ascunsă. Dealtfel, el ghicea. Fără plăcere, dar ghicea că domnul Dragu vrea să rămînă mai mult timp prin străinătate şi la întoarcere nu mai vrea să stea cu ei. Egoist bătrîn ! Fetele găsise în sfîrşit locuinţă, se oprise amîndouă la aceeaşi casă şi o închiriase ieftin. Era subsolul de pe Rahova : la etaj un croitor fost angrosist, în subsol pe stînga, ei, şi, peste săliţă, gazda.

— Un cartier unde-ţi poţi pierde urma de prieteni !

— Da' de ce ? întrebase Costel.

—■ Vrei cumva să-i ai pe cap ?

Dimpotrivă, Costel nu dorea decît să nu-i mai vadă, dar subsolul la prima vedere nu-i fusese simpatic. Iar subsol !

— Altceva mai potrivit nu s-a găsit, ■ explicase Ana. Costel ghicise că de zestre nu mai poate fi vorba ; făcuse totuşi o aluzie.

— Ce zestre, omule ! pufnise Nina. Ce, nu ştii că nenea e falit şi de supărare nu se întoarce în ţară ?

— De unde să ştiu ?
— Credeam că ai aflat şi nu spui nimic din delicateţă.
— Delicateţă...

Costel picase ca din cer. Atît de mirat că nici nu se întreba de ce faliment e vorba. îi mirosise lui a ceva rău, dar faliment, tocmai faliment ! La un angrosist falimentul nu era aşa de mirare. Dar la averea şi la priceperea lui Dragu ! De asta erau ele aşa de misterioase. Nina avusese deci răbdare să tacă şi Ana era mereu cu nasu ei lung în jos, de ruşine. Anei îi părea rău că l-au tras pe sfoară... Ea pînă la urmă nu era vinovată... totuşi şi dumneaei zorise cununia. Sîngele apă nu se face ! Acum n-avea să mai spună nimeni că a luat-o pe Nina din interes.

Falit ! Aşa i se cuvenea satirului, mojicului ! Numai că el, Costel, plătea oalele sparte.

Pe lîngă subsolul din Rahova, cel al casei Dragu era palat... Ce avere, domnule, fusese acolo şi se pierduse. Ce timpuri ! N-ai fi crezut să i se poată întîmpla aşa ceva lui Dragu, la poziţia şi la capitalul lui... Nenoroc ! Să se întîmple tocmai cînd îl cunoscuse el şi cînd se încurcase cu Nina ! Se mira că nu se ^vorbeşte nimic la ei în birou. Era doară un eveniment. Fireşte, îi plăcea că nu se vorbeşte, dar cu o decepţie — despre indiferenţa lumii. Ceva vag în raport cu *„sic transit"* — nu nimerea cum sună zicătoarea. Aceeaşi stare de spirit, dar zgomotos afirmată, o avea şi Nina. Acuma, că dase drumul secretului, n-o mai reţinea nimic şi n-o încăpea mirarea că astfel de întîmplare are o publicitate aşa de mică.

— Un faliment ! ? amintea Ana.

Avea dreptate : hoţia, urmărirea judecătorească, pe acelea nu le ştia încă Costel, şi i-ar fi plăcut şi ei să le uite. Ce-or fi zicînd prietenele şi băieţii î La început venise, dar nu-i primise, n-avea atunci *hali.* Odată refuzaţi, nu mai cercase. Trebuie să fi făcut spume la gură, bîrfind-o. Erau geloşi pe ea toţi... Adio, Conservator ! Se uita la Costel parcă-l cîntărea şi nu atîrna cît se cuvenea, apoi îşi amintea că tot cîntăreşte ceva.

Costel făcea acum socoteala că are să ţie casa cu lefşoara lui ; era oarecum mîndru că fetele depindeau de el,

fiindcă, nici vorbă, Ana avea să stea cu ei la un loc ; nu se concepea menajul fără Ana. Deocamdată Nina îi atrăsese atenţia că prima lună la chirie au plătit-o ele. Un avantaj tot avea subsolul din Rahova, era cu luna şi mai ales aproape de bancă ; va putea dormi dimineaţa un sfert, o jumătate de oră mai mult, un singur tramvai de luat şi mai nimic de mers cu piciorul !

Cînd venise ziua mutării, deşi Ana se ocupase de tot, Nina se văieta că „nu mai poate“. După ce însă totul fusese gata, din senin Ana declarase că ea şi-a găsit de lucru şi nu înţelege să stea cu ei.

Ale cui vorbe se amestecau rugătoare, cine ţipa mai tare ! Nina şi Costel se întreceau :

— Ne laşi î Nu se poate Nici vorbă nu e !... Ce-ţi vine !

— Să ştiu bine că plec şi eu ! (asta era Nina).

Nu părea bucuroasă să rămînă în doi, iar leneşă cum era, ce s-ar fi[1] făcut singură, şi poate că şi ţinea la surori !... Dar Lucica, drăcoaica mică î Ce-o mai fi fost cu Lucica ?... Cine mai plătea pensionul ? El în nici un caz. Nina îşi luase bereta, amenin ţînd că pleacă şi ea dacă Ana nu cedează.

înnebunise amîndouă... El cum rămînea ?... Două camere îi trebuiau lui ? Avea sau n-avea nevastă ?... Odată cununat civil şi cu casa închiriată, înţelegea să profite... Nici nu apucase a fi însurat — vorba ceea — şi se vorbea de plecare.

— Te rugăm, Ana, ofensa asta să nu ne-o faci ! Ce-i al nostru e şi al tău !

Costel găsise o suplică pe placul Anei. Vroia Ana sincer să plece sau nu vroia ? Răspunsese cu glas pe jumătate :

— Fie ! Apoi, răzgîndindu-se : Acuma însă, pe două săptămîni tot trebuie să lipsesc. Mă duc la nişte prieteni !... Dar promit că mă-ntorc.

„Iar secrete ! Ce prieteni I în familia Dragu, prietenii apăreau şi dispăreau de porunceală“, cugetă Costel.

— Ce capriciu ! se mirase ironic Nina. Să nu te jenezi de noi, dragă. Să nu te jenezi mai mult ca pînă acum... Nu-i asa, Costel ? şi rîsese ca la Conservator : Ila ! Ha ! Ha !

Ana să se jeneze ? Auzi, ce idee, care lui nu i-ar fi dat în gînd ! Fină la urmă, Ana avea dreptate. Erau doar însurăţei î Era potrivit să rămînă singur cu Nina.... îi convenea... Dar

nu mereu !

— Ai muncit mult, e adevărat. Ai nevoie să te odihneşti ! îţi dăm concediu pe zece zile !

— Nu mă sperie pe mine munca !

Atunci, chiar asta era, se jena, cum bine bănuise Ninon ! Ce delicateţă ! Costel acum se simţea şi el jenat şi tot zelul amoros cu care în primul moment primise absenţa Anei căzuse.

— Fie ! Dacă sunteţi învoiţi ! spuse Nina mut roasă. Vai de capul meu zece zile !

Ce vrea să zică ! Are să-i fie greu cu casa ! Aşadar, numai din egoism oprea pe Ana ! Ana merita mai mult, el o preţuia şi pentru firea ei bună, nu numai din interes. Parcă el se bucura să rămînă singur cu Nina, neglijentă cum era ! Vai şi de capul lui ! Ana avea sacul mic de drum, gata pregătit. Sta cu el în mînă, tristă ca un dine gonit :

— Nu plec chiar îndată — zisese — plec mîine, cînd liberăm de tot dincolo.

A doua zi plecase m lipsa lor, lăsînd un bileţel pe masa aşezată din vreme ; dejunul pregătit sta cald pe maşină. în bileţel scria : „Zahărul şi cafeaua simt în firidă; şi cheia pe sobă".

începuse luna de micro sau cel puţin săptămîna. Cînd Ana îşi amînasc cu o zi plecarea, Costel simţise o îngrijorare. Singur el cu Nina !... Acum însă, că Ana plecase, se bucura, fireşte, că e singur cu Nina şi că va profita de drepturile cîştigate scump. Se gîndea la plecarea semnificativă a Anei şi simţea oarecare dispoziţie voluptuoasă. El nu era pasionat de felul lui — o dovedise logodna lungă — dar acum... Aşa şi era normal !

După plecarea Anei, în seara clintii, Costel, după ce făcuse un comision la bodega care se închidea tîrziu, la: întoarcere găsise pe Nina culcată de-a binelea în pat şi, pe canapeluţă, o perină şi o plapomă pe care i le arătase: lui. Protestase.

— Cum aşa ?

Nina se sculase, îşi luase în braţe perinile şi plapoma şi se mutase pe divan, zvîrlind pe celelalte lui Costel. Totul se petrecuse, contra obiceiului, în tăcere. Binevoise apoi a explica că o doare capul ; avea pe ea pijamaua dungată

mciuve cu galben. Costel, care nu putea suferi pijamaua la femei, se simţea jicnit, dar fără de pasiune. Avea totuşi un scrupul să se culce în pat : dacă e vorba că are migrenă, ca trebuia să doarmă în pat. Nina primise.

A doua zi Ninei tot nu-i trecuse capul, a treia zi aşteptase un avans de la ea, a patra zi cercase să o sărute, dar Nina se strâmbase, ceea ce îi atinsese amorul propriu, i eincea zi se certase pe tema asta ca ţiganii, a şasea zi Nina, care nu ştia să ţie socotelile, isprăvise banii şi, cum din ajun nu vorbea cu Costel, nu-i putuse cere şi pregătise numai cartofi copţi — tot simţise ea că a început să se îngraşe.

Costel, furios, plecase la un birt economic pe aproape. A şaptea zi, Nina care ieşise în oraş se întorsese plictisită şi capitulase.

N-ar fi crezut nimeni că o femei® cu ochi atât de focoşi să fie aşa de rece ! Dintr-un punct de vedere Costel se liniştise : era cochetă, dar n-avea temperament.

Despre faptul că nu fusese întîiul, nici n-avuseso iluzie şi nici nu da marc atenţie. Deşi Nina era aşa de rece, totuşi, dat fiind că era luna lor de miere, înţelegea acum să-i pretindă să-şt facă datoria fără mofturi ; Nina însă sosise din oraş cu Ana : eveniment. Costel n-ar fi putut să spună dacă se bucură sau nu. Unde o fi stat Ana de o găsise Nina aşa, la comandă ? O întrebase şi nu-i răspunsese, ca şi cum nu auzise. Nu cumva domnişoara Ana stnse pe la vreuna ea Leontina sau ca moaşa ?

Intîmplăriie urîcioase din urmă stricase caracterul lui Coslel, dar bănuiala şi ironia îl părăseau lesne şi regreta glodurile urî te ce putuse avea despre cumnata lui. Avea nevastă, avea cumnată... familie !

Ana luase din nou conducerea casei şi totul mergea pe rotiţe, oină şi Nina se arăta voioasă şi camera era plină de stofe croite şi do zgomotul maşinii de cusut ; Nina îşi pregătea îmbrăcămitea de sezon :

— Reparaţii ! — suspina.

Lui Costcl îi plăceau stofele feminine, colorate, cari umpleau scaunele şi mirosul bucatelor de casă. Avantagiile omului însurat îi apăreau pe zi ce trecea. Ninon nu-l mai refuza şi el era rezonabil, se lăsa dorit uneori, mai ales că seara, cînd treceau la ei alături, pe Costel — care avea

mare delicateţă — prezenţa invizibilă a Anei îl făcea sobru, ba chiar într-o seară Nina fusese care luase iniţiativa. Avusese el dreptate să nu se pripească : cu femeile, răbdarea învinge.

în viaţa asta regulată, Nina se restabilise, îşi regăsise mina bună, nu o mai dureau nici şalele ; Ana era tot slabă, cu nasul ascuţit. Costel îşi făcea socoteala că Ana era o fire închisă, dar simţitoare ; mulţumită de măritişul Ninei, se va fi gîndit pesemne la Lucica.

— Eu am crescut-o ! zisese cu parapon, luîndu-i apărarea, cînd cu afacerea Lupescu.

Acum, el, Costel, era tutorele ; de aceea într-o zi, în lipsa Ninei, cercase a consola pe Ana : că, ce a fost a fost, dar acum, la pension, la vîrsta ei fragedă, Lucica se putea întoarce spre bine.

— Nu e numai Lucica... sunt multe ! răspunsese Ana, purtată parcă departe de gînduri. Care pension ? Cine ştie unde or fi !... şi ce o să mai fie !

Costel se roşise de contrarietate : iarăşi mistere ! El nu ştia niciodată adevărul şi se făcea caraghios fiindcă nu era pus la curent. Ana găsise că are dreptate şi că are şi dreptul să ştie adevărul ; cum Nina nu era de faţă ca s-o împiedice, povestise lui Costel de fuga Lucicăi cu Dragu şi, din vorbă în vorbă, de toată escrocheria şi cum era pus sechestru pe avere şi avea să fie condamnat Dragu în lipsă, cum că abia putuse obţine să ridice mobilierul lor... cum la un moment se temuse ca nu cumva Costel, după ce va afla, să le lase şi el baltă.

Buimăcit, Costel se clătina între decepţie şi milă : Auzi !... Da' de ce nu i-au spus lui... Să se ocupe el... Cum să le lase ? Biata Ana, care vorbise cu ochii în lacrimi, acum dase drumul plînsului.

Aşadar, Ana nu era o fiinţă tare, care să dureze la toate necazurile, cum ar fi crezut ! Costel o bătuse pe umăr — ce slabă era, os gol, nu ca Nina — şi îi spusese să plîngă în voie, să se uşureze. Pînă la urmă, era mai bine aşa : ei trei singuri, fără ceilalţi. S-au dus, deşi erau !... şi, în adevăr, Dragu, Lucica, belele !

Ana sughiţa, da drumul la şuvoaie ; îşi plîngea, săraca, toate păcatele şi pe ale celorlalţi. Fată bună, dar soartă rea

!... Ce ar fi făcut el dacă ar fi ştiut dinainte de toate năzdrăvăniile : faliment, fraudă, fugă ?... Bine făcuse că i-au cruţat. Poate nu se mai însura şi rămîneau, sărmanele, singure.

Dispoziţia lui indulgentă şi protectoare fusese întreruptă de Mina, care intrase ca o furtună ţipînd :

— Unde eşti ? Un ceas o să te caut !

Ana, piînsă, trecuse după perdeaua care-i despărţea divanul de restul camerei. Mai suspina încă.

— Ce e lătratul ăsta?... Cît o să aştept!...

Abia sosise.

— De ce plînge ? — lui Costel care nu înţelegea ce se întîmplă. De ce plînge ? V-aţi certat ? Aţi înnebunit !... De asta e vreme... Poftim ! — şi aruncase Anei, care ieşise de după perdea, nişte hîrtii timbrate, pe care Costel, şef proaspăt de familie, le luase, cu aerul cuiva care ştie tot.

Furia Ninei se dezlănţuise :

— Cum ! Ştie !... Cine i-a spus? — smulsese hîrtiile timbrate şi le înghesuia în mîinile Anei, care tremura. De ce i-ai spus ? Cine era în drept să-i spună ? Eu ! Atunci cînd credeam de cuviinţă ! Cine era stăpînă acolo în casă ?

Costel cerca să apere pe Ana : el se va ocupa...

— Ce mofturi erau astea ? Ce miorlăituri ?

Cu pumnul în obrazul Anei, numai că n-o lovea... Apoi porţia lui Costel.

— Ce-i dai ăstuia hîrtii ? Ce să facă cu ele !...

Costel închise ochii să n-o vadă. Ce vulgară era Nina uneori !

— E ăsta în stare de ceva !... Nu alergăm singure după tot... Nu muncim singure (plural)... Nu stă ca o muiere şi mănîncă degeaba !... Poftiţi ! Pînă la urmă, luaţi-le care vreţi ! Descurcaţi-vă !... Eu m-am săturat pînă-n gît de măritiş.

Ce cuvinte nesocotite ! Dar erau zise la supărare ! El nici n-avea timp !... Destul de supărată şi Nina, gata şi ea să plîngă. Căsnicia îşi are greutăţile ei, trebuia să aibă[1] răbdare.

Hîrtiile n-aveau nici un raport cu măritişul, erau citaţii, pentru fete ca martore în cinci acţiuni judecătoreşti

intentate împotriva lui Dragu. Ana pusese hîrtiile pe masă şi nimeni nu voise să şi le însuşească.

— Nu trebuia eu să le primesc — mormăia Nina... Nu e numele meu... Pe mine nu mă cheamă Elena Dragu.

— Ce Elenă ? — Costel, care nu putea suferi să aibă de-a face cu justiţia, spusese bosumflat : Eu nu mă ocup de nimic ce priveşte pe Moşu !... Eu n-am avut în neamul meu faliţi ! — nu-l insultase Nina adineauri ? — Se înfuria : nici faliţi... nici... se oprise totuşi a zice „pungaşi“ — simţea că s-a cam aventurat.

•— N-ai avut... ce ? Ce n-ai avut în neamul tău ? N-ai. avut fiindcă neam de neamul tău n-a avut parale şi nici nu ştie ce e aia banii şi „afacerile“... Şi parcă ai vreun neam ! Pentru mine eşti din flori, puiule... din floricele ! Eu n-am văzut pînă acuma pe nimeni din neamul tău şi sunt nevasta ta !

Pe Costel, totdeauna acel „du-te-vino“ al vorbelor Ninei îl zăpăcea. Ce fiinţă !... Cînd se lepăda de măritiş, eînd; îşi valorifica drepturile ! Cine-i putea înţelege două ! Acum se lega de neamul lui !

Prudent, tăcuse, căci chestia confruntării Ninei cm părinţii lui prezenta pericol de ambele părţi. Aşa cum cunoscuse el pe Ninon, fata elegantă de pe Calea Victoriei, de la Conservator ; aşa cum fusese casa lui Dragu de pe Popa Tatu, cu mese şi primiri, la cari veneau şi miniştri — adică numai unul, mic, aţos, hazliu — acelea toate nu făceau de părinţii lui, oameni cinstiţi, dar mai simpli, nu mondeni. Era cuvîntul de predilecţie al lui Ninon, cîndi o cunoscuse :

-— Noi suntem mondeni, domnule Petrescu !

Iar părinţii lui nu vreau să audă de Conservator şi de* „mondenii“ de la Bucureşti, şi mai ales de Ninon nu vreau să audă, fiindcă auzise prea mult de ea de la alţii. Prudent, nu scotea nici o vorbă, fiindcă Nina, cu cît s-ar fi ştiut mai nedorită, cu atît s-ar fi încăpăţînat să-i cu- noasc-ă. Noroc (adică cu afacerile astea), altfel Ninei îi abatea sigur ceva cu Brăila. Îi spusese odată : „Am auzit că la Brăila e frumos“. Noroc î... adică...

Abia o lună după nuntă, Costel scrisese la Brăila o scrisoare pe care asudase ticluind-o şi prin care le anunţa „bomba“ căsătoriei lui. Cu atît mai greu de scris, cu cît el singur nu ştia cum şi de ce s-a însurat şi era greu să convingă pe alţii de un lucru lor displăcut şi de ale cărui avantagii el singur nu era prea convins.

„O iubesc !“ ar fi fost singurul argument valabil, dar Costel avea impulsul să se apere : „Nu... n-o iubesc!“...

Mai era şi reputaţia fetei, şi faptul de a ie scrie abia după o lună... Ce surpriză aveau să aibă... şi nu din cele plăcute ! Singurul băiat !... Biată mamă-sa, confidenta lui din copilărie... măcar şi dascălul Petre, de care avea respect.

Costel îşi stima părinţii, dar îi credea în afară de ritmul vremii, iar căsătoria lui, mai ales acum, împodobită cu fraudele lui Dragu, depăşea ceea ce el însuşi numea „ritmul vremii”.

Cu ritmul vremii Costel făcuse cunoştinţă abia în momentul cînd intrase în bandă cu băieţii cari îi dezvăiuiseră din secretele vieţii bucureştene. Obiceiuri pe cari ie primise mai ales în teorie şi în special în ce privea libertatea moravurilor sentimentale, iar mirarea lui, la început, se temperase din dorinţa de a fi băiat ia modă. Leontina, moaşa, Lupescu, tot să fi fost ritmul vremii, cum şi flirtul lui cu Nina, dar puşcăria lui Dragu, fuga cu Lucica, însurătoarea lui, aşa cum o făcuse, civil — nu.

Acum cînd trebuise să le scrie părinţilor, din nou i se părea că el n-a iubit-o pe Nina, că ea l-a iubit pe el... el nu voise să se însoare... totuşi scrisoarea acasă era nevoie de făcut.

— Poftim ! Am scris ! spusese Ninei, lipind plicul cu măreuţele.

— Ce să poftesc ! Ce mă interesează pe mine familia dumitale ?

Costel crezuse că nu e momentul potrivit pentru o lecţie de cuviinţă. Stase la gînd dacă să mai trimită scrisoarea ; odată scrisă, era mai bine s-o trimită, tot trebuia mai
curînd sau mai tîrziu să le spună părinţilor adevărul. Uneori, înainte de cununie şi chiar după, Costel se gîndea la divorţ, dar de cînd mai ales Nina era uneori noaptea

drăguță cu el, părăsise ideea unui divorț pripit.

Ultima scrisoare mamă-sa i-o scrisese tot la vechea adresă ; trecuse pe acolo înadins să întrebe dacă a venit ceva pentru el şi simţise o părere de rău după camera lui „la faţă“ şi după viaţa lui frumoasă de june. Stase la îndoială dacă trebuia acum să dea mamă-şi adresa nouă. Nu ! mai bine trecea tot el pe acolo, pe la gazda veche. Aşezarea nouă nu-i părea nici sigură şi nici glorioasă, de îndată ce Nina nu era de faţă.

La scrisoarea care conţinea „surpriza“ nu venise răspuns de la Brăila, dar Costel nu prea avea acum timp să se gîndească la cei de-acasă deoarece viaţa acolo, pe loc, era pe zi ce trecea mai rea. Nina îi cerea bani şi, fiindcă n-avea de unde-i da, se certau tot timpul cît erau împreună. Bani da el destui, în fiecare lună, pentru chirie, masă, lemne şi atîtea altele, dar Nina vrea bani pentru rochie şi mantou, plus pălărie şi pantofi, şi el n-avea de unde.

— Ai rochii şi pardesiu noi, de anul trecut; de pantofi o să facem rost, şi pălăria frumoasă, roşie, e tot la modă.

— La modă ? Ce ştii de modă ?... De anul trecut ! Auzi?

N-aveai cu cine te înţelege, cerea, ţipa, ocăra, apoi plîngea. Nu se prefăcea — plîngea cu adevărat.

— Eu care aveam de toate !

— Nu te-am luat cu sila !

— Cine mi te-a scos în cale ?

— Mi se pare că dumneata mi-ai ţinut calea destul !

— Eu ţi-am ţinut calea ! Calea ta o ţineam eu ! Infam !... Mincinos... Idiot... Cobe !... De cînd te cunosc, îmi merge numai rău !

La anume moment, Ana intervenea pentru împăciuire, avea un argument care în parte reuşea :

— Ne aud vecinii ! Ne aude proprietăreasa !

— O să ne dea afară din cauza ăstuia ! sfîrşea în şoaptă Nina readusă la realităţi : se adresa Anei ca la o martoră care o putea pricepe.

Cînd lipsea Nina, Coste! se adresa şi el Anei, tot pentru a o lua de martoră.

— Ştiu, ştiu ! — îl liniştea, iar cînd era mai tare supărat, îi punea în tăcere mîna pe umăr, apoi pleca în fundul camerei la maşina de cusut ; nu sta mai mult de

vorbă, ca şi cum nu-i putea lua deplin parte împotriva Ninei. El îi explica Anei că are leafă destul de frumoasă — trei mii de lei — că n-are datorii ca alţi băieţi.

— Ştiu ! Ştiu ! şoptea Ana lucrînd, căci acum lua cusut cu plată !

într-o zi. Ana îi luase mîna. El nu înţelegea ce vrea, sta inert aşteptînd.

— Ia ! Ia ! şoptise Ana cu ochii împrejur, deşi erau singuri. Ia şi dă-i pentru pantofi !

Atunci abia simţise hîrtiuţa boţită în palma lui. Nedumerit şi niţei jicnit în demnitatea lui masculină, spusese :

— De ce nu-i dai singură ! E munca dumitale.

— Nu ! Nu ! am făcut economie de la banii de mîncare, nu sunt banii mei !

De la mîncare ştia el că nu prea se poate face economie, căci da numai strictul, mai ales spre sfîrşitul lunii ; dar aşa era. Ana, de cînd o cunoscuse, suflet bun ; vroia ca el, soţul, să-i dea Ninei, pentru ca Nina să fie mulţumită de el.

Ce folos ! Pe Nina n-o puteai mulţumi cu nimic !... li mai iubea ? Nu-i mai iubea ? De iubit îl iubise, dar era se vede din acelea schimbătoare! După abia patru luni de la nuntă, nu mai aveau unul cu altul aproape nici un contact. „Contact" era un cuvînt pe care Costel îl socotea ca fiind foarte distins, ll auzise de la Lupescu, care era o canalie, dar era distins. „N-au divorţat, dar nu mai au nici un contact !" — spusese cîndva, pe cînd era mentorul lui Costel, despre o pereche oarecare. Doamna era amanta lui şi toate amantele lui, îndată ce-l cunoşteau, îşi urau bărbaţii — pretindea Lupescu. Pînă la urmă, de ce n-ar fi fost aşa : probă Nina, ba şi Lucica ! El ţinuse la Lupescu. Dar «Lupescu nu fusese cavaler. Nu fusese !

Acel contact, acum cînd se deprinsese cu el şi credea că i se cuvine, lipsea lui Costel ; pe deasupra şi ceartă ! Era prea mult, în adevăr, prea mult. Credeai că e în căutarea unei soluţii, de fapt constata, neputincios, o stare de lucruri. Cu hîrtia de cinci sute în mînă, după un tribut de admiraţie dat Anei, se afundase în gînduri intime, calculînd că pantofii noi îi vor aduce poate o noapte ca beneficiu. Sobrietatea e un antrenament şi viceversa.

— Eu te-am făGut om, nemernicule ! îi arunca, uneori, în faţă Nina.

Exagera... Nu-l ofensa în fond... Aşa era ea, fără frîu la gură !... Făcea pe Ana să plece din odaie, ruşinată. Fată urîtă, săraca, dar modestă ! Fată bătrînă ! — îşi zicea indulgent şi deodată se încrunta la amintirea a ce se vorbea de satir, de Dragu : că le avusese pe toate trei. Se indigna pe Ana : una, domnule, din ele să fie cinstită ! Pe Ana n-o concepea decît cinstită ! Se întreba cu un fel de nemulţumire pentru ce Moşu nu se mulţumise cu Nina — bucată regească. În ce privea pe Lucica, avea un amesteG de curiozitate şi pudoare : îşi muşca buzele. Totul se explică prin aceea că Dragu era un satir ! Asta era ! Satir !

în ziua aceea, Nina venise întîrziat la dejun — el era gată să plece la birou şi se întreba pe unde umblă dumneaei, dar nu-i zisese nimic, să nu fie ceartă, li dase banii de pantofi. Nina îi azvîrlise întîi pe masă cu dispreţ, apoi îi luase şi îi puse în poşetă, fără un cuvînt de mulţumire, şi seara stase tot mută, necum vreo nădejde de amor. „Prea puţin cinci sute pentru dumneaei !“ — gîndise cu severitate Costel. În tot cazul era linişte, o linişte pe care o putuse aprecia încă şi a doua zi şi a treia. Se putea, în sfîr.şit, mînca fără ceartă. Dascălu Petre spunea că cei mai mulţi oameni mor fiindcă mănîncă supăraţi sau grăbiţi — aşa scria la o carte veche şi era chiar adevărat. În zilele cu scandal pe Costel îl durea stomacul, îi simţea ghem ; „stomacul e un zgîrci şi capătă cîrcei !“ spunea mamă-sa, iar Ana la astfel de cazuri îi da, cînd era logodnic pe Popa Tatu, un păhărel de pelin cu încă ceva — un preparat al ei. Pe atunci era menajat în casa fetelor Dragu.

Liniştea în casă dura şi era cu fetit mai deplină, cu cît de cîteva zile Costel pleca la birou înainte ca Nina să se fi întors acasă. El nu putea sosi tîrziu la birou ; n-avea decît să mănînce singură, dar tăcerea ei cînd erau împreună începuse a-l plictisi şi a-l ofensa.

Cu ea nu ieşeai la capăt în nici un fel — nici cu binele nici cu răul. Capricioasă î Cuvîntul îl împăca şi explica toată purtarea Ninei !... Ana era de treabă, dar urîtă şi mai proastă. Nîna era frumoasă, inteligentă şi capricioasă. O femeie capricioasă îi părea ceva apreciabil, de aceea cînd îl întreba vreunul la birou: „Ei? Cum merge cu însurătoarea ?

u... răspundea : „Bine ! Bine ! Am o nevastă frumoasă şi capricioasă !“ Ceilalţi o ştiau bine pe Nina, dar nu ripostau de,teama directorului, care, de cînd cu tapajul de atunci, interzisese conversaţii particulare.

Duminică aşteptase cu micul dejun pînă la trei, apoi pierduse răbdarea şi mîncase. Aşteptase pe urmă fără să se culce după-amiază pînă la cinci.

— Să nu fi avut vreun accident de tramvai !

— Nu cred ! spusese Ana timid.

— E pentru prima oară ?

— Da, pentru prima oară.

— La cîte venea în celelalte zile ?

— Pe la trei-patru.

Repetase întrebarea de cîteva ori plimbîndu-se prin odaie şi dînd scaunele la o parte, nervos.

— La patru... dar nu m-am uitat la ceas cu minutul — spusese Ana în faţa acelei agitaţii.

Acuma era cinci, apoi se făcuse şase. De ce nu se arăta Ana mai îngrijată ?

— Azi numai a întîrziat, duminica ! O fi rămas la vreo prietenă.

— Ce prietenă î Se rămîne aşa la prietene, cînd te aşteaptă lumea acasă ?

— Zic şi eu ! — Ana se bosumflase.

— Pînă la urmă, poate a rămas la o prietenă ! păruse a descoperi Costel.

Nina se întorsese abia la opt.

— Ai rămas la vreo prietenă ? o întrebă Ana din prag.

Dădu din umeri :

— Am rămas ! — şi trecu dincolo să se dezbrace.

— Vrei să mănînci ceva ?

— Nu mă pisa ! Am mîncat!

Costel tăcea, avea acum socoteala lui, ideea lui. Aste două ascundeau ceva... iar mistere î... Ori poate se întorsese Moşu şi Nina îl vizita î Nevasta lui la un puşcăriaş ! Unchiul lor... dar nu mai era unchi, îşi pierduse drepturile î Afară dacă Nina alerga după afaceri, procese. De ce nu le făcea Ana, afacerile ! De ce tocmai nevastă-sa !

Plănuise ca o dată să vie înapoi de la birou prin surprindere, să se convingă la ce ceas se întorcea Nina.

Aşa şi făcuse.

— Acum a ieşit !

Dacă minţea, apoi minţea bine şi Ana !

— Mîine să-i spui te rog să nu iasă, să mă aştepte... ieşim amîndoi I

A doua zi venise pe la şase — nu puteai lipsi de la birou aşa cum vreai ! Nina era acasă ! Ana arătă cu mîna spre camera lor, dar camera era întoarsă pe dos : un geamantan deschis urcat pe divan şi ţoale peste tot. Nina fredona şi nu-i răspunsese la întrebare.

Costel trecu alături să întrebe. pe Ana, care dădu din umeri cu o mutră aiurea. Se întorsese în camera lor ; geamantanul era plin şi Nina se căznea să-l închidă, cîntînd o arie a lui Moscopol. îl imita perfect — şi, tre- cînd pe lîngă Costel, îi fluierase la ureche : „Ninon".

Obraznic î

O auzi dincolo di scutind ceva cu Ana :

— Ei şi ! Borş ! — şi ieşise pe sală.

Un băieţel de la chiriaşii de sus venise înapoi cu ea şi luă geamantanul... Ce comedie era asta ? Ducea undeva rochii... la croitoreasă... sau vrea să-l sperie... să-i facă în necaz. Ambiţioasă cum era !

O întrebă, dar pufni punîndu-şi toca şi porni după băiatul care ducea geamantanul. Costel ieşi după ea pe săliţă, dar Nina se făcea a nu-l vedea, nici auzi.

Băiatul adusese un taxi — nici cel puţin o birjă — un taxi, auzi ! Era taxiul de punga lor ?

— Ce faci, Nina ? Nu te gîndeşti !

— Ba mă gîndesc, drăguţule ! — şi în faţa puştiului, care rîdoa înfundat, dase lui Costel o pălmiţă peste obraz — glumă sau cum ? Nu putuse reacţiona căci gazda crăpase uşa.

...Dar ce făcea Ana ? Intrase ca să întrebe pe Ana şi să evite vreo întrebare a gazdei. Pînă în ultimul minut încă crezuse că e o glumă... Asta întrecea toate obrăzniciile.

— Ano, ce înseamnă ?....

— Cum vezi... a plecat !

— Unde a plecat ?

— Nu ştiu... nu mi-a spus... Eu cînd am găsit-o...

— A ! Te-ai dus după ea ?... iar lipsea de-acasă... Şi cine te-a rugat să te duci după ea... Ştii cît e de

ambiţioasă... S-o fi supărat ?

Ana îl privi apăsat şi Coste! se opri... Ana era şi ea ambiţioasă în felul ei... Nu mai putuse scoate de la ea nici un cuvînt. Ce neam îndrăcit ! Nu puteai bănui aşa draci de femei îndărătnice ! Nici măcar nu putuse afla unde a găsit-o !

Plecase şi el de-acasă şi se întorsese abia seara după nouă. Umblase hai-hui prin Parcul Carol, uitîndu-se după femeile cari semănau cu Nina. Pe bănci erau perechi — „Prostii !“ — ca şi cum el făcuse vreodată amor şi poezie cu Nina prin grădini.

Acasă găsise ceva de m în care pe masă. Ana se culcase după perdea, dar nu dormea, fiindcă-l întrebase năbuşit de subt plapomă :

— Ai căutat-o ?

— Nu !

Aşadar, poate că ar fi trebuit s-o caute mai mult!... Poate plecase cu vreun gînd rău... Te prosteai cu femeile astea ! Nu pleacă nimeni să se sinucidă cu geamantan plin şi cîntînd cuplete : „Ninon !“ Luase o cană cu apă pentru noapte şi plecase să se culce. El avea slujbă a doua zi. Ana mai întrebase îngrijată parcă :

— N-ai găsit-o ?

Poate că Aria ştia unde s-a dus şi se temea ca el să nu afle... Dacă afla el, era grav, fireşte !

Orice s-ar fi întîmplat, cît de grav, Costel trebuia să meargă regulat la birou şi se dusese chiar de-a doua zi după dispariţia Ninei, fie că nu-i era gîndul defel la lucru, dovadă că de la direcţie i se înapoiase două hîrtii greşite.

— Am necazuri ! se scuzase Costel către colegi.

— De familie — nu întrebase, ci afirmase Costescu.

De unde ştia el că erau necazuri de familie ? E firesc atunci cînd ai familie. Dacă însă Costescu se gîndise anume la Nina, de care ei toţi aveau părere proastă ? Nimeni din ei nu-l felicitase de nuntă ; nu trimisese, ce-i drept, invitaţii, nici nu dase anunţ la ziar — cum fac unii — dar îşi motivase la birou absenţa, ştiau deci toţi, nici unul însă nu-i spusese o vorbă şi acum îl blamau.

în cea mai mare parte, boieru Dragu trebuie să fi fost pricina, isprăvile lui erau probabil mai demult bănuite, căci o fată cam cochetă, cam uşoară... n-ar fi fost din ce să i se

facă atîta opoziţie- *Cl*i parcă...

Costel îşi amintise de scrisoarea trimisă părinţilor. Mai bine nu se grăbea ; acolo, la Brăila, ei trebuie să fi fost cătrăniţi, şi aici Nina plecase, aşa că nici măcar nu mai era motiv să fie certat cu părinţii. Costel spera totuşi că Nina se va întoarce: „O toană a ei !" El se îna- poie acasă la ore regulate, cu speranţa că o va găsi şi cu teamă nu cumva să nu mai găsească nici pe Ana : poate că era boala familiei lor, să fugă ! Curios neam de oameni ; nu-i puteai bine înţelege, plini de secrete şi de ciudăţenie.

Dar Ana era acasă, masa gata ca de obicei. Toiul în bună regulă. Nu mai avea cina face dezordine, îl apuca uneori un fel de dor după Nina şi îndată o teamă de toanele ei, apoi o linişte neobicinuită, în care timp masa decurgea în tăcere ; puteai preţui mirosul bucatelor şi asculta zîngănitul tacîmurilor şi farfuriilor. La Brăila, pe timpuri, mesele curgeau nşa, dar camera era acolo mai frumoasă, nu în subsol, cu glastre în geamurile so- roase — aici întunecoase — glastre de busuioc învoalt cu floare albă, creaţă... Acasă, spre sfîrşitul mesei, dascălii sufla mai greu şi maică-sa umbla atunci uşor de tot cu pantofii de flanelă. Azi, Costel nu sufla greu, totuşi după mîncare era niţel ostenit, se batea de două- trei ori cu mîna peste un căscat uşor şi auzea pe Ana călcînd cu papucii de casă — clămpăneau.

Ana şi el vorbeau puţin, ca aceeaşi teamă de a atinge subiectul primejdios. Costel acum nu mai vrea să afle nimic despre Nina, vrea s-o găsească într-o zi întoarsă acasă. începepuse a-i uita caracterul, a şi-o închipui ca pe o soţie bună, absentă de la un cămin bun. Seara, singur în odaia lor, în primele momente. îi lipsea absenţa parfumată a femeii — Nina abuza de parfum — regreta atunci adulmecarea lui nesigură spre voluptate de la ceasul acela : ordinea încă netedă a camerei cu obiectele lui de toaletă înşiruite pe sorin sub oglindă, cu garderoba liberă pentru hainele lui, ca mai înainte cînd era burlac, îi da o satisfacţie pe moment, nesigură ca un lucru de furat. Aproape adormit, auzea pe Ana intrînd alături, ea se ducea acum seara pe la chiriaşii vecini, după ce amintea lui Costel să-şi pună ghetele la uşă.

Chestia asta cu ghetele îl jena, nu era servitoarea lui ;

tot ea, ce-i drept, îi făcea şi înainte ghetele, dar altfel venea lucrul cînd Nina era acolo... Trebuia numai- decît Nina să se întoarcă... Destulă glumă proastă !... Pînă atunci o să-şi facă ghetele în oraş.

A doua zi, după ce stase cu coatele pe masă, citin- du-şi ziarul de seară, în aşteptare să se facă nouă şi jumătate, Costel îşi luase seara bună de la Ana, spu- nîndu-i satisfăcut :

— Ghetele, să ştii, sunt făcute 3a lustragiu.

Spre surprinderea lui, Ana păruse supărată.

— Prea bine ! spusese cu glasul din gît ce avea cînd era nemulţumită.

— Ca să nu te osteneşti !

— M-am plîns de ceva ?

Tot bufnoasă, plecase spre fund. Costel ţinuse lumină mai tîrziu, citind ziarul pe toate foile.

Cum Dumnezeu ! Şi asta acum se supără ? El pesemne nu ştia să se poarte în viaţa de familie ! în sufletul lui era recunoscător Anei de tot ce făcea şi nu ştia cum ar umbla mai binişor cu ea, ca să nu plece... Să se întoarcă Nina şi să nu găsească pe Ana ! Să fie el singur cu Nina ? Ar fi fost şi bine... dar mai ales rău.

Se pregătea să-şi dreagă greşeala a doua zi, expli- cîndu-i Anei... Adormise într-un tîrziu... îl deşteptase bătăi în uşă ; sărise în sus: „Jandarmii!"

Visase tocmai pe Dragu între jandarmi Se dezmeticise ; era glasul Anei, care, disperată, îi striga că e ceasul opt şi ce s-a întîmplat.

— Acu ! Acu !

La opt şi jumătate trebuia să fie la birou ; nici nu se spălase ca lumea şi punea încă vestonul pe o mînecă cînd ieşise din cameră. Ana se ţinea după el cu cafeaua cu lapte.

— Ai fost leneş — spusese cu voce glumeaţă, ca şi cum noaptea îi luase necazul.

El sorbise o dată din cafea şi se aplecase să lege şiretul la pantofi şi să fugă, dar Ana, puţintică, sprintenă cum era, se şi plecase şi făcuse fundă dublă.

Nici n-avusese timp să-i mulţumească, îi strigase doar plecînd :

— Nu mai fac ghetele la lustragiu — ceea ce abia pe urmă, la birou, îi păruse cam idiot.

Anei îi păruse drăguţ ceea ce i-a spus Costel şi dereticase toată casa, pusă la punct în trei ceasuri — ca una de 16 ani — zicea gazda.

— E vreo veste bună ? o întrebase gazda pe Ana, de formă — ea nu putea suferi pe Nina — de formă şi din curiozitate : o înfumurată aceea... după ce că era şi o... wSoră-sa, Ana, femeie gospodină şi cinstită, cît despre bărbat, molatec, dar cu bună-creştere... Unde plecase oare cucoana ? Ce era cu ei ? Mai stau sau aveau de gînd să lase casa ?

De cîte ori venea vorba, Ana spunea :

— Aşteptăm pe soru-mea să se întoarcă curînd. E dusă la rude în provincie cu afaceri.

„Nu e la rude cum nu sunt eu !...“ gîndea gazda, dar din moment ce nu lăsau casa ! La adevărat vorbind, plăteau la ţanc ! La casă cu chirie stil ce pierzi, dar nu ştii ce iei, schimbînd chiriaşul ! Profitînd că Ana era în ziua aceea aşa de veselă şi făcea mare sciiturătură :

— Vine surioara azi ? întrebase iar.

Ana păruse surprinsă.

— Nu ! Nu chiar îndată... dar peste puţin !

Ea tocmai uitase grijile, şi pe Nina, şi trecutul din Popa Tatu... Vis rău — gazda i le reamintise.

Da ! Nina era stăpîna casei, ea era măritată ; chiar absentă, ea era persoana de căpetenie... Dar Costel în mintea lui ce credea oare, ce va fi avînd de gînd ? N-o mai căuta acum, o aştepta numai, dar pînă cînd ? Ca şi gazda, se întreba ce va fi cu ei toţi ! Zilele liniştite erau zile provizorii, şi Ana le scurma liniştea să vadă ce e subt ea. Îi venea un gust să-şi facă singură în necaz : să spună lui Costel ce ştie ea de Nina şi astfel să afle mai curînd ce va zice şi ce va face Costel ! Pînă la urmă, cît timp avea să-i facă ghetele în aşteptarea Ninei ! O stricată Nina, care nu ştiuse să preţuiască ce

dobîndise : un bărbat bun, tînăr, în loc de moşnegi şi de puşlamale...

...Şi casă, şi cununie. Fie chiar şi aşa, numai la primărie. Ana ar fi vrut la biserică. Ce era mai frumos ca o nuntă la biserică ? Nina dobîndise şi un nume de om cumsecade, nu un nume ca al lor, de ponosul oricui. Ea, Ana, nici nu mai vrea să-şi poarte numele ; pe unde mergea după lucru, îşi zicea numai „domnişoara Ana" şi da adresa nouă.

— E destul, mă găseşte ! explica cu blîndeţe şi toţi o chemau „domnişoara Ana !"... „Fată bătrînă" — cum îi spunea la două vorbe Nina, cînd avea nervi, şi îi avea des ; Nina, pentru care muncise o viaţă şi muncea şi acum. Căci pentru cine alt muncea !

Uneori o apuca un parapon după cea mică, pe care o crescuse de copil ; dar Lucica fusese totdeauna un copil ascuns, care se simţea mai bună între străini; un copil pe care-l îmbrăcai, îl spălai, îl îngrijeai şi-i dai de mineare, fără să ştii nimic din ce are în gînd şi suflet — pînă cînd se dase pe faţă ce avea de gînd şi în suflet : stricăciunea.

Nina în schimb avea suflet bun : spunea tot ce avea pe suflet, era sinceră şi uneori cînta, povestea, înveselea casa şi, cînd vrea ea, ştia să fie mulţumitoare, să recunoască. Pe vremuri Nina n-avea secrete faţă de Ana şi la orice nevoie îi cerea ajutor, ceea ce le făcea părtaşe, chiar dacă Ana o mustra şi o amenința că altă dată nu o mai acoperă. Nina era altfel ; era o soră egoistă, violentă, capricioasă, dar o soră. Cea mică, cînd o puneai la o treabă, o făcea îndată, ca o maşină, ca să scape, să se plătească parcă, într-un fel anost, aşa că Ana ar fi plesnit-o, dar nu cuteza, atîta era de închisă. Era bine acolo Lucica, unde plecase, să nu se mai întoarcă ! Ana n-ar mai fi avut răbdare ! De grijă nu-i puteai purta ; o fiinţă aşa rece şi vicleană nu putea pieri ; totuşi uneori o cuprindea o spaimă de acolo, de locul unde trăia Lucica, şi n-o vedea în minte mare cum era acum, ci mică de trei-patru anişori, sau cu o codiţă pe spate la şapte ani, aşa de frumuşică ! — şi o umpleau lacrimile.

Costel avea darul să bage de seamă tot :

— Ce e, Ana ? Ce ai aflat ?

— Nimic !

— Nimic! Da' plîngeai adineaorea ! Ai aflat ceva de Nina şi nu spui... Iar mistere ! — şi se întuneca.

Ana se roşea, apoi albea. Aşadar, nu putea plînge, nu putea avea grijile ei ! Mereu o bănuia ! Mereu Nina ! Era vina lui că nu ştiuse s-o ţină ! Îi păruse rău de ce a spus.

Costel rămăsese surprins. El ieşea acum vinovat că n-a ştiut s-o ţie. Gu ce intenţie spunea Ana vorba asta ?... Ca să-l înjosească ? De dragu soru-şi ? Se certau doar întruna... Nu-i plăcea Anei să stea singură cu el ? Sîngele apă nu se face ! Tot ea era totuşi aceea care se agasa cînd ei cerceta şi cînd da la mica publicitate... Cine să le înţeleagă pe femei !

— Plîngeam pentru Lucica ! explicase Ana şi ieşise repede din odaie.

Lucica ! Auzi ! Pe Lucica el o scosese acum din socoteli. Destulă oboseală cu astelalte... Dar pentru Ana, fireşte, Lucica... Ana avea un suflet de sfîntă, nu altceva... şi cu atîta durere în suflet ea sta cu el şi îl îngrijea aşa de bine — ca o mamă. Asta avea să i-o spună Costel odată. Mai mare compliment nu-i putea face... Pe mama lui o socotea sus de tot, fără pereche... Îi părea rău că a supărat-o pe Ana pentru o ingrată ca Nina. Totuşi dorea ca într-o zi să intre Nina pe uşă, cu nebuniile ei, aşa cum era, dar să sfîrşească cu misterul. Ideea acelui foşnet de rochii, zgomot, parfum, ţipete, uşi pocnite, în acel moment nu-i era neplăcută ; îi lipsea ceva.

Seara, după ce sfîrşisc salata de cartofi cu mezeluri şi tăia în două un măr, duse Anei jumătate. „Pe tine te am ca pe o soră" — vruseso să-i spună Anei, pentru ca să dreagă mica ceartă de deunăzi, dar îşi amintise cu emfază că a comparat-o cu mamă-sa şi, pentru ca darul să fie mai mare :

— Pe tine te am ca pe mama — spusese.

Ana strînsese buzele şi lungise nasul ei achiiin. El însă nu băgase de seamă, era pornit :

— Ştiu că-ţi lipsesc fetele... şi Lucica... Lipsa Ninei, fireşte, o simt şi eu, da' ce să facem...

N-avusese succesul aşteptat. Ana tăcăia farfuriile spălîndu-le lîngă maşină ; Ana nu semăna defel cu surorile ; ele prea cochete, prea drumeţe, ea prea pedantă cu menajul ! Biata Ana î... Afară turna cu găleata ; era bine de stat în

casă, dogoarea uşoară a maşinei stinse, chiar aşa, cu ceva iz de mîncare, era plăcută. Costel luase ziarul. Dacă se potrivea cititului, avea de lucru pînă tîrziu ; el, cînd se apuca, citea încet, cu atenţie, nu cum vedea la birou pe unii : foşneau foile cinci minute şi, gata, începeau a pune ţara la cale.

Într-o seară, pe la şase jumătate, Costel venise ca de obicei de la serviciu de-a dreptul acasă să-şi lase geanta, să se mai curăţe şi să iasă în oraş. Ieşea în oraş numai o dată pe zi —- înainte sau după masa de seară ; mai adesea după prînz, ca să lase pe Ana să-şi facă treburile casei. Strînsul mesei îl plictisea, şi mai ales făcutul paturilor, care îl jena totodată ; e drept că tot Ana le făcea pe cînd era acasă Nina, dar atunci, dacă Ana vrea să facă munca în locul soru-şi, n-avea decît ; pentru el însă, singur, era altceva, mai ales că trecea timpul şi nici nu mai ştiai[1] ce să crezi : se întoarce Nina sau l-a părăsit de tot, şi atunci ce rost mai au împreună el şi Ana ?

Teribilă fată Nina ! Cît îl bătuse la cap să se cunune şi iată acum erau cununaţi cum poftise... şi la ce slujea î Nu mai bine rămîneau necununaţi ? Costel uita cu ce greutate cîobîndise drepturile de soţ graţie numai cununie: şi îşi închipuia pe Nina trăind cu el ca o ţiitoare frumoasă... Bine că nu-l dusese şi la biserică.

De mult nu mai mersese Costel la biserică, din primele luni de sosire ia Bucureşti, dar era religios de acasă, aşa fusese deprins şi aşa rămăsese. În scrisoarea fără răspuns — de ce nu i-o fi răspuns cel puţin mamă-sa ! — scrisese anume că s-a cununat numai la primărie, un fel de a le spune : „Nici nu e valabil dacă cumva nu vă place ?“ Pentru dascălu Petre şi mamă-sa, în adevăr, nici nu era valabil fără biserică, cu atît mai necăjiţi vor fi fost

Nina însăşi, de cîte ori se certau, spunea :

— Ce cununie ? O iscălitură acolo la primărie î — şi chiar aşa, cu uşurinţă, şi luase căsătoria, se văzuse bine.

Totuşi el, Costel, care umblase cu legile, ştia cît te leagă o iscălitură la primărie. Să fi vrut să strice căsătoria îi trebuia timp ca să divorţeze, avocat, cheltuială ! Nici nu se gîndea. Să se dea în stambă şi să mai şi cheltuiască pe deasupra ! Mai ales că Nina avea Să se întoarcă. Pînă la urmă unde putea sta atîta timp ; Ana trebuia să fi ştiut

ceva, poate chiar se întîlneau. Nu te puteai încrede, fetele astea Dragu erau mereu cu mistere, dar nu era frumos din partea Anei să nu-i spună lui, că soţ. El era stăpînul casei, plătise mai alaltăieri luna de chirie, Dumnezeu ştie cu ce greutate. Atîţi bănişori duşi la gazdă ! Să se fi mutat ? Asta nu. Nina tot avea să se întoarcă — să-i găsească pe loc unde-i lăsase — şi chiar fără de ea, Costel se simţea acum mai bine aşa, la casa lui, decît cum trăia înainte. De la un timp omul nu mai are gusturi de holtei, toată ziua pe uliţă.

îi venise o idee : pe uliţă cunoscuse pe Nina, ce-ar fi s-o caute tot pe uliţă — dar renunţase.

...Şi dacă o întîlneşte, ce face ? Scandal ! Sau ce ?

Se făcuse şapte şi un sfert, ora mesei aproape. Mîncau la şapte şi jumătate cel mai tîrziu, pentru că la opt Costel să poată ieşi în oraş ; făcea uneori un tur pe Calea Victoriei pînă la teatru şi la întoarcere se aşeza la „Carpaţi“ cu un şvarţ ; la nouă şi jumătate, cel mult zece, trebuia să fie acasă, să se odihnească şi nici pe Ana n-o putea ţine deşteaptă prea tîrziu ; ea se scula devreme, mult mai devreme ca el. Cînd ieşea el dimineaţa la cafea, dincolo în cameră era totul aşezat, ba uneori şi rufe mici : batiste, gulere, manşete, întinse pe sfoară. Se îndatora mult către fata asta în lipsa Ninei şi n-avea cum să se plătească, dimpotrivă, în ce privea banii, fusese nevoit de a face economie mare, căci timpul din urmă se iscase cheltuieli neprevăzute ; sosise mici conturi de la magazine, cari, refuzate de nouă ori, a zecea trebuise plătite, mai ales că unii nimerise la bancă.

Aşa era Nina, destrăbălată în cheltuieli, şi parcă nu în toate !... Dar la şapte şi jumătate, prin excepţie, Ana tot nu era întoarsă. Costel se enervase, fiindcă tot programul îi era schimbat ; dacă întîrzia trebuia neapărat să ia tramvaiul şi mai adesea el făcea drumul pe jos, de plăcere şi din economie. El economisea tramvaiul, şi Nina risipea cu sutele : „Auzi, un cont de cinci sute, pentru o centură de elastic şi satin“. Pe acela îl refuzase. Nu era doamna acolo ca să confirme primirea. Centura aceea de elastic şi satin, care pentru el acum era o centură de castitate, îl lăsase visător.

„Ce-o fi păţit Ana ?“ Dacă în adevăr păţise ceva ?

Un accident ! Acuma abia se gîndea... Un automobil !

Accidente sunt zeci pe zi în Bucureşti ! îl cuprinsese panica la ideea că Ana putuse avea un accident, o panică de egoism. Ce-ar deveni el ! Propriu-zis, la Ana se gîndea mai puţin, dar asculta orice zgomot dinspre sălița lor. În sfîrşit se auzi o uşă ! Ora mesei trebuia respectată !

Scăpat de grija accidentului, îşi zicea că, dacă Ana muncea, apoi el cheltuia şi îi va face reproş. Uşa de la cameră n-o simţise, numai nişte paşi pe vîrfuri de pantofi cari scîrţîiau. Ana recunoştea deci că are vină, intra în vîrful picioarelor ! Mai îmbunat, Costel se întoarse pentru a-i face totuşi observaţie, dar Ana pornise iute spre paravanul de creton care despărţea colţul ei de restul camerei. Costel o strigase autoritar : „Ana !...“ dar nu mai continuase. Ana nu era Ana, ci o domnişoară... care era totuşi Ana ! Gătită ! Nici nu-i ştia pardesiul *grenat* cu nasturi aurii... Cu o beretă pe cap aplecată într-o parte şi un ac mare auriu înfipt în beretă... cu un voal mic lipit pe ochi şi părul ondulat proaspăt... Dumnezeu să ierte, fardată ? Pudră şi un pic de roşu pe obraz, şi părea mai plină la faţă, cu roşu pe buze. Ana surîdea stîngace, jenată, scoţînd repede bereta :

— Poate am întîrziat ! — ca şi cum nu ştia bine.

Dar Costel vedea roşu î Cum, şi asta făcea pe dama ! ? El care ar fi jurat în numele ei şi ştersese tot trecutul... trecutul cu Moşu. în raporturile lui cu Ana, trecutul fusese o umbră pe stima lui către ea, acum însă în urmă uitase, ca şi cum nici n-ar fi fost.

La bancă, de cîte ori se isca subiectul căsniciei, el ieşea cu Ana înainte :

— Am o cumnată — mai de treabă femeie nu cred să se găsească !

Fireşte, ceilalţi îşi spuneau în minte: „Bine că mai e una şi aşa!“ sau: „O fi ca surorile şi tu, orbule, n-ai habar“.

La fel îşi zicea el acum : „A fost ca şi surorile ei, şi eu n-am avut habar“. Se simţea dîrz. De unde venea la ceasul acela aşa împopoţonată ! Se uită iar la ea ; aşa gătită, era aproape frumuşică, observă tot cu indignare, ca pe un semn de perdiţie ; urîţenia Anei era o garanţie relativă de cinste. Frumuşică ! Mai plină la obraz şi i se vedeau ochii — nefăcuţi, slavă Domnului ! — albaştri ca ai Lucicăi, dar mici ca gămăliile. Lucica avea ochii mari, albastru-închis şi

cu gene lungi şi creţe. Odată, cînd aştepta pe Nina şi Ana era lipsă, băgase de seamă ochii Lucicăi şi, ce-i venise, o luase de bărbie ; javra de fetiţă, liniştită, ridicase bărbia, se uitase bine la ei şi-i arsese o palmă. Nu văzuse nimeni... el nu zisese nimic... gîndise numai că ce se spunea de ea erau poate numai vorbe... Pe urmă el singur o văzuse cu Lupescu... De incidentul ăsta nu-i spusese niciodată Ninei, ca să n-o supere... sau ca să nu-l rîdă. Plecarea Lucicăi cu Moşu pusese vîrf : lui — o palmă, şi Moşu... Nu putea înţelege nimic.

Ana avea ochii mici de tot, dar albaştri ca ai Lucicăi şi cu gene tot creţe, băgă de seamă întîia oară. Gura era urîtă, botoasă, cu buze groase ce stau mereu niţel deschise pe dinţii neregulaţi, cari împingeau ici-colo buzele şi arătau puţin colţii. Acum însă nu se mai băga aşa de seamă. Cam prea osoasă, Ana avea totuşi siluetă bună şi piciorul, slab şi el, dar aşa ca azi, bine încălţat, nu era urît. Picior ca al Ninei, firește, nu găseai în tot Bucureştiul mai frumos ! Coste! se uitase instinctiv la mîinile Anei, cari stau smerite ţinînd mănuşile ; deşi înţepate de ac la vîrful degetelor şi roase puţin de leşie, mîinile erau mai frumoase ca ale Ninei ; Costel se uita totdeauna la mîinile femeilor, nu de altceva, ca să vadă dacă mai are cineva mîini ciudate ca ale Ninei : mari — n-ai fi crezut — cu degete lungi legate noduros la fiecare încheietură ; din braţul alb, rotund, graţios, pornea o lopată bărbătească care, dacă opreai pe ea ochii, te mira prin formă, iar dacă purtai ochii de la braţ la femeie, mîna devenea ciudată, agăţată parcă acolo prin- tr-o glumă proastă sau adăogită după o operaţie.

Aşa cum arăta azi cucoana Ana, putea foarte bine face pe aventuroasa. Chiar dacă el ar fi întîlnit-o !... Se împăună cu o dispoziţie totodată agresivă către Ana ; sforţări cari nu durase însă mult.

Se întreba acum unde fusese şi de ce era aşa gătită ? Poate la vreo autoritate să ceară ceva ; nu cumva iarăşi la tribunal, cu afacerile Dragu, cari încreţeau pielea lui Costel cu teama permanentă de a nu fi implicat. Totdeauna Ana lua asupra ei corvezile... Sau poate ?... Iarăşi bănuiala de galanterie, dar acum mai slăbită... Sau n-avea bani destui şi... Asta trebuia el s-o afle sigur, să dea bani mai mulţi ; nu putea mînca din aşa pîine, nici primi ca fata ceea să se

sacrifice...

— Unde ai fost, Ana ? — cu un ton de implorare. Unde şi de ce ?

Ana se roşise pînă în creştet, gata să plîngă. La un astfel de ton nu putea rezista, nu era deprinsă cu astfel de ton.

— Să-ţi spun î Atunci cînd întrebai mereu dacă ştiu ceva de Nina şi vreai s-o cauţi peste tot... m-am dus eu s-o caut unde bănuiam... şi... am găsit-o !

Un gest viu al lui Costel : reproş că nu i-a spus mai din vreme, sau curiozitate, sau bucurie că se întoarce Nina...

— Am găsit-o, dar nu ţi-am spus fiindcă nu vrea să se întoarcă. M-a dat afară. „Ieşi ! Ieşi ! Faci pe spioana !" Pe urmă m-a chemat şi mi-a spus că e mai bine să nu te aţîţ, fiindcă ea nu se întoarce, nici dacă...

— Bine ! Bine ! Nici n-o căutam ! La mine... cine nu mă place... poftim ! — arătase uşa. Şi unde zici că ai găsit-o ?

Ana sperase că va scăpa, dar, odată întrebată,- nu putea să nu răspundă... Era datoare lui Costel o explicaţie... Poate că ar fi trebuit să-i spună mai demult... Poate el mai din timp ar fi avut ceva de hotărît !... Poate că divorţa... sau îi arăta uşa ! Un fel de febricitate o cuprinsese.

— Am găsit-o întîi la *madame* Leontina !...

* — A ! Gazda veche !

— Da ! — se grăbise Ana. A stat acolo la început, tocmai pentru că o cunoştea !

— Cunoştea şi era cunoscută. Acasă, vezi bine, n-avea petrecerea de la *madame* Leontina.

Ironia lui Costel păruse Anei cumplită, pălise şi roşise pe subt fard. Ana era pudică, de aceea chiar Costel nu putuse niciodată închipui episodul ei amoros cu Dragu, acceptat de toată lumea ca adevărat. La episodul acela se gîndea acum...

— Acum Nina nu mai e acolo î lămurise cu un fel de violenţă Ana.

— Şi unde e ? De ce nu e acasă, dacă nu mai e acolo ?

Indignarea lui Costel era scăzută, deviată, Ana însă era enervată, glasul îi era nesigur, răguşit de apropierea plînsului. Nasul achilin se prelungea, fardul părea absorbit şi figura începea să-şi reia aspectul de toate zilele. Costel

însă îşi repeta în gînd : „Nostimă azi cucoana Ana... la Leontina !“...

— De ce nu vine acasă ? o întrebase maşinal.

— Acasă ! Acasă ! Şi dacă nu vrea să se întoarcă acasă, ce pot eu ! Ce stric eu ! Nu e destul că alerg pe drumuri pentru dumneata să ţi-o caut !

Glasul Anei acum striga.

— Mie nu-mi trebuie femeie care nu mă vrea ! obiectase moale Costel.

Se temea să nu o supere, să nu plece cumva şi Ana. Asta mai lipsea ! Ar fi fost lovitura de graţie !

La Leontina am aflat că locuieşte un apartament pe Romană şi în-am dus azi acolo... Ştiam că nu stă singură... M-a primit numaidecît... Acela nu era acasă... Mi-a arătat rochii şi o blană...

— Dacă aşa stau lucrurile, nu se mai întoarce la noi.

Costel rămăsese pe gînduri ! Ana acum se grăbea, cu rochia bună încă pe ea, să servească cafeaua de seară..

Seara luau ca nemţii : cafea de orz cu lapte şi ceva carne rece — spunea Costel cînd se vorbea la birou de gospodărie.

Ana îşi legase un şorţ mic peste rochie ; pusese pe masă un carton cu pateuri, îi tremura mina : „Sunt de la ea !“ Costel ezitase, apoi galant întinsese Anei cartonul să se servească, i se părea că stă la masă cu o musafiră. Cu Ana, aşa frezată şi gătită, conversa acum diverse, pentru a o face să uite cele neplăcute ce i le spusese şi să uite confortul pe care-l dă femeilor purtările rele, să nu se gîndească şi ea la vreun plasament.

Acum, cînd vedea ce poate da Ana cînd e gătită, era îngrijorat pentru virtutea ei, dar mai ales pentru confortul lui. Povestea anecdote auzite la birou pe cari nu le memorase bine şi cărora din pricina asta le lipsea tocmai „poanta“, dar Ana surîdea şi trei dinţi — doi de sus şi unul de jos — treceau uşor printre buze într-un surîs, jumătate trist din cauza ochilor trişti şi jumătate arătînd o timidă desfătare. Manierele distinse ale lui
Costel, anecdotele pe cari nu-l auzise încă niciodată spunîndu-le, îmbrăcămintea ei şi pateurile formau o atmosferă de gală.

Strînsese pe o tavă resturile mesei, clar nu se apucase de spălat vasele, fiindcă ar fi trebuit întîi să se dezbrace. Stase aşa cîtva în neacţiune şi tăcere, căci Costel sfîrşise verva lui de ocazie şi, cu o ţigară, rumega în sine ceva vag. Se sculase apoi, tot nesigur pe ce vrea, şi spusese că iese puţin să ia aer, întinzînd Anei mina ca unei doamne oarecare şi după o ezitare aplecindu-se să i-o sărute. Ana nu putuse la timp opri gestul neprevăzut, dar pusese repede mîna ei liberă peste cea sărutată, ca şi cum ar fi prins o albină, şi se uitase uimit la Costel, care avea privirea distrată a cuiva care nu e acolo. Plecase apoi în oraş ca în fiecare seară. Ana rămăsese pe acelaşi loc.

De cînd se ştiau amîndoi, Costel nu-i sărutase mîna ! Se întreba, se îndoia şi iar era sigură că nu i-a sărutat-o altă dată şi că acum da, i-a sărutat-o. Oare de ce ? Pentru că se ostenise să caute pe Nina — îşi dezlipise palma stingă de mîna sărutată şi pornise spre treaba întîrziată. Se simţea ostenită şi s-ar fi culcat îmbrăcată ; aruncase un ştergar peste farfurii căci n-avea putere să le spele. în seara asta. De cînd avea 18 ani şi murise tatăl lor, Pamfii Dragu, om cinstit dar frate cu Ion Dragu, escrocul, Ana în fiecare seară spălase farfurii după masă, dar acum era învinsă de ziua şi mai ales de seara turburată... Şi de ce îi sărutase mina Costel ca unei străine ?

Se dezbrăcă încet, adormită parcă, încălcind degetele prin haine, cînd auzise paşii lui Costel care se întorcea ; atunci în grabă se vîrîse în pat după paravanul ei şi nu răspunsese la bună seara. Crezînd-o adormită, Costel îşi astupase paşii închizând încet uşa despărţitoare. I se păruse însă că a auzit mişcînd dincolo, şi atunci de ce Ana n-a răspuns cînd i-a dat bună seara ? El se întorsese acasă curînd, fiindcă pica de somn, şi acum somnul i se speriase şi adormise abia tîrziu, fără să se fi împăcat cu ceva din seara aceea, ceva care mersese parcă pe dos...

Tot din seara ceea, Ana începuse cu un zel aprig **a** se socoti datoare lui Costel. Fără de el ar fi fost acum pe drumuri, o păcătoasă, aşa cum şi el o credea, căci ce alt putea fi • Părea a fi uitat că îşi putea oricînd cîş- tiga existenţa cu acul, că putea fi menajeră la orice casă eu munca ei. Altădată, îi ameninţa ea cu plecarea şi se făiea cu independenţa ei, dar acum intrase pe calea recunoştinţei şi a pocăinţei.

îşi amintea cum Costel făcuse aluzie la familia lor : „Sîngele apă nu se face !" — spusese în cîteva rînduri. Anume despre ce ?... Pentru că ea ţinea partea Ninei sau pentru altceva ? Ana se întorcea cu gîndul la un trecut şters pentru ea şi pentru alţii. Costel poate că aflase din gura lumii de nenea...

Pe atunci, pe cînd se întâmplase, Ana nu se gînclea că poate fi vorbită, nu-şi acorda nici o importanţă, căci nimeni nu i-o acorda, nici chiar mamă-sa, cînd cercase să bocească, nici soră-sa, grăbită să-i ia locul, iar străinii nu-i dau atenţie, fie chiar în rău, decît numai cînd vorbeau de nelegiuirile neamului Dragu în tot. Astfel fusese amestecată într-o murdărie marc, care dase lumii de vorbă.

Ea însăşi pierduse noţiunea unui eveniment vechi, stîngaci, fără consecinţe. Acum însă, acelaşi eveniment se aşeza pe planul întâi, lua importanţă. La fapta aceea vroia poate Costel să facă aluzie că — sîngeie apă nu se face ! Aşa credea Ana despre vorbele lui Costel şi ar fi vrut să nu fie aşa... şi, din atîtea gînduri grele, rămânea un cui care bă tea, bătea în capul ei : mînca degeaba plinea unui om care nici măcar n-o putea cinsti î Serviciile ei credincioase, pe acelea nu şi le mai ştia preţui. Toţi socoteau slugărnicia ei firească, ea însăşi slujea tuturor ca fiindu-i datoria, fără răzvrătire, şi, atunci cînd uneori vorbea de plecare, înţelegea să nu fie ea cumva o povară altora.

Acum însă servitudinea îi apărea ca o misiune neîm căpătoare îndestul pentru recunoştinţa ce datora lui Costel, o recunoştinţă care o depăşea şi îi da un fel de friguri, un amestec de spaimă şi de zel. Aşa înfrigurată mătura, freca, ceruia, văruia, la ore la cari să nu supere pe nimeni, şi combinaţia asta anevoioasă îi ocupa toate gîndurile. Lua uneori de la ţigănci un buchet de flori

proaspete de trei zile, dar înviorate, de busuioc fraged. Se nimerise că tocmai pe busuioc se pusese ochii lui Costel. Spusese că e floarea care-i plăcea lui şi că acasă, mamă-sa punea în fiecare an busuioc în glastre anume pentru el... Acum era certat cu părinţii — el adică ţinea la ei ca şi înainte, ei însă erau supăraţi... şi nici măcar nu mai aveau de ce să fie de cînd Nina nu mai era cu el. Costel rămăsese îngîndurat... dar Ana era mulţumită pentru flori şi de faptul că vorbise împreună de părinţii lui.

Cu Nina, Costel se certa urît pentru părinţi, adică Nina vorbea nesocotit de ei şi Costel jurase să nu mai pronunţe în casă numele lor, şi acum iată că totul era îndreptat. De mirare, Costel băgase de seamă şi văruitul şi cer ui lui şi se uimise cum le-a putut face Ana pe nesimţite. Acasă la Brăila era mare tapaj : mamă-sa, cînd era mic, îl trimitea de acasă pentru că se împiedica de el, şi mai tîrziu, cînd era flăcău, îl trimitea ca să nu vadă dezordine, şi dacă dascălul Petre, care era mai iute şi mai aspru, spunea că astea sunt mofturi şi că îi strică cu răsfăţul, mamă-sa explica atunci că pe un băiat trebuie să-l cinsteşti din timp dacă vrei să se cinstească el singur şi să ţi-l cinstească alţii. Mamă-sa era o femeie cum nu sunt multe, repeta Costel, şi Ana credea lesne, era chiar uimită de felul cum, fusese crescut Costel de acasă.

Costel îşi amintea de acasă cu dor. Un timp mamă-sa fusese mulţumită de el ; îi plăcea şcoala şi că e funcţionar de bancă. Mulţumită fusese şi de relaţiile lui cu lumea bună, pînă la dovada că lumea bună fusese o lume rea. Acolo, la Brăila, de unde părinţii nu lipseau mai niciodată — dascălul Petre chiar nici nu fusese la Bucureşti: „Ce să cauţi la Bucureşti cînd trăieşti la Brăila" — acolo, în mahala, în casa din curtea bisericii, unde locuiau prin drepturi cîştigate, reparînd şi înfrumuseţînd ca într-o casă proprie, adevărul adevărat asupra situaţiei lui Costel părinţii n-aveau cum îl afla şi era mai bine, căci s-ar- fi mîhnit tare. La Brăila ei nu se aflau decît cu lume bună ; în amintirea lui Costel se ştersese cine anume erau aceia, rămăsese însă o definiţie în a cărei compunere intrau şi cele trei morminte vechi de ctitori din jurul bisericii, de pe cînd era încă voie să se îngroape.

Erau iu fotografie doi boieri Cantilis şi o doamnă Can- tilis,

soţia unuia, mama celuilalt, mai tînără ca amîndoi, fiindcă fotografia era făcută la vîrsta de douăzeci de ani. Fiul, cu o barbă sură, părea şi el mai bătrîn ca tatăl şi Costel multă vreme nu pricepuse, şi chiar cînd pricepuse nu fusese niciodată deplin convins.

Cele trei morminte, mama lui Costel le luase în primire ca fiind de resortul ei, din cauza nobleţii lor ; ea era tot fată de dascăl din Galaţi — de la Episcopie — dar tatăl ei făcea versuri religioase şi chiar de celelalte, laice — Dumnezeu să-l ierte, pentru că murise, şi pentru versurile lumeşti. Mormintele Cantilis le întreţinea dăscăliţa cu concursul lui Costel, care se ţinea de fustele ei ; le întreţinea în aşa stare, ca să fie totodată îngrijite, da' să rămînă tot vechi. Acel cult intuitiv al „lucrului vechi" al dăscăliţii dusese pesemne pe Costel la prelegerile istorice ale profesorului Dumitriu la Casa şcoalelor, aşa că, pe drept, Ana se credea onorată de Costel din aceea că pronunţase în faţa ei numele părinţilor lui.

Pentru a-şi arăta evlavia faţă de acel subiect, Ana înduioşa mai mult ochii ei blînzi, pe cînd nasul achilin se lungea. Era doar cu mult datoare cumnatului ei, pentru toate vorbele grele pe cari fără minte le rostise Nina — căci Nina nu putea suferi să-i tot iasă înainte cu dascălii : „că nu suntem la mort să ţinem coliva" — şi alte necuviinţe a căror gravitate Ana abia acum o simţea, deşi totdeauna dojenise ea pe Nina.

Acasă la Brăila, Costel se deprinsese a preţui scuturatul, ceruiala şi varul proaspăt, pe cari el le găsea gata făcute în lipsa lui, din socoteala mamă-şi că un bărbat trebuie să găsească tot rostit ca să-i fie plăcută casa şi să nu se deprindă hoinar. în adevăr, Costel era ticluit, curat, ordonat de felul lui ; acum aci, în Rahova, ca şi pe vremuri acasă, iată, erau renovări făcute în lipsa lui, din cari el simţea numai ceva miros de var proaspăt şi de terebentină, cari aici, ca şi acolo, lupta cu mirosul de busuioc, dînd o compoziţie de aromate bizare ca un parfum de groapă, dar plină de suvenire...

îşi amintea pe mamă-sa în zilele de scuturat, gătită ca de obicei. Dăscăliţa era de felul ei cochetă — numai ca semn distinctiv avea atunci la scuturat o basma pe cap, o basma colorată, pe care Costel o vedea parcă : pe fond

galben cu dungi grenat şi floricele albastre, desen turcesc. Se uitase la Ana cu grije, să nu fie ca atunci pe timpul cînd abia începuse a face curte Ninei şi o surprinsese la scuturat cu o rochie veche ruptă şi un şorţ ieşit la spălat, iar pe cap cu o cîrpă de praf legată strîmb.

„Biata fată, munceşte !“ gîndise atunci, dîndu-i mîna cu silă.

Ana însă, spre surprinderea lui plăcută, avea acum o rochie nou-nouţă de pichet, cadrilată cu albastru — o cumpărase cu mari ezitări din banii de pe lucru şi o cususe printre picături — şorţul tocmai şi-l scosese şi era cu capul gol ; părul avea încă urme de ondulaţie şi, cu toate că nu mai avea fard, era niţel roşie de căldura maşinei, pudră punea acum puţină în fiecare zi — bine ştearsă, de aceea tenul părea mai bun.

Lui Costel îi păruse rău că Ana n-are o basma frumoasă pe cap, cît pe-aci chiar să-i spună — dar ce putea să-şi închipuie, putea crede că o ia în rîs ; nu ştia nici dacă trebuie să-i mulţumească pentru curăţenie — curăţenia e un lux pentru cine o preţuieşte.

Costel îşi amintea ce neglijentă era Nina : în afară de combinezon şi chiloţi de mătase, pe cari îi spăla singură la două zile, încolo tot ce nu era nou şi curat sta ghemuit maldăr în şifonier, şi ciorapii de mătase pe subt saltea ; Nina, dimineaţa, pînă se gătea, tîra papucii rupţi şi un halat de creton roşu, cu care o pomenise dincolo ; cînd venea uneori pe neaşteptate — îl schimba repede cu unul de satin rose, dar aci, după cununie, îşi spăla picioarele în faţa lui şi nici nu apuca bine să iasă din cameră, îşi făcea toaleta cea mai intimă, iar lighe- nele le lăsa în drum, nevărsate, înjurînd că n-are chiuvetă şi *bielei*, cum e învăţată. Ana venea de ridica şi strîngea pe urma ei tot, deşi, pînă la urma urmei, zoile soru-şi nu erau treaba ei, dar o făcea, desigur, din ruşine. Ana era ruşinoasă, mai deunăzi o surprinsese Costel strîngîndu-şi în grabă de pe sfoară rufe de-ale ei. Nici nu ştiai cînd spală şi calcă, noaptea sau cînd. Chiar îi spusese :

— Ştii, Ana, cînd te-am cunoscut întîi, aşa te-am văzut, strîngînd speriată rufele de pe o sfoară pe cînd... ne prezenta unul altuia... Ezitase să pronunţe numele Ninei.

— Ţin minte ! răspunsese Ana şi surîsese domol.

Asta era mare calitate la ea, mereu aşa domoală, de nici n-o simţeai — şi deodată Costel îşi dase seama că ea spăla toate rufele casei, acum ca şi înainte, deci şi rufele lui, şi se simţise strîmtorat. Nu putea nici să sufere să-i mai spele rufele acum, cînd Nina nu mai era :în casă, nici s-o oprească, fiindcă bănuia că ar ofensa-o. Cum să-i spui... ce să-i spui ! El purta curat... totuşi... Se va primeni mai des, dar atunci îngreuna spălatul cu rufe mai multe. Cu ideile astea trecuse dejunul fără să-i vorbească aproape, se sculase de plecare, dase bună ziua şi la uşă abia găsise ceva imperios de spus şi strigase :

— Ana î

Ama tresărise din cine ştie ce singurătate şi venise aproape.

—- Ana... Tu... De ce „tu“, parcă îi zicea dumneata... tocmai fiindcă i-a zis totdeauna dumneata... să-i zică acum „tu“, ca un semn de prietenie, de apropiere... Ana, tu — cam stîngaci îi venea. Ana, ai cheltuit o mulţime cu scuturatul, curăţitul... e o frumuseţe acum aici... şi de ce nu ceri bani cînd îţi trebuie — cere tot ce-ţ.i trebuie-, ştiu doar că eşti econoamă... Să ştii că mă ofensezi.

Ana, care aşteptase speriată ce-o să-i spună — nu ştia bine ce ar putea să-i spună şi nici ce credea ea că o să-i spună — sta zăpăcită lîngă ,cl În uşă şi, ce-i va fi năzărit, se trezise că-i ia mîna să i-o sărute, aşa, aiurea. Costel îşi trăsese mîna, nu ştia ce are de făcut ; ceva trebuia parcă să facă şi o sărutase pe tîmplă ; bunul- simt îi indicase o sărutare şi, cînd se aplecase într-o doară, nimerise tîmpla care mirosea a pudră roz, a ardei umpluţi şi a levănţică — cu apă de levănţică îşi spăla Ana părul.

Costel plecase ia birou ; la întoarcere avea să fie greu. Parcă ce greutate putea fi. li mulţumise fata pentru parale : de mult va fi avut nevoie, săraca, şi lui nu-i da în gîncl, ca nu cerea. Obţinuse azi un acont de la bancă, deşi se da anevoie ; fusese convingător nu prin argumente --- nu schimbase argumentul curent : „Aş avea mare nevoie !“ — dar, fără să-şi dea seama, fusese ferm în pretenţii. Tonul e tot. Loveşti în gol sau în plin. Ei de data asta lovise în plin ; ce n-ar fi dat, cînd Nina îi scotea sufletul, să obtie un avans, şi nu obţinea. Vezi că cerea pe atunci cu frica-n sîn să nu fie răzbufnit- la birou cum era răzbufnit acasă, dar acum

ştia că nimeni nu i-a pretins şi, dacă nu aduce, nimeni nu-l va mustra.

El totdeauna iubise libertatea, de aceea nici nu vroise să se însoare. Acum era liber — dar nu ca înainte iiber şi pustiu — se mai maturise şi cu asta îi venise şi o nevoie de confort casnic, cum e legea : cînd eşti tînăr unele, pe urmă altele ; dar, să fie liber pe el, şi era greu cu Nina. Acum, iată, nu mai era singur şi era liber de tot : vrea el să ţie casă mai departe ?... Vrea el să dea bani în casă şi cît ?... Vrea el ? Orice vrea putea face, dar nu vrea defel să lase casa şi nici să se lip-, sească de Ana, cum nu te lipseşti de pîine, şi nici nu vrea să umble pe la Leontina, să se aleagă cu cine ştie ce, să cheltuiască apoi cu doctori tot ce are şi ce n-are... Mamă-sa îi spunea — ea fusese prietena adolescenţei lui, nu dascălul Petre, care era cu precepte din ceasloave şi-i da cu cartea în cap, chiar la douăzeci de ani — mamă-sa, despre lucrurile astea, îi spusese numai c dată: „Să te fereşti, băiete, ca de ciumă, de boala lumească“. Toată cuminţenia şi toată încetineala şi acum tot dezvălu lui veneau de acolo. Dar era o cumpănă destul de grea de ţinut, acum mai ales, după ce fusese cu Nina şi nu mai era — şi, tot cumpănindu-se, trecea timpul... şi băga de seamă că trece timpul şi nu ştia cum să ie potrivească...

Vesel de avansul obţinut, se oprise în drum — ba cu ceva abatere din drum — la Rochus, de unde cumpărase mezeluri, toba îi plăcea lui îndeosebi şi era proaspătă : se bucura pentru dejun, nu se mai gîndea la ce fusese dimineaţa.

Ana, în lipsă, se silise şi ea tot spre „n-a fost nimic“.

— Nu vrei vin alb la tobă ? întrebase pe Costel şi dase fuga după vin la colţ, după ce întîi fusese întrecere, fiindcă Costel se oferea să meargă el (de atunci, din ziua cu pateurile, Costel se arăta mereu galant).

Ana adusese şi brînză albă ; se gîndea că tocmai a căpătat ceva de lucru şi se putea deci astupa cheltuiala dezordonată, dar ziua aceea era o zi care se cerea sărbătorită.

Din aburul de jigou, pregătit cu foi de dafin, piper şi vin roşu — ceruse o ceşcuţă de vin împrumut de la gazdă — din aburul de jigou te ameţeai puţin. în pregătirea jigoului nimeni n-o putea întrece pe Ana, era odinioară felul de predilecţie al lui Dragu ; butul întreg pe atunci, de viţel de lapte, ca pentru vicepreşedintele Sfatului negustoresc ; Dragu, mîncăcios şi pretenţios, recunoştea că e pregătit ca la palat — unde, dealtfel, într-adevăr mîncase o dată în viaţă. Amintirea acelui timp, amintire altădată posacă şi izgonită, azi îi părea Anei un trecut îmbelşugat, distrus de împrejurări nenorocoase, dar care-i constituia un fel de latifundiu.

Costel făcuse la dejun glume, pocnise dopul sticlei ca la şampanie, hotărîse că sticla se bea toată, pe cînd Ana lupta să rămînă jumătate pe seară, cu viţel rece ; Coste! mîncase aproape singur toată toba, spre hazul lor mare ; aşa fel erau de veseli, încît gazda crăpase uşa. Ana fugise la uşă şi o ţinea întredeschisă cît mai puţin, să nu-şi vîre nasul gazda, că pe urmă se face obicei şi nu e bine să faci sat cu proprietăreasa.

Madame Ida explicase că a crezut, poate s-a întors *mado.me* Petrescu.

— Nu s-a întors, dar se apropie ! — aşa îi venise Anei răspunsul.

—- De asta vă bucuraţi !

— Ce rău e cu gazda pe o sală ; trebuie să ştie numaidecît de ce te bucuri ori de ce plîngi şi să născocească pe urmă pe scama ta.

Ana se plîngea lui Costel cît sunt gazdele de curioase, chiar cele mai de treabă — pentru că a lor era de treabă — şi, vorbind, strîngea farfuriile şi firimiturile, aşa ca masa să rămînă curată. Pe cînd ea mai rostea pe la dulapuri cu tot auzul spre el, Costel citea tare şi comenta ceva din ziar. Pentru Ana, după banchet, urma acum o sărbătoare a intelectului, căci nimeni încă n-o asociase Ja vreo citire, dar plăcerea îi era amestecată cu teamă, că nu cumva să stea scris în ziar ceva de Dragu sau de Nina. De Nina n avea cum, căci afacerile galante, cînd nu sunt însoţite de un scandal mare, n-au ce căuta la ziar, dar puteai şti cu Nina dacă nu survine cumva şi un scandal ?

în seara aceea, Ana se temea şi de o umbră, şi la un loc

bucuria cu frica, cu vinul, cu cearta ce căpătase în ajun pentru întîrziere avea ca o ceaţă pe ochi şi era parcă fum în odaie, dar geamul nu l-ar fi deschis, să nu intre, şă nu iasă ceva din odaie. Era şi ostenită moartă, umblase mult prin casă, în oraş, şi n-o ţineau acum picioarele. Se aşezase de partea cealaltă a mesei, în faţa lui Costel, cu capul rezemat pe mîini, ascultînd ca prin vis, cu ochii, cu auzul împăienjenit.

La un moment, Costel lăsase ziarul, i se făcuse şi lui somn, se uitase la ceas, apoi spre Ana, şi iar se mirase că mîini le Anei sunt mai frumoase ca ale Ninei, ceea ce îl umilea oarecum. Deşi trecuse numai pe la primărie, băiatul dascălului se simţea solidar cu frumuseţea nevestei.

...Dascălul Petre, desigur, nu-l socotea căsătorit, ci în concubinagiu şi păcat — cum va fi spus probabil despre Costel, prietenilor, la Brăila, în camera de alături a crîşmei lui Zaharia, care crîşmă le servea pentru pichet şi politică. Partenerii erau toţi oameni biserieoşi, cari beau bine şi votau la fel.

Pe la crîşma lui Zaharia se abatea adesea şi părintele ; numai diaconul cel nou mergea la conferinţe şi la cinematograf...

Astea le ştia Costel din scrisorile mamă-şi, pe cînd îi scria, dar acum... Acum Nina nu mai era acolo — se simţea mulţumit în seara ceea că nu mai era Nina acolo.

Cititul îl obosise şi s-ar fi culcat... Altceva nici nu-i rămînea de făcut decît să se culce, dar nu se hotăra, zăbovea. Ana, în schimb, ar fi putut sta aşa acolo pînă la ziuă, deşi amorţită de oboseală ; văzând însă pe Costel că a lăsat jurnalul din mînă, se sculase şi trecuse dincolo să aştearnă, dâr mîinile îi umblau leneşe, adormite, pe tot ce se puneau. Costel tresărisc dintr-o somnolenţă ce-i[1] păruse a fi durat mult ; nemeivăzînd pe Ana, crezuse că s-a culcat. Nehot&rît, după o zi ce fusese altfel decît celelalte şi pe care nu ştia parcă cum trebuie s-o sfîrşească, trecuse spre camera lui, legănîn- du-se pe picioare.

Il pironise în prag prezenţa Anei, cu un macat în, mîini ; somnoros se apropiase de ea să vadă bine, nu în ceaţă, că e

ea şi ce caută acolo... şi deodată perina, cearceaful, golul patului subt plapoma pe jumătate împăturită, gaura din gîndul lui, instinctul de ceva ce trebuia să se mai petreacă, o femeie acolo cam în ceaţă — rîsese puţin în gîtlej, un rîs prost — şi cu gesturile stîn- gace cu cari o lua pe Nina în serile cînd el premedita că se cuvine să-i aparţină şi ea nu-l aducea la realitate izbindu-l la o parte, ci stînd la îndoială dacă puţina dijmă ce-i acordă să i-o dea chiar atunci — cu gesturile acelea stîngace şi rîsul prostesc...

...Dar aci îl trezi, de-a-ntregul, o consimţire aprigă, deplină.

Acum Costel trăia într-adevăr în concubinaj şi păcat.

De vin, de mezeluri nu mai era vorba ; se temeau de vecini, de gazdă mai ales, vorbeau în şoaptă, luau precauţiuni.

Ana muncea toată ziua ca şi mai înainte, iar seara, dacă Costel era acasă, se grăbea să termine, sau îl aştepta pînă se întorcea. Costel nu mai avea starea de moliciune, absenţa ghidului, nici tensiunea desperată a muşchilor pentru a învinge pasivitatea dezgustată a Ni- nei ; acum era lucid, şi Ana mereu aprigă, totdeauna mulţumită.

Afară de seara dintîi, nici unul, nici altul nu mai vroise să se atingă de patul Ninei, din superstiţie ; sta ca un tron, acoperit cu reţeaua de dantelă căptuşită cu satin roz ; dimineaţa, fiecare se deştepta pe divănaşul lui în camere separate, pentru a începe corvezile zilnice.

De a doua zi chiar după benchetuială, venise o somaţie de impozit pe trecut şi Costel alergă să probeze că nu era a lui casa din Popa Tatu, ci a lui Dragu, şi că ei fusese numai chiriaşi, dar n-aveau contract, şi fiscul, în lipsa Ninei, nu le mai accepta argumentul, ci ameninţa cu sancţiuni urgente, aşa că se aflau în mare încurcătură.

Romanţa fusese scurtă ; Ana alerga în brînci — la percepţie, la uşi de ministere, iar Costel la birou sta sub presiune, căci îi venise şi acolo citaţii, iar de la direcţie i se dase un avertisment de care nici nu pomenise Anei ; ea seara acum pica de oboseală, mai slabă» încă de atîtea drumuri. Costel credea că e bine să înceapă a plăti, împăcînd parţial şi fiscul şi pretenţiile directorului, dar Ana susţinea că n-ar fi bine, deoarece ar însemna că se recunosc datori — aşa o lămurise cineva de acolo, chiar de

la percepţie, totuşi nu cuteza să înfrunte voinţa lui Costel, care se guşa spunînd că el -ştie ce face.

Consecinţa fusese o micşorare a bugetului, şi aşa destul de redus ; Ana se topea nu numai de drumuri, ci şi de grija de a scoate la căpătîi socotelile, făcea economii, dar nu ajutau mult, căci econoamă fusese şi înainte ; lua lucru suplimentar de dat seara la maşină şi de multe ori Costel era adormit cînd ea isprăvea şi de deşteptat nu j-ar fi deşteptat.

Alerga acum şi la acela unde avea bani daţi cu dobîndă, dar bătea drumul degeaba, alegîndu-se cu promisiuni, şi se vedea silită uneori să se împrumute cîte o sută de la gazdă, care profita pentru a-i pune felurite întrebări cari deşteptau Anei griji şi remuşcare. Situaţia ei nu mai avea lămurirea dinainte ; un devotament fără scop dintr-o iubire ce nu se bănuia măcar pe sine ; o rodea acum gîndul că trăieşte cu Costel, cumnatul ei, şi că Nina ar avea dreptul s-o scuipe. Totodată credea că Nina n-are ce mai căuta acolo acum şi niciodată.

De la început ea preţuise şi menajase pe Costel ; ne cînd Nina îl batjocorea ; ea muncise pentru ei am îndoi şi răbdase să-i vadă însuraţi, ba chiar stăruise. O învolbura ura, se clătinau în ea drojdii de zece ori pe zi : de pildă, cînd Costel, vorbind cuiva de ea, spunea „cum- nntâ-moa“ ca de o străină sau cînd întreba de întoarcerea Ninei. „N-are să se mai întoarcă !“ răspundea Ana în gînd. şi tot în gînd : „Dar dacă într-o bună zi se întoarce Gazdei însă trebuia să-i răspundă :

— Da ! O aşteptăm... trebuie să vie în curînd... e la tară. la nişte rude bolnave... Minciuni cu cari nu era învăţată şi cari o trudeau în multe feluri, căci, odată născocite, luau putinţă de a fi adevărate ; cu privire la întoarcerea Ninei, deveneau obsesie : să nu se mai întoarcă Nina, acum era o duşmancă. Anei i se denaturau sentimentele, firea îi era siluită, avea un foc lăuntric fără supapă de răsuflare ; de la tristeţă fără leac, traiul ei trecuse la iad, aşa dintr-o zi bună şi nebună, căci una singură fusese bună deplin, şi din ea se înrăise tot. Fierberea era undeva la fund, altfel s-ar fi crezut fericită de n-ar fi fost mizeriile de pe urma lui Dragu cari necăjeau pe Costel drăguţul.

Pînă atunci, pentru Ana nimic nu putuse clinti pe

unchiu de la un loc al respectului, nici crima către ea şi surorile, nici hoţia şi puşcăria, căci deasupra a tot pe lume era plinea, şi el dase pîine văduvei cu fetele ei trei. Acum pîinea o aducea alt bărbat şi nu mai avea servitudine către unchiu ; cînd venea vorba, Ana pronunţa cu ezitare „unchiu“ în faţa lui Costel, dar cum altfel ar fi putut să-i zică, deşi Costel se întuneca la pomenirea numelui lui Dragu.

Atunci, curînd după faptă, într-o noapte, Ana, într-o pornire, mărturisise lui Costel ce fusese cu unchiu, poate că el aflase de la alţii şi o dispreţuia, şi mai bine să ştie de la ea ; nu mai putea acum să aibă secret faţă de el.

Costel, îngreuiat de somn, se lupta să stea treaz, cu oarecare gelozie în chiar momentul acela şi cu o curiozitate a lui mai demult.

Ascultînd-o, repeta la intervale :

— N-am băgat de seamă ! — spunîndu-şi-o mai mult sie însuşi !

Ana căta să explice :

— N-a putut... de tot !... Aşa a spus moaşa că, de rupt, a rupt... dar n-a putut de tot...

începuse a plînge zguduind patul cu suspine.

— Ce mai plîngi... Spune !

— Eu mă dusesem sus cu rufele, fiindcă spălam cu mama la un loc... pe atunci eram prea crudă, numai şase-sprezece ani, şi mama tot mai avea ceva putere... Şi cînd am intrat, unchiu era numai în pantaloni, cu bretelele atîrnate şi fără cămaşă, şi am vrut să ies pe uşă înapoi, dar m-a prins de braţ pe sală şi m-a întors în odaie şi s-a luptat cu mine să nu ţip... cu o mînă pe gura mea şi cu un genunchi pe piciorul stîng... gîfîia, blestema, mă scuipa şi pe urmă răgea, de credeai că moare... aş fi murit şi eu astupată, dacă n-ar fi slăbit mîinile încleştate, una peste gură, alta în grumaz... Greoi cum era, a alunecat pe scînduri, dar s-a ridicat iute şi a început să mă bată cu palmele, cu pumnii, cu o biciuşcă, şi striga că eu sunt de vină, şi să-şi ia mama plozii, să plece îndată cu ei...

— Ei ?

— La urmă m-a izbit spre uşă şi am căzut rău, fiindcă piciorul era amorţit... M-am zdrelit şi a trebuit să zac... Mama l-a rugat să nu ne dea afară, a plîns, a pomenit pe

tata, a zis că tot ce s-a întîmplat nu e nimic şi unchiu, mai domolit, i-a zis : „Marş !" şi am rămas.

— Ei ?

— După un timp a trimis să mă cheme, dar eu am spus că mă omor, dar nu mă duc... Întîmple-se orice — mai bine mă omor... şi iar a amenințat că ne aruncă pe stradă şi mama mă ruga plîngînd : „Eu acum sunt prea bătrînă, ce mă fac !" — se văita, mă ruga şi pe urmă mă bătea şi ea, dar degeaba. Mai bine mă omoram... Nina ţipa că sunt o idioată şi că m-am născut să fiu slugă. Unchiu zbiera că dacă îi stăm cu sila pe cap, ori... ori plătim chirie... Nu mai stă nimeni la el fără chirie... Mama era bolnavă tare de reumatism la inimă şi n-avea cum să ne ţie... poate că nici nu l-o fi crezut... dar unchiu s-a tinut de vorbă...

. — Ei?!

— Nina a vrut ea singură... A zis : „Dacă e aşa, apoi lasă că plăteşte el chirie"... S-a dus ea să roage pe unchiu î Pe urmă ştii tot !

Costel se trăsese spre perete şi Ana se săltase pe marginea patului şi, cu glasul mînjit de lacrămi, întrebase :

— Nu eşti supărat pe mine ?

Costel, întinzîndu-se iar pe tot divanul, mormăise că nu. Aromea, se umfla în el un sforăit pe care-l năbuşea cînd în nări, cînd în fălci, dintr-o cochetărie care pe măsură se slobozea în lenea somnului şi în mulţumirea bunului plac... Să doarmă acum în voie, fără nici o grijă, nici cea de a se deştepta la timp pentru birou... Avea cine-l deştepta... Putea să doarmă, putea să se scoale, izbăvit... Cuvintele desperate ale Anei le înlătura de pe pleoapele grele, cu o blagoslovenie îngăimată trecutului :

— E... de mult !...

— Mă ierţi ?

El sforăia acum liniştit.

Costel nu simţea nici o supărare pentru trecut; îi apucase, ce e drept, deunăzi, un fel de parapon că, din neamul cela, nici măcar Ana n-a rămas curată, dar, cînd; el era amantul, nu mai avea nici o revoltă.

Ana zicea că... n-a putut !... El nu băgase de seamă în nici un fel !

Cînd Ana mai cerca a pomeni de asta, schimba vorba, pentru că ruşinea Anei îl ruşina, nu ştiu cum, pe el. De la Nina se deprinsese să primească anecdota piperată. Nimeni nu spunea porcării mai nostim ca Nina — afirma Lupescu, mentorul lui, şi Costel, obedient, cerca a găsi că, în adevăr, era foarte nostim.

Nina „de la cap pin' la picioare[14] — ca în refrenul •ei favorit — era o ilustraţie a anecdotei picante... Cu fardul cutezător, cu fuste prea scurte, cu *sweater-ul* lipit pe bust aşa că sînii împungeau, ajustîndu-şi fiecare minut ciorapul pe pulpă... Nina... Ana era mai urită, era- altfel... şi ruşinoasă. Pe atunci, Ana cu ruşinea ei punea; în evidenţă *sex-cippeal*-ul soră-şi... Acum...

P A R T E A a III-a

Zilele dinţii, nopţile dinţii rămăseseră pentru Ana unice. Curîna, din pricina cumpătării lui Costel, care se instalase în noua aşezare ca de cînd lumea, Ana se sfiise să-i arate prea multă dragoste, aşa că pentru el totul intrase în ordine, dar în ea se aşezase o dezordine ; era neliniştită din voluptate tîrzie pe dată înfrînată. Zvâcnea în ea, era nervoasă, şi nervii îi descărca asupra obiectelor din jur : ştergea crătiţele cu persecuţie, cu violenţă, zîngănea în tacîmuri, întorcea cheia în uşă cînd simţea paşii gazdei, se tocmea arţăgos cu precupeţii şi numai cînd Costel se întorcea se îndulcea pe loc şi surîdea către el, către odaie, şi în gînd zicea : „Doamne ![w] ca şi cum, după ce blestemase cumva, simţea pronia cerească ; avea în gură o acritură şi n-o mai avea.

Pe Costel complezenţa, supunerea ei îl satisfăceau ; ea roabă fericită, el amant cumpătat; păcatul lor era cuminte şi Costel se putea gîncli la Brăila fără a se simţi strivit siibt blestemul părintesc, şi, dealtfel, părinţii nici n-aveau de unde şti.

Aventura lui cu. Nina — căci tot aventură rămăsese — îi părea un lux ce şi-l îngăduise pe împrumut şi care-i zăpăcise traiul, acum iarăşi tihnit. Erau însă Ana şi cu el hărţuiţi de griji, şi Costel avea adesea o dungă între sprincene şi uita uneori să se radă zilnic — cum fusese deprins — din chestiile astea de pe urma lui Dragu.

Ana nu înflorea din zemuri noi, cum s-ar fi putut, ci slăbea ; în cutie pudra era pe sfîrşite, şi rochia nouă purtată prea des se învechea repede. Ce avea nou erau nişte friguri, zbîrnîia înăuntrul ei, în trup şi în minte, se obo-
sea cu planuri pentru timpul cînd se vor sfîrşi belelele. Uneori chiar vorbea de : cum o să fie pe urmă ? Poate că se mută de aici din casă ! Poate că...

De ce să se mute ? Subsol, e drept, dar lui Costel nu-i plăceau mai ales schimbările. Ana nu explica pentru ce, dar credea că e bine să se mute şi revenea asupra proiectului : „Cînd ne-om muta de aici !“ — aşa încît Costel sfîrşise prin a se deprinde, mutarea rămînea depărtată, numai în Ana se aşeza o încăpăţînare, încă una ; amor... mutare... amîndouă cu putinţă... şi totuşi îi fugeau de subt mînă.

Într-o zi, trecuse vreo două luni, Costel intrase acasă la unu şi un sfert şi, la unu şi şaptesprezece minute, aproape cu el odată, intrase Nina. îmbrăcată cu un *tail- leur* negru, cu vulpe argintie pe umeri, dar cu un surîs silit şi parcă plînsă, nedormită.

— Ei ! Am venit ! zisese, şi cum Costed sta înlemnit, cu fălcile încleştate : M-am întors !... Mişcă-te la o parte din uşă... Unde e Ana ? — ca şi cum căuta acolo un om viu cu care să se înţeleagă.

Pînă să-şi repună Costel fălcile în mişcare, intrase Ana venind de la pod, îi spusese gazda, şi avea chipul ce-l puteai închipui că o să-l aibă în sicriu.

Nina se întorsese spre ea ca spre un ajutor :

— Bine că ai venit, Ana, că mocu ăsta !

Vorbele ei se pierduse într-un fel de răget răguşit, ca al unuia ca,re urlă cu o batistă pe gură. Neînţelegînd, Nina se apropiase s-o ajute, dar Ana o apucase de cap, cu amîndouă mîinile încleştate în părul ei, ca şi cum o trăgea o apă la fund şi se agăţase de un stuh. Ninei îi căzuse bereta de pe cap şi nu ştia dacă Ana a înnebunit subt ochii ei sau era nebună dinainte.

în sfîrşit înviat, Costel dase cu pumnul peste mîinile Anei şi, ca prin minune domolită, Ana trecuse în fund, după perdea. Acolo simţise ceva cald şi ştersese de pe buze o picătură roşie, şi la lighean se spălase şi apa era tot roşită. Simţea că i s-a rupt parcă ceva şi se aşezase, Sînge din nas mai avusese — o dată chiar nu-l putuse opri şi se speriase. Sta acum pe divan, aşteptînd cu frică un eveniment dinăuntrul trupului care covîrşea pe celălalt. Se clătise iar, şi apa nu mai fusese roşie, dar frică tot îi mai era.

Nina şi Costel trecuse la ei în cameră şi se auzea o discuţie în şoapte, dar Ana nu se întreba ce-şi spun, sta ţeapănă cu teama de a se mişca, ca şi cum furia ei se rupsese deodată cu ruperea vreunei vinişoare.

Se deşteptase a doua zi pe acelaşi loc, cu capul căzui strîmb pe speteaza divanului. Aşadar, nu murise. Privea prin geam lumina mare de afară, pe cînd alături în cameră era tăcere. Ceasul

arăta opt şi jumătate şi în casă nu se simţea nici o suflare... poate fugise amîndoi şi o lăsase acolo ca pe o nemernică.

I se păruse apoi că aude o răsuflare şi o tăiase prin piept un cuţit ; dormeau încă la ora cînd el ar fi trebuit să fie plecat la birou. Se ridicase de pe divan şi cu hotărîre crăpase uşa dinspre camera lor : Costel lipsea, iar Nina dormea pe pat îmbrăcată ; mişcase în somn şi Ana se trăsese înapoi, ca înaintea unui şarpe ; Nina nu se deşteptase, capul îi era înfundat în pernă şi fusta de la *tciilleur* săltată pînă la genunchi, pantofii erau lîngă pat, pălăria, jacheta aruncate pe un scaun ; Ana nu se uita spre divanul lui Costel, se uita mereu numai la Nina, sora pentru care muncise de cînd era de şaptesprezece ani, la Nina, hoaţa care venise să fure pe Costel şi pe care în ajun ea voise s-o omoare... dar acum n-avea putere să simtă nici ură, nici revoltă, şi repeta : s-o omoare ! în gînd, ca pe o vorbă lipsită de înţeles ; gînd neputincios, stupid, contrazis de alte gînduri.

Aşadar, Nina venise înapoi acasă!... Cum... De ce? Venise. Costel o aşteptase şi o căutase ; o aşteptase şi gazda şi acum venise. Ca şi cum abia în acel moment ar fi durut-o, Ana se uita la pumnii ei pe cari Costel îi desfăcuse cu forţa... Ea, Ana, în ajun se zvîrlise asupra Ninei din pricini pe cari nimeni nu le-ar fi îngăduit şi ei înşişi i-ar fi fost ruşine să le mărturisească, dar pe cari unul singur le putea pricepe, acela tocmai care îi desprinsese mîinile din părul Ninei.

...în ajun fusese nebună, acum se simţea vinovată şi nu era deprinsă să fie vinovată... Slugă da, fusese ; dar făcuse altora morală, fusese slugă cinstită şi cu drepturi... Şi acum ce avea să fie ?... Tot slugă, dar umilită : să aprindă focul, să meargă la piaţă, să coasă ! Nu ! Nu mai putea ! Trecuse încetişor alături, se aşezase pe un scăunel, lîngă maşina de gătit... Slugă la alţii ?... N-avea curaj... nu vrea nici să fie slugă la alţii !

De dincolo, Nina mormăia ceva cu glas posac. Ana tresărise şi se sculase în picioare : Nina nu ştia. Abia acum îşi da seama că Nina avea s-o întrebe ce însemnase scena din ajun şi Costel nu era acasă ca să-i explice el... Ce-ar fi spus Costel ? Ar fi spus ce ? Şi ea ce să spună ? Ar fi vrut să spună adevărul, dar dacă Costel o dezmintea şi rămînea mincinoasă despre un astfel de lucru ! Se simţea ca un căţel leorcăit prin ploaie şi noroi, aşa se simţea...

— Şi ce toană ţi-a venit aseară ?.

Din prag, glasul Ninei, mai mult nesigur, mirat, decît bănuitor.

De cum se deşteptase, Nina se întrebase de rostul scenei din ajun, dar nu găsise alt decît că : „turbase săraca !“ Se aşteptase ca Ana s-o piseze cu morala, dar chiar aşa !... În faţa ei, Ana sta suptă la faţă, fără mişcare, fără cuvînt. încă somnoroasă, Nina se uita nedumerită la soră-sa ; se aştepta la scuze sau la reproşuri pe cari să le repeadă, cel mult la alte pandalii de nebună, pe cari acum să le curme cu ceva pumni sau palme, dar făptura pierdută ce-i sta în faţă o punea pe gînduri. Ce se întîmplase ? Casa nu arsese în lipsă, nu lăsase nici o bijuterie care să se fi pierdut, altceva... ce ? „Au dus-o rău, săracii, fără mine !“

— Fă-mi o cafea ! Nu mi-e bine ! zisese,pentru că îi era poftă de o cafea şi pentru ca să fie ea cea bolnavă, nu Ana, care parcă ieşise abia din spital.

Ana plecase să fiarbă cafeaua : „De-ar veni Costel mai degrabă !“

— Şi ce-i, mă rog, cu tine ? întrebase, sorbind turceasca şi rozînd dintr-un corn uscat. Ce-i cu voi ? — cu o bănuială iscată de tăcerea Anei, dar cu o bănuială fără nici o presupunere anume, mirosind numai în jur cu nemulţumirea celui ce a lipsit de pe un loc şi nu mai găseşte locul la fel cum l-a lăsat, şi asta tocmai cînd a fugit de pe alt loc ca să se pună aici la adăpot.

Ana tăcuse şi, fiindcă simţea că a pierdut un prilej, se afundase în tăcere cu încăpăţînare.

La unsprezece jumătate, Costel sosise acasă grăbit şi mai devreme ; odată ajuns, întîrziase puţin înaintea casei, apoi intrase în zor pe săliţă şi deschisese uşa lor, ca unul care nu ştie ce masacru are să i se înfăţişeze, din cele presupuse.

Intrarea lui neaşteptată surprinsese felurit pe cele două : Ana — deşi îl dorea sosit — îşi zicea că a plecat de la birou înainte de oră ca să se asigure că Nina e încă acolo, iar Nina se întreba ce-i căpiase să se întoarcă aşa devreme, şi nemulţumirea care dibuia în ca căuta explicări, ceea ce o făcea să se uite cînd la unul, cînd la altul, curios şi iritat.

— Am venit să văd dacă sunteţi bine ! explicase Costel stîngaci, nu i se potrivea prefăcătoria.

— Uite, suntem vii, răspunsese acru Nina, plimbîn- du-.se agitat prin casă, pe cînd Ana sta în rame uşii ca o icoană roasă. Ea, Nina, venise să se pună la adăpost, şi ăştia mocneau ceva !

Costel nici el nu putea şti dacă între ele două fusese vreo

lămurire ; nu puteai ghici. Ana strîngea gura şi se uita la pardosea şi Nina îi tot trecea pe dinainte de-l ameţea... El ar fi vrut ca Nina deocamdată să nu afle nimic ; îi era teamă pentru Ana... şi de scandal. Pe Nina o ştia cît e de nebună... şi nici în Ana nu te mai puteai încrede. Surori !... De ce lipsise atît Nina !... De ce se întorsese ? Ar fi fost primele întrebări de făcut, dar Costel şi le punea lui însuşi şi constata că viaţa liniştită a încetat, gata încovoiat sub puterea împrejurărilor noi.

Ana acum se uita la el cu ochii ei cei mai milogi... Nu mai era primejdie de părială, cel puţin nu din partea ei... Ce vrea Ana de la el ? Desigur, ca şi el, Ana vroia ca Nina să nu afle adevărul. Ana tresărise cînd Nina, care se plimba dezordonat, îi pusese subt nas ştergarul roşit din ajun şi cu scîrbă întrebase :

— Ce murdărie e asta ?

Capul de martiră al Anei o plictisea şi vroia s-o jicnească.

Costel nu înţelegea şi căsca ochii la petele de sînge : i-o fi curs Anei sînge din nas, cum îi curgea ei cîteodată... Tăceau.

Ca doi muţi la îndemînă, Nina, care se aştepta să găsească doi inşi supuşi şi grăbiţi în jurul ei, simţea poftă să facă o scenă. Plesnea în ea necazul că „tipul“, după ce o prinsese cu altul, o gonise. Plecase, fiindcă n-avusese încotro, dar îi luase din sertar zece mii de lei. Era furioasă că din prostie a pierdut un loc bun şi îi era frică de poliţie. Dacă acela făcea pe nebunul ? Şi dincoace făceau pe tîmpiţii.

Mai furase ea altădată de la Dragu ; cînd Moşu prinsese de veste, îi făcuse tapaj şi o ameninţase cu poliţia ca un calic bătrîn ce era, dar nu-i dase mina să se facă de rîs şi nici s-o piardă, pe atunci era tare şi mare : „Dacă am luat de la tine, am luat de la mine !“ Nu-l tutuia decît uneori. De-ar fi ştiut ea atunci că Dragu e un hoţ, l-ar fi speculat mai bine !

Faţă de cei doi muţi, Nina din prudenţă amînase scena şi nu punea întrebări : „Ce-o fi avînd dobitoaca de Ana ? Face pe supărata că am lăsat-o baltă... şi idiotu ăsta nu-şi -vine în fire !“ Nu-i da în minte nicicum că idiotu şi cu dobitoaca...

Nina dormea acum pînă La amiază ca să se refacă şi să omoare urîtul. Ana îi pîndea scularea pentru a scutura camera, dar Nina îi da ajutor, cum făcea cîteodată, acasă, pe vremuri, cînd era în toane bune, Nina i-ar fi povestit tot ce fusese, ca altă dată, dar o simţea dîrză, închisă, ii era teamă.

Pînă la scularea Ninei, Ana gătea mîncarea ca şi înainte — banii de cheltuială îi lăsa Costel în dulap — tot ce făcea era însă

făcut pe jumătate, fără hotărî re ; nu ştia încă bine ce vrea. Nu vroia să muncească pentru Nina, dar era deprinsă a o sluji, a trăi cu ea alături, şi nu-şi găsea felul : ce să facă ea acurn ? Simţea nevoia să facă ceva, pe cînd Coste! părea a crede că totul a reînceput ca mai înainte.

Ea nu putea suferi ca totul să fie ca mai înainte ! Era geloasă, sta noaptea deşteaptă pîndind fiece mişcare, fiece cuvînt al celor doi alături, dar nu se apropiau. Desigur, Nina nu-i vrea. Adormea tîrziu cu somn greu şi peste un ceas, două, sărea în sus din somn ameţită de visuri rele şi se scula cu lene, suptă parcă de strigoi şi cu aceeaşi întrebare : ce să facă ea acum ? Pleca în oraş şi se întorcea cu nădejdea că nu mai găseşte pe Nina, dar o găsea citind foiletoane. După vreo trei zile, Nina începuse a ieşi din casă, dar puţin şi pe seară ; în lipsa ei,

Ana sta încordată cu nădejdea că nu se mai întoarce. Treptat, Nina prindea curaj şi cuteza acum a ieşi înaintea prînzului ; Costel şi Ana o aşteptau cu masa ; dealtfel, nu întârzia. Cînd Ana şi Costel erau singuri, nu-şi vorbeau — adică Ana sta mută după paravan ; Costel lipsea cît mai mult, avea ore suplimentare, el le ceruse.

într-o seară, Ana pierduse răbdarea şi cu glas urît, aproape răstit, întrebase :

— Pînă cînd o să aşteptăm ?

— Ce să facem !...

Poate Costel ar fi spus mai mult, dar li se păruse că aud pe Nina ; şi, într-adevăr, vorbea pe săliţă cu gazda, glumea, rîdea, cum făcea ea cînd vroia să atragă pe cineva de partea ei.

„Ce să facem !“ Asta era deci părerea lui Costel, aşa simţea el, pe cînd ea ardea ca iasca fără untdelemn : „Ce să facemʷ. S-o aştepte zi de zi pînă la ceasul cînd vrea să se întoarcă ! S-o aştepte o viaţă, căci alt ce era de făcut, să se spînzure ? Dar ea tot trebuia să facă ceva, chiar dacă Costel nu ştia sau nu vrea să facă nimic !

Pînă atunci crezuse că are Costel vreun plan, îl rumegă, şi că din ceas în ceas îl va da pe faţă. Ce plan anume, nu-şi închipuia, dar unul care să-i' scape de Nina, să fie iar ei doi singuri... Cînd colo, el se supunea : „Ce să facem !“ Aşadar, nu se gîndea defel la ce fusese între ei ! Uitase... Buretele deasupra şi viaţa în trei, aşa cum se vedea... Aşa cum se vedea, dar rămînea la bunul plac al Ninei... Niciodată Costel n-ar fi fost în stare să respingă pe Nina... Asta o ştia Ana bine... pe ea însă o înlăturase cu un cuvînt : „Ce să

facem !“

Ana făcea treburile casei cu ură, punea mîna pe lucruri cum pui căngi, apuca coada măturoiului ca pe o coadă de topor.

Odată, Nina se întorsese abia la unu noaptea şi bătuse în geam. Ana aşteptase să se întîmple în sfîrşit ceva, dar aşteptase zadarnic. Simţea că urăşte parcă şi pe Costel ! Cum ! Nina îi da astfel de prilej, şi el nu se urnea ! Trecuse apoi o zi şi o noapte fără ca Nina să se întoarcă : în loc de bucurie, şi unul şi altul trăise aceeaşi aşteptare, aceeaşi nesiguranţă, dar despărţiţi, muţi.

Ana trăia iarăşi din obsesia : să dispară Nina dintre ei ! Ura pe Costel, dar pe el îl vrea acolo, pe cînd Nina trebuia să piară. Era singurul ei gînd, singura nădejde. Nina nu se întorsese, mîncau în tăcere, ea haină, el posac, şi se culcau despărţiţi, silnici. Ici-colo, Costel spunea o vorbă despre gospodărie, de Nina nici un cuvînt. De ce nu spunea ceea ce era firesc să spuie : „Bine că a plecat !“ Chiar dacă ar fi fost ca Nina să se întoarcă, să fi auzit Ana de la el cuvîntuL.

Seara, Costel ieşea în oraş, nu-l putea opri... şi, dacă nu dormea la întoarcerea lui, de gît nu-i putea sări... să o dea la o parte !... Şi să fi vrut el, ea l-ar fi refuzat... îşi repeta că l-ar fi refuzat, pentru a se convinge, a se întări cu privire la un refuz al cărui prilej nu se ivea pentru ca să se înduplece : „Cum o să-l refuz !“

Costel lua acum cu el cheia de la intrare. Unde se ducea ?... S-o caute ? Într-o seară spusese :

— Dacă se întîmplă ceva, sunt la cafeneaua din colţ.

Ce să se întîmple ? Să se întoarcă Nina ?... Aşadar, n-o întîlnea, cum uneori bănuia !... Să vie Nina înapoi şi ea să fugă la cafenea să-l cheme ! Nu !... Să se ducă ne- vastă-sa singură să-l aducă !... Nici asta nu-i convenea... Să vie dumneaei şi să-l găsească lipsă... Nu ! Să nu mai vie î

Nina însă nu se întorcea şi Costel întârzia tot mai mult. Într-o seară Ana îşi pusese din fugă pardesiul, bereta, apoi o scosese — pînă la colţ putea merge şi în capul gol. Nu intrase în cafenea, dase numai tîrcoale. Prin geamuri se vedea bine sala mare aproape goală. Costel nu era acolo. Mai era o sală mică, ce da cu ferestrele pe altă; uliţă care făcea colţ : nu era nici în sala mică... Poate îl va întîlni în drum spre casă... Nu-l întîl- nise şi nici acasă nu era întors, dar puţin timp după auzise uşa de afară şi apoi uşa lor. Ana scosese pardesiul, dar nu se retrăsese după paravan, vrea s-o vadă Costel ; totul o scotea din fire. Costel se ducea... unde se

ducea ? Şi dacă nu după Nina... atunci după alte femei...

Văzînd-o îmbrăcată şi în aşteptare, Costel întrebase cu glas secret :

— A venit ?

De Nina întreba. închipuirile ei geloase, informe, făceau iar loc geloziei precise : aşadar, Costel o minţea, nu se ducea la cafenea, alerga în fiecare seară să caute pe Nina, s-o aducă înapoi. Nesiguranţa îi era înlocuită de descurajare. Era fără glas, fără mîini, nici geloasă măcar nu putea fi, gelozia cere puteri şi ea era nimicită fiindcă nu mai însemna nimic pentru Costel.

Liniştit de vestea că Nina nu s-a întors, Costel plecase spre culcare, după ce din treacăt întinse stîngaci Anei mîna. Ana îi dase o mînă rece, din care tot sîngele era tras, o mînă fără viaţă. Aşadar, Nina lipsea, ea, Ana, era acolo în faţa lui, la ora culcării, vecinii n-aveau ce şti, şi el îi da mîna ca unei străine. Aşa de mult iubea pe Nina !... Şi atunci de ce se legase de ea ! Alt bărbat, chiar dacă şi-ar fi iubit nevasta... nici cel puţin aşa...

Costel băgase din nou de seamă că Ana are mîna mai delicată ca a Ninei... Te pomeneşti că Nina plecase de-a binelea... Să mai aştepte o săptămînă, mult două, şi pe urmă să intenteze divorţ, cum îl învăţase un cunoscut al. lui de la Brăila, acum ajutor de grefier la Ilfov. Acţiune de divorţ pentru părăsire de domiciliu, şi dacă domiciliul Ninei nu era cunoscut, se judeca şi se pronunţa în lipsă şi se trecea divorţat. Se agăţase de ideea asta, îi convenea să scape de Nina, fără nici un efort sau risc, fără ca măcar ea să bănuiască, fără s-o vadă î De cînd Nina, reîntoarsă, dormise pe divanul ei, îmbrăcată pe jumătate şi străină de el ca şi cum nimic nu fusese vreodată între ei, Costel se descurajase complect de căsătorie.

Aşa de însemnat i se părea planul unui astfel de divorţ discret, înеît hotărîsc să nu spună nici chiar Anei, să nu fie nimeni în acel secret, ca nu cumva planul bun să dea greş. Femeile n-au răbdare, ba chiar putuse băga de seamă că Ana nici ea nu era fără cusur ; o văzuse haină cu Nina, o vedea acum mută, ¿ascunsă faţă de el, altfel de cum şi-ar fi închipuit-o. Cînd Nina se înapoiase aşa, pe neaşteptate, şi-ar fi închipuit că Ana avea să-l ajute, să spună vorbe cuminţi : „Ce să facem !" — sau altceva de felul ăsta ; sau să fi găsit ea ideea bună cu divorţul, să-l ajute, în fine. Ea toată viaţa ajutase tuturor şi acum n-o mai recunoştea, nu se mai încredea nici chiar în ea.

Nu puteai şti bine ce are în minte ; o vedea încă cu mîinile

prinse deunăzi în părul Ninei şi acum sta ţeapănă, înrăită. Surorile îi păreau amîndouă primejdioase, fiecare în felul ei, dar una din ele avea să rămînă cu el şi tot Ana era să fie aceea.

A doua zi, la scularea lui, Ana spăla scîndurile, aşadar, îşi reluase patima dereticatului, ceea ce era semn bun. Ceva se încălzise în Costel şi-l liniştise ; totuşi nu-i va spune, va păstra secretul pînă cînd totul va fi gata şi atunci...

Seara cumpărase mezeluri anume de la Rochus. Ana spunea mereu că sunt cele mai proaspete, să cineze amîndoi liniştit în camera curată cu inima mai bună decît o avusese de zece zile încoace. Mai departe nu se gîndea sau, dacă se gîndea, respingea gîndul : altceva nu va fi decît o cină plăcută, căci orice imprudenţă putea dăuna divorţului, aşa îi spusese grefierul : „Ia seama în timpul ăsta ![w] — şi grefierul nici nu ştia de Ana, acolo în casă cu el. El putea să aştepte, asta nu-l supăra, îl supăra numai că Ana nu mai era fata bună şi de înţeles ca pînă atunci.

La masă, Ana, mai deschisă la faţă, părea mai îmblîn- zită ; Costel nu găsea mare lucru de vorbit, căci planurile se ferea să le divulge, numele Ninei se ferea să-l pronunţe, de cînd îşi dase seama că Ana era geloasă. îşi cumpănea deci vorbele, totuşi întrebase :

— Unde ziceai că ai găsit atunci pe Nina ? — cu dorinţa de a afla ceva care să-l asigure că Nina nu se va mai întoarce, că citaţiile divorţului n-o puteau găsi...

Ana, dispusă şi ea spre bine, se silise să-i răspundă :

— Cum ţi-am spus, i-am luat urma la Leontina şi de acolo la acela cu care trăia.

Lui Costel, glasul Anei îi păruse tot înăsprit şi cuvintele nu erau cele pe cari le-ar fi spus ea pe vremuri, cînd acoperise pe soru-sa... Aşa cum era Ana pe atunci îi plăcea parcă mai bine — înţelegătoare — şi îi părea rău că şi-a stricat caracterul ; sta amărît ca unul păgubit de două ori. Totul era deranjat, foarte deranjat, şi se cerea dres cum se putea mai bine.

Ana, văzîndu-l întristat, simţea mijind mila ei de el, cea din care i se trăsese dragostea şi necazul. Se sculase, strînsese masa ; Costel spusese că are de scris şi că nu iese din casă, Ana avea de lucru la maşină după paravanul ei, se gîndise, apoi îi spusese bună seara ; peste masă, Costel îi luase mîna şi i-o netezea cu mîna cealaltă, pact de pace şi răbdare ; Ana primise dezmierdarea ca pe o nădejde bună, dar neîndestulătoare.

A doua zi dimineaţă, Costel anunţase că are la birou ore

suplimentare de lucru şi nu vine nici la dejun — se mai întîmplase.

Ana îi arătase unde va lăsa cheia, căci şi ea trebuia să se ducă la magazie după lemne. Armistiţiul părea încheiat, ceea ce pentru Costel era o mare uşurare, căci nu-i plăceau daraverile de nici un fel. De-acasă fusese alintat. La Bucureşti trăise cu preocupări mărunte, egoiste : o cravată neasortată bine la haine sau care nu se înnoda cum îi plăcea, o tachinerie a unui prieten — căci uneori era susceptibil, ratele la croitor... Prima deviere fusese doamna în gri, atunci îl apucase ambiţia... apoi venise aventura lui cu Nina...

Lega în minte pe una de alta, ca pe fapte cari în- cîlcise existenţa lui netedă ; o răscruce unde-şi pierduse busola. Prefera să nu-şi aducă aminte de „doamna în gri“, era o amintire care-l agasa şi în genere nu-i plăcea să-şi aducă aminte din trecut, devenea nervos. Cu prezentul o ducea : trebuia să ai răbdare !... Gîndul părinţilor, acolo la Brăila, şi acela îl nemulţumea, şi iacă, în dimineaţa ceea în drum spre birou îşi amintea de doamna în gri ca de un necaz, cum şi de scrisoarea rămasă fără răspuns de la părinţi... De atunci avuse loc, e drept, în- tîmplări cari făceau zadarnic orice răspuns al părinţilor despre căsătorie, iar veştile ce ar fi avut a le comunica erau din ce în ce mai greu de spus dascălului Petre şi chiar mamă-şi... totuşi dispreţul lor îl ustura... Da, îl ustura.

Unde era timpul cînd mamă-sa îi răspundea la scrisori cu sfaturi, cu glume, căci era foarte de duh în scris, ca şi în vorbă... Despre străina frumoasă de la conferinţe, mamă-sa îl tachinase că e ingrat cu amorul pentru doamna Cantilis, cea frumoasă şi nobilă, în fotografia de pe mormintele din ograda bisericii... Vremuri !... îi scrisese că aşteaptă să le vie Costel de la Bucureşti cu o nevastă nobilă şi frumoasă... Ce va fi înţeles ea despre doamna în gri ? ! O nevastă de la Bucureşti nobilă şi frumoasă şi pieptănată, pesemne, cu tîmple ca doamna Cantilis răposata... Visuri de mamă !... Aşa îi scria pe atunci mamă-sa şi îi ştia toate hainele din cari el îi trimitea un eşantion în scrisoare şi îl învăţa reţete pentru scoaterea petelor, cari reţete aveau succes şi la băieţii din bandă ; îl tachinau :

— Auzi ! Zice că mamă-sa l-a învăţat ! Ştim noi ce mamă !

Costel îi lăsa în pace : banda era banda, trebuia s-o iei aşa cum era. Scria înapoi la Brăila că toţi prietenii lui sărutau mina pentru reţeta de pete...

Amintirea Brăilei îl întristase şi îi adusese aminte de Dragu, nu cumva să fie tîrît pe la tribunal din cauza Moşului, să se afle şi

la Brăila, şi atunci ce-ar zice ăi de acasă. Dealtfel, el n-avea nimic de-a face cu procesul, totuşi gîndul că Dragu era la puşcărie îi strecura un fior şi îl indigna : Dragu se sustrăsese de la datoria lui... în ioc să-i ajute !... Gata să treacă de uşa băncii.

Hainele lui erau pe isprăvite, nu le mai reînnoise acum în urmă. îi rămăsese două rînduri mai bane, unul gri şi unul negru, pe cari Ana le îngrijea, dar nici acelea nu erau prea grozave. Alte haine mai vechi le vînduse Ana p$ crătiţi, cu voia lui. I-ar fi trebuit haine noi... El care înainte era aşa de elegant pe Calea Victoriei î Pe calea Victoriei acum nu mai trecea, de teamă să nu întîlncască cunoscuţi din bandă sau să-i pună. mina pe umăr cineva de la spate, să-i ceară socoteală de ceva — nu ştia nici el de ce anume.

La birou se simţea din ce în ce mai umilit, de cînd cu aste multe de toate, şi sta plouat deoparte. Rar cîte unul se mai lega de el, îl întreba dacă a pierdut la bursă, sau ce e de nu-şi mai schimbă cravatele. El încasa în tăcere ; e drept că înainte căuta să-i orbească cu cravate noi şi cu poveşti de bani mulţi ; acum era rîndul lor.

De cînd fusese chemat la direcţie pentru că numele lui stase o dată scris în ziare în legătură cu afacerea Dragu, trăia cu teama permanentă să nu-şi piardă postul. Noroc că nu fusese încă chemat ca martor în chestia Dragu, fie că nu-i ştiuse adresa, fie că n-avusese nevoie de el.

Gîndurile lui turburi din dimineaţa aceea, fusese chiar presimţiri. Era vineri — zi proastă. Fusese chemat la direcţie ; îngălbenise, dar îşi făcuse curaj : poate îl chema pentru hîrtiile ce lucrase. îl aştepta însă un necaz mare : după lungi rătăciri, citaţiile pentru el şi Ana sosise la birou, şi, mai grav încă, o urmărire a Parchetului pentru Nina. Directorul i le întinsese, îl fulgerase ■cu recapitularea a ce cuprind şi-l avertizase că va fi concediat la sfîrşitul lunei. Luna abia a început, socotise Costel ieşind în grabă, căci directorul îi arătase uşa înainte ca el să fi cercat a se justifica :

— Domnule director...

Vineri !... zi rea ! Odată tot trebuia să izbucnească ! Acasă la Brăila, pe vremuri, el făcea pe modernul, rîdea de superstiţii. Acum însă ? Vineri !... la sfîrşitul lunii ! Poate că pînă atunci !

Nu se pătrundea încă bine de mărimea catastrofei, în buzunar avea citaţiile — hîrtii boţite. Firea lui se apăra încă, refuza dezastrul. Pe la cinci luase drumul spre casă, uşa era dată de perete şi în cameră oarecare dezordine ; strigase pe Ana şi se

trezise înaintea lui cu Nina, care închisese uşa şi-i impuse tăcere :

— Ssst ! Ce zbieri aşa î

Nina reîntoarsă. Altă catastrofă !... Şi unde era Ana ! Lemnele le văzuse pe săliţă încă neaşezate în firidă. Aşadar, la lemne Ana nu era. Nina încuiase uşa pe dinăuntru cu cheia.

— Da' ce e ? întrebase răstit. Ce e ? Unde ai fost pînă acum ? De ce încui ? îşi amintise de citaţia ce o are în buzunar ca de o armă împotriva ei, apoi ca de o sabie atîrnată deasupra capului lui. Ce-i ? Ce vrei ?

-— Nu te priveşte ! — şi Nina trecuse în camera de alături, aşezînd ceva în dulapuri şi cătînd ceva în geamantan.

Costel sta la îndoială ce are de făcut... Dar unde era Ana ?

- Ai găsit pe Ana aici cînd ai venit ? Unde ~e ?

Avea nevoie de un ajutor... Apoi o bănuială :

— V-aţi certat ? Ce a fost ?

— Ce să ne certăm ? N-a fost nimic ! I-am spus că m-am întors definitiv şi să-mi cumpere ceva din tîrg, fiindcă eu nu vreau să mă arăt pe stradă, să nu vie tipul după mine ! M-am săturat de el şi nu mă slăbeşte cu dragostea.

Aşadar, nu se certase cu Ana... Izbucnise cu ceva întîrziere :

— Mie îmi spui asta ? Mie îmi vorbeşti de „tip"?

Nina, care nu se aştepta la nici o reacţie, se îngrijorase, pălise puţin.

— Ce e aici? E azil de vreme rea!... Eu sunt de rîsul lumii ! O să divorţez !

— Atîta pagubă ! răspunse fără elan Nina... Acum deocamdată nu e vreme de divorţ, avem altele !

La uşă cerca cineva. Costel se repezise ca spre o sal- vare. Era Ana, udată puţin de ploaie ; trecuse după paravan fără un cuvînt. Aşadar, nici de la ea vreun ajutor !

Reîncepuse viata în trei, fiecare însă singur. Ame- minţarea de la birou lua acuma consistenţă, sfredelea pe Costel. Să-şi piardă slujba ! Nu se putea ! El n-avea doar nici un amestec în chestia lui Dragu, va dovedi, va explica... Simţea un avînt spre luptă, dar prezenţa Ninei îl paraliza. Va spune la birou că Nina e plecată de mult de la el şi că a dat divorţ tocmai din cauza afacerii cu Dragu... Tot se ascundea Nina să nu fie cumva văzută... Directorul nu va putea afla ! îl va crede însă ? Avîntul îi slăbea. Pînă la sfîrşitul lunii mai erau douăsprezece zile... poate se mai putea repara... Nu va spune Anei încă nimic, la ce să o sperie degeaba...

Nina acolo în casă era primejdioasă, dar ce putea face ? S-o gonească era mai rău... Aşa, poate totul se va liniştii de la sine. Pe cît putea, înlătura motivele de supărare sau le rezolva favorabil. Ţinea necazurile strivite între două uşi, doar se vor trage singure înapoi... Se bucura că cel puţin Ana părea iarăşi blajină, răbdătoare. Totuşi de cîte ori se întorcea acasă, păşea pragul cu grijă să nu găsească înăuntru ceva rău... O încăierare ca atunci sau... Uneori spera într-o încăierare care ar fi gonit pe Nina definitiv... Dar dacă, dimpotrivă, ar fi plecat Ana !

Nu se întîmpla nimic ; Nina dorea tăcere şi mister şi n-avea toane. Costel şi el vroia tăcere şi mister să nu afle nimeni ; gazda nu da nici un semn de curiozitate ; Ana arăta liniştită, dar nu mai puteai fi sigur de liniştea Anei... de cînd Costel o văzuse agăţată ca o fiară de părul Ninei. Costel suspina, trecea printr-un ceas greu, singur, dar se silea să nu se sperie, se lua cu binişorul. Firește, ce putea fi mai rău decît să-şi piardă slujba ! O şi pierduse ! Domol ! Domol !... Să vedem pînă la urmă !

Ana n-avea răbdare, dar răbda. La întoarcerea ei năstruşnică, Nina spusese soră-şi că, de o găseşte poliţia, o duc Ja puşcărie ; o implicase, îi stinsese cu gaz revolta : primejdia Ninei era şi primejdia lui Costel.

— Pe amîndoi ! spusese Nina şireată şi dezarmase pe Ana, care, toropită subt necazuri, trasă de ele în părţi opuse, sta pe loc neputincioasă, trudită. Nina dase Anei o mie pentru cheltuială ; o luase. Costel se întreba cum de Ana nu-i cerea bani, avea oare presimţire că leafa, sfînta leafă e în primejdie ? Numai' Nina se plîngea că se mănîncă prost şi ieşea seara să se sature cu prăjituri la cofetăria din colţ. Costel ar fi oprit-o să iasă din casă de teama să nu fie văzută — gazda ştia că s-a întors, de ea nu te puteai ascunde, dar alţii puteau spiona, agenţi... Ea nu asculta şi atunci o lăsa în voia ei, cu speranţa că poate va pleca de-a binelea într-o seară, Nina întîrziase mult şi li se născuse nădejdea că nu se va mai întoarce — fără să şi-o împărtăşească.

Nina, e drept, în seara aceea, comisese o imprudenţă, dar cu folos. Urcase pînă spre Poşta Centrală, din dor pentru „inima capitalei[44]. Voaleta înfloratâ îi acoperea ochii, săltase blana pe lîngă gît şi culesese un client. Ezitase : să meargă... să refuze ? Dacă cumva era un agent ! Pînă la urmă mersese şi pe la unsprezece se întorsese cu poşeta mai grea cu cîteva monede... N-avea numaidecît nevoie.

Costel şi Ana nu se culcase : stau de o parte şi de alta a mesei şi aşteptau cu urechea pe inimă. După ce Ana rînduise tot ca de obicei, Costel deschisese vorba de ale gospodăriei : se apropia iar luna de chirie şi ar fi fost bine, din cauza cheltuielii cu lemnele, dacă gazda ar fi vrut să aştepte — spusese Ana, şi Costel credea la fel cu ea.

De ce se îngrijea Ana mai mult ca altă dată de bani ?

Să fi ştiut adevărul, cît s-ar fi speriat ! Cum se pătrundea ea de grijile casei ! Cum cosea pe capete şi aducea în casă ! Acum mai ales, ar fi

putut să se arate mai înstrăinată î Fusese, e drept, înrăită un timp, dar acum era iar domoală. îmbunat că simte alături de el un sprijin pe care-l credea pierdut, îi luase o mînă şi pe urmă pe cealaltă, şi aşa, mînă în mînă, ochi în ochi, tăceau cu sufletul îndulcit. în seara asta să nu fi fost grija de

Nina... Aplecaţi unul spre altul, ajunsese frunte la frunte, nas la nas. Un hohot de rîs îi trezise ca din somn. Nina, cu un pachet de prăjituri în mînă, rîdea spasmodic, punîndu-şi mîna la gură din prudenţă. Nu se prefăcea, nu era necaz, nici batjocură, rîsul o apucase năvalnic şi o scutura aşa de tare că pachetul cu prăjituri oscila.

Neprevăzut, spectacolul subit, năbădăios, îi dezlănţuise rîsul înainte de orice. în starea ei de spirit, satisfăcută de plimbare, priveliştea idilică îi părea aşa de caraghioasă, încît hohotul pe care cerca a-l potoli o îneca, şi de rîs îi dase lacrimi, care-i udau voaleta nouă.

Abia după un timp Costel îşi dase seama şi lăsase mîna Anei.

Fie şi aşa ! tot nu ştia el ce să facă cu amîndouă.

Printre sughiţuri de rîs, Nina acum cerca a-şi a d una indignarea şi îi ocăra :

— Neruşinaţi !... în casa mea ! Afară de aici !... Glasul cînd se urca, cînd cobora din prudenţă, şi mereu rîsul întrerupea cu hohote scurte : Auzi, pocăita ! Mironosiţa ! Bărbatul meu ! Vă pui eu la ordine ! -.— lăsase jos pachetul cu prăjituri şi căta batista, îşi ştergea ochii, nasul, imagini ridicole o înveseleau iar, se sforţa să se facă severă, sughiţa cîte un hohot întârziat... Afară ! Afâră, stricate !... Pe dumneata te aduc eu la rezon ! Te-a îmbrobodit în lipsa mea sluta asta î — iar căuta batista să-şi şteargă ochii lăcrămaţi de rîs.

Costel care aştepta o scenă plină de demnitate, în care el avea şi drepturi şi dreptăţi, vexat de a fi pus în inferioritate, descumpănit de rîsul spontan, nu-şi găsea atitudinea, nici cuvintele. Luase pălăria din cuier şi ieşise.

— Unde te duci la miezul nopţii ?

Cu pieptul ostenit de rîsul nervos, Nina se potolea, cu teamă ca nu cumva prostul să-i denunţe ascunzătoarea, Mai ştii !

— Unde te duci ? N-auzi !

Costel simţea că are un argument şi îşi regăsise oarecum cumpătul, totuşi plecase. Ana însă rămăsese ca moartă ; batjocura lovise adînc, crunt, locul bolnav al umilinţei. Rîsul Ninei sunase neprefăcut, nevrut... Nu surprindere, nici necaz, ci rîs... şi ocări pe cari nu le puteau tăgădui... Pînă adineaori Ana n-ar fi primit acu-

zări, ar fi acuzat ea... Acum rîs şi ocări... sta subt ele neocrotită... Costel tăcuse şi plecase... Ce însemna plecarea lui ? De ce nu rămăsese în casa lui ? De ruşine ! Şi unde se dusese ? De ce nu rămăsese în casa lui să se odihnească ? Unde va dormi dacă nu se va întoarce ?

...Dacă cumva de necaz va dormi cine ştie unde... la femei — gonit de acasă de ea pînă la urmă !... Cealaltă era cu... cununie şi în casa ei... Cum se răstea adineaori la el, deşi era o uşernieă, deşi Ana ştia bine de unde se întoarce ! Din felul cum arăta, cum vorbea, Ana ghicise că Nina culcsese unul pe stradă. Ştia de mult — de pe cînd avea încă dreptul să o mustre — acelaşi carton cu prăjituri : „Luaţi şi voi fetelor !“ Generoasă, cu ceva remuşcări, şi primind, pe atunci, mustrările Anei. Acuma Ana nu mai putea mustra, ci primea pe creştet rîsul Ni- nci... rîsul lumii...

Nina înceta rîsul şi ocăra, se temea să nu-i facă dobitocul vreun bucluc, deşi nu-l credea în stare ; se temea şi de Ana, să n-o denunţe gazdei şi altora, din necaz. Idioţii. Un rîs mic, dar acum nervos, o scutura dincolo, în camera unde se pregătea de culcare. Un rîs mic care făcea pe Ana să tresară : ea era caraghioasa ! Deasupra mîniei, deasupra obrăzniciei şi răutăţii, pe Nina o stăpî- nea rîsul... Poate şi alţii, cînd or afla, or rîde la fel... şi Costel va înţelege atunci că e un caraghios ; poate chiar înţelesese. Se aşezase pe pat, după perdea ; perdeaua pe care ar fi vroit acum s-o tragă peste ea oriunde, în orice clipă, pentru a se ascunde vederii oamenilor, mai ales vederii lui Costel...

...Costel însă trebuia să se întoarcă acasă... la casa lui plătită cu banii lui şi... la nevasta lui... de care nu rîd oamenii, ci, dimpotrivă, cînd o văd, se aprind la faţă, apoi se albesc şi li se întoarce sîngele. Costel să se înapoieze în linişte, să se odihnească. Ea nu putea pleca să-l caute, să-l aducă înapoi... Nici n-ar fi putut umbla cu faţa dezvelită pe stradă, pe unde trec oameni şi se uită la tine... unde nu te acoperă nici o perdea... Mizeră, mai mizeră ca cei mai ticăloşi.

Aromea, ca atunci cînd îţi moare cineva scump şi tu adormi pe picioare ca să nu ştii, să nu vezi... Ana aromea cu mîinile pe genunchi, prinse una de alta, cu un umăr mai

sus, urîţită, cu buzele uscate, lăţite... Ne- [I]

mernicâ, otreapă... Ea, care nu adormea niciodată decît cu rost, acum adormise turtită de batjocură... Să nu mai simtă... să nu mai ştie... Ca prin vis auzise vorbind... Cine vorbea ? Unde vorbea ?

în camera de alături, Nina spunea :

— Aide, culcă-te, măi omule, că nu-i nimica !

Conciliantă din prudenţă, mulţumită că n-a denunţat-o,
că l-a văzut întors şi, somnoroasă, se temea să nu-i facă ăla „teatru", să n-o lase să doarmă în pace.

— Sigur aici, tu cu ea... Ce era să faci ! Pe tine te înţeleg... Eu sunt fată deşteaptă, cunosc viaţa ! Pe aia ar trebui s-o gonesc, dar nu-mi bat capu... o păcătoasă !... Vezi-ţi de somn, că mai ai numai două-trei ceasuri pînă la birou... Pune *reveil*-ul să te scoale !

Ana se dezmeticea şi treptat îşi amintea unde se afla, cine vorbeşte, ce s-a întîmplat... Cuvintele Ninei le auzea un timp după ce fusese pronunţate, prelungite... aşa treceau din auz la mintea ei turbure... Trupul îi era amorţit, cu furnici în picioare şi în braţe, gîtul încleştat... El se întorsese şi ea... linguşitoarea, mincinoasa...

Ieşind dimineaţa din cameră, Costel întorsese stîngaci capul spre perdea, dar pe masă văzuse cafeaua cu lapte. Liniştit oarecum, spusese cu glasul jumătate, fiindcă Nina dormea încă :

— N-am timp să beau cafeaua.

La amiază, Nina lupta cu un tăciune stins, în pijama, despieptănată, mofluză. Costel se oprise în prag, izbit de vestea rea înainte de orice cuvînt. Tăcea, de teamă să audă ce nu vrea.

Plictisită, Nina bombănea :

— Uite ! Mi-am scos ochii ca s-aprind focul... E cea- su unul şi n-avem ce mînca... Eu am dormit mai mult fireşte...

Cerca să surîdă cu complicitate, dar era puţin îngrijată.

— Poţi să dormi cît vrei ! Unde e Ana ?

Venise spre Nina, care dase puţin înapoi ridicîndu-şi buclele zăpăcite peste ochi, nepudrată, negricioasă, vestejită, dacă luai seama. Costel n-o vedea :

— Unde e Ana ?

Avea o voce fără culoare, care nu era cea obişnuită şi care neliniştea pe Nina.

— Eu nu i-am zis un cuvînt ! Parol ! Am dormit pînă adineaori şi, cînd am cerut âpă caldă şi n-a răspuns, am ieşit să văd... Şi nu era nicăieri...

— Unde e ? repeta automatic Costel.

Nina crezuse că e mai bine să-l ia mai repede :

— Ce ştiu eu unde e !... La dracu s-o ia !... N-oi fi vrînd s-o păzesc eu să nu plece !... Ori nu eşti sănătos la cap ? S-a dus... ea ştie unde ! O să vie... şi dacă n-o veni atîta pagubă ! Nu cumva ai să mi-o impui !

Costel înainta spre paravan ca şi cum Ana trebuia să fie acolo, ascunsă. Cu o smucitură trăsese perdeaua, apoi răscolise canapeaua...

— Nu te mai osteni ! rînjise ofensată Nina, apoi alintat (îşi adusese aminte că are nevoie să rămîie acolo cu idiotu) : Nu ştiu ! Zău nu ştiu ! De-ascară n-am văzut-o... o fi plecat aiurea... s-a „simţit“ şi s-a dus !

— Unde să se ducă ? La Leontina ?

Glasul lui Costel era răguşit.

— Ei ! La Leontina !

Nina vroi să spuie că Leontina n-are nevoie de unele ca Ana, dar un simţ de prudenţă o oprise.

— S-o fi dus. şi ea la vreo clientă pe unde coase ! Vine ea ! Face aşa pe supărata... o ştiu eu ! Nu ţine mult... se întoarce ! A mai plecat o dată de acasă de la mama !

— Gonită tot de dumneata !

Ei, nebunul ! Ninei îi sărea acum ţandăra :

— Mă rog, pe mine nu mă întreba ! Caut-o singur !... Eu atîta ştiu : cînd m-am sculat, n-am găsit-o ! îşi luase ţoalele şi plecase !

— Zici că şi-a luat lucrurile î

Nina regreta că a spus, dar nu mai putea da înapoi :

— Nu-i văd nimic din al ei, nici geamantanul vechi...

— Din cauza du mi tale a plecat !

Costel se aşezase pe un scaun fiindcă i se surpau picioarele.

— Da’ eu ce i-am făcut ! Asta-mi place ! Mi se pare că ea mi-a făcut mie „figura“.

Costel tăcea, nu găsea nimic în el, nici vorbe, nici idei.

îşi pipăise apoi buzunarul şi, dintre hîrtii printre cari i se încîJceau degetele, alesese una :

— Poftim ! Asta e a dumitale î

Şi plecase pe stradă, poate întîlneşte pe Ana întorcîndu-se acasă... Cum totuşi trebuia să mănînce şi să se ducă la birou, intrase la un birt.

Cînd se întorsese după serviciu în grabă acasă, uşile erau date de perete şi nu mai era acolo nici una : nici Ana, nici Nina... Nici slujbă nu mai avea... Concediat... lichidat de pretutindeni..

P A R T E A a IV-a

La „Diverse“ în capitală ! La spital ! Otrăvită ! Ana!... Pe care el o aştepta cu mezeluri şi cu vin roşu. Mezelurile le munca singur, dar vinul nu-l băuse fără ea. O aştepta de trei săptămîni, mereu mai fără speranţă. O credea rostită undeva... Otrăvită, Ana !

La spital, Costel rătăcise întîi pe coridoare, apoi îndrumat dase buzna la toate uşile. Ameţit, nu ştia bine ce-i spun aceia, nici ce răspunde ; din ajun totul în el se schimbase din loc, se amestecase. Buimăcit, ajunsese într-o sală unde pe un pat, înconjurată de doi bărbaţi cu şorţuri albe şi de două femei : doctori, infirmiera... o lume aiurită... Vai ! Vai ! pe un pat o femeie gemea cu glasul Anei!

— Ana! Ana! ţipase. Eu sunt ! Costel ! Ce faci ? Ce s-a întîmplat ? — se repezise spre ea într-o dezordine a simţirilor care înlătura jena, cuviinţa.

Deprinşi, ceilalţi se trăsese deoparte. Dar acum Costel nu mai înainta, li se adresa, îşi frîngea mîinile, plimbind ochii de la ei la faţa convulzată a Anei.

— Doamna s-a otrăvit cu spirt denaturat şi a căzut pe stradă. A adus-o Salvarea... ieri ?

— Ieri la unsprezece dimineaţa S complectase infirmiera.

Costel dibuia descumpănit faptele, locul, oamenii...

— Ana, cum ai făcut ? Ce-ai făcut ! — cu voce tremurată, stînjenit.

— Bărbatul ! şoptise un doctor celuilalt. Amîndoi par cumsecade... S-au ţicnit oamenii.

— Ana ! Ana !

Dar Ana puse capul în perini şi plîngea năbuşit.

— Domnilor ! Faceţi ceva ! se ruga Costel speriat ; i se lăsa în

jos colţul gurii dintr-un plîns ce se conţinea. Vă rog ! Vă rog !

— I s-au făcut spălături !

— Vă rog ! Vă rog !

— ...Curăţat ! şoptise una din infirmiere...

Un ţipăt şi mîinile în păr, în cele două şuviţe aşa de disciplinate, de ticluite, ale pieptănăturii lui Costel.

— E nebun ! pornise a zice infirmiera, dar doctorul pricepuse şi se grăbise :

— Cred că stomacul e curăţat şi se va face bine... împinse încet pe Costel înspre uşă : Pacienta are nevoie de linişte !

— Numai un minut ! se rugase.

Cum să plece aşa de repede !... Să-i spună întîi Anei ceva care s-o împace, s-o bucure, s-o însănătoşească ! Ce să-i spună ?

— Ana ! Ana ! Mă auzi ? Eu sunt, Costel ! Ana, te faci bine şi vii acasă...

Ana parcă săltase puţin capul.

— Nina ! — mai cercase Costel... Din pricina Ninei făcuse nebunia : — Nina a plecat, a plecat de tot ! Nu mai vine i

Radios, ţipa acum ca într-o pădure, căci lui i se părea că Ana nu poate să audă, bolnavă, otrăvită ! Otrăvită ! Ana !

Infirmiera clipise cu stîngu, spre cealaltă : Nina ! Tot aia şi iar aia — gelozia !

Ana întorsese acum capul de trei sferturi, dar doctorul scosese pe Costel de braţ afară din cameră :

— Mîine la ora vizitelor. Pînă mîine nu mai e voie. Acum aţi putea face o depoziţie... S-a nimerit bine.

Din prag, Costel striga mai slab :

— Nu mai vine ! Numai noi doi, Ana, singuri !...

Depoziţia ! Care depoziţie ? în camera de cancelarie, un domn comisar în faţa unui birou, pe un scaun, aştepta depoziţia, şi mai era şi un gazetar. Costel picase asupra unui supliment de anchetă. Cum bolnava nu răspundea şi nu putea fi obosită prea mult, era binevenit. Deşi aiurit, Costel îşi impunea prudenţă : Uri comisar ! cu justiţia poliţienească nu ştiai unde ajungi... Era acolo şi un gazetar : Avea o consideraţie pentru gazetari, o consideraţie pe bază de sfială, de teamă : ştiu prea multe, spun prea multe şi mai şi inventă. Aşa e meseria i

— Dumneata eşti soţul : numele, profesiunea şi domiciliul ?

— Eu sunt cumnatul !

— Cu sinucigaşa întrebăm !

Sinucigaşa ! Ce brutal vorbeau ! Biata Ana... Ca o pasăre ! Dar

Ana scapă, se face bine, au spus-o sigur !... Şi ăştia ce mai vreau cu întrebările lor, cînd omul şi aşa e zăpăcit de necazuri. Dintr-un sentiment de decenţă îşi potrivise părul, pipăise cravata :

— Eu sunt cumnatul domnişoarei Ana Dragu. Locuiesc pe Calea Rahovei 26, de nevastă-mea sunt divorţat de mult. (N-avea el să le spună că Nina s-a întors într-o seară spre nenorocirea lor.) Cumnată-mea a locuit la un loc cu noi. Cînd am citit azi, am crezut că înnebunesc... Tocmai nu ştiam unde e...

— Nu cunoaşteţi mobilul ?... La nevoie, veţi fi chemat la comisariat.

— Un aiuristic !... Amorul î Tot amorul ! Chiar acum, cînd sunt atîtea alte mai importante ! spusese, mai mult sau mai puţin discret, domnul comisar, adresîndu-se doctorului şi ziaristului.

Comisarul era un bărbat modern, foarte bine îmbrăcat — observase Costel, trăgîndu-şi maşinal gulerul hainei.

— N-aveţi nimic alt... vreun detaliu interesant ?... se apropiase ziaristul.

— Nimic... Am spus ce ştiam...

...Auzi !... Mai interesant ! Ce putea fi mai interesant ca atît !... Costel îi vorbise totuşi cît putuse mai politicos, ca nu cumva Ana să fie rău tratată în ziare... Avea să fie numele ei la ziar... Otrăvită ! Pentru el !

Ziaristul nu insistase. Reportajul lui era făcut dinainte, îl decepţiona simplitatea cazului... Amor şi spirt !... Banal. Spirit vioi, plin de curiozitate, îi plăceau subiectele unde puteai înnoda şi deznoda fire complicate. Aştepta mereu cazul care să-i poată da prilej, „cazul“ care te pasionează şi te lansează. Nu insistase.

...Pe trepte, Costel se clătina ca un beţiv şi pe stradă abia îşi ţinea echilibrul... Trupul şi-l simţea slab ca de o zăcere lungă, pe cînd gîndurile îi erau deodată uşoare, înflorite. Pentru el, din amor ! Nu se mai preocupa de sănătatea Anei : Ana era salvată, vindecată... Vindecată de arsurile spirtului şi de toate arsurile... O bucurie punea stăpînire pe el, cu anticipări de bine : bine peste totî... fără discernămînt, fără argumente.

Mergea clătinat spre casă, capul aplecat înainte ca să-şi ajute pasul, să-şi ducă mai curînd undeva bucuria... Pălăria o ţinea în mînă, dar nu-şi da seama că e cu capul gol. El, Costel, pe stradă cu pălăria în mînă, în loc s-o aibă fixată pe locul ei anume, aşa cum o purta de ani, de cînd era un tînăr domn bucureştean... moda capului gol nu sosise încă pe atunci şi Costel se oprise la

moda de pe timpul botezului său în capitală.

...Mergea zîmbitor şi şovăit — unii se uitau după el — mergea spre casă, o casă frumoasă, plutitoare, unde Ana avea să se întoarcă curînd. Uitase de pierderea slujbei, iar pe Nina o înlăturase pentru totdeauna Ana cu un gest : se otrăvise pentru el !

Trecutul era şters, mirosul urît al legătoriei de cărţi, miros din care i se făcea rău, se evaporase. Fericit, Costel îşi ţinea anevoie echilibrul pe un plan pe care toate problemele se rezolvau cu aceeaşi cifră : găsise pe Ana ! Trăise ani de zile la un loc cu Ana, ca prieten, ca amant, dar abia acum Costel se amoreza de ea. Se otrăvise pentru el ! Să fi spus ziaristului că ei şi Ana erau logodiţi... Unde lipsise Ana ?... Cum făcuse Ana una ca asta... Pentru el ! Acum Ana era bine ! — Pardon ! — dase peste cineva... Logodit cu Ana... aşa trebuia să le spună acelora...

Nu se oprise la birt, deşi era ceasu unu şi era nemîn- •cat. din ajun... Nici n-ar fi vrut să se întoarcă din drumul pe care-l ducea spre casă... casa frumoasă pe care o promisese el Anei şi Ana pe dată se făcuse bine.

O firmă mare, nouă, albastră ca sineala, îl încîntase, se oprise s-o admire, găsea că e tot ce poate fi mai de bun-gust ; îşi urmase drumul cu ochii plini de albastru....

...Ana se otrăvise ! Ai fi zis că vine de la o petrecere. Un gramofon dintr-o prăvălie exala o romanţă dintr-un film la modă, o romanţă de care auzul îţi era împuiat. Costel nu intonase în viaţa lui, din timiditate, nici nu şuierase, căci nu era cuviincios şi nici n-avea ureche de muzică ; acum cerca să emită cîteva sunete cari la început zgîriau numai gîtul, apoi începuse să semene a melodie — nu melodia pe care credea el că o cîntă, dar ceva pe departe asemănător, şi aşa fredonînd intrase acasă.

Gazda auzise scîrţîitul uşii şi al glasului — asociaţie neobişnuită de sunete — şi, prudentă cum şi trebuie să fii într-o casă unde chiriaşii intră şi ies, de aceea eşti nevoit să laşi deschis, crăpase uşa bucătăriei, gata să se răstească la intrus. Dase cu ochii de Costel, chiriaşul cel mai liniştit, mai ales de cînd îl lăsase femeile : să fi venit de la un chef la ora ceea ? Nu prea erau de chefuit cele ce se întîmplase cu el.

— Veste bună ? întrebase, căci Costel se uita spre ea încurcat.

— Veste bună ! răspunse convins, spre mirarea gazdei.

în odaie, Costel se dusese la oglindă şi se uitase cu un surîs imbecil şi suav, dar fără să se vadă, văzul îi era împăienjenit şi glasul lui căuta slăbit în gîtlej lunetele pierdute ale romanţei. Aşa nemîncat, îmbrăcat cum era, cu hainele bune gri, adormise, săracu, pe divan.

A doua zi, cu trupul odihnit, mai treaz, trecuse pe la legătorie să spună că nu poate lucra din pricina întîin- plării. Erau nouă zile de cînd lucra la o legătorie, în gang pe Edgar Quinet, plin centru.

Ajutorul de grefier, de fel din Brăila, cel care îi dase ideea divorţului, aflînd că e fără slujbă, vorbise de el unui unchi ai lui moş Torna, care era tare şi mare la o legătorie.

— Ştii să umbli pe bicicletă ? îl întrebase grefierul.

— Ştiam mai demult, dar acum în urmă n-am mai umblat.

— Bicicleta e pasiunea lui moş Toma... şi să ştii că el e socialist, ba chiar cam comunist, să nu-l contrazici.

Cum era Costel să-l contrazică ! El, victima recentă a burgheziei, reprezentată prin Dragu şi prin directorul băncii, el, şomer după patru ani de funcţionarisrn. ll cam stingherea totuşi ideea că va avea de-a face cu un socialist, un om în sfîrşit... mai altfel...

Ideea lui despre socialism era foarte vagă, dar moş Toma, cam ursuz, e drept, îl primise părinteşte şi îl luase deocamdată pe lîngă el : „Pînă vedem dacă-ţi convine[44].

Aşadar, era un om înţelegător. Altfel de moş decît Dragu. De cum aflase cazul Anei, moş Toma îl lăsase să plece la spital :

— Biata fată, zisese. Bine că a scăpat. Spirtu ăsta e adesea buclucaş.

Costel reţinuse numai bunătatea omului. La meserie deci se ajută mai bine om cu om — descoperea Costel, uşor aplecat pe panta unui socialism care-i îngăduia să vadă pe Ana. Dacă ar fi fost acum încă la bancă, poate n-ar fi putut lipsi. Numai gîndul îl despera.

Pe Ana, la ora vizitei, o găsise săltată, recunoscuse su- rîsul ei obosit de altădată. Ana nu se mai ascundea de el în perine, ci îl privea cu recunoştinţă, cu grijă, cu o întrebare. Costel ştia că bolnavii nu trebuiesc obosiţi şi îi vorbea puţin, cu teama să nu i se facă rău. Avea acum în camera aceea de spital o strîngere de inimă, să nu se fi bucurat cumva prea curînd.

— Ana, să fii cuminte, să stai pînă te vindeci de tot !

Ea pălise încă mai mult. Poate că în ajun o minţise, poate n-avea putinţa s-o aducă acasă ; în gură i se rea- prinsese

usturimea spirtului.

— Să mai stai o zi-două... cît vrei tu... cît zice doctorul !... Pe urmă vii şi ne mutăm... Caut eu altă casă... am şi ochit ceva... Am să spui gazdei de pe acum că... poate nu mai stăm... De la tribunal mi-a promis cineva, care e nepotul meşterului de la legătorie, că grăbeşte să căpătăm sentinţa... ştii, divorţ, în lipsă.

Ana asculta cum asculţi un basm. Nu răspundea de teamă să nu afle vreun lucru pe care să-l priceapă. Căci nu înţelegea ce-i spune Costel, dar îi plăcea să audă : divorţul, grefierul, mutarea, moş Toma, legătoria erau elemente noi, necunoscute, elemente de aiurare plăcută, Ana aiura pentru că era încă bolnavă, deşi se simţea fără febră, şi Costel sta alături de ea şi îi vorbea serios, îl va întreba altă dată ce înseamnă, acum lăsa aşa.

— Ai văzut ce am făcut ! spusese cu ruşine în glas, după ce Costel sfîrşise povestea.

Costel îi luase încet mîna :

— Ne căsătorim şi nu ne mai facem sînge rău de nimic.

Ana se săltase puţin, asigurîndu-se că totul era real, camera, patul, Costel şi deci spusele lui.

— Nu ne mai facem sînge rău î

Stăteau amîndoi adînciţi în starea nouă de lucruri pe care o hotărîse. Se vor izola de lume... Nici un amestec cu oamenii... Rudele şi faptele lor, ambiţiile, ofensele, interesele, bîrfeala, neajunsurile, primejdiile, totul le devenea străin ca unora scăpaţi din foc sau din apă şi duşi pe un loc depărtat la adăpost.

Costel căzuse într-o tăcere pînă la fund, iar Ana credea că s-au sfîrşit toate vorbele după cele pe cari le auzise.

— Viu şi mîine ! spusese Costel, sculîndu-se să plece.

— Vino ! — şi se uitase lung după el.

Odată ieşit pe coridor, îl apucase o spaimă proastă să n-o găsească a doua zi moartă. Cine ştie cum e cu otrava !... Cine mai ştie ceva ! Nici un doctor nu era azi acolo... Dar nu îndrăznise să se mai întoarcă şi plecase cu grumazul strîns.

Acasă găsise la uşă un plic galben şi îl învîrtise în mînă. Avea nevoie să se apere de veştile oamenilor, de invenţiile lor drăceşti. Lăsase plicul pe masă şi dormise un ceas bun.

La sculare privise plicul cu un respect nărăvit şi îl deschisese — dar cu jurămîntul să nu ţină seamă de ce conţine.

„Vă aducem la cunoştinţă..."

Abia acum îi parvenea oficial de la bancă demiterea lui. Nu i se răsculase necazul — era fapt vechi, de cincisprezece zile, vechi

dinainte de... accidentul Anei ; deci nu-l mai putea atinge. El acum era meseriaş, era liber... Se smulsese anevoie şi de nevoie din lumea bună... I se părea că a dus la bun capăt o revoluţie şi acum plicul îl invita să o calce în picioare, să regrete... Dar nu va regreta.

Moş Toma era om de omenie, cu lucrul se va deprinde, Dragu şi toate belelele nu-l mai puteau găsi. Cei de la bancă îl azvîrlise, deşi era nevinovat, făcînd pe grozavii, parcă ei şi neamul lor erau sfinţi... Ce va zice Ana cînd va afla ?... Va zice ca el ?... Ana zăcea ia un spital : o nedreptate şi asta... Cum va zice Ana aşa va face.

Pusese hîrtia în plic şi plicul în buzunar. Acum era dat afară definitiv... Mai bine că mamă-sa nu-i mai scria, ea nici n-ar fi priceput socialismul, pe moş Toma şi meseria.

Griji cercau a-l cuprinde, dar le gonea. Ar fi dorit ca. viata să semene mereu numai cu ceasul cînd crezuse că Ana a murit şi Ana nu murise. îşi trecuse limba peste buza de sus, nerasă, cu o umbră ţepoasă de mustaţă ; are s-o lase să crească mai departe. Hotărîrea îi da o mulţumire, ca şi cum i se putea schimba astfel toată existenţa : va deveni om nou, nu-l vor găsi, nici recunoaşte : Nina... Dragu... toţi...

„La spital, după plecarea lui Costel, Ana nu putuse dormi somnul reparator de după-amiază, avea gust să stea de vorbă.

Femeia de serviciu o întrebase cum se mai simte şi Ana îi vorbise de căsătorie :

— A spus că ne cununăm repede... cum e gata cu... Am uitat să-l întreb de...

— Bravo ! îmi pare bine ! Aşa sunt bărbaţii, ar trăi necununaţi cît lumea... Tot a folosit la ceva spirtul.

— Nu. El nu e aşa... El şi înainte vroia !... era aproape convinsă.

Nu ştia nimic de legătorie, de teoriile pe cari i ie spuneau acolo lui Costel cu privire Ja uniunea liberă, căci s-ar fi îngrijorat, s-ar fi speriat iarăşi.

— A zis că ne cununăm îndată... Şi ce crezi dumneata... eu aş vrea la biserică şi cu beteală...

Femeia se socotise, apoi o întrebase :

— Eşti fată mare ?

Ana stase la gînd... numai puţin, şi răspunsese :

— Vezi bine î

în starea de exaltare în care se afla din ziua de pomină cînd

găsise pe Ana la spital scăpată de la moarte voită, Costel, într-o seară fără de somn, simţise nevoia să împărtăşească cuiva întâmplările neînchipuite şi scrisese mamă-şi la Brăila — scrisese dintr-o dată tot : traiul cu Nina, purtarea ei, fuga, şi cum rămas singur se legase de sora ei, care era o fată „aşa cum ţi-ar place dumitaleF

Mărturisise pierderea slujbei de la bancă, plecarea Anei şi acum grozăvia otrăvirii... Dar Ana era salvată şi o va aduce acasă, căci pentru el voise să-şi ia viaţa şi cine ar fi crezut să ajungă el aici... Scrisese cum a dat divorţ şi în curînd va fi scăpat de cealaltă... de Dragu, escrocul...

Dar el era curat. N-avea nici un amestec şi Ana de asemeni. Le cerea iertare şi îi era dor de ei şi de casă.

Un ceas în care îşi ieşise din fire şi găsise curajul şi cuvintele pe cari altă dată sfiala nu i le-ar fi îngăduit. Pentru a-şi întări spusele, a doua zi trecuse pe la Palatul de Justiţie, unde, după sfatul ajutorului de grefă, găsise avocat pentru divorţ : un zel nou îl împingea la acţiune, dorea să se libereze de Nina şi deodată cu ea de orice amestec cu hoţiile lui Dragu ; pe Ana o scotea din socotelile neamului Dragu... Ana îl gonea parcă de la spate să fugă de pe locul unde pînă atunci stase fără a-i fi ruşine.

Acum cînd apucase a scrie că nu mai are slujbă se întreba dacă n-ar fi trebuit să lupte mai mult pentru păstrarea postului de la bancă, să protesteze, să dovedească. Moş Tonta era, desigur, un om de treabă, îl costa totuşi făptui că nu mai era funcţionar, el, fiul dascălului Petre, el, aproape licenţiat, să ajungă meseriaş — o decădere totuşi.

De schimbarea lui fizică de cînd cu ultimele întîm- plări, Costel nu-Şi da seama. într-o zi, ieşea de la le- gătorie cu un pachet mare de cărţi, să ic ducă la o adresă

se lovise în piept cu unul, acela venind dinspre Capsa. Ei, zăpăcit, celălalt îl măsurase lung, apucîndu-l ele un nasture al vestonului.

— Tu eşti ? Coste! Petrescu... Ce e cu tine ?

Era Lupescu. Costel mi luase seama la întrebare, nu observase că îl găsea schimbat, îl plictisea întîlnirea cu unui din bandă, şi mai ales cu acela. Ar fi vrut să scape, dar Lupescu nu-i dase timp.

— Tu, Costel Petrescu !... Mai ţii tu minte de sovietul meu de cheflii de la „Mercur[44] ? Acum sunt la con- lingentare !... Fără aderenţe... Am desfiinţat pe toţi cram- ponii ! Tu nu erai

crampon... Nu tc apăra ! Ţi-am admirai totdeauna discreţia... Deşi ştiai că am o situaţie briliantă... nu te înfigeai...

Costel nu încăpea să spuie că e grăbit ; trăgîndu-l ceva mai tare de cravată, Lupescu îşi urma firul :

— Erai o excepţie şi te-am preţuit... Mă gîndeam deunăzi la tine. Nouă ne trebuiesc băieţi buni, de tot felul şi de toate măsurile... La timp îţi voi face semn. Nu încă !

Şi privise lung pe Costel, care murmurase cu grabă :

— Mai tîrziu !

— Te-ai însurat, îmi pare ? Mi-ai făcut un mare serviciu... era fatal. Nina a venit pe la mine, dar i-am spus : „Mă înţelegi ! Nici un crampon ! “ — şi glasul, deodată brutal, reamintise lui Costel frînturi de dialoguri de pe timpuri între Lupescu şi Nina : ei arogant, ea violentă, dar lesne amuţită. — Nina e fată deşteaptă şi a înţeles. Nimic în drumul meu ! Acum mai ales cînd sunt la oficiu.

La care oficiu ? Cuvîntul impresiona pe Costel, îl auzise, îl citise în ziare şi îl însoţise de mister şi aureolă. Costescu de la birou, care avea leafă bună, spunea că nu şi-ar da locul decît dacă l-ar plasa la oficiu, ceea ce sporise prestigiul misterios al cuvîntului... Şi iată că Lupescu, dintre toţi, ajunsese la oficiu. Cine ar fi crezut... Dar ce oficiu ?

Atîtea idei repezi şi contradictorii sugrumau pe Costel, încît cravata de care trăgea Lupescu era un ştreang, efectiv. Abia acum observa Costel eleganţa lui Lupescu şi se deştepta în el grija că hainele nu-i sunt călcate cam de mult. Totuşi Lupescu nu-l cîntărea cu ironie ca altădată, deşi pe atunci Costel era ca din cutie. Pe timpul acela Lupescu era tot aşa de elegant, dar trăia din mijloace nelămurite, pe cînd acum avea o situaţie. Acum ca şi atunci vorbea frumos, cu farmec ! Farmecul lui irezistibil, cum zicea Nina, cînd voia să facă gelos pe Costel. Acelaşi farmec ! Dar Lupescu cel care-l ţinea acum de cravată, cum ţii un căţeluş de lanţ, era altul decît cel pe care îşi permitea pe vremuri să-l cheme „tipul“ — cînd nu era de faţă. „Tipul“ pe care Costel îl admirase, apoi îl urîse, pe urmă chiar îl dispreţuise în chestia cu Lucica, iar cînd Costel se însurase cu Nina ucisese pe Lupescu prin uitare, şi acum, iată, îl asculta iarăşi, subjugat, supus. Lupescu era altul de atunci... Tot scuturîndu-l de cravată, ca un somnambul, Lupescu îşi luase ziua bună :

— Cînd voi avea nevoie de tine îţi fac semn !

Costel abia răsufla liberat din emoţia întîlnirii, cînd vocea lui Lupescu, reîntors din drum, îl făcu să tresară :

— Aşadar, eşti la o... tipografie... socialist... am aflat. Alo ! Alo ! Aici Siguranţa Generală ! — rîzînd.

Costel nu era dumerit dacă e unul din spiritele lui... sau ce vrea să zică.

— Uite la el, ce cap ! Unde e timpul cînd făceam teorii sociale la un „Apero" !... Aşadar, i-am spus Ninei : Zut !... E fată deşteaptă şi a înţeles... Femeile nu ne aduc decît plictiseli : exemplu ! — şi iar îl trăsese de cravată.

Era un obicei nou la el; altădată respecta nodul cravatei.

— Şi pînă la urmă femeia nu trebuie să ne fie indispensabilă.

Plecase în sfîrşit de-a binelea şi Costel îşi amintea acum teoriile de la„Apero". Nu însă pe cele sociale sau politice, căci nu ştia ca Lupescu să se fi ocupat pe atunci de altceva decît de femei :

— E un moment, *mon cher,* cînd femeia e pentru noi o experienţă, altul cînd ne serveşte de piedestal şi altul cînd ne încurcă drumul şi trebuie evacuată... Şi pînă la urmă femeia nu trebuie să ne fie indispensabilă !

Aceleaşi vorbe acum ca şi atunci. Băieţii reluau în cor şi pe voci separ ate :

Femeia nu e indispensabilă.

Era altceva, dar Lupescu nu-i corecta, îi convenea ca banda lui să propage mode excentrice, pe cînd el se ocupa rentabil de femei.

Coste! admira pe atunci pe Lupescu fără rezerve, ceilalţi îl cam speriau, dar îi înghiţea cum înghiţea şi *cocktail,* deşi îl ustura pe gît şi îi da pe nas ; răbda pentru modă, se credea din bandă, dar era pe de latura ei. Asta fusese prin 926, ba nu, 927, atunci cunoscuse pe Lupescu. Nu mult după sosirea lui Ja Bucureşti. Se întîmpîase aşa : el gătit, ras fresc, pieptănat, făcea pe atunci şi o cută cu fierul în părul dat cu briliantină, întrebase care local e mai bun şi — cui se va fi adresat — i se spusese : „Mercur". Se ducea acolo singur zilnic şi se aşeza la o măsuţă cu o ţuică sau un şvarţ, după oră. Se distra privind şi căta să ghicească care sunt clienţii mai „şic". Nu-i fusese greu să deosebească banda şi pe Lupescu dintre toţi. îi privea pesemne aşa fel că fusese reperat. Adepţi sateliţi de toată mîna era ceea ce convenea lui Lupescu, care lucra pentru publicitate.

„Nu vrei să iei ceva cu noi ?" — cuvinte memorabile adresate lui Costel.

Crezuse că i s-a părut ? îl asigurase abia chelnerul... „Domnii

vă poftesc...“

La plecare spre Bucureşti, e drept, dascălu Petre îl pregătise :

— Acolo sunt o sumă de băieţi blestemaţi — aşa le spunea el. Vezi să nu umbli cu ei.

Cu ei tocmai umblase şi auzise ce nu-ţi crezi urechilor, dar nu se molipsise.

Acum, cu toate că era la oficiu — la care oficiu ? — Lupescu glumea la fel ; în ce privea însă femeile, Costel nu-l mai găsea aşa „teribil“ : Nina, Ana ! — şi el, Costel... În ce privea însă lansarea la oficiu, era uluit... Aşadar, avea un prieten la oficiu !

Lupescu vorbise de Nina cu dispreţ, cu uşurinţă, dar Costel n-avea de ce se formaliza, Nina şi el erau despărţiţi, ca şi divorţaţi... Auzi î Pe cînd el aştepta pe Nina să vie înapoi acasă, ea se ducea la Lupescu...

Lupescu era acum la oficiu ! Dacă Costel ar mai fi fost la bancă, ar fi povestit — nu lui Costescu, care era un dîrz cu cei de felul lui Lupescu, chiar atunci cînd ajung departe — ar fi povestit celorlalţi. Omului, în anumite momente, îi trebuie un confident, nu poate vorbi unei fîntîni : asta cu fîntîna, o ştia Costel de pe timpul cînd urmărea conferinţele profesorului Dumitriu la Casa şcoalelor.

Să vorbească de Lupescu lui moş Toma, nici gînd : Costel simţea că nu poate fi vorba de înţelegere între cei doi.

Soviet î Lupescu chema banda de la „Mercur“, „soviet“ ; moş Toma nu vorbea de nici un soviet, dar îşi dovedise tovărăşia lui prin facere de bine. Nici vorbă, munca acolo la legătorie nu i se potrivea lui Costel, dar aceia erau de treabă. Nu ! Nu va vorbi nimic lui moş Toma despre Lupescu. Pe ce cuvinte ale lui Lupescu despre femeie se despărţise ? Simţea o salivă amăruie, ca atunci cînd ceva îl scîrbea.

„Ana ! Ce femeie !“

Moş Toma avea alte păreri despre femeie. Spunea ;

— Eu nu m-am însurat, băiete, şi nici nu m-am întovărăşit cu o femeie, fiindcă mă ştiam sărac şi bolnăvicios şi e păcat să legi de tine o femeie gingaşă, cînd n-o poţi ţine ca lumea şi să naşti copii slăbănogi, care să-ţi fie păcatu subt ochi I Dar tu ai datorie, dacă fata se face bine. s-o iei.

Femeie gingaşă ! Aşa era Ana, ea era femeia gingaşă şi se vor cununa, căci asta era şi dorinţa Anei şi nici părinţii lui n-ar vrea altfel.

Va scrie mamă-şi despre Lupescu de la oficiu. Ea se pricepea, citea ziarele. Dascălul Petre făcea politică... Cum se poate ridica

cineva ! De ce îl trăgea acum Lupescu de cravată? Un tic nou al lui i... Cravata îi era totuşi bine făcută. Ce-i drept, aceleaşi cravate şi aceleaşi haine şi se îmbrăca acum mai în grabă... Totuşi Costel nu-şi da bine seama de uzura hainelor şi de schimbarea lui. Nu-şi spusese încă niciodată în oglindă ceea ce îi spusese adineaori Lupescu : „Tu eşti Costel Petrescu ?“

Din cauza întîlnirii cu Lupescu, pierduse timp şi întîr- ziase la spital. Anei nu-i va spune pe cine a întâlnit. Numele îi putea răscoli amintiri rele. Dar ce-o să zică Ana mai tîrziu, cînd o afla că Lupescu e la oficiu ?

La spital, deşi întârziat, îl lăsase să intre, dar găsise pe Ana culcată pe spate, nemişcată, mută, numai cu ochii dulci, ţintiţi asupra lui. Ana avusese o vărsătură de sînge şi doctorul o mai ţinea pe cîteva zile. Costel sta întristat.

— Lasă ! Lasă ! că nu-i nimic... trece ! îl încuraja îngrijitoarea.

Ana din ochi căuta a-i spune că infirmiera era bună cu ea. N-avea voie să vorbească şi tăcea supusă, ca să se facă bine. Timpul era scurt, Costel ţinuse mîna Anei într-a lui, fără să aibă ce-i prea spune — mai ales că •ea nu-i putea răspunde — apoi la un semnal al infirmierei plecase spre uşă, urmărit de ochii Anei, dulci, şi de surîsui ei palid. Încă vreo cîteva zile şi Ana va veni acasă, trebuia numai răbdare. Mestecase în pungă, apoi în palmă, o piesă de zece lei, apoi o strecurase în mîna infirmierei. Nu va mai lua tramvaiul şi iaca banii la loc. De-acasă de la Brăila avea să vie iar un mandat — ca pe vremuri.

Era însă îngrijorat : de ce scuipase sînge ? Se întîmpla să-i vie cuiva sînge pe nas şi chiar pe gură, îşi amintea prosopul pătat găsit atunci de Nina :

— Aşa îi curge ei ! — zisese Nina cu indiferenţă şi dezgust.

Acum însă, cu otrăvirea ! Se frămînta, se gîndea că Anei i-ar trebui odihnă, că, dimpotrivă, reîntoarsă acasă, va reîncepe să muncească, era abătut.

Gînd ajunsese întârziat în Rahova, uşa gazdei se crăpase şi proprietăreasa îi făcea semne cabalistice, arătînd spre camerele lor cu aere secrete şi îmbietoare. Costel sta înfipt pe loc şi simţea că ameţeşte ! Nina ! Un minut se simţise ucigaş, apoi, alb la faţă, fără să întrebe, pornise să intre, pe cînd gazda da mereu din mîini, semnificativ şi vesel.

Din uşă, holbase ochii ca unul căruia i se pare ori visează : mamă-sa, cucoana Petreasca, dăscăliţa, frumoasă, tînără, bine îmbrăcată, bine pieptănată, sta în faţa lui.

— Am venit !

Costel îşi pipăise pieptănătura, apoi se prăbuşise spre ea cu un spasm în gîtlej, care era plîns din bucurie...

La nenorocirea fiului rătăcit, pe care o simţise din scrisoare, dăscăliţa pornise la băiat, cu un concediu acordat de dascălu Petre, căci odată ce ea trecuse hotărît de partea lui Costel, dascălul nu mai putuse lupta : „M-am legat cu o fată aşa cum ţi-ar plăcea dumitale, dar nu te aştepta că seamănă cu portretul doamnei Cantilis de pe mormintele noastre“. Aşadar, băiatu ei nu era înstrăinat şi planurile, vorbele lor vechi, idealul lor în comun, al mamei şi fiului, nu le uitase, dar soarta vitregă voise pentru el altfel...

Coana Mălina pornise la copil discret, căci nu e bine să amesteci pe nimeni în daraverile familiei ; avea un concediu de zece zile cu drept de prelungire, iar ca bagaje un gemantan solid şi un coş încărcat cu provizii ; mai pornise şi cu decizia de a da ajutor lui Costel.

Cum putuse el sta atîta timp fără s-o vadă î Cu nimeni, nici chiar cu Ana nu găsea atîta de vorbă. Vorbeau acum ca pe timpuri în căsuţa lor din Brăila ; dascălu umbla mai mult pe afară după treburi, printre cari cafeneaua îi lua mult timp. Nu era defel schimbată Mălina.

Abia atunci gîndul schimbărilor multe izbise pe Costel. Lui, mamă-sa nu-i spunea nici că e schimbat, nici că nu e, se uita numai la el lung, cu dragoste. îi apucase unu noaptea lîngă masa îmbogăţită cu tot felul de bunătăţi aduse de acasă : cozonacul şi ouăle proaspete erau pentru fată, pentru Ana, cînd s-o întoarce.

El aproape să uite pe Ana, îl năpădea acuma dragostea pentru amîndouă. Se uita la Mălina, el o botezase aşa, cînd era mic — din mama Lina — şi aşa rămăsese. Ana nu era frumoasă ca Nina, nici ca Mălina, dar ce bună era şi cît îl iubea i

— Mamă, Ana nu e frumoasă, dar e tare drăguţă... Acum cu boala, fireşte, a slăbit... Dar ce bună e...

— E frumoasă, dacă are suflet bun !

Costel răsuflase. Ştia că dăscăliţa e iubitoare de tot ce e frumos şi se temea. Dar cine mai era ca Mălina, să înţeleagă toate... Ce fericită va fi Ana cînd va veni acasă.

Ceea ce nu îndrăznea să «puie dăscăliţei era că el lucrează la o legătorie. Destul de greu îi venea faţă de ea că-şi pierduse slujba, n-ar fi vrut s-o mîhnească atunci cînd ea venea spre el cu atîta nobleţă. De teama întrebărilor spuse totuşi :

— Eu am din cînd în cînd lucrări particulare, pînă îmi voi relua postul.

Afirma un deziderat subit şi care n-avea nici o şansă de îndeplinire.

Mamă-sa nu-l descususe despre lucrări, dar îi ceruse o notiţă cu slujba ce o ocupase, numele băncii, al directorului, adresa directorului la domiciliu... înainte de a pleca din Brăila se înarmase cu protecţii, ei erau bine văzuţi în tîrgul lor şi nu le refuza nimeni o recomandaţie. Nu degeaba dascălu Petre era slujitor al bisericii şi stîlp de cafenea, cum şi mare elector. Dascălu avea cunoştinţe bune la unii şi la alţii şi nu se lăuda cînd spunea că el şi prietenii au hotărît cutare balotaj în alegeri.

Abia acum îşi reamintea Costel însemnătatea familiei lui, de care în mediul Dragu uitase pînă la nesocotinţă.

Concediul coanei dăscăliţe fusese prelungit. Ana, întoarsă de cîteva zile acasă, slabă, privea cu uimire femeia aceea încă tînără, îndemînatecă, veselă, care îi zicea „noră“ şi îi ingăduia să-i spuie „mamă“, dar ea nu putea spune, i se oprea cuvîntul.

Se simţea prea veştedă, prea umilă, vinovată de a fi trăit cu Costel înainte de a fi mireasă la biserică, mai vinovată încă de a fi sora Ninei, nepoata lui Dragu. vinovată de ea şi de neamul ei, de traiul, de felul lor.

Mamă !... îşi amintea de mama lor, bolnavă de cancer la sîn, sluţită de boală, egoistă, arţăgoasă, văduvă cu trei fete, fără nici o putinţă alta de a le creşte, decît pomana cumnatului bogat.

Mama lor fusese frumoasă şi ea, mai frumoasă chiar decît Nina, cum spunea ea singură cu un necaz pentru frumuseţea pierdută. Ana şi-o amintea eertîndu-le, bruf- tuindu-le, cu reproşuri, cu vaiete :

— Mu vă e milă de mine ! N-am doctorii ! N-am căldură în odaie !

Era stîngace, nu-i plăcea munca, tot ca şi Ninei.

Ana îşi amintea încă — dar foarte puţin — de timpul cînd stăteau în altă casă, a lor, şi trăia încă tatăl lor : sindrofii, joc de cărţi, zgomot. Mai bine îşi amintea de moartea lui şi de vizitele unchiului Dragu, pînă cînd se mutase în camerele de pe coridorul caselor din Popa Tatu... Auzea parcă şi acum pe mama lor ocărîndu-le, pe ea mai ales :

— Nu eşti bună de nimic, degeaba eşti cea mai mare ! Dumnezeu m-a pedepsit să fii urîtă ca tat-tu, să nu se uite nimeni la tine ! Ce plîngi ! Ce te ascunzi !

...Şi cînd Moşu începuse a se uita la ea :

— Eu mor şi tu te tocmeşti : parcă numai tu... parcă altele mai ceva ca tine !...

în casa lor, în viaţa lor, în mintea şi sufletul lor, aerul era închis, bolnăvicios, îţi strica judecata şi simţirea. Ele toate erau roabele unui om, se temeau de el, îl şi respectau pe atunci... şi ce fel de om !

Pe ea mai apoi munca ar fi putut-o libera, dar deprinderea o ţinuse legată şi chiar un fel de recunoştinţă ; nu-i dase în gînd că ar putea evada, nu simţise nevoia... Cînd Costel venise spre ele proaspăt, blajin, se bucurase ca de un cîştig dobîndit acolo pe loc... Cînd în urmă rămăsese singură ea şi Costel, după tot scandalul, fusese fericită dar încă nu renegase pe Dragu şi nici pe Nina, înainte să-i fi furat bărbatul... Costel li se adăogase lor şi casei lor, apoi rămăsese numai al ei — dar de casa din Popa Tatu îi părea rău într-un fel. De cînd se ştia, respirase aburii cazanului de acolo şi nu o mai puteau sufoca.

Numai fuga Lucicăi, aceea o năbuşise cu miasme. Lucica era mult mai mică decît ele, născută un an înainte de moartea tatălui lor... O vedea gătită cu panglici albastre, pentru că mama lor dorise să fie un băiat, totuşi alintată... O vedea pe genunchii unui prieten vechi, care venea zilnic... O vedea alintată şi de „naşu Dragu“, cu jucării scumpe... Pe urmă anii răi, mama lor se bolnăvise de supărare... cu o ură neputincioasă asupra lor două... dar pe Lucica o iubea, şi nici nenea nu asuprea copilita... Niciodată Ana n-ar fi putut crede să se întîmple cu Lucica şi cu Dragu... Nu, n-ar fi putut crede.

Ce ştia oare de ele mama lui Costel ? Ce-şi închipuia ? O privea şi nu-i putea zice „mamă“, deşi cuvîntul o exalta, îi dovedea că va avea un bărbat şi că poate dobîndi o mamă nouă. Pe mama ei ar fi schimbat-o acum, ca pe o rufă purtată şi feştelită, dar nu putea zice „mamă“ fiinţei voioase ce umplea casa cu rîsul ei sănătos. Se uita la ea ca cu un fel de friguri, cu sete, ca în faţa unui izvor proaspăt.

Costel hotărîse că Ana va spune, ca şi el, „Mălina'[4].

— Eşti prea tînără ca să fii soacră !

Dăscăliţa surîdea, mărturisind că tot aşa credea şi dascălu Petre, dar ea era bucuroasă să fie soacră. Parcă ce î

Ana, care ştia de ia Costel că dasicăiu era aspru, se minuna de siguranţa cu care soacra ei vorbea de el — căci în gînd îi plăcea s-o cheme soacră.

Aspru era dascălu şi chiar grosolan, dar Mălina îi venea lesne

de hac : „Bine ! Bine !“ -— atît spunea cînd îl vedea mojic, şi dascălu se muia pe loc. Dascălu mai era şi încăpăţînat, de aceea spunea Mălina că se cădea uneori să-l tragi pe sfoară, altfel nu o scoteai cu el la capăt.

Ana mai ştia de la Costel că dascălu mai era şi gelos, fiindcă toţi bărbaţii o plăceau pe Mălina. Mîrrind ca un urs, dascălu dormea totuşi pe amîndouă urechile în privinţa cinstei, căci : „Una e să rîzi, să vorbeşti, să glumeşti şi alta...“ Acel „una“ şi acel „alta“ o dureau pe Ana, în casa Dragu totul fusese „alta“.

Dăscăliţa pretindea ca Ana să se cruţe, de aceea doar era ea acolo ; trebăluia prin casă ca de cînd lumea, tot povestind :

— Pe mine mă-cheamă Elena... Acasă la părinţi îmi ziceau Lina, şi tot aşa dascălu cînd ne-ara luat... La nouă luni punct am căpătat băiatu... facere grea şi n-arn mai avut altu... Şi cînd s-a făcut de un anişor şi a început a vorbi, m-a botezat el Mălina şi aşa am rămas pentru toţi... Mălina în sus, Mălina în jos !

Ana o asculta uimită, o privea nesăturat, se lăsa alintată şi, cînd se adresa Mălinei, îşi schimonosea puţin glasul şi faţa ei veştedă cerca mutre copilăreşti nedeprinse, cărora le surîdea înapoi, ca dintr-o glastră înfloritâ, faţa fragedă a dăscăliţei. I se părea uneori Anei că o icoană a coborît dintr-o ramă şi aşterne la oi în odaie masa. Alteori însă se simţea umilită de tot ce nu se putea înlătura din traiul ei trecut, şi acum abia o sufoca aerul respirat în copilărie şi adolescenţă, cum într-o încăpere sulfurată incursia aerului curat îţi dă abia măsura pestilenţei.

Ana cerca uneori să-şi reia ocupaţiile casnice, dar Mălina îi lua din mîini perinile, cari în adevăr îi erau încă prea grele de ridicat, pe cînd braţele cu mîneci su- mese ale dăscăliţei le vînturau lesne.

— Stai locului să te întăreşti, să pot şi eu pleca înapoi la casa mea, că cine ştie cu cine mă schimbă dascălu Petre !

Grija hazlie a dăscăliţei, credinţa în farmecele ei proprii avea ceva salubru cu totul nou pentru Ana ; deosebiri ce se simţeau fără să se vadă, iar altele ce se vedeau : cum, de pildă, petele roşii de sănătate cari îmbujorau prea mult obrajii plini ai Mălinei şi pe cari cerca să le acopere cu pudră de orez — fabricaţie proprie — căci droghiştii pun înăuntru cîte toate vătămătoare. Ochii Anei rămîneau prinşi pe gîtul încordat şi alb al Mălinei, cam gras poate după canoanele estetice, dar bine înşurupat pe umerii rotunzi, cu bustul plin şi şoldurile tari, strînse în corset ; nu era totuşi femeie grasă. Ana însă pe lîngă ea părea şi mai destrămată. Glasul şi cuvintele Mălinei erau şi ele pentru Ana neobişnuite : două altoaie felurite şi alt sînge.

Costel semăna cu mama lui, dar era mai bucureş- tean, adică ceva intermediar între Brăila şi familia Dragu, ceva care era mai apropiat de Ana. Pe Costel îl iubea, iar pe Mălina o admira cu o rîvnă tăcută. Nu i se mai împotrivea, sta liniştită, cerea să coasă, să cîrpească, dar îi cădea curînd lucrul din mină.

De ce făcuse prostia să se otrăvească ? Nu mai vedea acum necesitatea să moară şi vedea nemernicia ei pentru viaţă. Ce putea gîndi de ea mama lui Costel ?

— Ei, aşa ! Acum sunt toate tocmite, mă duc după treburi !... Trec zilele şi mai avem multe de făcut 1

Faţa rîzătoare lua un aer misterios, săruta pe Ana pe obraji şi pleca gătită, potrivită, provincială, dar pentru Ana reprezentând un ideal care o lăsa pe gînduri, fără gînduri. Se lăsa în voia unei oboseli de la care se constrîngea cînd era de faţă Mălina ; aromea adesea şi o trezea uneori o vizită a gazdei care spera să găsească pe doamna Petrescu, de care era amorezată şi nu pricepea cum a ieşit de acasă fără s-o simtă.

— Nostimă damă, mama domnului Costel, nici n-ai crede !... adică de vîrstă vorbesc... altfel şi dumnealui e drăguţ destul.

După somn — ciudat ! — Ana se simţea încă mai slabă, cu un tremur în ea din graba şi dorinţa de a se întrema.

Dăscăliţa sosea din oraş mai îmbujorată ca la plecare.

— De aer !... spunea. Numai pieptul i se bâtea niţel. Umblase mult pe jos, să mai slăbească, fiindcă la Brăila ieşea prea puţin din casă... Luase prietenii obicei s-o găsească acasă şi plecau supăraţi dacă nu-i aştepta dulceaţa, cafeaua şi un lichior, a cărui reţetă n-o avea nimeni la Brăila, o reţetă care... de la o rudă din Grecia... pe Ana însă o va învăţa. Vorbind, dăscăliţa îşi aşeza frumos la loc hainele de oraş, fiindcă din prima zi îşi rostise, cu voia copiilor, un colţ pentru fiecare lucruşor.

— Nu mi-a mers rău azi ! spunea în fiecare zi la întoarcere, fără a explica de ce era vorba.

La sfîrşit am să mă plimb şi eu şi am să fac tîrgu- ieli. De rîndu ăsta nu te iau cu mine la tîrguicli... M-oi descurca singură. Lipscanii te oboseşte mai rău ca tot... Ştiu eu de altă dată... Dar când mai viu, îmi arăţi magazinele unde se găsesc lucruri de gust şi ieftine, pe cari numai dumneavoastră, bucureştencele, le ştiţi dibui.

Da Cezarului ce era al lui, dar ce va fi crezut în alte privinţe despre bucureştcnce... Ce crede omul păţit !

Într-o zi, în formă de glumă, ceruse voie Anei să ia pe Costel în

tîrg. Mersese cu el la un croitor să comande haine noi. „Rîndu matale vine mai pe urmă“ — consolase pe Ana.

Ana observase că Mălina nu-i zice încă „tu“... Va spune lui Costel ca pe o mare rugăminte că doreşte să o tutuiască. O alintare cerca să se oglindească pe faţa ofilită de cîte ori era vorba de Mălina.

De ce se otrăvise ? Dacă Mălina ar fi văzut-o atunci cînd se amorezase Costel de ea !...

Abia cînd venise vorba de croitor se întrebase Costel dacă mamă-sa l-a găsit cumva schimbat, rău îmbrăcat. N-avea amărăciune, nu regreta nimic, numai pe Ana s-o vadă bine şi să-şi găsească slujbă.

Cînd înainte, pe vremea Ninei, se gîndea şi îi era uneori dor de mamă-sa, n-ar fi vrut-o totuşi acolo. Mamă-sa era foarte bine şi el o preţuia, dar Nina şi prietenii noi erau altfel, un altfel care — aşa, păcătoşi — avea pe atunci prioritate la Costel. Dar acum se umfla în fălci de prezenţa mamă-şi ca de un arbore genealogic înflorit acolo subt ochii Anei, ai gazdei, ai băcanului din colţ, ai orişicui...

Ana cu evlavia ei mută întreţinea admiraţia lui, iar pungulita cu multe compartimente, mereu plină cu bani pregătiţi, şi mai mari şi mai mici, plătind în dreapta şi în stînga cu socoteală, dar fără strâmtorare, impresiona pe furnizori şi pe gazdă.

Costel avea şi el impresia că i-au sosit veniturile de la moşie. Ce-i drept e drept, dascălul fusese cel mărinimos : el luptase cu Mălina să ia bani destui : „Doar nu suntem golani !“ Atîta blam adusese ingratitudinii şi purtărilor lui Costel.

Dacă ar vedea Lupescu pe Mălina ! — îşi zicea Costel cu extravaganţă. De dorinţa asta nu erau străine nici hainele noi, ca revanşă a jenei lui de atunci cînd Lupescu îl întâlnise făcînd curse pentru legătorie. încă bine că nu era pe bicicletă, cu pantalonii prinşi în ace de siguranţă, nesigur pe ghidon.

...O slujbă acum să găsească, fiindcă la legătorie nu mai putea să rămînă ; simţea că ai lui n-ar înţelege pe moş Toma, socialismul, meseria. Părinţii lui erau pentru boierie : „Să tragi a mare, mă !“ — zicea dascălu, cît despre Mălina... Erau burghezi — cum ar fi zis Lupescu — şi, în adevăr, nu se potriveau cu moş Toma, cum nu se potriveau nici cu Lupescu. Dar acum Lupescu o învârtise bine la oficiu. Despre toate astea Costel avea şi el pipăitul lui.

1
3
2

Să facă o petiţie ! îi spusese mamă-sa într-o zi. Cos- tel se codea să mărturisească că a făcut mai multe, dar fără folos.

— O cerere ! Acu ! La bancă, unde ai fost ! Nu poţi şti cum se prinde !

Costei ar fi vrut să-i explice că e zadarnic, dar n-avea obicei s-o contrazică.

— Fă-o chiar acu ! Ai hîrtie !

Şi o făcuse.

Printre picături, dăscăliţa scrisese dascălului Petre cu plic închis şi povestise cum stă chestia, cum pe Costei l-a găsit cam bleîit, dar o să-şi vie el la loc. Fata, deocamdată, ce vrei, ca după boală, altfel o bunătate de fată, casnică. Nu era chiar aşa tînără, dar decît tînără şi zăpăcită... Să treacă dascăJu pe la domnul Ian of, deputatul, să-i mulţumească pentru recomandaţie, dar să mai scrie Ian of şi direct la bancă, căci ei directorul i-a promis, dar la Bucureşti sunt cam flecari. în sfîrşit, ştie das- călu cum să facă numai[1] ca să iasă bine.

Cam a patrusprezecea zi de la sosirea ei la Bucureşti, doamna Mălina — aşa îi spunea gazda dăscăliţei şi îi plăcea, fiindcă la Brăila zic „cucoană“ şi e mai comun — a patrusprezecea zi de la venire — mult nu mai putea prelungi şederea, o aşteptau casa şi bărbatul — sosise cu poşta un plic galben şi dăscăliţa îl arătase Anei cu un surîs de triumf, apoi îl pusese în vedere la tacîmul lui Costei. Ana se uitase lung la plic, apoi se uitase la soacra ei, a cărei bucurie cu mistere o lăsa să ghicească că plicul conţine o veste bună. Ar fi fost o minune, dar cu Mălina te puteai aştepta ia minuni.

Ana simţea deosebirea demersului de-acum pe lîngă cei mari, de cele de altădată ale Ninei. Se bucura, totodată o durea ce-a fost, îi era ruşine, apoi iar se bucura, se topea în ca ceva ca o ceară cu care ar fi fost unsă pe dinăuntru.

— Ce-o fi ? spusese Costei la dejun, pipăind plicul cu teamă.

— Ce să fie ! Vezi !

Dăscăliţa, care nu concepea să fie decît ceea ce ceruse, se roşise puţin de iuţeală.

— Citeşte !

Costel, căruia Ana îi făcea semne să deschidă, să nu supere pe Mălina, rupsese plicul şi se albise ca varul.

— Ei ? întrebase dăscăliţa, ciupită de o îndoială şi fără răbdare.

— Pe ziua de întîi ce vine m-au reprimit — articulase stins Costel,- ducîndu-se spre Ana cu scrisoarea...

— Ei ! spusese Mălina triumfătoare. Dar nu e bine să fie cineva aşa molîu ! Gata să leşini !

Ana împingea pe Costel cu pumnii ei slabi, să se ducă să mulţumească mamă-şi. În adevăr, dăscăliţa aştepta prinosul cuvenit cu ceva nerăbdare. Nu era deprinsă să vie în al doilea rînd.

„S-a făcut“ — scrisese Mălina dascălului : „S-a făcut şi să te duci să-i mulţumeşti lui Ianof şi să-i spui că-i rămîi dator ! Băiatu ţi-am spus că e cam blejit, gata să-ntoarcă ochii de bucurie, dar acum, că e iar în slujbă; se pune el pe şine. Unde pui că a sărutat întîi pe logodnică, gata să fac pe geloasa, dar aşa cum o fata n-am de ce mă îngrija...“

— Iaca se apropie plecarea mea ; v-arn văzut, toate sunt. acum bune. Vă aştept la noi la Brăila după ce te faci voinică şi vă regulaţi treburile, să veniţi să ne vizitaţi. Asta o să fie de Paşte şi pînă atunci aranjez eu cu dascălu Petre.

Ana avusese o strînsoare la inimă ; aşadar, dascălu... Deşi Mălina părea că ţine în palmă consimţămîntul, Ana se simţea înstrăinată.

Ultimele două-trei zile, dăscăliţa alergase prăvăliile după tîrguieli şi vizitase, cum spunea, capitala : biserica Domniţa Bălaşa, Ateneu Român... Se' scuza către Ana că o lasă mult singură : „Dar trebuie să te înveţi fără mine“. Anei îi dau lacrimi.

Mălina plecase cum venise : îndemînatec, voios, cu bagajele bine rostite, zorind spre Brăila, şi cu o cutie de pudră Rachel, ascunsă bine în rufe şi pe care ghicea că o să-i fie frică s-o puie pe faţă.

PARTEA a V-a

Rămasă acum singură, Ana — cu un respect pe care îl purta încă în lipsa Mălinei, cu vorbele ei bune în minte şi în aşteptarea nerăbdătoare să se facă bine pentru nuntă — cerca, drept ceva nou, să ia în primire treburile casei. După trecerea pe acolo a mamei lui Costel, cît şi după fapta şi boala ei, totul i se părea schimbat. Sinuciderea şi dăscăliţa erau două călătorii neaşteptate, de la cari se întorcea cu uimire la traiul zilnic.

Înainte să sosească Ana de la spital, Mălina întrebase pe Costel cum vom face cu dormitul. Ea pînă atunci dormise pe divanul Anei în odaia mare, şi acum ? Costel dezlegase : spusese că dumneaei n-avea să-şi schimbe locul. Ana, ca bolnavă, avea să doarmă în pat şi el pe locul lui, tot dincolo în odăiţă. Dăscăliţa înghiţise o întrebare ce-i venea şi, pînă la urmă patul fiind măi moale pentru o bolnavă, găsise că e bine şi aşa. Boala e ca războiul.

După toată răscoala, întoarsă de departe spre o apoteoză a căreia culme era Mălina, Ana dormise deci în patul de unde stafia Ninei era cu totul alungată de prezenţa mamei lui Costel. În adevăr, Mălina primise din toată inima pe Ana, acceptare care conţinea însă într-o mare măsură înlăturarea Ninei, dacă nu chiar în măsura cea mai mare. Ce ştia mama lui Costel ? Ştia destule, căci Brăila nu e peste lume şi se află.

Acum, cînd Mălina plecase şi casa suna a gol, mai ales în ceasurile cînd lipsea Costel, Ana, deşi îi purta de grija sănătăţii, ar fi vrut să înceapă gospodăria prin ceva mai însemnat : să scuture... să pună adică la scuturat. Rugase pe gazdă să-i cheme femeia care da ajutor adesea lui madam Ida şi chiriaşilor de sus.

Ana se cruţa ; atunci cînd femeia scutura una din odăi, ea se ascundea în cealaltă, la aşezat însă se amestecase, femeia nu ştia, era străină. Cînd o întrebase cum să facă aşternutul, Ana se codise, apoi, în nesiguranţă, fără de

prezenţa liniştitoare a Mălinei, se uitase spre pat cu un început de nemulţumire. Era acum sănătoasă, nu mai avea nevoie să doarmă pe moale, patul să fie deci aranjai cum fusese înainte. Pusese pernele de puf frumos alăturate în latul saltelei, deasupra cuvertura dublată cu satin roz şi pentru ea pregătise dincolo, după paravan.

Mălina, cît stase la ei, nu încetase să admire invenţia cu paravanul de creton pus pe inele şi tras pe sfoară. „Te simţi la tine acasă", spunea dăscăliţa. Ana avea şi ea nelămurit nevoia să se simtă ia ea acasă : mai gemi, poate mai ţii o cărămidă caldă, ca după boală, nu mai eşti aşa sprintenă ca mai înainte !

La întoarcerea de la birou, Costel fusese surprins plăcut de scuturatul proaspăt, se simţea aer bun în casă, se mirase însă de schimbarea culcuşului ; nedumerit, sta în cumpănă : de ce plecase Ana de lîngă el tocmai acum că erau singuri ? Sau poate credea că aşa vrea el, să fie totul aşezat ca mai înainte.

I se limpezise : că acum erau singuri, după boală, şi boala venise din gelozie şi din amor... Mălina o plăcuse pe Ana... Acum Mălina plecase şi... erau singuri. Seara, cînd Costel stinsese la el lumina, Ana îl crezuse culcat şi stinsese şi ea ; se trezise cu el pe întuneric — aşa îi convenea lui totdeauna. Costel se silea să nu zdruncine pe Ana, proaspătă din suferinţă ca din pubertate, şi ea se silea să-l iubească fără să se zdruncine, să nu i se facă iar rău, te pomeneşti.

Costel o învelise bine cu pledul ca pe un copil şi pe dibuite plecase dincolo, dar Ana adormise înainte ca ei să fi apucat a o înveli.

Dimineaţa, Ana sărise drept în sus între perini, din plin somn : Costel era plecat, îi lăsase pe masă cafeaua pregătită. În faşa caldă a aşternutului, Ana se simţea acum vinovată către Mălina, care o chema logodnică... Ea însăşi vorbise deunăzi infirmierei de... beteală. De oboseală, trupul îi era lipit de pat : să fi aşteptat, pînă ia nuntă nu era mult... dar pe Costel nu-l putea încontra.

Costel venise la ea în culcuş şi a doua seară şi aproape în fiecare seară, acum că nu mai era de ce să nu vie. Numai cînd îl apuca devreme un căscat, se gîndea să lase

pe Ana să se odihnească.

— Nu plînge, fetiţă ! o tachina prin uşa crăpată.

N-avea cine-i rîde : banda... Nina...

în serile de pauză, Anei i se părea că s-a purificat pentru logodnă şi pentru nuntă, apoi păcătuia din nou, cu grija numai să nu se zdruncine, şi dimineaţa cu re- muscări şi regrete : „Mata eşti fată mare ?“ o întrebase atunci infirmiera... Ar fi putut fi... dacă Dragu... dacă Costei !

De Mălina îi era dor, căuta să aşeze prin odaie fără să strice rostul făcut de soacră-sa — îşi repeta cu emfază cuvîntul soacră. Ştergea praful cu un regret după timpul cît stase ca o prinţesă, servită de toţi, drăgostită de toţi. Avantagii triste oarecum, căci veneau din pricină de boală, şi boala tot nu era sfîrşită. Se simţea slăbită, abia se ţinea pe picioare la sculare ; capul îi era uşor, ca o tărtăcuţă seacă în care sună seminţele uscate, iar mîinile grele ca lopeţi de lemn. Nu putea sta mult în sus, nu putea bate de praf o scoarţă, picioarele le tîra după ea. Uneori era speriată şi egoismul îi da dorinţa să nu mai facă nimic, să se odihnească, dar repede se întorcea : Costel nu trebuia să simtă lipsa mamă-şi. Gospodărea deci, cruţîndu-se cît se putea, şi după fiece efort se aşeza pe divan cu o voinţă de a se odihni, care era totodată o nevoie.

Uneori, întoarcerea lui Costel o surprindea cu lucrul neisprăvit, un geam rămas întredeschis şi Costel striga de la uşă : „Ce ! Vrei să răceşti ?“ — şi se grăbea să-l închidă. în cameră mirosea încă a praf, Ana abia atunci se pieptăna cu gesturi leneşe, după care îi cădeau mîinile în jos ca de plumb şi cîteva minute nu vorbea dintr-o ursuzenie care venea din lipsa de răsuflare, apoi surîdea lui Costel care o săruta pe obraz.

Alteori Ana se alinta, se plîngea că a rămas singură, fără Mălina, şi o treceau lacrimi. Costel o mîngîia pe mîini amorezat de sinucigaşa lui şi mulţumit că Ana admira cum se cuvine pe mamă-sa : o femeie cum nu e alta !

— Ce femeie, Mălina !

Putea acum gîndi liber în faţa Anei, cu Ana el era liber, nu ca înainte. îşi amintea de Nina : să fi vorbit de Mălina în faţa Ninei ? Auzea parcă ce i-ar fi spus cu glasul ei de clopoţel de sanie... I-ar fi spus : „Mă-ta !“ Rămînea pe gînduri.

Nu găteau încă în casă ; Mălina avusese ideea bună să se înţeleagă cu gazda, plătindu-i ceva, ca să le prepare dejunul, dar deunăzi Costel se dezgustase de nişte chiftele şi Ana vroise cu orice preţ să reînceapă a bucătari. Chiar ieşise din casă, făcuse rost de tîrguieli şi Costel, într-o zi, la întoarcere, găsise în odaie căldură şi parfu- fumul maşinei de bucate ca pe o surpriză plăcută. Numai Ana nu se vedea ; era după perdea, culcată pe divan : „Mă odihnesc puţin ! — spusese şi vroise a se sălta, dar se lăsase la loc pe perină ; după cîteva minute se ridicase spunînd că s-a odihnit, avea pupilele dilatate de efort şi în obraji două dîre pe locul unde înainte se desena adîncitura mică, ca un semn de cuţit, care amintea — fără aceeaşi graţie — gropiţele Ninei : din cauză că ieşise întîia oară din casă...

Costel se uita în lături, pentru a-şi ascunde grija. Ana îl iubise pînă la sinucidere. Dragostea lui se prelungea recunoscătoare. Buchetul de violete pe care-l dăruise atunci Anei la spital nu se vestejise. Nu băga de seamă că s-a urîţit, o vedea cu ochii dintr-o seară cînd îl dase gata, şi cu urme din frenezia ce-l apucase cînd Ana se otrăvise pentru el din amor.

Erau şi zile bune de tot, cînd Ana se credea vindecată şi aştepta pe Costel cu toate ca mai înainte, şi cu cele două legăminte în plus : jertfa ei şi Mălina... Cum stase cu ei, cum plecase cu vorbe bune... ! Cum avea să vie iar de nuntă... Ei nu puteau...

Din pricina trupului ei slăbit, acum se iubeau mai puţin şi stîngaci, cu o simţire de vinovăţie adulteră — de care se cam molipsise şi Costel — şi cu nădejdea şi răbdarea întoarse către nunta ce avea să fie. Cînd erau zile mai rele pentru sănătate, Ana se supăra pe gospodăria care pînă atunci fusese ambiţia şi mulţumirea ei, se cruţa cu o grije nerăbdătoare în vederea nunţii, ca şi cum nunta îi putea aduce ceva nou.

Pe ei doi, Ana era sigură. Costel o iubea cum îl iubea şi ea, era tot aşa de nerăbdător să se cunune... numai să se facă ea de tot bine. N-avea conştiinţa că boala a dizgraţiat-o, nu se mai gîndea la ea prin comparaţie, ca atunci cînd era alături de Nina, era toată subjugată de obsesia

căsătoriei, care conţinea şi frumuseţea şi toate darurile, cum le conţinea şi cuvîntul „noră“ spus de Mălina.

în zilele cînd treaba casei nu era gata, Costel da Anei o mînă de ajutor, iar dumineca lucrau pe din două. Ana sta în pat mai tîrziu, ca pe vremea Mălinei, şi Costel trăgea lîngă patul ei o măsuţă şi îi aducea zarzavatul să-l cureţe pînă făcea el focul. Tîrguiala duminica o făcea singur la piaţa mare, aprovizionare pe o săptămînă, pe care o aducea un hamal şi tot îi mai rămîneau şi lui pachete. Altădată pentru nimic pe lume, nici chiar de hatîrul Mălinei, n-ar fi purtat în mînă coşuri de hîrtie de băcănie, dar omul la casa lui se schimbă ; dealtfel, cartierul era foarte bun, nu întîlneai pe nimeni din cei pe cari n-ai fi vrut să-i întîlneşti.

De cum se întorcea de ia piaţă, făcea focul :

— Ana ! Aprind eu focul mai iute ca tine ? îl aprind.

— Laudă-mă, gură, răspundea Ana, rîzînd cu gingii palide. Să te văd la cartofi.

Costel lua un cuţitaş şi ajuta la cartofi. Se cam ducea coaja cu miez cu tot şi Ana da un ţipăt prefăcut, care zgîria gîtlejul ca un fierăstrău tocit ; iar rîdeau, dar Ana lua cartofii pe seama ei, ca să nu fie risipă.

— Oameni de treabă ! spunea de ei gazda, cînd vreo vecină cerca să clevetească. Le ţinea partea, mai ales de la vizita Mălinei, pe care n-o uita, căci o cîştigase de la prima vorbă.

— Domnul Costel Petrescu, funcţionar ? Sunteţi proprietara, desigur !... i se adresase Mălina cu glasul ei cochet, tare pe sine, din deprinderea de a place tuturor la Brăila.

— Aci ! Aci ! Poftiţi. Cum de aţi ştiut că eu sunt gazda ?

— Se cunoaşte omul cu griji şi cu acareturi !... Eu sunt mama lui Costel Petrescu... Viu de la Brăila.

- Mama ! Nu se poate, e o glumă ! — madam Ida îşi scosese şorţul plin de grăsime...

De atunci la toate cercările de flecăreală şi curiozitate, gazda ţinea partea chiriaşilor :

— Sunt logodiţi, mă rog, şi de cum se face fata bine — că a răcit — fac nunta.

Într-o zi Ana spusese că ar vrea să stea la pat, aşa, ca

să se îngraşe, cum a citit în ziar. în realitate, o împingea spre lenevie o urcare călduţă în trup şi ceva greaţă. Cos tel declarase că în ziua ceea va pregăti el un ghiveci fain.

— Cine, mă rog, găteşte la colţ, la Bratu, unde sala n-o fi grozavă, dar mîncarea e bună ?... Cine găteşte aproape la toate birturile şi cine la case mari... bucătar ori bucătăreasă ?

Ei moştenise talentul de la **mamă-sa** ; cînd **era** copil, sta lîngă ea la bucătărie.

— Să vezi numai ce ghiveci o să iasă !

Se uita la Ana să nu se supere cumva. Nu se supărase ; gura îi era lăţită de un surîs bucuros, două pete roşii Rt&u sub pleoapa de jos — ceva mai jos încă ar fi slujii de fard, dar nu mai ora nevoie de nici un fard, erau doar logodiţi, cu voia părinţilor.

Ana se' uita la Costel cu ochii strînşi şi buza de sus o trecuse peste cea de jos : palide, pîrlite. Făcea pe şi rea ta şi Costel se simţea bătăios. După o pauză cu tîIc şi cochetărie, Ana azvîrlise mingea :

— Ba eu am mai mult talent ! Eu fac ghiveciul mai bine !

Costel se prinsese în joc :

— Ba eu! Eu mai bine!

— Eu!... Eu!... Eu!

Afirmarea repetată exalta pe Ana, Costel răsufla încălzit ; încăierarea vorbelor îl dezmierda, îl încorda. Din gura deschisă pe ultimul „eu[a] clase un abur şi un sughiţ. Venise lîngă ea pe pat.

—- Te-am bătut, zisese bîlbîit.

Şi ce dacă era ztua mare ! Ana însă tăcea cu gura strînsă ca de aguridă şi îl apucase' de mină. Sughiţa ea acum, se îneca, i se părea că li e gura plină de acritură, ţinea mîna acum pe gură şi cu cealaltă căuta pesemne o batistă.

Costel alergase' la uşă, apoi iar la pat şi iar prin odaie şi adusese un lighean mic. Ana din ochi refuzase.

— Nu-i nimic daca e ligheanul de pahare ! Care-o fi — fugise la gazdă.

Ce-i ! S-a aprins ceva ? — gazda mereu se temea de foc.

- Nu ! Gheaţă... Bucăţele de gheaţă.

Gazda chiar avea un bulgăraş de gheaţă („pentru la umu proaspăt că e de la femei cu zeru în el şi se acreşte fără gheaţă... dar ce are a face !“)

Ce e cu biata domnişoara Ana ?

Coste! ar fi vrut să-i spuie să tacă, să-l slăbească cu vorbele, şi că Ana e logodnica lui şi o să fie nevasta lui... nu e „săraca domnişoara Ana” — parcă era timp de descurcat aşa ceva.

Gazda spărsese bucăţele mici şi le ţinea Anei la gură, nu i le putea da chiar în gură, fiindcă Ana strîngea dinţii să îndigulc — credea ea — valul umed. Din sforţare, fălcile se lăţeau şi urechile îi mişcau.

„Ce urîtă e ! Ce ţi-e cu gustul bărbaţilor G — gîndea gazda, cercînd a-i deschide cu sila gura.

Ana, care nu vrea ca gazda să se bage, înghiţise înapoi. Madam Ida n-avea timp, i se ardea o tigaie pe maşină. în sfîrşit, plecase. Mărgeaua ochilor sta să sară parcă ■din loc şi gura botoasă plesnea de umflată. Ana nu mai putuse ţine, dase drumul în ligheanul ţinut strîmb de Ccstel.

Vărsătura era mai mult o zeamă acră şi spumă de scuipat. Venise şi un cheag de sînge. Ana rămăsese albă, suptă şi fără ochi, căci îi era ruşine să se uite la Costel. Ei pusese încet ligheanul jos şi zisese :

— Mai nimic ! Nu te- speria ! Am avut şi eu o dată aşa !...

Costel vroia neapărata |ă cheme un doctor, dar Ana făcuse semn din cap că nu ! Atunci o doctorie de la farmacie ? O doctorie de la farmacie, da, vroia.

lai farmacie se intim plase să fie un doctor ; farmacistul spusese că ol nici n-ar putea da. fără reţetă o astfel pe doctorie. Costel ezitase, apoi rugase[1] pe doctor să vie cu el fiindcă e foarte aproape.

Ana, bufnoasă la vederea doctorului, tăcea. Costel explicase Stîngaci :

— Un accident, domnule doctor ! Era bine, vesela , şi deodată i-a venit pe gură cu sînge. I-a mai curs ei sînge, dar numai pe nas.

Doctorul se găsea în farmacie pentru chirie. Farmacistul era proprietarul lui şi cerca să obţie încă o

amina re de plată. Era preocupat de „starea rea de lucruri“. în loc de clientelă serioasă, îţi pică aşa cîte un fleac de felul acestuia, şi nici cel puţin în cartierul tău ca să-l poţi urmări.

Pusese cîteva întrebări, prescrisese un medicament şi, după o ochire în jur, ceruse o sută de lei. La plecare spusese că Ana trebuie să aibă multă odihnă.

O sută de lei ! Se întîmplase Costel să-i aibă Se mustra că n-a întrebat mai mult... îşi punea lui o întrebare şi refuza să-i dea răspuns. Să fi fost Ana slabă de piept ?... Poate că ar fi trebuit să spună doctorului şi despre otrăvire, cu toate că n-avea de-a face... O sută de lei...

Ana stase o zi la pat, apoi se sculase, dar nu punea mîna pe nici o treabă, îi era teamă. Nu mai era acum vorba de întrecere. Costel, de cum venea de la birou, punea un şorţ de-al Anei şi făcea jumări, mîncare uşoară. Nu se ruşina nici cînd gazda — care le aducea uneori un iaurt răcoritor, prins de ea în casă — dădea peste el în funcţie, cu şorţul Anei dinainte.

Ana era mai posacă, mai pe gînduri, vorbea uneori repezit lui Costel şi după-amiază, rezemată între perini, aduna tot ce era de cîrpit ca să nu stea degeaba. Cînd Costel îi spunea că nici oboseala mîinilor nu e bună şi o s-o doară pieptul cîrpind, se supăra : n-o durea pieptul, o durea în capul stomacului, cine ştie ce nu-i priise.

Avea pică pe răul care venise să le strice dezmierdarea, apoi prelungirea boalei însemna amînarea cununiei. Nu spunea, dar o măcina gîndul. încă de pe patul de spital făcuse cu îngrijitoarea tot planul, socotise chiar preţul rochiei cu accesoriile, căci femeia ştia, măritase o fată de curînd.

Ana ar fi vrut să se vorbească cel puţin de amînarea nunţii, dar Costel nu mai pomenea nimic, îi era necaz pe el, necaz de prostia ce făcuse otrăvindu-se, uita că otrăvirii îi datora proiectul de căsătorie ; îşi da însă seama că de atunci, după spital, a rămas aşa de slăbită.

Se necăjea mai ales de întîrziere... Nuntă... dragoste ţ... păgubite. Numai pagube... îi era teamă să nu-i mai vină iar sînge pe gură, dar nu se pîndea la nici o boală rea.

Cîteva zile îi fusese mai bine, se credea vindecată, apoi iar mai rău şi anume după masa o durea ca un junghi, jos, la capul pieptului... Ce să fie acolo, că era. os, doar os.

Deschisese ea o dată lui Costel vorba de cununa[1] şi el răspunsese :

— Cinci te faci bine... Că nu ne zoreşte nimic Noi nu...

Se oprise, dar Ana pricepuse că vrea să spună că ei doi nu erau ca Nina, care grăbise nunta din interes Cu toată intenţia lui bună, Anei i se iscase stafia Ninei, iar amânarea, oricum ar fi fost motivată, o mîhnea. Ar fi dorit să vadă pe Costel tot atît de nerăbdător ca ea... Dacă era bolnavă !...

Despre stafii se întîmplase ceva care le întruchipase în carne şi oase. Costel primise o invitare la Prefectura de poliţie. Neliniştit, se dusese la ora exactă. Nu-şi închipuia ce putea fi, personal n-avea a se teme de rumie, dar neajunsuri se puteau isca destule. Se gîndea la Nina, la Dragu, şi nu ştia de care-i e mai teamă. De Nina — şi tocmai de ea avusese parte într-o chestie la care nici te-ai fi putut gîndi. în cabinetul inspectorului se aflau : un inginer silvic şi nevasta lui, o femeie tînără şi drăguţă, cari reclamau pe Nina pentru escrocherie cu privire la un abonament.

în adevăr, Nina, după plecarea ei definitivă de la Costel, cercase să se împace cu „tipul“, se instalase La el mai mult cu sila, o duceau în certuri, şi într-o seară, cînd acela venise acasă cu altă femeie, Nina plecase spăr- gînd o oglindă şi culegînd din antreu o mapă cu plăci, de gramofon, ce-i sta la îndemână, ca răzbunare, în primul moment de furie. „Tipul“ avea mania gramofonului şi colecta plăci favorite.

Nina găzduise iar pe la Leontina, lipsise în provincie — eclipsă scurtă — se întorsese la Leontina şi într-o zi, de la un anunţ de ziar, găsise o idee. Cátase în cartea de telefoane, alesese un nume şi o adresă şi se dusese ia locuinţa actualilor reclamanţi ca plasatoare de plăci de gramofon. în lipsa stăpînilor, aflase de ia servitoare că boierii n-au gramofon, au numai pian. Revenise, recomandîndu-se cu numele unei profesoare de pian destul de cunoscută, spunînd că din cauza „timpurilor“ se ocupă şi cu plasarea avantajoasă a notelor de pian subt formă de abonament.

Amabilă, vorbăreaţă, cercase pianul, cîntase şi din gură, rugase pe doamna de gazdă să-i cînte, aceea

intimidată refuzase ; nu putuse refuza însă un abonament pentru note de pian de la casa Feder, abonament plătit anticipat. Atîta osteneală nemernică pentru trei sute de lei, dar cu intenţia probabilă de a extinde traficul. Era pe atunci pe cînd Lupescu îi spusese tăios : zut !

Inginerul, după ceva aşteptare, intrase la Feder să confirme abonamentul şi să grăbească predarea notelor de muzică. Astfel se descoperise escrocheria, iar Nina putuse fi lesne identificată : nevasta inginerului, serviabilă, dase Ninei şi adresa unei rude, pe care între timp însă o prevenise de şarlatania a cărei victimă fusese. Cînd Nina, după un interval, se gîndise că ar mai putea vîna ceva şi mersese la adresa păstrată, o prinsese ca pe un şoarece în cursă. Nu fusese o lovitură norocoasă şi nu era mîndră de ispravă.

Tot timpul cît Nina răspundea întrebărilor cu obrăznicie nesinceră, cu glasul pus fals, tot timpul Costel stase cu capul întors de trei sferturi, dintr-o jenă, şi îl durea vîna gîtului. Nu-l supăra numaidecît faptul, ci neîndemî- narea Ninei şi afacerea aşa cum fusese : suma mică a escrocheriei... cum o prinsese... Nemulţumirea dibuia în el să găsească c.uvîntul meschin ! Dibuia să închipuie cum ar fi trebuit cel puţin să se petreacă. Să fi făcut Nina o trăsnaie mare... ceva care să stea scris în ziare : „O tînără şi frumoasă doamnă din lumea bună a reuşit să escrocheze sume mari graţie unui truc extraordinar şi n-a putut fi prinsă...“ Ar fi fost încă altfel ! Dar aşa, cu taiorul pe care i-l ştia de mult şi parcă stînd cu ruşine în faţa inspectorului... Ruşine îi era şi lui, de aceea îşi înţepenea capul sucit... Escrocheria lui[1] Dragu, pe aceea o privise în faţă cu indignare, dar fără altă jenă decît că îl strîngea la subsuori teama de a nu fi implicat. Apucat strîns cu mîna de bara care împrejmuia ţarcul lui de cinste, Costel ca spectator găsea că Dragu a făcut ceva *en grand.* Chestia Ninei nu era *en grand.* îi părea rău : dacă plecase de la el, plecată să fie, căci el, e drept, n-o putea răbda şi nici n-o putea ţine cum se cuvenea, dar să fie plecată la mai bine. El totdeauna crezuse că Ninei îi mergea mai bine acolo unde s-a dus... Nina fusese... oricît... conchista lui cea mai glorioasă... şi acum... aşa...

Costel era chemat acolo ca martor după cererea Ninei

şi în calitate de soţ. Era îmbrăcat cu hainele noi de la Mălina şi declarase cu demnitate că e în divorţ, dar nu cutezase a împovăra pe Nina cu vreo apreciere defavorabilă. Insistase asupra faptului că nu a mai văzut pe Nina de mult, că nu ştie nimic despre existenţa actuală a fostei lui soţii — ceea ce era un adevăr — şi că fosta lui soţie era de familie bună, afirmare ridicolă[1] care în intenţia lui trebuia să slujească triplu : de apărare pentru Nina, de scuză pentru căsătoria lui, şi de omagiu pentru Ana, căreia decisese să nu-i spună nimic de chestia asta curioasă. Ceruse domnului inspector permisia să se retragă, fiind ocupat.

Pe Costel confruntarea îi deprimase. Surprins, stingherit, nu se uitase la Nina, îi părea că n-a văzut-o, îi părea rău de ce i se înlîmplase : o mîhnire combinată din cinstea lui burgheză scandalizată şi din înjosirea Ninei, idealul lui de altădată.

Ana se mulţumise cu explicaţia lui Costel : un coleg de birou cu un taxi — nu crezuse însă ticluirea însăilată. Instinctul îi spunea că ar fi ceva care s-o răscolească, nu-şi închipuia anume ce, un singur nume îi era costisitor şi primejdios, un nume care putea chiar avea de-a face cu poliţia, pe acela evita să-l pronunţe chiar în minte. Curioasă era, dar, în lupta între curiozitate şi prudenţă, învinsese prudenţa.

Dacă l-ar fi întrebat, Costel ar fi spus, fiindcă simţea nevoia să se uimească cu altul de isprava Ninei ; nu-l întrebase şi era mai bine, căci Ana în duşmănia ei ar fi asuprit pe soru-sa şi Costel n-ar fi voit. Da, el mereu îşi închipuise că Nina, acolo unde se afla, avea o soartă bună. Altfel de ce plecase ?... De ce nu se întorsese ? De ce îi mergea rău ? Nina nu se potrivea cu el, dar Nina era făcută să-i meargă bine. Ar fi vrut ca cineva să-i explice, ar fi vrut să împărtăşească cuiva fapta
ciudată a Ninei. Duminică se aşezase să-i scrie mamă-şi — nu-i scrisese iar cam de mult. Va povesti Mălinei întîmplarea de la poliţie : era în el o vană de mîndrie care se cerea îndulcită.

Ana se săltase de pe divan, apropiindu-se să vadă ce scrie. El începuse : „Scumpa mea mamă !“ Liniştită, Ana îl

însărcinase cu toate cele bune de la ea şi să mai poftească Mălina curînd la ei. Discutase dacă trebuie să-i trimită sărutări de mîini şi hotărîse că era prea tînără şi frumoasă. S-o îmbrăţişeze cu recunoştinţă şi respect.

Costel urmase a scrie, dar renunţase a mai vorbi de Nina. Poate că nici Mălina n-ar fi înţeles. Povestise despre Ana şi criza ei de deunăzi şi cum el a gospodărit şi s-a perfecţionat în bucătărie, talent pe care-l avea moştenit de la dumneaei. îi mulţumise încă o dată că l-a ajutat să-şi recapete postul de la bancă. Serviciul mergea bine.

Ce va fi făcînd moş Toma de la legătorie ? Era dator să treacă o dată pe la el, nu-şi luase nici ziua bună, fugise aşa... Om de treabă bătrînul legător... chiar şi atelierul îi lăsase o amintire bună. Fireşte că nu făcea pentru el — el era deprins să fie în slujbă, funcţionar... înainte nu cunoştea pe lucrători, îi credea sau proşti, sau obraznici, şi nu toţi erau. Ceea ce vorbeau între ei acolo era mai de seamă decît flecăreala colegilor de la bancă şi a băieţilor la bodegă. La bodegă n-auzeai decît anecdote şi înjurături, cu atît mai de haz cu cît mai pipărate. La atelier dau şi ei drumu la o înjurătură cînd se strica lucrul, de necaz. Vorbeau însă mult despre cărţi necunoscute lui Costel, care sta deoparte înstrăinat de discuţiile lor ; el nu prea citise, adică la drept vorbind nu citea nimic. Era acolo legătorul de lux, un băiat subţirel, cu glas plăcut, care făcea din memorie citări lungi, cărora Anton supraveghetorul le da alte înţelesuri, şi aiun- cea se aprindeau la vorbă.

Moş Toma se unea mai adesea în păreri cu băieţii, şi Anton, care era violent, bătea cu pumnul în masă. Altfel nici acela nu era om rău, căci el împrumutase lui Costel bicicleta pentru cursele mai lungi ; dar uneori, e drept, frîngeau speteaza scaunelor, se încingeau ; el atunci se da deoparte ori pleca ; ce-i drept, nici nu se legau de el. Are să treacă odată pe acolo.

Diri toate discuţiile acelora, îi rămăsese lui Coste! în minte „binele tuturor“ şi cercase a vorbi la birou despre „binele tuturor“, dar se uitase ciudat la el şi renunţase, Pînă la urmă, aceia erau socialişti şi el era funcţionar...

Dacă ar fi făcut politică, o făcea alături cu dascălu Petre, deşi nu mai ştia bine în ce partid mai e acum dascălu Petre. Lui însă nu-i plăcea politica, el era funcţionar... Ce noroc că mamă-sa reuşise să-l pună la loc în slujbă... Ce femeie, Mălina ! Dar pe moş Toma, care-I ajutase, se va duce într-o zi să-l vadă. Prefera să-l găsească singur... ceilalţi...

— Tu n-ai mai isprăvit scrisoarea ? E vremea să punem la încălzit. Mi-e foame.

Costel scria cu pauze, punea coada tocului în gura ***şi*** se mai gîndea, dar Anei i se păruse lungă scrisoarea, n-ar fi vrut să fi scris la Brăila ceva despre răul ei, 9-0 creadă Mălina şi dascălu bolnavă cine ştie cum. Costel prea era cu mamă-sa ca un copil care spune tot Pînă la venirea Mălinei nu l-ar fi crezut aşa supus părinţilor... Cînd te gîndeşti că se însurase cu Nina fără ştirea lor ! Despre ea însă le scrisese şi Mălina numaidecît venise, se arătase bună, vorbise de nuntă, îi poftise ia Brăila... Numai dascălul...

Costel întîrzia acum cu plicul, îi plăcea să scrie adresa frumos. Trecuse să pună masa ; era o distracţie, n-avea repulsie pentru ocupaţiile casnice, nici sentimentul vreunei decăderi, dimpotrivă. Copilandru, băiatu mamei gospodărea pe lîngă Mălina, acum pe lîngă Ana. Un fir se înnoda, întrerupt de epoca cu ifosele de domnişor la modă. Un incident făcuse deunăzi dovada că junele ffşicu murise.

Pe cînd Ana era încă la spital, Costel într-o zi urca scările cu gîndul la ce-l aşteaptă acolo sus. Cu două trepte înaintea lui urca o doamnă care se oprise pe coridor, străină de loc şi nesigură pe unde să apuce. Doamna întrebase pe Costel unde e secţia chirurgicală a doctorului Marian. Costel răspunsese că nu ştie — nici nu ştia şi-i era gîndul aiurea ; se uitase totuşi în urma ei, fiindcă cu întîrziere i se păruse că o cunoaşte de undeva. Intrase apoi grăbit la Ana, îmbătat de fapta ei mare : să moară pentru el.

Peste cîteva zile, la aceeaşi oră — Ana se întorsese acum acasă, el venise să ia nişte lucruri lăsate acolo — pe aceeaşi scară întîlnise, el urcând ea coborînd, pe aceeaşi doamnă. Purta pe cap un *cloche* de feutru „gri" şi avusese fulgerul unei amintiri. Se oprise o secundă în faţa ei şi

bîiguise ceva, dar femeia îl măsurase cu o privire limpede care-l ştergea din orice amintire. Trecuse zăpăcit înainte : o greşeală, totuşi ar fi crezut că o recunoaşte. Un gardian era pe-acolo, îl întrebase :

— Cine e cucoana care a coborît ?

— E nevasta domnului profesor Marian.

Costel se îndoia încă... era sau nu era una şi aceeaşi... Cu pălărie gri ! Ştia acum cu cine o asemuise, o amintire duşmănoasă, nesigură însă, care da înapoi. Era sau nu era ? Se simţea micşorat aşa sau altmintrelea. Se uitase la el ca la unul pe care nu-l vezi, un oarecare, sau la unul pe care ochiul, deşi l-a mai văzut, îl şterge ca pe un obiect fără formă, nici culoare. Cucoana de la conferinţe se uitase la el ca la „nimeni“...

Un moment în care ultimele lui ţîfne de băiat elegant îşi volatilizase complect conturul şters. Grăbise înapoi spre Ana ca spre o revanşă... Ana... din amor ! Acasă în Rahova îl aşteptau satisfacţii a căror umilitate n-o simţea atunci cînd ridica în lumină un pahar bine şters sau prezintă Anei cu mîndrie ceapa pentru vinete tocată „mai mărunt“.

într-o zi la birou statornicise : fusese doamna în gri. Nu-l recunoscuse, şi nici el pe ea.

De la Brăila, Costel primise răspuns pe scurt, deoarece mamă-sa era în plină campanie de dulceţuri din cari le va face şi lor porţie.

Prescurtat răspundea însă la toate şi adăoga sfatul să ia o femeie de ajutor cu ziua, ca să uşureze pentru amîndoi gospodăria şi nici Ana să nu fie singură, dacă i s-ar mai fi întîmplat în lipsa lui de acasă un rău ca cel de care îi scrisese.

La acel pasagiu al scrisorii, Ana se simţise jicnită. De a doua zi începuse a se ocupa mai activ în casă, de- reticînd, frecînd, spre a dovedi că nu e în halul în care

o crede şi enervîndu-se cînd Costel vrea să ajute : „Auzi / Să ia slujnică 1“ Trecuse o săptămînă fără să mai vorbească nici unul de femeie de ajutor. Ana purta în suflet o amărăciune, nu mai avea răsfăţuri de bolnavă, avea, dimpotrivă, ambiţia să fie iar harnică şi trainică, să se îngraşe.

O durere încă la capul pieptului ca o bubă, durere care parcă îi mai trecea cînd mînca bine. Într-o dimineaţă însă se sculase cu dureri de la mijloc ca un brîu şi cingătoarea ceea de junghiuri îi tăia răsuflarea. O fi răcit î încîrligată, lăsase la o parte ambiţia şi se văitase. Costel hotărîse pe loc că vor lua femeie de ajutor. (Cînd spunea ceva Mălina, ştie ea ce spune î Mălina şi iar Mălina !)

Pentru femeie cu ziua se gîndise amîndoi să roage pe gazdă, care cunoştea mai bine cartierul cu toate resursele lui. i'

- Am să-i spui gazdei că Mălina a dat ideea, tot ţine ea la Mălina.

Faci' şi pentru noi — obiectase Ana gemînd.

Femeia fusese găsită prin gazdă în condiţii de plată cuviincioase, ceea ce era de căpetenie : trei sute de lei pe lună, să vie zilnic de la nouă dimineaţă la unu. Mai ieftin nu se putuse !

Ana se gîndea că; va pune şi ea bani, să nu simtă Costel cheltuiala pricinuită de boala ei. Ea avea strînşi în lădiţă opt mii de lei, îi' scosese de la cel cu împrumutul. Atît. putuse căpăta din douăzeci de mii cu do- bînzile. Cu greutate şi aceia, şi poate restul nu-l mai vedea. îi păstra pentru nuntă : nu spusese de ei lui Costel. Va scoate cu încetul o mie din ei, numai una, pentru slujnică, poate şi pentru ceva doctorii întăritoare.

Ana sta mai tîrziu în pat şi poruncea de acolo femeii, cu bruscheţă. Avea pe ea un necaz parcă. Noroc că femeia era supusă şi curată. O chema Nastasia. Ana niciodată nu suferise slujnicile, erau toate murdare şi ticăloase. Asta era femeie aşezată, vîrstnică.

Dincolo, pe Popa Tatu, anumite treburi — scuturatul, dulceţile, bulionul — nenea nu le vroia făcute decît de Ana, în schimb personalul de serviciu tot era masculin : feciorul, bucătarul,

rîndaşul. Fusese obiceiul casei

încă de pe cînd trăia mama lor, şi Nina, care se dezinteresa de menaj, se amesteca atunci cînd era vorba de tocmit slugile, numai bărbaţi, şi pe aceia îi cîntarea : „Nu ştii eu ce te trezeşti !“ li era teamă de nenea şi de slujnici. Dar Ana credea în Costel ca în apa limpede, singura stafie fusese Nina şi era înlăturată.

Mai odihnită de cînd cu servitoarea, durerile o slăbise, rămăsese vechiul junghi din capul stomacului şi o durere în spate, în şira spinării, undeva înăuntru ca un cui. Nastasia îi pusese pe spinare o ulcică nouă drept ventuză, dar cuiul rămăsese cui.

Ana se bucura că nu mai scuipă sînge, totuşi slăbea, cu toată odihna. Cunoştea că a mai slăbit după haine, se hrănea totuşi bine şi îi cerea stomacul acriturâ ; după mural uri în să îi era mai rău. Din pricina durerii, luase deprinderea a sta aplecată puţin şi cu mina stîngă pe stomac, ca şi cum apăsarea mîinii îi aducea o alinare. Cum nu se mai văi ta, Costel credea că îi merge bine —- mai ales că avea şi servitoare. Nu observa la ea schimbare !i atrăsese atenţia gazda.

— Ar trebui, domnule Petrescu, să mai întrebi un doctor, prea slăbeşte coni'ţa, domnule, să nu fie ceva la piept.

Gazda renunţase la „domnişoara Ana“, fiindcă nunta i se părea acum depărtată. Se temea grozav de oftică şi, cu toată prietenia, n-ar fi vrut să aibă chiriaşă ofticoasă, să-i rămînă odăile cu ponos.

— Crezi dumneata ?... Eu văd că îi merge mai bine. Avem şi femeie.

Madam Ida gîndea că bărbaţii la boală sunt orbi.

Costel se uitase mai atent la Ana şi îi păruse că în adevăr e slăbită. Se îngrijorase : aşadar, era ceva închis în trupul ei din care slăbea şi care se putea înrăutăţi. Dar ce ? Pînza de poezie se destrăma şi planul frumos clăait ia spital, apoi orînduit cuminte de Mălina, se zădărnicea din atîta amînarc. Ce putea fi ? Discuta cu el singur, ocolind vizita doctorului. Doctorul fusese o dată şi degeaba... Ce putea fi ? N-avea răspuns. Sînge pe nas îi cursese ei totdeauna. Acum fusese şi pe gură, dar încetase.

Să fie ceva la plămîni nu se poate. De ce nu se putea, i-ar fi fost greu să explice. Nu se putea fiindcă el nu vrea.

Altceva ce putea fi ? întrebări fără răspunsuri : întârzia să cheme doctor, undeva în mintea lui, şi anume în bugetul casnic, femeia de serviciu echivala cu un doctor Nu făcea economie cînd era vorba de Ana, numai să fie cu folos. Pe partea ei, Ana credea la fel.

Inir-o zi însă la şase, cînd Costel se întorsese de la birou, Ana, care la ceasul acela de obicei se ocupa cu vreo cusătură, sta ghemuită pe divan cu genunchii la gură, cu ochii dilataţi şi faţa albită, aşa de schimbată, incit Costel se proptise de uşă dintr-o spaimă proastă.

— Ar fi bine să vie cîteodată Nastasia şi după-masă — scâncise Ana printre dinţii strînşi. O durea de o seca 1 - Fireşte, să vie ! Să vie în toate zilele un ceas- două după-amiază.

Va vorbi el cu ea, nu va pretinde cine ştie ce. Cu o sută mai mult, poate chiar cincizeci, pînă la urmă poate vrea să vie chiar fără să-i mărească, trei sute fiind destul.

Ana aproba din cap. Amîndoi erau economi, ba Costel devenise chiar niţel avar, învîrtea cifrele, micşora chelia iei i ie, alerga cine ştie unde după o ocazie, stingea becul unic şi se slujea de lampă cu petrol. După spusele unui coleg de la bancă, cumpărase un primus şi calculă economia de lemne realizată, nu mai fuma decât una dimineaţa la cafea, una la birou şi una seara — tot nu face Dine tutunul — şi, cînd se sfîrşea pachetul întârzia pe a doua zi cumpărarea unui pachet nou, amăgindu-se în beneficiul său propriu.

Prinsă în pasiunea economiei domestice, Ana se ambiţiona şi ea să nu ceară nimic suplimentar — un tonic, de pildă, deşi ţinea mult să se îngraşe : pentru Costel, pentru Mălina, pentru a place dascălului Petre, care încă n-o cunoştea, dar să cheltuiască din banii de nuntă n-ar fi vrut.

Costel se deprinsese cu ea aşa slabă, accepta acum idem unei hoale mai prelungite care amina nunta ; numai *m* piept. să nu fie.

N-o ¡nai iubea ca pînă deunăzi eu buchete de violete în sufiet, dar nu-şi mai putea despărţi traiul de prezenţa ei. Din cînd în cînd se uita la ea lung şi suspina în gînd : „biata Ana !ᵘ — ca o afirmare a solidarităţii lui cu ea. O dragoste din deprindere, ca de cînd lumea, căreia drept floare îi creştea mila.

1
5
4

în ziua cînd o găsise făcută ghem pe divan, Coste! luase de la o farmacie din centru adresa unui medic şi a doua zii se dusese la ora de consultaţie să-l întrebe numai, îngrijorat să nu-i ia drept client, îi vorbise din uşă, deşi doctorul insista să-l primească în cabinet.

— Numai două cuvinte, domnule doctor, să nu vă iau timpul.

Doctorul, fireşte, nu putuse să se pronunţe pe dinafară. Opinase că ar putea fi pulmonar — ca o ipoteză. Şa-i aducă bolnava.

Pulmonar ! Costel se indispuse. Ar fi vrut să aibă în privinţa asta o siguranţă. Va duce pe Ana la spital, la. o vizită, acolo nu sunt speculanţi. Consultaţia între două uşi n-o plătise, se temuse numai să nu-i ceară.

Scrisese mamă-şi la Brăila o scrisoare mîhnită, o scrisese la birou, şi cînd se întorsese acasă o sărutase pe Ana, o certase să nu se osteneacă, să stea întinsă pe divănaş, se aşezase lîngă ea, ţinîndu-i ruina într-a lui, cu un aflux de dragoste. îl sfredelea acum un gînd că răul Anei se trăgea de atunci, de la otravă, din supărare. Ce va zice Mălina ? Nu-i scrisese despre părerea doctorului cu plămînii, ştia că i-ar face impresie rea şi s-ar gîndi mai mult la el deeît la Ana.

Mamă-sa şi dascălu vorbeau de oftică cu groază, lui nu-i[1] era frică, dealtfel poate nici nu era oftică. Ceva era...

Ana avea acum o fază de înviorare care lăsa iar doctorul pe planul al doilea ; primea şi ea ideea unei boale mai lungi — fiindcă altfel nu se putea — dar se struneau în ea energii de apărare ; nimeni nu mai vorbea în jurul ei de nuntă, totuşi nunta trebuia să fie şi cît de curînd, de cum s-o simţi în puteri. Va vorbi ea de nuntă, va scrie chiar Mălinei, de ce să nu scrie. îşi aducea aminte şi de divorţ. De ce nu spune Costel nimic ?... De nuntă va scrie dăscăliţei, de divorţ însă nu va vorbi lui Costel. Să vie de la el... Ea numele Ninei nu-l va pronunţa.

Din pricina Ninei nu-i mai trebuise să trăiască şi acum tînjea, bolea. Mai avea şi o sfială să vorbească de Nina, să nu se întoarcă cuvintele împotriva ei, să nu ghicească la Costel vreun gînd care să nu fie la fel cu al ei. De ce nu vorbea el ? De ce nu spunea : „Am scăpat de tot... de...“ Se sfia să vorbească de divorţ, de nuntă, dar tăcerea o înrăia... Să nu fi fost bolnavă ? Ar fi întrebat fără sfială... dar boala

era ruşinea şi ea totdeauna trăise cu ruşinea de cînd se ştia.

Deocamdată, urma în ascuns cu unt de gîscă. Nasta- sia dase ideea şi gazda aprobase ca fiind minunat. Ana mai lua şi un medicament pulmonar din banii ei, după o reclamă din ziar. Nu tuşea, n-o durea pieptul, decît acolo jos — la lingurică, cum se zice — şi în spate avea bătut un cui, drept în şira spinării ; totuşi sîngeie vărsat atunci şi sugestiile Nastasiei şi ale gazdei o făcuse tacit complicea'- lor în privinţa boalei de piept... Ei nu-i era frică, îi era numai necaz că le putea fi celorlalţi frică.

Pînă la urmă, Costel aflase despre tratament şi.amintea el însuşi ora : e ceasul pentru sirop... e ceasul pentru unt de gîscă. Luptau împreună pentru căsnicia lor, aşa cum da Dumnezeu.

Costel nu părăsise ideea de a o duce la doctor şi iată într-una din zile Ana iar avusese o icneală cu sînge, şi cum la spital nu vrea cu nici un chip să meargă, să n-o oprească acolo, Costel se informase la bancă de un doctor bun şi optase pentru un asistent de profesor pe care îl recomandase Diaconescu.

Colegilor nu le vorbise nimic de otrăvire, le spusese numai că o cumnată a lui e bolnavă şi nu-i cunoaşte nici un doctor boala. Nimeni nu arătase nici o curiozitate ; de cînd Mălina trecuse pe la direcţie cu scrisorile ei de recomandaţie, totul mergea strună. Ce femeie, Mălina !

în cinstea doctorului, Ana ţinuse să fie casa dereticată şi iar se cam obosise, avea dureri, ceea ce se nimerea, dealtfel, bine pentru examinare.

Doctor bun, care stase o jumătate de ceas întorcînd-o pe faţă şi pe dos, pipăind, punînd o sută de întrebări. După ce examinase plămînii, rinichii, pîntecele, apăsase tare pe stomac şi Ana dase un ţipăt ; abia atunci Ana spusese eu timiditate că ea a fost la spital otrăvită cu câteva luni înainte, dar i-a trecut.

— Aşadar, cauză bine determinată... simptome caracteristice... Absolut nimic la plămîni, cel mult un teren slab.

Cei doi îi sorbeau cuvintele, schimbînd priviri cari suprimau pe loc boala temută.

— Aici ar trebui operaţie...

Surprinşi în plină iluzie de o perspectivă supărătoare, încetase de a-l mai admira.

— Dar fiind însă starea generală, ar fi bine să faceţi o radioscopic. Scriu aici un tratament şi, dacă după trei săptămîni, pacienta e mai bine, îmi comunicaţi şi viu s-o văd. Dacă însă între ti *mm* survine ceva, mă chemaţi îndată.

Ana şi Costel ascultase îngrijoraţi. Doctorul scrisese apoi pe două foi de hîrtie, pe una diagnosticul şi avizul lui cu privire la operaţie, pe cealaltă regimul alimentai amănunţit, mai dase şi o reţetă de prafuri şi recomanda comprese stoarse, stropite cu alcool ; interzisese ventuzele şi căldurile.

Cei doi priveau consternaţi documentele, cum priveşti actele unui proces. Buimăcit, Costel era gata să uite să-l plătească, îi făcuse Ana semn. întrebase şi doctorul ceruse două sute lei — pentru pungi modeste — adăogase.

„Toată lumea e acum săracă", se consolase în gînrî Costel. Era un doctor bun şi nu-i părea rău de cei două sute lei pe care-i strecurase în mînă Ana. li avea ea puşi de mult deoparte — explicase, ca să nu-şi dea de gol tezaurul.

La uşă, doctorul explicase lui Costel că soţia lin are o ulceraţie ; şansa de vindecare ar fi operaţia, dar, în starea de slăbiciune în care se găsea, operaţia era deocamdată contraindicată. „E foarte serios" — sfîrşise doct. mul cu un ton care dase lui Costei durere de cap.

Foarte serios ! însemna mai puţin ca grav sau ca periculos... Doctorul nu spusese însă dacă Ana trebuie să stea la pat ! „Odihnă complectă", dar la pat chiar sau nu ?... Altfel, doctor bun !

Costel silise pe Ana să stea două zile cel puţin la piapomă. Aureau femeie de ajutor. Făcuse prafurile la u farmacie de pe Carol în drumul biroului ; cam scumpe, dar cînd e vorba de sănătate !

La birou îl sfătuiau să facă radioscopie, Costel cr dea că e de prisos. Doctorul cel bun cunoştea el boala şi fără radioscopie şi bolnavei îi era mai bine acum... Ceilalţi discutau foloasele radioscopiei : unui zicea de Ana... cumnata", altul „logodnica". Nu era nici un rău, căci echipa acolo era primenită, se schimbase între timp trei

din ei, şi anume cei mai nesuferiţi. Era acum unul mai ales, îl chema Diaconescu, care venise în locul lui Costescu... trecut director în provincie. Diaconescu, om la patruzeci de ani, poate mai ceva, era descurcăreţ, vorbăreţ, simpatic. Rudă de departe cu directorul, dar bun coleg, sincer, nu cu feţe. îi plăcea să facă cinste : „Turcu plăteşte !“ — zicea, făcînd haz înainte de a-l face ceilalţi, şi făceau toţi‰ haz. Curînd băieţii îi zisese „Turcu“ şi nu se supăra.
C'osiei însă îi zicea „domnule Diaconescu“.

De radioscopie nu era nevoie, dar Costel supraveghea de aproape regimul de mîncare al Anei. Ar fi fost s-o ţie numai la puţin lapte cu Vichy, dar era prea slabă şi trebuia hrănită. Carne, firește, defel, numai zeama stoarsă de la o friptură din cînd în cînd. Cum stoarsă ? Ana mesteca bucăţile şi le scotea din gură. Costel, altădată aşa lesne scîrbit, lua acum seamă să nu înghită vreo bucăţică de carne : dacă Ana face tot ce a spus doctorul se vindecă. Aşa potrivea Costel spusele medicului.

Costel scria des Mălinei şi primea răspuns pe patru pagini, deoarece, toate treburile gospodăriei fiind acum rostite, mamă-sa avea timp liber. De venit la ei ar fi venit bucuros, i se ura chiar şi îi era dor, dar nu putea lăsa singur pe dascălu Petre, care avea un guturai straşnic, şi Costel ştia bine ce răsfăţat e tată-său cînd e bolnav...

Mălina vorbea cu dascălu — amîndoi de o părere — că ar fi bine să se mute Costel la Brăila, unde banca lui avea o sucursală : să fie cu toţii la un loc.

Costel răspunsese că în adevăr era bună ideea să fie cu toţii la un loc, dar Ana n-ar fi fost în stare să sufere o mutare şi un drum, mai ales luna asta, pînă nu se face bine. Ca şi cum mutarea era în palmă.

Se discutase în scrisori şi despre operaţie — dascălu Petre încă nu era la curent cu boala. Mălina spunea că la ei la Brăila e un chirurg grozav care face minuni, dar la cuţit nu te poţi aşa lesne hotărî şi nici să-ţi iei pentru altul răspunderea.

Aşa e ! Nu puteau părinţii lui să-şi ia răspunderea. Deocamdată deci, nici mutarea, nici operaţie.

După un timp, Mălina le scria cum fusese cît pe-aci să pornească la Bucureşti, dar nici acum nu se putuse din cauza politicii şi alegerilor ce se pregăteau. Dascălu era

ocupat cu ale campaniei electorale şi nu cuteza să-i vorbească de plecare, nu se putea lipsi de ea. Pentru unele acte ce erau de scos de la grefa Tribunalului Ilfov, trimetea lămuriri lui Costel să se ocupe el.

Costel explica Anei că vizita lungă pe care le-o făcuse deunăzi Mălina era o excepţie. De cînd Costel venise ca student în capitală, mamă-sa îl vizitase numai de vreo două ori şi cîte trei-patru zile. Dascălii Petre nu putea sta fără ea, din obicei... mai era şi gelos... Avea dreptate să fie gelos, căci mamă-sa era frumoasă şi avea succes.

Chiar acum, cu ocazia repunerii lui în slujbă, directorul îl întrebase :

— Aşadar, era mama dumitale... O femeie deşteaptă şi plăcută...

Dascălu era mîndru şi sigur de ea, dar o vrea acasă lîngă el şi îi făcea scene ca unul tînăr.

Ana ştia, mai auzise. Admira şi ea pe Mălina ; frumuseţea, deşteptăciunea şi cinstea Mălinei îi părea că nici nu mai trebuiesc vorbite, fiind mai presus de „curtea bărbaţilor“ şi de gelozia dascălului Petre, pe care Ana nu-l cunoştea, dar pe care îl iubea mai puţin. Pentru Ana frumuseţea, tinereţea şi cinstea Mălinei erau verdeaţă şi aer curat care împrospătase casa lor ; sănătatea Mălinei era şi ea tonică pentru Ana ; proclamată însă de Costel cu mîndrie, îi părea Anei ca o înfruntare, cum înfruntări oarecum erau şi frumuseţea şi tinereţea Mălinei preţuite de alţii, acum, cînd ea era bolnavă.

Costel admira pe mamă-sa mai mult ca pe oricine alt, ceea ce era, desigur, frumos, dar ciupea puţin pe Ana de inimă. Ei nu-i făcea nimeni curte şi nici directorul dacă s-ar fi dus vreodată la bancă.

Arătase respingere pentru o mutare la Brăila, ceea ce îi prilejuise o mică morală din partea lui Costel : el nu primea ideea unei mutări acum la Brăila, pentru că Ana era bolnavă şi pentru că sta la gînd dacă să părăsească Centrala, dar propunerea Mălinei trebuie socotită ca o cinste, iar putinţa de a sta la un loc cu părinţii ca pe un noroc, de care numai de nevoie se lipseau.

Ana fusese aşa de mîhnită de reproş — mai ales aşa frumos rostit — încît Costel îşi regreta severitatea şi o asigura că, la drept vorbind, i-ar fi părut rău să plece din

Bucureşti, unde erau bine instalaţi. Ana se mustra de îndrăzneala ce avusese : Cum ! Pînă deunăzi se temea că părinţii lui Costel n-o vor vrea, şi acum, cînd doreau să locuiască împreună, ea se lăsa greu !

Dar nu-i părea rău că nu se mută : mai bine singuri.

Cînd luna de probă a tratamentului prescris de doctorul cel mare trecuse, mai ales că, înţelegînd că vizita de control o va face gratuit, Costel se dusese la doctor, care luase notă şi, în adevăr, după două zile, cu prilejul unei alte vizite în acelaşi cartier, oprise maşina la ei.

Examinase pe Ana, pusese întrebări şi la plecare spusese că vede oarecare ameliorare. Recomandase acelaşi tratament mai departe.

—- Şi operaţia ?... Ca să se vindece de tot ? întrebase Costel.

— Cum vreţi ! Rămîne la dorinţa familiei ! Eu unul cred că nu poate suporta operaţia.

—■ Atunci, domnule doctor... cînd se face bine ?

Doctorul îl privise, ridicase din umeri cu gestul fatalităţii : a se vedea... cu răbdare.

Costel rămăsese în prag, opărit, ca şi cum afla ceva nou. Nu cuteza să intre în cameră. Ana îl aştepta cu nerăbdare :

— Ei ! Ce-a zis ?

— N-a zis nimic alt decît ce ţi-a spus şi ţie. Să urmezi mai departe.

— Cît ? întrebase posac Ana.

— încă o lună. Improvizase, dar Ana nu păruse a-l auzi, dusă pe gînduri. Gînduri despre nunta care se tot amîna şi despre nenorocul ei.

Nastasia, femeia cu ziua, de mult mesteca în ea să-i spună coanei Ana că slăbeşte de nemîncare. Acum — după vizita chiar de pomană a doctorului — îi spusese :

— Ia să te hrăneşti mata mai bine, să vezi cum prinzi carne. Aşa, nemîncată, dacă te iei după doctori, ajungi ca mucenicii, şi cînd oi vrea să mănînci nu mai poţi, că ţi se lipeşte stomacul.

Ana ea însăşi se gîndea la o supraalimentare. Nu făgăduia că doctorul ăsta din urmă i-a făcut mult bine şi nu mai simte cuiul în şale ca mai înainte, dar acum trebuia să se întremeze, mai ales că avea un gol în stomac care

venea, desigur, din nemîncare — ca o gaură. Fireşte, să nu ia lucruri grele — dar ouă proaspete şi unt cu mămăliguţă şi niţel pui — cum o ademenise gazda. Costel ţinea însă morţiş să nu se depărteze de la regimul dat de doctor. Totuşi, fără ştirea lui, şi mai ales din cauza acelui gol, Ana începuse a lua cîte ceva : ochiuri cu unt şi o bucăţică de friptură ca pentru o pasăre — friptă la gazdă, să nu-i miroasă în casă lui Costel, să bănuiască.

în adevăr, de cînd mai mînca, nu mai simţea gol ui din stomac. După o săptămînă însă de supraalimentare, reîncepuse durerile ca o cingătoare şi gustul rău, acru şi amar, aşa că tot ce punea în gură i se strepezea... şi ruid... icnise o gură plină de sînge sadea şi cheaguri mici Noroc că nu era nimeni, nici Costel, nici femeia. Spălase bine ligheanul şi se aşezase la pat şi la regim de lapte. Avea pentru astfel de caz o doctorie anume. Cît hpsea Costel de' acasă, Ana sta întinsă pe spate şi nu mişca nici degetul, iar cînd Costel sosea, se sălta binişor şi vorbea cu economie. Spunea însă prostii.

Cum Costel îi anunţa bucuros că pentru actele ie la tribunal Mălina tot trebuia să vie în persoană, Ana fccfncise :

— Dacă mă mai găseşte !

Era întîia oară cînd vorbea aşa fel. Costel se supărase.

Să-l împace !... De ce să-i ascundă ! Ana îi petrecuse braţul în jurul gîtului : cînd ea; se hotărîse să se despartă de el pentru totdeauna, că nu-i mai trebuia fără de el viaţa... şi el ţipase la spital : „Ana... ne cununăm Nu ne pasă de nimeni !“ De ce să-i ascundă lui !

îi şoptise :

— Am scos iar sînge ! — în ureche, cum ai mărturisi : „O să avem un copil !“

El privise mîna răsfirată pe pieptul lui şi repetase maşinal în gînd : „Mai frumoasă mînă ca a Ninei !” — ca pe un refren absurd.

Sîmbătă după-amiază, cînd Costel avusese punte, se dusese la doctor acasă. Salonaşul era plin : doctor mare î

Tocmai intra la consultaţie un client. El, prin uşa crăpată, confidenţial :

— Domnule doctor, nevasta iar a scuipat sînge.
Doctorul, puţin cam agasat :

— Nu scuipă sînge... are vărsături de sînge... e stomacul.

Cu inochentu ăsta avea răbdare, îi era simpatic. Cum însă clientul se putea impacienta şi Costel nu preciza nimic :

— Să ia poţiunea ţinută la rece şi odihnă... regim strict... mai vedem...

Costel se enervase : nu scuipă, ci... ! Parcă stăm să ne jucăm cu vorbele ! Doctor bun... -tot nebun !

P A R T E A a VI-a

Vocea Anei era acum cam răguşită, adică mai mult stinsă, şi gazda se îndoia să nu fie cumva tot la piept, căci aşa aveau glasul astupat ofticoşii.

Costel, ofensat de mutrele ei bănuitoare, explica — aşa ca din întâmplare — că nici gînd să fie la piept, era la stomac şi mergea spre bine.

„Să creadă el că e oftică la stomac...“ se încăpăţîna gazda.

Pe Ana durerile din urmă o istovise ; nemaiavînd cît şi de unde slăbi, pielea îi era lipită pe oase şi gura îi era încă mai botoasă, dezvelindu-i gingiile albe cînd cerca să rîză sau cînd se strîmba de dureri.

Costel băga de seamă că arată tot rău şi îşi trecea mîna peste frunte şi prin păr. Ana pomenea acum mereu de radioscopie ; o va face la spital, unde o cunosc toţi, şi va afla ce e cu ea.

După o nouă săptămînă de regim şi de odihnă, durerile se mai împuţinase şi recăpătase curaj. Falangele uscate ale degetelor se plimbau iar pe vreun lucru de mînă, anevoie însă şi cu pauze — ca şi cum nu mai fusese niciodată timpul acela cînd Ana muncea fără preget.

Costel se hotărîse că, de cum se va întrema, Ana va pleca la Breaza la o soră a gazdei ; acolo, la aer, se va îndrepta.

Ana adoptase cu lăcomie proiectul, la marginea căruia vedea cununia. Pentru cununie era în stare de orice sacrificiu, chiar de a lăsa pe Costel singur. Şi ce mai era cu divorţul ? Trebuia să fi fost gata... Poate avea întîrziere, vreo piedică, şi nu-i spunea ei. Ea nu-l întreba.

De o săptămînă Costel se frămînta din pricină că cei de acasă îl rugase să vie pe o zi la Brăila pentru vot. îl înscrisese acolo. El pînă atunci se dezinteresase, nu votase nicăieri. E drept că Ana se simţea mai binişor şi ar fi putut lipsi, dar cum să-i spună şi totuşi cum s-o lase singură ?

Citise Anei scrisoarea Mălinei şi o întrebase ce trebuie să răspundă. Ea ar fi vrut să nu plece de lîngă ea, pentru că însă îi cerea părerea şi ca să nu se opună do- rinţii socrilor, făcuse o sforţare :

— Eu zic să te duci, dacă te cheamă. Cine ştie ce iese de acolo şi le faci un serviciu părinţilor.

Glasul nu era aşa de îmbietor ca vorbele, dar Costel, care vroia să nu refuze pe Mălina, luase de bun sfatul Anei şi îşi regulase la bancă absenţa. Hotărîse ca femeia cu ziua să doarmă cu Ana o noapte, cît el lipseşte, şi primise asigurări bune din partea gazdei. în totul n-avea să lipsească decît o zi şi jumătate cu o noapte la mijloc.

De cînd venise ca student la Bucureşti, Costel mersese 0 singură dată la Brăila, pentru vacanţa mare, anul întîi. Pe urmă i se păruse că cine sade în capitală n-are de ce pleca aiurea şi se mira de unii care aşa, ca nimic, se urcau în tren de colo pînă colo. Cei din bandă nu se mişcau din Bucureşti.

Aşadar, nu călătorise de cinci ani ! De cinci ani nu mai văzuse Brăila. O vreme. Acum, cînd legătura se restabilise, motivele care-l ţinuse departe de casa părintească erau uitate.

îi plăcea voiajul : legănatul, uruitul trenului şi priveliştea cîmpului pătat din loc în loc cu zăpadă, ici-colo cu o umbră verde. îl distra cum peisajul, pe care îşi punea ochii o secundă, fugea dinapoia ferestrelor aburite.

1 se păruse drumul prea scurt.

La Brăila, gara, oraşul, din trecere i se arătase neschimbate. Admira ici-colo cîteva clădiri noi şi observă că s-au înmulţit automobilele şi s-au împuţinat birjele.

Acasă nu-l aşteptau, nu erau siguri că va veni, şi Mălina îl primise cu exclamări :

— Bravo ! Ce bine îmi pare că ai venit ! Are să se bucure dascălu ! El, acu, cît ţine focu alegerilor, aproape că nu dă pe acasă, cum bine ştii.

După ce făcuse legătura cu trecutul, Mălina îl mai sărutase o dată.

Ea însăşi era ocupată, pregătea sticle cu ţuică de la ei din beci şi borcănaşe cu murături, pe cari băiatul de stradă trebuia să le ducă la adresele diferite. Pe dascălu Petre, Costel, cînd vrea, îl putea găsi la un local unde îşi ţinea biroul electoral, şi chiar era bine să se ducă să-l întîlnească. Dascălu era cu disidenţa, ca de obicei, n-avea astîmpăr pînă nu-şi schimba culoarea şi semnul. Mălina îl mustra că nu se va alege cu nimic, dar dascălu rîdea pe subt mustaţă şi spunea că ştie el ce face. Mălina recunoştea că aşa cum făcea, cum dregea, dascălu avea trecere şi ar fi fost bine ca, după alegeri, Costel să mai dea o fugă la Brăila, să discute în linişte cu tată-său despre mutare.

Costel nu regreta nici lipsa de acasă a dascălului, nici discuţia care ar fi dus, poate, la o decizie luată fără Ana.

De Ana mamă-sa îl întrebase de cîteva ori, printre alte vorbe multe : vorbe despre trecut, despre casa lor — casa de aci, de la Brăila. Pe Costel îl cuprindea din jur casa părintească şi obiceiurile vechi ; îşi întorcea însă gîndul mereu către odăiţele din Rahova şi către Ana, aşa cum gîndeşti la ceea ce e departe şi nedreptăţit.

îl cuprindea din jur casa şi deprinderile, dar sta acolo ca un musafir. Era altfel lucru cînd Mălina fusese musafira lor la Bucureşti.

În oraş ieşise prea puţin şi cu dascălu Petre vorbise din picioare, în fund la o bodegă. Dascălu îl luase de umeri într-un colţ, parcă l-ar fi văzut numai din ajun, şi îi spusese la ureche o combinaţie din care Costel reţinuse numai numele candidatului favorizat, dealtfel guvernamental, dar care se cam clătina.

Acasă, mamă-sa îi arătase o mulţime de schimbări — deşi lui i se părea totul neschimbat şi ziua trecuse cu nimic, cu nimicuri, iar seara merse cu Mălina la cofetăria mare din centru. „Pustie din cauza evenimentelor politice“ — scuza Mălina, care ar fi dorit să fie cît de mult văzută alături de Costel. Nimic n-ar fi putut-o incinta mai mult

decît vreo brăileancă sau vreun brăilean să spună :

„Am văzut pe dăscăliţa Petreasca cu un tînăr străin, cînd colo era fiu-su !“

Costel dormise adine şi se trezise crezînd că e pe divanul lui de la Bucureşti. După ciocolata cu lapte, pe tavă cu şerveţel brodat, Mălina propusese o plimbare în port, care le ocupase toată dimineaţa.

De mormintele neamului Cantiiis — dealtfel grămădite subt frunze uscate şi noroi — uitase şi el, şi Mălina. În totul vizita fusese prea scurtă şi vorbise prea puţin, mai ales de Ana şi de boala ei.

— Cînd crede doctorul să se facă bine ? întreba Mălina din cînd în cînd.

întrebarea ar fi putut fi cu sorţi de vorbă mai lungă, dar Costel o curma cu răspunsul sumar că nici doctorul nu putea spune sigur. Mai mult aflau unul de la altul prin scrisori. E drept că preocuparea alegerilor, şederea scurtă pe picior de plecare nu dau prilej. Era şi o amorţire, o aromeală, pe care i-o pricinuia schimbarea de ioc.

Dascălu Petre venise noaptea tîrziu la culcare şi plecase dimineaţa cînd Costel încă dormea ; la amiază se întorsese să-şi schimbe hainele şi, pe cînd Mălina îi lega cravata, luase pe Costel de umeri şi-l întrebase cu gîndul aiurea :

— Şi mireasa ta ce face ? Dacă sfîrşim cu asta, vine şi rîndul nunţii.

Costel ghicise că dascălu Petre ştie prea puţin lucru de Ana şi nimic de boala ei. Fireşte că era mai bine să nu ştie, simţea însă o înstrăinare.

Mălina totuşi îi căuta privirea, triumfătoare, făcîndu-i oarecari semne — „Ai auzit ? Ai văzut ?“ — despre consimţămîntul dascălului.

E drept că distanţa parcursă de la ruptura totală cu părinţii la vorbele bune despre nuntă era mare, Costel n-o putea destul aprecia din cauza boalei Anei, care-l rodea sub forma unei descurajări : nu-i pria nimic... nu-i ardea de nimic.

— Rochia de nuntă mă priveşte pe mine ! zisese Mălina, trăgîndu-se un pas, să admire nodul cravatei şi pe dascăl.

Planurile de viitor, cele pentru cari se trudea pînă atunci, nu mai găseau în Costel răsunet.

Mălina învîrtea un strudei cu mere — specialitatea ei — şi se uita surîzător la Costei, care o privea în tăcere.

— Costei ? De ce nu porţi tu ochelari ?

Costei deschisese ochi mari :

— Ochelari ? Nu mă dor ochii !

Scosese din buzunarul vestonului batista curată şi se ştersese la ochi.

— Nu ! Ochelari, numai aşa, de frumuseţe ! Legaţi în ama.. Ca al directorului de la liceu... Ţi-ar veni foarte bine.

Surprins de propunerea neprevăzută, Costei n-avuso răspuns, înregistrase numai cu nedumerire : ochelari !

Cind se apropiase ora trenului, Mălina începuse a suspina :

— N-ana înţeles nimic de tine, prea ai stat puţin, clar tot mă bucur că ai venit acasă.

Costei credea la fel că a stat prea puţin şi n-a profitat, dar nu putea prelungi, îl mustra amintirea Anei. Fără a se îi simţit prea ia îademînă, totuşi ambianţa familiei îl depărta oarccît de odăile lui din Rahovei şi se gîndea la Ana dinadins, cu o sforţare de dragoste, de dor, drept compensaţie.

— Dar tu, Mălina, cînd mai vii la noi, că te dorim, şi gazda nu mai tace. Cît despre Ana, se închină în numele tău.

Mălina explicase că trebuie să lase să mai treacă, apoi abia să încerce a mai face rost de concediu de ia dascălu. Dascălu nu mai era aşa tînăr şi nu-l prea puteai lăsa singur : la tinereţe dintr-o pricină, acu din alta !... Chiar dacă venea la Bucureşti, mult nu putea rămîne, ca deunăzi... să fi fost cu toţii la Brăila, altfel s-ar fi ajutat unii cu alţii... Fireşte, să se facă întîi Ana bine şi atunci să vorbească mai mult despre asta.

La ora două, Mălina nu putuse conduce pe Costei la gară. fiindcă aştepta încă pe dascălu Petre, cu dejunul pe masă. Se despărţise de Costei tandru, cu ochii lăcrimaţi. Costei simţi, fel, o părere de rău.

în birjă, spre gară, singur, era cuprins de o nostalgie după casa părintească şi după oraş : aşadar, Mălina se

gîndea stăruitor la o mutare ! Pe trotuar trecea un domn cu ochelari : să fi fost directorul liceului ? îşi pipăia nasul ca să evalueze suportul eventual al unor ochelari.

în tren nu-l mai distra acum nici legănatul, nici peisagiul, şi gîndul i se întorcea spre casa din Bucureşti şi spre Ana : ce-o fi fost în lipsa lui ? Era grăbit acum să ajungă. Cum la Buzău vagonul rămăsese gol, adormise şi sforăia adînc.

În lipsa scurtă a lui Costel de-aeasă, nu se întîmplase Anei nici un accident de sănătate, se petrecuse totuşi ceva neprevăzut, „cu mistere“, ca pe timpul din Popa Tatu. îşi avea începutul încă dinaintea plecării lui Costel.

într-o după-amiază pe la patru, gazda primise vizita neaşteptată a Minei, chiar a Ninci.

— Doamna Petrescu ! exclamase madam îda.

Da ! Aflase tîrziu că sora ei a fost grav bolnavă şi venise să afle veşti... Ce-a fost a fost, fiindcă aşa e viaţa, dar ea tot ţinea la Ana... îi luase urma la spital şi se bucurase că locuieşte tot aci, la o gazdă aşa de bună !... Alesese un ceas cînd Petrescu — aşa se exprimase — lipsea de acasă.

Gazda îi povestise tot ce ştia, cu adaus de floricele, şi Nina îşi ştersese ochii.

Madam Ida se uita la Nina mai lung decît se cuvine. Vedea o schimbare şi nu deosebea care... Nina acum era blondă. Păcat, aşa păr negru frumos !

— M-am oxigenat... xAşa a pretins... omu... meu.

— Cum, te-ai şi măritat cu altul ? — Madam Ida se întreba dacă nu cumva aici, în casă la ea, trăise şi asta tot necununată ; o minţise. I se părea că minciuna lor o păgubea de ceva... N-avea de ce o păgubi, dar s-o mintă aşa !

— Omu meu... cum vine vorba ! Nu m-am remăritat... sunt încă în divorţ... Măritişul ! — pe gînduri, fără dispoziţie.

Tot nostimă, e drept, mai slabă ceva la faţă şi, dacă te uitai, semăna niţel cu Ana — în frumos, fireşte — cu Ana aşa cum era Ana înainte... căci acum, sărmana... Ca surori, aduceau...

— îţi stă bine şi aşa... Dacă e gustul dumnealui. Madam Ida era bucuroasă că, din atîtea mistere, aflase

ceva nou — ca şi nimic — dar totuşi.

Nina spusese că i-ar face negreşit plăcere să-şi vaclă sora, dar nu vrea să intre, nu cumva să-i facă rău... N-ar fi fost de ce, dar Ana dovedise că nu înţelege viaţa aşa cum e... Viaţa trebuie s-o înţelegi !

Gazda dase din cap afirmativ, lăsînd să se presupună că ca înţelege viaţa şi pe Nina. •

— Eu acum sunt „cazată“.

Gazda nu pricepuse cuvîntul.

— Am ajuns acolo unde ar fi trebuit să rămîn de la început, dacă viaţa — iar viaţa — n-ar fi aiît de capricioasă, explicase Nina destul de neexplicit pentru gazdă.

Maclarn Ida o asculta atent şi gîndea că Nina e „citită“ şi bine educată şi ar fi dorit ca cele două surori să se revadă şi să se împace.

închipuia un tablou cu îmbrăţişări şi lacrimi, dar nu îndrăznea a lua iniţiativa. Spusese Ninei să mai poftească pe la ea, că-i face plăcere.

— Sunt mult prinsă şi nu pot lipsi oriclnd, nici n-aş vrea să fiu indiscretă — răspunsese Nina cu un sur îs plin de subînţelesuri.

Ce dinţi frumoşi ! Ce siluetă... mai ales pieptul mic, sfîrcos...

Vizita ca şi vorbele Ninei gazda Je tradusese în bina. Nu era nimeni de faţă care să-i aducă aminte cum ocăra pe vremuri pe aceeaşi Nină.

E drept că la început, înainte de scandaluri, madarn Ida admirase pe Nina : totdeauna aşa bine pusă... Şi parcă ce fusese ?... Dramele iubirii şi ale geloziei. Aşa e viaţa cînd o înţelegi !

Buna dispoziţie a gazdei către Nina şi tabloul celor două surori îmbrăţişate nu găseau nici un obstacol, de aceea la plecare ceruse Ninei adresa, pe care, după o ezitare, i-o dase.

— Să-ţi pot trimite vreo carte poştală, dacă am vreo veste !

Gazda se gîndea numai la putinţa unei întrevederi între cele două surori. Nina însă se dusese cu gîndui la ceva rău. Aflase cu întîrziere despre otrăvire, nu ştia mare lucru de starea actuală, agrava totul din ceva re- muşcare şi dintr-o nevoie teatrală — reminiscenţă de Conservator.

îşi muşcase buzele şi plecase, lăsînd gazdei o impresie sentimentală.

După vizita Ninei, gazda luptase cu secretul : să spună Anei sau să nu-i spună ?... se temea oarecît de „domnul Costel“, care uneori făcea urît. De cum însă aflase de plecarea lui Costel la Brăila, dorinţa de a vorbi o năpădise şi începuse prin Nastasia.

Nastasia nu ştia ce e cu Nina şi deci n-avea motive de tăcere. Povestise tot Anei — ţinînd mîna la gură, fiindcă era vorba de un secret.

Ana o trimisese să cheme pe gazdă, care — după ce făcuse pe slujnică de rîs, că nu şi-a ţinut gura — venise în grabă.

— Cum te doreşte ! Dumneaei acu e cu altul, mi-a spus mie... şi cum te doreşte !...

Ana întrebase liniştit, cu vocea ei stinsă, de sora ci şi-şi arătase părerea de rău că n-o poate vedea.

Madam Ida rămăsese decepţionată de sărăcia vorbelor şi de lipsa oricărei drame. Ce fiinţă închisă şi Ana asta ! Era însă mulţumită în ce privea planurile ei împăciuitoare. înţelesese că primea s-o vadă.

În lipsa lui „Petrescu“ — spusese Nina şi, iată, tocmai Petrescu lipsea la Brăila. Bucuroasă că şi-a găsit de lucru, gazda luase autobuzul şi se dusese în persoană la adresa dată de Nina, care adresă era la un oarecare domn N. Lupescu.

Anei nu-i spusese de acel demers, pentru ca să fie „surpriză“. Pe Nina n-o găsise acasă şi îi păruse rău, căci era curioasă să vadă locuinţa şi se pregătise să mai converseze. Se întreba cine va fi fost acel domn Lupescu, care avea la uşa apartamentului o tăbliţă cu numele lui, ca la doctor şi avocat. Casă mare, apartamentul la al doilea, servitoarea cu şorţ şi bonét, dar ce era înapoia geamului mat ? Cîte odăi ? De ce o tăbliţă ?

Lăsase servitoarei o însemnare, pentru ca drumul ei să nu fi fost chiar degeaba. Nu fusese degeaba. A doua zi, spre amiază, Nina sosise.

Cînd anunţase Anei prin servitoare — fiindcă nu ştia cum o ia, bine sau rău — Nina avusese în adevăr o mică panică. Spusese totuşi : să vie, potrivind pledul pe picioare.

— E mai bine să intru singură — spusese Nina graţios

gazdei, care ar fi vrut să fie de faţă.

— Da' cum se poate... Desigur !

Nina pălise puţin văzînd pe Ana aşa de schimbată. O speriau ravagiile ce pot fi cu putinţă într-un sînge înrudit cu al ei. Dealtfel, ţinea la Ana, îi părea rău că e bolnavă, mulţumită că cel puţin s-a împăcat înainte.

Nu vorbise serios despre nimic :

— Am aflat că ai fost... bolnavă şi mi-a fost dor să te văd... Acum eşti mai bine... Eu sunt iar cu Lupescu... Omul se întoarce de unde a plecat.

Ana se plînsese de durerile ei şi îi explicase ce simte cînd mănîncă, cum are un cui în spate... că o îngrijeşte un doctor mare şi acum îi e mai bine... Are să meargă curînd la munte să se îngraşe.

— Tu ai mai slăbit.

— Nici eu nu sunt aşa bine ! — i se părea Ninei că o doare în spate ca un cui.

O tăcere, după care Ana întrebase pe Nina ce ştie despre Lucica. Se înviorase puţin, ca şi cum abia acum găsea vizitei un motiv de interes, o scuză.

Nina însă nu-i putuse da lămuriri :

— Ştii ! Din cauza lui Lupescu am evitat... Mi-a pus condiţie... Nimic de-a face cu Dragu. îl poate compromite... Am căutat pe ascuns să aflu ceva, dar n-am reuşit... Nici măcar din întâmplare s-o fi zărit.:. O ţine închisă ?... A lăsat-o în Elveţia pînă se termină procesul ? în tot cazul e tot cu el, asta o ştiu sigur de la avocatul lui, ba chiar m-a lăsat să înţeleg că s-ar fi... cununat... Versiuni.

Urmase o tăcere mai lungă, şi nici una din ele nu mai găsea ce spune. Nina îşi amintea că se grăbeşte. Se aplecase ca pentru o îmbrăţişare, renunţase şi se despărţise fără ca nici una din ele să pomenească de vreo revedere.

După plecarea Ninei, gazda vroise să intre, dar Nastasia o oprise pentru că coniţa Ana dormea.

De la slujnică nu putuse afla lucru mare : o proastă sau o prefăcută. Nu putea crede că nu fusese nici o dramă. Se simţea jicnită în bunele ei intenţii : aşa e cînd te amesteci să faci un bine...

...Cealaltă plecase, nici n-o simţise... Ar fi putut să-i dea

ziua bună.

Costel se întorsese deci de la Brăila într-o casă pe unde, fără urme vizibile, trecuse neprevăzutul şi lăsase ceva mister. Deşi nu se înţeleseseră între ele, cele trei femei nu spuseră nimic de vizita Ninei.

Costel în schimb povestea Anei de Brăila cu însufleţire, ca şi cum s-ar fi petrecut acolo lucruri însemnate, deşi totul decursese monoton. Ana îl asculta cu ochii aţintiţi în aşteptarea a ceva cu privire la nunta lor.

În vorbăria lui multă despre alegeri şi despre plimbarea în port, Costel nu pomenise nimic nici despre mutare, nici despre nuntă, deşi despre amîndouă fusese cu Mălina vorbă.

Se uita lung la Ana ca şi cum după o zi de lipsă o vedea cu un ochi nou, o vedea schimbată, istovită. Subt privirea lui, Ana se încorda, înrăită.

Anei i se umflau uneori picioarele, apoi i se dezum- flau ; ea şi le pipăia, le arăta speriată lui Costel, şi, cînd se trăgeau înapoi şi picioarele erau iar două oase uscate, amîndoi se bucurau. Lui Costel îi rămîneau însă ochii întîrziaţi pe mîinile ei scheletice, pe scheletul picioarelor, şi se infiltra în el, fără deslușire, nici termen, ideea unei stări fără de leac, idee care se mărturisea în scrisorile trimise Mălinei.

„Biata Ana slăbeşte mereu şi nu ştiu ce o să fie cu noi ! “ — scria mamă-şi, deşi socoteala lui ar fi fost să ascundă gravitatea.

În răspunsurile ei, Mălina strecurase odată cuvintele : „Mă gîndesc uneori la o nenorocire şi plîng într-ascuns de tat-tu[M].

Pînă atunci Ana nu se prea văita, vorbea uneori de moarte, dar numai aşa, ca să-i vie din afară o dezminţire ; acum însă începuse a vorbi nesocotit. Gazda, care uneori venea să-i ţină de urît, povestea tocmai de la o nuntă din vecini, şi Ana atunci pomenise de rochia ei de mireasă ; cum ceilalţi tăceau, adăogase :

— Ca s-o port în sicriu.

Ce erau prostiile astea ! — Costel, care era de faţă, se supărase de-a binelea, ceea ce mulţumise pe Ana, care vroia numai să-l pună la probă. Mai vroia şi să aducă vorba. De ce să nu-i facă Mălina rochia de acum, lot promisese că

i-o face. Ce strică să fie gata din timp.

Asupra lui Costel însă vorbele 7\nei făcuse impresie. Se uita la ea pe furiş şi, cînd arăta mai bine, gîndurile triste i se risipeau oarecît : „mor eu înaintea ei" — se încuraja, dar a doua zi înfăţişarea Anei nu-l mai încuraja decît în privinţa lui. Se întrista ;* ar fi fost bucuros s-o aibă mereu acolo, fie chiar aşa, bolnavă. Ţinea mult la ea : „Biata fată ! N-am eu noroc !"

În scrisoarea ultimă, Costel, dintr-o nevoie de confidenţă, repetase Mălinei : „Ce prostii a spus Ana despre rochia de mireasă... la ce se gîndeşte ! Dar doctorul a spus că e «lent» — merge încet."

Mălina pusese punctele. Răspunsese că a plîns cu suspine citind, că rochia de mireasă o priveşte pe ea, cum a mai spus... dar că păcat... mare păcat. O scrisoare frumoasă, pe care însă n-o putea citi Anei, ca să se bucure, văzînd cît o iubeşte Mălina... Ce femeie, Mălina !

Subt impresie, Costel se trezise spunînd Anei :

— Toate, Ana, se vor face aşa cum vrei tu.

Ce înţelesese Ana ! Explicaţie nu ceruse. De un timp, de cînd bănuia că scrisorile din Brăila vin la bancă, nu mai cerceta despre ele. întrebase numai cînd soseşte Mălina :

— Sau îi e frică de boala mea ?

Care frică ? Mălina nu venea fiindcă n-o lăsau treburile casei.

Oare să fi crezut în adevăr Ana că are ceva molipsitor ? Costel era sigur că boala nu se lua ; i-o spusese desluşit doctorul cel mare. Mamă-sa, e drept, se temea de oftică, dar nu era oftică... Mălina însă de departe nu putea şti.

Se uita acum mai des la Ana cu milă — din dragoste, fireşte. Ea, de cum intra Costel, închidea ochii, îi deschidea cînd Costel venea lîngă ea şi atunci primele vorbe i le spunea bosumflat.

Costel nu lua în nume de rău : nu e lesne să fii bolnav. îşi amintea ca un junghi că din pricina lui se îmbolnăvise întîi şi întîi.

De două zile, Ana sta iar la plapomă şi se văita de dureri. Costel era la îndoială dacă să cheme sau nu doctorul, clar Ana se opusese : nu era nevoie, avea să-i treacă, cum îi mai trecuse.

Aşa, deodată, Costel îşi amintise de fata Lucica, ar fi fost curios să ştie ce mai e cu ea. Ar întreba pe Ana — nu că avea de unde şti — dar aşa, ca să vorbească.

Ana ţinea ochii închişi. Oare dormea ? Nu dormea, clipise ochii spre el.

— Ce-o mai fi şi cu Luci că ?

Anei i se bătuse inima. De ce întreba ? Ştia ceva ?

— Ai văzut-o pe Nina ? — îl întrebase.

Lui Costel i se păruse ciudat. Avea Ana să-i spuie ceva Ninei ! O dorea ? Sau atunci ce ?

— Eu — nici gînd ! N-am văzut-o şi nici n-am s-o mai văd !

Glasul lui Costel era duşmănos şi Ana se liniştise. Cunoştea pe Costel clnd minte şi cînd nu minte. întrebase dinadins ca să afle dacă Nina a venit atunci pentru Costel sau pentru ea. Venise pentru ea... Şi dacă venise pentru ea anume, însemna poate că era greu bolnavă... Era oare aşa greu bolnavă 7... Nu credea să fie.

Costel îşi zicea că biata Ana era tot geloasă. El pe Nina n-o mai văzuse de atunci, de la politie, dar aflase mai de curînd ceva despre ea. Lupescu îl căutase o dată la bancă şi Costel fusese bucuros că-l poate servi, îl condusese ia direcţie. La uşa directorului, Lupescu îl luase de nasturele hainei şi-i spusese :

— Nu puteam s-o las aşa ! Se ducea la fund ! Era pentru mine o datorie morală... Am luat-o la mine. Acum, cînd am atîtea afaceri, aveam nevoie să fie în casă o femeie... cineva de încredere.

Cum Costel asculta nedumerit, Lupescu explicase cu răbdare :

— Vorbesc de Nina ! („S-a prostit de tot, ori l-am uitat eu" — gîndi de Costel.)

Deşi vestea ar fi fost de natură a linişti pe Ana, Costel găsise că e mai bine să nu-i spună, să nu pronunţe defel numele Ninei, prea multe rele se trăsese de acolo. La drept vorbind, lui vestea nu-i făcuse plăcere. Era bine ca Nina să aibă un rost, să nu mai umble pe la poliţie cu chestii de escrocherie, dar să nu fi fost tocmai Lupescu.

Luînd-o la el, Lupescu se purtase totuşi frumos, nimic de zis, numai că vorbea despre Nina... aşa... de sus. Avea acum, ce-i drept, o situaţie frumoasă. Costel totdeauna pariase pe Lupescu. Numai moş Dighiu la bancă nu credea, Doamne fereşte, că Lupescu ocupă un post de vază la oficiu : samsar pe la uşi !

Dighiu avea ideile lui învechite. Lupescu era în ritmul vremii. O vorbă a lui chiar, „ritmul vremii“, demult, de la „Mercur“... Aşadar, Lupescu luase la el pe Nina, din milă, dar şi din nevoie, şi Costel fără lămurire se simţea umilit.

între timp, începuse şi procesul lui Dragu. După ce stase cîtva în prevenţie, Dragu fusese liberat pe cauţiune. Printre martori era citat şi Costel, din oficiu. Costel nu ştia dacă e bine să se prezinte sau nu.

înfăţişarea era peste cincisprezece zile ; scrisese Mălinei şi ea consultase cel mai bun avocat din Brăila, un cunoscut al lor, care era de părere la prima chemare Costel să nu se prezinte, iar la cele următoare rămîne a se vedea.

în răspunsul ei, dăscăliţa revenea asupra dorinţii : dacă ar fi fost Costel la Brăila, ce bună situaţie ar fi putut avea. Nelu al grecului îşi pusese deunăzi candidatura, nu ieşise, dar a doua oară te trezeai cu el deputat ! Şi cine era Nelu al grecului pe lîngă el !

Mamă-sa era ambiţioasă şi îi vrea binele. Mereu dorise Mălina să-l aibă lîngă ea şi să-l însoare cu cine ştia ea. îl iubea mult... Ce să faci ! Lucrurile se întorsese altfel. El apucase alt drum decît al Brăilei... Totuşi ce bine se purtase Mălina cu Ana ! îi spusese Anei ce scrie mamă-sa.

Mereu despre mutare la Brăila ! Ana asculta şi răbda, deşi i se părea că vorba asta cu Brăila era ceva contra ei. Ea era de la Bucureşti.

Mestecase, apoi spusese :

— E diplomată Mălina !

— Diplomată ? Ce diplomată ? Adică cum diplomată ?

Pe unde intrase atîta frig în casă ? Ana îngheţase şi îşi adunase şalul vechi pe umeri.

Ana se simţea nenorocită că nu mai poate face singură toate treburile casei cum le făcuse o viaţă întreagă şi, oricum le-ar fi făcut venetica de Nastasia, tot nemulţumită

era.

La început, cînd avea încă destulă putere, lucra laolaltă cu slujnica pînă cînd obosea şi numai atunci, speriată, îşi amintea că trebuie să se cruţe pentru nuntă. De cînd însă îi era mai rău, sta culcată pînă tîrziu ; îndată după plecarea lui Costel la bancă, Ana, de pe pe- rini, îi spunea Nastasiei cum să deschidă geamul să nu sară cîrligul care e prins slab, cum să aprindă focul aşe- zînd boţul de hîrtie cu cenuşă drept în mijloc pe grătar, fiindcă numai aşa trăgea hornul lor.

Apleca puţin capul să urmărească mişcările femeii, se sălta pe cot să vadă mai bine, se sălta încă mai tare cînd femeia era în fundul odăii, iar cînd Nastasia trecea alături, o urmărea cu vorba : să ridice întîi plapoma... să întoarcă pcrinile pe dos — era aşternutul lui Costel şi nu putea suferi că-l deretică o străină.

Dacă cumva afurisita nu răspundea :

— Unde eşti ? Ce faci ? Scutură covoru peste geam... N-auzi ?

— Da, cucoană ! răspundea alene Nastasia.

Subt ochii Anei lucra mai iute, dar, cînd era în odaia de alături, o cotropea gîndul bărbatului beţiv şi revolta pe hoţu de frate, poate că şi dorul de copii, şi atunci cădea într-o apatie.

Treaba era întîrziată, ar fi trebuit de mult să înceapă a găti mîncarea. Ana, supărată, îşi da jos picioarele goale, căta cu necaz papucii, pe cînd cu mîinile se rezema de marginea patului, fiindcă abia sculată ameţea în creştetul capului.

Apărea şi Nastasia de dincolo, cu mătura şi făraşul, să vadă cucoana dacă a fost gunoi mult.

„De ce e puţin ?“ „De ce e mult ?“ Nastasia nu clintea, Ana se lăsa la loc pe perină gemînd, fiindcă o apuca cuiul ; fără cuiul înfipt în şale ar fi fost acum bine de tot. Ostenită, cu ochii numai întredeschişi, urmărea încă orice mişcare a slujnicii : la dulapul cu vase, la maşina de bucate. Privirea era slabă, dar glasul cu atît mai forţat, mai răcnit, cu cît obosea vorbind.

Uneori Nastasia n-auzea defel cînd o chema şi atunci Ana, cătîndu-şi echilibrul, pornea să vadă : a murit toanta acolo ! În drumul de doi metri se mai rezema de un scaun şi găsea dincolo femeia proptită de perete, parcă dormea din picioare, sau, culmea obrăzniciei, aşezată — e drept, cu teamă, într-un echilibru de mirare — pe muchea palului, cu mătura între bocanci şi făraşul alături.

— Ce faci acolo, dormi ? — cu glas scăzut dintr-o ne vrută solidaritate cu truda omului, cu însăşi truda ei de o viaţă.

La amiază servitoarea pleca şi Ana începea a aştepta pe Costel. îşi da încă o dată cu pieptenele prin păr — avea lîngă divan oglinjoară — ar fi vrut să arate bine, odihnită, şi nu reuşea să se liniştească tocmai din aşteptarea încordată.

Cînd sosea Costel, totul devenea pentru ea viată şi eveniment orice mişcare, orice cuvînt. Dacă un fel de mîncare îi plăcea, avea o bucurie oprită însă în loc de necazul că mîncarea fusese pregătită de Nastasia ; dacă însă Costel găsea ceva nesărat sau prea sărat, ofensată, lua greşeala asupră-şi, nenorocită că nu mai e în stare să-l mulţumească.

Costel nu da însemnătate, spunea numai uneori :

— Cînd oi fi tu iar voinică, îmi faci o plăcintă cu carne !

Şi, cum Ana îi promitea chiar pe a doua zi, el refuza cu autoritate :

— Să nu te apuci ! Să ştii că mă supăr şi nu gust !

Ana roşea de mulţumire, apoi se desfăcea înăuntrul ei un nor în fîşii şi îi astupa bucuria.

Seara, Ana nu mai putea rezista oboselii, ţinea cu anevoinţă ochii deschişi, întindea urechea astupată, să poată prinde vorbele lui Costel, aromea pe cînd el citea ziarul şi amîndoi se culcau devreme.

Mălina nu mai pomenea de venire, iar Ana se plîn- gea. că îi e urît. într-o după-amiază avusese un leşin scurt, din care se deşteptase singură ; nimeni acolo, nici Costel, nici servitoarea, nici gazda, nimeni !

Cînd îşi venise în fire, aiurită, întîi nu ştia unde se află şi ce e cu ea ; o luase un tremur, de frig, de frică. Sta la gînd dacă trebuie sau nu să-i spuie lui Costel.

Învinsese teama, îi spusese.

Coslel hotărîse că Nastasia, în schimbul unui mic spor de leafă, avea să stea pînă la cinci după-amiază, cînd se apropia întoarcerea lui de la birou.

Se gîndise Costel şi la doctor, dar nu se putea ; era foarte strîmtorat. cu banii. Mălina trimitea ici-colo un mandat modest — frumos din partea ei — Ana pusese şi ea la bătaie vreo patru mii din economiile ei ; la sfîr- şit de lună, Costel nu mai avea alt mijloc decît să împrumute de la moş Dighiu, care-i da, ce-i drept, dar la leafă oprea pe loc. Chiria era şi ea acum rămasă în urmă, şi gazda — de treabă, dealtfel — îi îngăduia. Cu toată economia, mergea greu.

După leşin, Ana se cruţa, nu mai cicălea pe Nastasia, sta mai tot timpul întinsă şi vorbea în şoaptă — aşa i se părea ei că trebuie şi glasul era şi el scăzut, dogit.

Se obosea totuşi cu capul întors într-acolo unde era slujnica, cu vinele gîtului încordate, cu gîndul strîns asupra gesturilor Nastasiei, pe care dinainte le socotea greşite, cu un „nu" ca un nod în gîtul uscat. Totodată : „Nu faci bine cum faci !" şi „Nu te vreau... nu vreau să muncească alta în casa mea... nu vreau să fiu neputincioasă".

După cum servitoarea mişca de colo pînă colo, Ana urmărea din ochi un punct mobil şi, cînd Nastâsia nu mai era cuprinsă subt vederea ei, cerca parcă să răzbească cu privirea prin perdeaua din creton sau prin uşa camerii de alături şi ochii se păienjeneau.

Uneori sta săltată pe cotul dureros la apăsare, neocrotit decît de pielea subţire, şurup care lega cele două oase ale braţului descărnat ; în poza asta silnicită rezista cît putea, ca să nu se lase boalei, să nu abdice. Începea însă să o doară şira spinării şi, la marginea puterilor, de încordare, cotul scăpa din locul unde fusese ţintuit şi Ana luneca pe marginea patului. Anevoie, se sălta la loc pe perine, închidea ochii, şi pleoapele subţiri peste globul dilatat o dureau.

De o săptămînă Ana gemea noaptea — în somn, deoarece, cînd se apropia Costel de pat şi o întreba, nu-i răspundea, nu se deştepta. Uneori o scula şi atunci se uita la el cu ochi în ceaţă, gemea şi iar adormea. De răsuflat nu răsufla greu.

I se întîmpla acum lui Costel adesea să întîrzie întoarcerea acasă dintr-o teamă : „într-o vărsătură- de sînge !" — zisese doctorul. Dacă în lipsa lui...

Ar fi vrut sau să poată sta mereu lîngă ea, sau să fugă undeva departe. Odată ajuns acasă, laşitatea se risipea, relua nădejdea : „Lent !..." Să o ducă aşa cît de mult, dacă mai bine nu se putea... Să o ducă aşa, cu doctor şi doctorii, cu toate că era cheltuială.

„...Şi să ştii — îi scrisese deunăzi mamă-sa — să ştii că, orice s-ar întîmpla, ne dai o telegramă şi venim. Ne priveşte !" Aşadar, dascălu Petre aflase acum. Amîndoi deopotrivă purtau de grijă. Avea părinţi buni.

Se uita spre Ana gata să-i spună cît de mult o iubeau părinţii lui şi nu-i putea spune, cum nici despre rochia de mireasă. Păcat ! Ce părinţi buni î

Ei nu trebuia deci să poarte nici o grijă. Lăcrăma, din respect şi recunoştinţă pentru cei de la Brăila... Era tare necăjit.

Afacerea Dragu mergea înainte, dar Costel n-avea nici un fel de plictiseli. La bancă, cu ocazia unei noi citaţii, directorul îi spusese :

— Cînd ai nevoie să mergi la tribunal, spui din ajun şi-ţi ţine locul Breazu.

Costel cercase a se scuza :

— Eu sunt chemat numai ca informator — dar se vedea bine că directorul nu mai lua în nume de rău amestecul lui în proces. Totul se aranjase graţie Mălinei.

Ce femeie mamă-sa şi cum se pricepea la toate ; îl învăţa cum să procedeze după sfatul avocatului de la Brăila, cunoştea termenii consacraţi !... Să se mute la Brăila, să scape de Dragu, de Nina, de neamul lor... Ana parcă nici n-ar fi fost din neamul lor... biata Ana !

în ziua ceea se grăbise spre casă ca unul ce purta o veste bună, deşi nu-i putea citi Anei scrisoarea.

Pe săliţă, gazda petrecea o musafiră ; vorbeau înteţit cu gesturi, dar la vederea lui tăcuse. îi dase un fior ars şi intrase cu frică, căutînd cu ochii pe Ana. Era culcată pe divan, jumătate îmbrăcată. Văzîndu-l, îi surîsese, ceea ce îi umpluse inima, dar ce tare i se vedeau gingiile şi cînd vorbea i se mişcau urechile de slăbiciune.

Din grabă, uşa rămăsese întredeschisă, se duse s-o

închidă. Cele două tot mai trăncăneau. Costel auzise :

— Aş, ce bine !... Nici un bine !... zeamă de clopot î

Zeamă de clopot ! Se trăsese în ungherul pe eare-1 făcea camera lîngă geam. Se aşezase lîngă masă, alături de fereastră, în partea cea mai ascunsă, în afară de privirea Anei.

Zeamă de clopot ! Simţea că-l strînge ceva în gît şi că-l înţeapă pleoapele. Gura i se mişca şi buza de jos i se lăsa spre stînga.

— Ce faci tu acolo ? întrebase Ana.

— Pui haina în cui... Văd că m-am murdărit de un zid.

— Adu aici să ţi-o şterg eu.

I-o dusese, cum şi peria de haine. Fugise iar în colţ, la fereastră.

Zeamă de clopot ! Să se mute mai curînd la Brăila. Era altceva să fie cu toţii la un loc... O dobitoacă, gazda ! Cum să spună ea despre Ana: „zeamă de clopot". Biata Ana ! O telegramă să le dau la Brăila, ei vin !... Ana nu se mai face bine, asta se vede că nu se mai face bine... O telegramă... şi vin amîndoi şi totul îi priveşte. Să se fi mutat mai demult la Brăila ! De cînd le tot spunea Mălina... El stase la îndoială să părăsească ori nu capitala... Totuşi la o sucursală ai un rol mai mare.

— Dacă ies alegerile, băiete, cum ştiu eu — spusese atunci dascălu Petre — te fac director la şcoala de meserii, ai şi locuinţă.

Costel îl contrazisese : la şcoala de meserii nu se putea. Dascălu însă, încăpăţînat, ţinea morţiş că se poate.

Dealtfel, Mălina şi Costel preferau la bancă, ocupaţie mai subţire. Asta, firește, avea să se vadă mai tîrziu... pe urmă.

— La ce te gîndeşti de taci ?

■— Eu... la nimic ! La ce să mă gîndesc ! De ce mă-ntrebi, Ana ?

— Aşa ! Tot te gîndeşti tu la ceva, de taci acolo ascuns... Spune-mi şi mie.

Costel nu găsea ce să-i spună. Să-i vorbească de Brăila ? Se dusese spre divan... Culcată şi iar culcată !

întoarsă spre perete, Ana strîngea gura şi ochii. Era supărată. Costel nu ştia cum s-o împace... Poate vrea să doarmă.

Se întorsese lîngă geam în colţ şi luase un ziar, dar nu citea. îşi aruncase ochii spre uliţă. Jumătate de lumină... spre înserat. Vedea picioarele cailor de la vreun camion, lui **i** se părea că sunt caii de la un dric... Zeamă de clopot !

Să se mute mai repede la Brăila... dar acum nu se putea... Ce urît era subsolul... niciodată nu putuse el suferi subsol... nici dincolo, ia Dragu, iar aci avusese numai necazuri... în subsol trăieşti ca într-o groapă. Prin geam vezi numai picioarele cailor şi ale trecătorilor, parcă sunt retezaţi.

...Cînd murise peste drum un bătrîn — acela cel puţin era bătrîn — dricul era tras pe partea lor subt fereastră, şi el văzuse picioarele cailor şi marginea valtrapului negru... Dacă dricul ar fi fost pentru casa lor, atunci ar fi tras de partea cealaltă a străzii şi s-ar fi văzut întreg — fiindcă ceea ce se petrecea de partea cealaltă a străzii se vedea în întregime prin fereastră.

Să ia un piramidón... îl durea tare capul... Dincolo, pe Popa Tatu, Ana avea totdeauna gata pentru el un piramidón... Păcatul ăsta cu durerea de cap îl avea din copilărie şi mamă-sa îi punea felii de cartofi... şi Ana...

Să întrebe pe Ana dacă au în casă un piramidón... Poate doarme şi o deşteaptă. Deşi ascuns în ungher, i se părea că vede pe Ana în faţa ochilor aşa cum a văzut-o adineaori, cu pleoapele veştede, închise, cu buzele arse, albe, strînse peste dinţi, numai colţul unui dinte pe care-l avea mai scos, acela se vedea... Cu săpături în tîmple şi în obraji şi pielea vînătă ca la puii golaşi... Cînd oare avea Ana să se îndrepte la loc aşa cum fusese !...

Mălina îl ţinea cu vorba, scria mereu că vine şi nu mai venea... Aştepta pesemne să le dea el o telegramă... Să fi venit ei mai înainte, nechemaţi... Dacă le da el telegramă vin îndată amîndoi şi n-are a purta grijă de nimic. Dar cine se gîndea la aşa ceva... Sunt multe atunci...

De departe ei credeau că Ana e mai bolnavă decît într-adevăr era... Să-i facă mamă-sa Anei rochie de mireasă... Frumos, însă de nuntă nu mai putea fi acum vorba... Ce nuntă ! Erau destul de bine şi aşa, necununaţi. Nu vedea cu ochii de durere de cap... i se încîl- ceau toate în minte.

...Să stea el la Brăila ca mai nainte... Atunci era copil şi acum se învăţase liber, apoi dascălu era cam ciudat şi nu s-

ar fi înţeles.

...La Brăila, cînd era un mort în oraş, Costel ştia cel dintîi după clopot... în ziua mormîntării, dascălu Petre da un picior în spate băiatului de stranã, care era cam tont, şi-l trimitea să scoată praporele...

Să stea cu ei la un loc, să audă clopotul, să vadă iar praporele... Nici n-aveau loc... casa era mică. El, în orice caz, ar fi stat în oraş... La şcoala de meserii da, acolo era locuinţă, dar degeaba susţinea dascălu, nu-l putea numi director, şi tot mai bine la bancă, unde ştia rostul... Asta avea să se vadă pe urmă... care pe urmă... cînd pe urmă ?

îl durea capul tare şi n-avea piramidon. Poate, dacă se culcă, îi trece durerea. Ar trebui s-o deştepte şi pe Ana, să se dezbrace, să se culce şi ea de-a binelea... De-a binelea... dar nu aşa cum zicea proasta de gazdă : zeamă de clopot !... O cobe ! N-o mai putea suferi... Să se sfîr- şească cu boala Anei şi să se mute de aici din casă... să se mute la Brăila...

...A doua zi, capul îi era cam dogit, dar nu mai avea migrenă. Ama era deşteaptă mai demult pesemne, fiindcă abia mişcase şi îl chemase.

— Vreau să merg la spital, vreau să fac operaţie.

Costel rămăsese uimit : niciodată nu fusese între ei vorba de operaţie. Spusese doctorul atunci la început, şi tot doctorul explicase că e primejdios, şi acum Ana cerea să fie operată. Ce ştia ea ? Ce auzise de la doctor ?... Ce să-i spună el acuma ?

— Aşa vreau, repeta *Ana înăsprită, cu ochii în jos, încăpăţînată, duşmănoasă.

— Să întrebăm pe doctor.

— Nu mai' întreb pe nimeni. Să te duci să faci rost la Colţea, unde mă cunoaşte şi sunt doctori de treabă, doctorii mei...

Costel promisese, fără gînd să se ţie de cuvînt, şi scrisese Mălinei întrebînd ce era de făcut. Nădăjduia că e numai un capriciu şi că Ana se va răzgîndi, va uita. în adevăr, Ana nu mai pomenise.

Acum, Costel, cînd se întorcea acasă, orişicare erau mişcările ce făcea, şi erau aproape neschimbate, avea un scop instinctiv, scopul de a se aşeză la masă în unghiul ascuns dinspre fereastră, de unde nu se mai vedea restul

camerii. Ceea ce evita să vadă era divanul pe care zăcea Ana — din dragoste, din milă şi din spaima de atunci, din ziua cînd, uitîndu-se la ea ca de obicei, deodată o văzuse aşa cum o schimbase boala, cum o sluţise buba ascunsă în ea.

Pînă atunci el nu băgase de seamă : oricînd ridica ochii spre ea, pînă atunci ochii întîlncau imaginea ci familiară, numai cuvintele ce schimbau erau altele ca înainte, de văzut o vedea încă*în albumul vechi în care era fotografiată pe retina lui... şi, deodată în ziua aceea o văzuse în afară, pe un clişeu neretuşat, o văzuse la fel cum ar fi văzut-o orice străin care, deschizînd uşa, ar fi dat cu ochii de ca, cum ar fi văzut-o în primul moment, căci, în al doilea moment şi în cele următoare, ochii aceluia ar fi început, asemeni cu ai lui, a avea retuşul obicinuinţei — cum se petrecea cu gazda, care, la două zile, deschidea uşa, vîra întîi capul, îşi muşca buzele să nu se mire de mutra ca din groapă a Anei, minutul al doilea îi vorbea cam stingherit, de cum însă Ana îi răspundea cu glas avid, exprimînd prin diapazonul lui silit toată energia ei adunată, glasul acela cătărat aprig de firele vieţii făcea pe gazdă să o regăsească, să n-o mai vază ca la început, s-o creadă legată pe veci de viaţă, în fundul odăii cu chirie de la subsol.

Nastasia, slujnica, n-o vedea pe cucoana defel, ca şi cum slujea oarbă fiind ; ochii şi-i avea întorşi înăuntru, spre necazurile ei proprii : cu bărbatul vardist — un beţiv — cu copiii — trei — trimişi la naşa la ţară, cu zestrea cotropită de frate-su, acclo în sat la ei, de unde oamenii, cînd o găseau în piaţă, îi aduceau vorbe proaste, vorbe ce se încrucişau în capul ei, compunînd un plafon apăsător de persecuţie şi de pacoste.

Nastasia n-o vedea pe Ana defel, în schimbul lefii îi da pe cîteva ceasuri mîinile împrumut, şi mîinile ei pe bani lucrau în jurul Anei fără discernămînt, executînd ordinele cu indiferenţă, deşi pe măsura boalei ordinele deveneau mai aspre, mai urîcioase.

Anei i se ura tot singură, căci pe Nastasia n-o punea la socoteală, n-o putea suferi, iar Costel, de cum se întorcea, se apropia doar un minut de ea, o întreba ce face, spunea două-trei cuvinte cu privire la birou şi trecea în colţ la fereastră.

1
8
2

Anei i se ura şi, de cum prindea pe gazdă, îi spunea de Nastasia, ce nesuferită e, dar o suferă ca nu cumva într-o zi s-o lase, să nu mai vie, cum sunt ele, ticăloase. Gazda o aproba, înţelegea.

Ana, încurajată, mărturisea că ea din asta s-a îmbolnăvit, de atunci de cînd nu mai avea bani să pună în casă la o nevoie. La spital se vindecase, nu mai avea nimic, cum bine ştia madam Ida, dar căzuse bolnavă la loc numai din pricina asta : cheltuială, doctori... şi banii se sfîrşeau, şi erau banii de nuntă... Hoţul de datornic petrecea cu banii ei, şi din asta nu se putea face bine... Nu putea suferi, o seca...

— Dar dumnealui nu trebuie să-ţi ceară !

Nici madam Ida nu înţelegea. Credea, pesemne, că cere Costel bani de la ea. N-aveai cui vorbi. îi cădea mai greu încă necazu pe stomac.

Anei i se ura. îşi făcea atunci singură rău, cu gîndurile, cu nervii. Ce crede Costel ? O doare stomacul, n-are altceva. Strîngea în ea necazu ghem şi zvîrlea din picioare.

Alteori sta dinadins liniştită pentru durerea din capul stomacului şi deodată i se învîrtea înăuntru cît sînge mai avea, îi pocnea în urechi, apoi nu îşi mai cumpănea astîmpărul cu neastîmpărul, zvîcnea mîinile şi picioarele, se întorcea pe o parte şi pe alta, şi, numai cînd cuiul şi brîul de junghiuri învingeau, se potolea speriată, chema cu glas tărăgănat, cleios, pe femeie, s-o aşeze, s-o acopere.

— Zvîrle uneori ca o mînză — spunea Nastasia gazdei şi madam Ida îşi muşca de ruşine buza, şi Anei îi spunea că are dreptate, că slujnica e obraznică tare.

Ce credea Costel ? Costel credea că e bolnavă şi trebuie s-o lase liniştită. Aşa cum arăta, Ana îl întărea tot mai mult în socoteala asta. El n-avea dorinţi... aşa ca s-o turbure din odihnă.

De la Diaconescu, întîmplător, şi anume cînd Turcului îi lipsea nevasta cu copiii în provincie, la familie, Costel aflase — nu dase atenţie, dar ţinuse minte — adresa. O casă unde Leontina n-avea rochie de catifea... Rar... rar... Costel mergea pe acolo.

P A R T E A a Vil-a

De ci leva zile Cos tel avea ce vorbi cu Ana, la întoarcerea de la birou, li povestea cum acum ieşea de la slujbă deodată cu Diaconescu, poreclit de ei Turcu, cu care se împrietenise.

Se împrietenise de ia un dosar, pentru care fusese tapaj mare ; nimeni nu-l găsea şi directorul cerea urgent nişte copii după el. Dosarul era dat în primirea Turcului, iar copiile trebuia să le scoată Costel. Căutase amîn- doi ca turbaţii şi în sfîrşit îl găsise tocmai Costel, care nu-l avea în păstrare. Turcu, care mesteca printre dinţi sfinţi şi tămîie, făcuse : uf ! de mulţumire, şi se oferise să scoată el copiile în locul lui Costel. Ana asculta fără să ştie dacă îi pare rău sau bine de prietenia nouă a lui Costel.

Fusese, ce-i drept, un bun început de prietenie, fiindcă lui Costel îi era aşa şi-aşa la cap să scrie, numai cele cîteva săptămâni cît fusese dat afară iubise scrisul şi copiatul. Asigurat acum de slujbă, îi era iar lene şi, cînd îşi aducea aminte că ar fi putut fi director la şcoala de meserii, îi era încă mai lene să copieze hîrţoage la birou, ba şi acasă uneori, să dea la maşină. Atîta scris, să nu-l doară şi ochii ! îşi amintea de ochelari ! Mălina credea că i-ar sta bine cu ochelari, dar pe el nu-l dureau ochii şi s-ar fi jenat să poarte.

Odată împrieteniţi, Turcu şi Costel se aşteptau regulat unul pe altul la ieşire şi descoperise că, făcînd un mic ocol, puteau avea acelaşi drum spre casă.

Acasă, Turcu nu se ducea direct, era însurat şi avea doi draci de băieţi între 14—16 ani — tocmai cînd îţi scoate peri albi. Il aştepta nevasta zilnic cu un pomelnic de năzdrăvănii, de aceea găsea practic să se oprească în drum sau la o cafenea pentru un biliard, sau la o grădiniţă în spatele unei băcănii : trei metri pe zece de pă- mînt bătătorit, urcătoare pe zăplazul din spate, patru mese şi cîţiva leandri albi, la intrare.

Graţie popasului îi rămînea lui Diaconescu numai bine timpul de dejunat şi de aţipit : judecata ştrengarilor de băieţi se amina, iar păcatele rămîneau a se îndrepta cu vîrsta şi cu necazurile — cele două leacuri — căci şi el pe vremuri fusese la fel, deci : „cum e turcu şi pistoiu". Cu această glumă de mare spirit şi cu altele la fel, Diaconescu convertea din ce în ce mai des pe Cos- tel să facă o partidă sau să ia o drojdie la grădiniţă, după cum ploua sau era vreme frumoasă.

La început Costel primea numai ca să nu-l jignească pe Diaconescu, altfel el avea interes ca să fie cît mai devreme întors acasă, lîngă Ana. Mai pe urmă primea ca să nu-I mîhnoască pe' Diaconescu, care ţinea aşa mult la oi ; nu-i displăcea lui Costel ca să fie preţuit mai ales de un coleg, căci zile fripte de la birou, de acele avusese de ajuns.

Cafeneaua era în drum pe Carol, cum icşeai de la bancă, iar pe Rahovei — chiar la început- — era băcănia-bodegă, unde-şi puteau cumpăra cîte ceva pentru casă. Prin uşa din fund dai în grădiniţa discretă, care avea şi altă ieşire de-a dreptul în stradă. Nu te putea vedea nimeni decît cei ce ocupau cele două-trei mese. Costel era lecuit de snobism şi, dealtfel, nimeni din „bandă" n-ar fi intrat acolo — se gîndea mai ales la Lupescu.

Ana, din fundul patului, n-avea cum afla, de Ana îşi aducea aminte mai ales la întoarcere ; atunci zorea pasul să ajungă mai repede, să fie Anei de vreun folos, şi se supăra pe Turcu care-l ademeneşte, dar Turcu nu era vinovat — se corecta Costel — deoarece nu ştia că Ana era aşa de bolnavă şi nici nu era nevoie să ştie. Pentru acel ocol Costel ar fi trebuit să aibă mustrări : dimpotrivă, întorcea faţa lucrurilor, se botoşa, nu mai concepea pe Ana decît sănătoasă, robotnică : „Atîta boală !"

La birou unii ştiau că Costel c însurat, alţii că are să se însoare, e doar logodit ; două noţiuni deosebite şi alăturate, cari cuprindeau simultan şi succesiv pe Nina şi pe Ana. Nimeni însă nu-l descosea, nu s^ interesa.

Turcu era cel mai informat, el cunoştea de la Costel versiunea unei însurători apropiate :

— Pe cînd nunta ? întreba uneori.

— Peste puţin ! răspundea Costel, fără a prelungi vorba.

Acum în urmă Tur.cu aflase că Ana e cam bolnavă şi, la cîteva zile, ca să fie politicos, întreba :

— Mai bine coniţa ? — aşa îi zicea el Anei, rezumînd situaţia.

— Mai bine ! afirma invariabil Costel.

— Atunci, bem un rînd.

— Te aşteaptă acasă băieţii î îl tachina Costel, primind regulat propunerea şi regulat obiectând : Nu ştiu mîine dacă mai pot veni, am o mulţime de treburi.

Diaconescu zbîrcea nasul : nu-l plăcea pe Costel cu treburi. Era el sătul de ale lui cele casnice şi l-ar fi vrut pe celălalt „fraier".

Grăbeau pasul, pentru a nu pierde timp, treceau pe lîngă aceeaşi bina părăsită, cînd făceau colţul, admirau o casă mare de raport, nouă-nouţă :

— Am ajuns ! răsufla Turcu.

— Să vedem care pe care ! răspundea Costel ca un tic, fie despre biliard, fie despre aperitiv. Apoi spiritual : Pînă la urmă, tot turcu plăteşte ! — de obicei plătea chiar Turcu.

— Pe tine trebuia să te cheme Diaconescu ! glumea Turcu.

Aflase că Costel e fiu de dascăl ; dascăl, diacon... tot acolo. I-o spusese însuşi Costel, povestind despre alegerile din Brăila, mîndru de valoarea socială a dascălului Petre, acolo în tîrgu lui. Dascălu Petre lua o revanşă tîrzie asupra timpului cînd Costel tremura să nu afle cumva banda — mai ales Lupescu — că e fiu de dascăl. Pe Mălina însă n-o recuzase niciodată : „Mamă-mea" — zicea şi pe atunci cu un mic fum pe nări.

După două-trei şedinţe la grădiniţă, Diaconescu tutuise pe Costel, el însă nu-i zicea prietenului nici „tu", nici „dumneata" — o scălda. De felul lui, Costel nu era familiar.

Costel povestea acum Anei nu numai de micile întîmplări de la bancă, ci mai ales de Turcu şi de băieţii lui poznaşi — fireşte, ca s-o distreze, dar tot atît dintr-o plăcere de a-şi repeta ca pe o conchistă prietenia cu Diaconescu. Anei îi era simpatie Diaconescu, de cînd Costel îi spusese că tot întreabă ele nunta lor ca să-şi poată da din

timp jacheta la călcat. Văzîncl că Ana face haz de Turcu, Costel se apucase să spună că fac drumul regulat împreună spre casă, ba chiar mărturisise că au intrat o dată să joace un biliard, să vadă care din doi e mai tare.

— Cînd ? întrebase Ana răguşit şi se întorsese spre perete.

Costel nu mersese mai departe cu mărturisirile şi nici Ana nu cercetase mai mult. îşi da seama că e întruna bolnavă, că dă griji lui Costel în loc ea să-i poarte de grijă, că din pricina ei nu se poate nici el plimba nicăieri... Totodată, ar fi vrut să-l vadă preocupat numai de ea, ca atunci cînd se otrăvise. închidea ochii, se în răi a pe soarta ei — cînd îi deschidea şi Costel era plecat, Ana hotăra că se va sfîrşi în curînd cu boala şi că se vor cununa. Ea se gîndea mereu la nuntă şi Costel uita cu totul de divorţ.

Fără a-i zice „tu“, Costel da şi el lui Diaconescu unele „semne“ de familiaritate, anume nu se scandalizase cînd, în trecere pe lîngă casa nouă de raport, jos la intrarea- gang, Turcu ciupise de braţ o servitoare frumuşică. Din creşterea dobîndită de la Mălina, Costel fugise totdeauna de maniere comune şi printre ele de glume cu femei de rînd, mai ales slujnici, dar — aşa era Turcu !

— Ai văzut ce fată, bre ? De ce-o fi slujind ! La muncă nu cred să fie bună de nimic, şi e bună de altele.

Costel, deşi pudic din fire, nu se sfiise, ba chiar adăogase : „Nostimă !“ Drumul lor avea acum un jalon mai mult : servitoarea chipeşă, care adesea sta în gang. Vorbăreţ şi democrat, Turcu îi spunea cîte o vorbă din treacăt :

— N-ai nici o treabă de stai numai la uliţă, drăguţo ?

Sau :

— Pe noi ne aştepţi, madmazelo ?

Nu ! Aştepta gazeta *Ediţia*, nu pe ei.

Sau :

— Te poftesc, domnule ! cu accent unguresc şi cu demnitate.

în zilele cînd Turcu o ciupea de obraz, Coste! era rezervat, de aceea probabil avea succes. Fata, din privire, îi arăta preferinţă.

— Mi-o sufli ! — se înfoia la el în glumă Turcu, care, deocamdată, încărcat de griji familiale, n-avea intenţii

amoroase. Nevasta era gata să nască. După atîţia ani, iar copil. Ce cărămidă !

Cum ia jocul lui, Costel tăcea, Turcu se întreba : nu cumva prietenul nu ştie de glumă ? La a doua ocazie însă de acelaşi fel, se întrebase, dimpotrivă : nu cumva îi lipseşte ceva văduvului ? Prea e serios prietenul Costel cu slujnicuţa !

De atunci înainte, de cîte ori fata era în gang, în loc de altă glumă Turcu o cerceta patern :

— Ce mai faci, fata moşului ? — clipind cu dibăcie de mijlocitor înspre Costel.

Diaconescu avea mici dexterităţi cari lipseau lui Coste!, deşi fusese la şcoala „băieţilor blestemaţi[44]. Drept rezultat, Costel observa în tăcere că fata e înaltă, subţire, bine făcută, cu un păr lung — păcat că Ana îşi tăiase părul... La faţă era frumoasă, cum nu se vede des la o slujnică : un chip oval, pielea curată, gura mică şi ochii rotunzi, holbaţi.

Semăna cu Maica Domnului din stînga, unde se vindeau luminările în biserica Sf. Petru şi Pavel din Brăila. Copil, Costel sta uneori la luminări, în locul unei babe pe care o lua Mălina să-i ajute la gospodărie, şi el, de urît, privea pe Maica Domnului de după uşă.

„O slujnică să fie aşa frumuşică şi cu o mutră aşa smerită, mai rar ![44]

Înfăţişarea de madonă mulţumea pe Costel, dar îi da şi o contrarietate, ca şi cum într-un for ascuns îşi spunea : „Dacă slujnicile au aere spăşite, unde ajungem I[44]

Aşadar, Turcu se dovedea a fi avut un miros bun despre starea sufletească a lui Costel.

Turcu căpătase un al treilea băiat şi îşi luase o permisie de cîteva zile de la birou, aşa îneît Costel se întorcea spre casă singur. Făcea însă acelaşi ocol : totuşi în gang nu mai văzuse fata cu coade lungi care să aştepte *Ediţia.*

Intrase într-o băcănie de peste drum, cumpărase cîte ceva —■ abia atunci observase ce băcănie bună era acolo, mai bună decît cea din apropierea lor. Fata tot nu se vedea.

Peste două zile însă, iacă, slujnicuţa era în gang. Costel simţise lipsa lui Diaconescu, care găsea totdeauna un cuvint de spus. El trecuse grăbit şi stîngaci, fără semnul de recunoaştere pe care-l credea necesar. Pasul îi era

împiedicat în pietrele pavajului, sincopat, şi capul întors spre stînga. Dase cu ochii de o oglindă mare la o frizerie nouă. Nu se recunoştea în impiegatul de birou, cu haina cam boţită pe trupul cam plin, cu dunga pantalonului ca şi absentă. Faţa nerasă din ajunul ajunului arăta o umbră de barbă. Fusese nemulţumit ca şi cum aştepta în oglindă alt chip. Ajuns acasă, Costel se răsese înainte chiar de a se aşeza la dejun, spre mirarea Anei, care se gîndea că mînearea se va trece.

Costel îşi făcea socoteala că tot mai bine te rade un bărbier, şi anume cel cu prăvălia nouă în a cărei oglindă se privise şi se va mai privi. Chemase pe Nastasia şi îi poruncise în ziua asta să nu plece pînă nu se întoarce el de la birou, ca să-i ducă hainele la călcat la croitorul din colţ, acel din casa lor fiind un cîrpaci şi pe deasupra scump.

Ana se săltase să propună să le calce ea, dar mişcarea îi aţâţase durerea din şale şi renunţase : o neputincioasă !

La întoarcere, Costel se schimbase de haine, îmbrăcase nişte vechituri de casă, trimisese femeia la croitor şi el trase ia? lîngă patul. Anei un scaun. Se aşezase călare şi se uita lung la Ana, fără s-o vadă.

Era ajun de leafă şi vrea să combine împreună bugetul, la care încărcase două sute de lei — pentru percepţie, explicase Anei — aşa, un disponibil. Ana socotise şi iar socotise, cu grija că nu se ajunge şi că ea nu mai are de unde pune. Obosise socotind.

Costel se retrăsese la masă cu ziarele de seară, după ce îşi făcuse singur o cafea. Era bine dispus, nu se mai ascundea lîngă geam, sta subt ochii Anei, care-i ţinea pe ai ei anevoie deschişi.

De obsesia roţilor de dric Costel scăpase, se uita prin fereastră la stradă cu indiferenţă, cercînd să fluiere, dar nu reuşea. Avea de luat un mic supliment de la bancă, de care Ana nu ştia, şi se gîndea şi la libretul de economie, pentru un rînd de haine noi. De operaţie nu se mai vorbea. Fiecare din ei se bucura că celălalt a uitat.

Într-o după-amiază, plecînd de la serviciu, Nastasia crăpase binişor uşa bucătăriei la gazdă şi madam Ida, ca la un semnal, apăruse :

— Pleci ?... De la patru ? Ce e ?... te-a gonit ?

— Aş ! De unde ! Da' nu ştiu ce are cucoana de cîteva

zile, mă lasă în plata mea, nu mai e mereu cu gura pe mine, stă între perine cu ochii închişi şi tace. Mi s-a urît să stau degeaba şi m-aş duce azi acasă mai devreme.

— Să nu se supere.

— Am întrebat-o: „Eu* să plec acu, cucoană ?[a] întîi n-a răspuns, mi-a făcut semn din mînă s-o las în pace, pe urmă a deschis ochii, s-a uitat prin odaie ca buimacă, a dat parcă în silă cu ochii de mine şi mi-a zis : „Du-te !"

— I-o fi mai rău, Doamne fereşte ! se îngrijorase gazda.

— Aş ! Nimic ! E mai bine. Nu se frămîntă, nu geme... da' ştiu eu ce-o fi vrînd... Eu acu plec şi vin mîine la ceasu meu... Dacă zici că o fi vrînd să-mi dea drumul, apoi mai are să-mi plătească.

— Ei ? Nu ţi-a plătit ?

— Ba da... A mai rămas doar zilele astea pînă se împlineşte luna. Trebuie să se întoarcă acu şi domnu. Eu plec.

Madam Ida închisese uşa :

— Mergi sănătoasă.

Costel sosise, se sucise puţin prin odaie, apoi se dusese lîngă Ana să-i vorbească. Se uita la ea şi tăcea. Cu ochii închişi — dormea sau nu ? Arăta rău... Costel tresărise apoi, ca de un zgomot, de ochii Anei, deschişi brusc la el :

— Azi ţi-e mai bine, Ana ! ? — afirmase mai-mult decît întrebase.

Ochii Anei se ascunsese iar în fundul pleoapelor. Costel se trăsese la fereastră. îşi simţea gura uscată, îi era iar frică, undeva în el.

Ana ştia că-i e frică. Ştia dinainte de a şti el. De aceea închidea ochii de cum îl simţea aproape : Ruşine ! Nu-i era ruşine să aibă frică de boala ei !... Boala ei nu se lua... Alte boli se iau, pe acolo pe unde se va fi dus de tot lipsea... Ruşine !

De aceea căsca uneori brusc ochii la el, să-l sperie, să-l surprindă ; gîndurile lămurite împingeau în altele, nelămurite, şi o înrăiau. O răutate care rodea în carnea ei puţină şi trosnea în oasele ei, aşa cum îi trosneau şi încheieturile. Se întorcea atunci cu faţa la perete, închidea ochii să nu vadă pe nimeni, nu vorbea sau spunea vreo

vorbă cu parapon.

Cînd o credea adormită, Costel ieşea în vîrful picioarelor, ruga pe gazdă să mai cerce, dar să n-o deştepte, el pleca să ia puţin aer şi se întorcea curînd.

Ana îl auzea plecînd, îl auzea întorcîndu-se ; o plictiseau acum paşii lui, închidea pleoapele, ochii lui puşi pe dînsa cu grijă o supărau : Ce se uita mereu ? Se uita că e slută ?... Parcă ea e de vină... Parcă nu din pricina lui s-a îmbolnăvit ?...

Acum, de tot în urmă, Ana îşi căuta din răsputeri linişte absolută, să nu-i pese, să nu se ostenească defel, în nici un fel. Se slobozise în ea ceva care cerea inerţia trupului şi înfrînarea nervilor.

Deunăzi, din deprindere, cu mina încleştată pe marginea divanului, cu capul tare plecat şi ochii holbaţi spre maşina de gătit unde nu vedea bine cu ce lingură umblă Nastasia în ciulamaua poruncită de Costel, iată că i se muiase deodată gîtul şi abia apucase a-şi da drumul pe perini : n-a fost leşin — se asigura. Îi bătea inima încă tare.

De atunci nu se mai ocupa defel de ce făcea slujnica. Pentru ca s-o întrebe cîte ceva, Nastasia trebuia să se apropie de pat, iar dacă avea a-i arăta ceva, Ana abia întorcea capul, cu precauţiune ; privirea parcă şi pe aceea ar fi vrut s-o ferească de oboseală : nu cumva, dacă se saltă, îi cade iar capul, şi după el cade cu totul într-o gaură neagră, şi dacă vorbeşte mai tare, i se rupe înăuntru o sfoară care ţine glasul.

Nu vrea să se mai zdrobească cu una ca Nastasia şi cu nimic ; sta cît mai mult pe spate fiindcă atunci junghiul din şale se proptea în saltea, subt şale punea un puişor de perină, iar mîinile le ţinea apăsate peste stomac. Numai uneori o străpungea un cuţit, pe care-l simţea mai desluşit fiindcă nu mişca, nu gemea. Căuta a-şi împuţina şi ascuţişul junghiului : strîngea gura, apoi îi da drumul, o deschidea ; lipea ochii cînd mai strîns, cînd mai puţin strîns — îi deschidea, podul palmelor încălzite îi făcea o cataplasmă alinătoare ; uneori palmele amorţeau, aveau întîi un tremur mic, apoi nu le mai simţea defel, erau una cu carnea amorţită a trupului.

Auzul şi-l astupa cu o bucăţică de vată, dar mai

ales deprinsese a face pe surda la orice zgomot de afară ca şi din preajmă. Îşi căuta anestezia şi adesea reuşea să şi-o procure.

Aşa în ziua cînd Nastasia o turburase cerîndu-i voie să plece mai devreme. De aceea îi făcuse semn să plece, s-o lase...

Pe două perini bine potrivite, cu ceafa proptită nici prea sus, nici prea jos, cu puişorul de perină subt şale şi plapoma îndoită pe lîngă coaste, cu picioarele întinse, înfăşurate pe sub plapomă într-un şal vechi şi rezemate pe pervazul divanului, Ana se liniştea treptat.

La un moment dat, subt manile lipite de stomac, nu mai simţea nici o durere şi nici mîinile, nici trupul nu şi le mai simţea. Clipind doar ochii — clipitul acela care speria pe Nastasia — ochii Anei se prindeau pe o floare a zugrăvelii de pe perete ; rămâneau mereu numai pe aceeaşi floare prinşi.

îşi aducea aminte de dincolo, de Popa Tatu... Floarea zugrăvelii era aproape la fel — cum nu băgase de seamă pînă acum ! Numai culoarea peretelui se deosebea. Tot cam la fel — nici gri, nici albastru, dar aci mai deschisă, mult mai luminoasă vopseaua... Dincolo, în Popa Tatu, la subsol, peretele era afumat de la coşul sobei de fier... Oricît cercai a ţine curat, nu puteai... Aci nu era fum în jurul coşului, era maşina nouă şi păzea... Păzea şi dincolo, dar era afumat încă de mult, de cînd în subsol stau slugile unchiului : feciorul şi bucătarul...

Pe atunci... demult... ele locuiau în altă casă, departe, cu părinţii, trăia tatăl lor... Ana îl zărea parcă un minut, apoi iar îi scăpa din privire şi nu se mai ostenea să-l prindă... Cea mai mare dintre copii ea era, singura care şi-l putea aduce aminte, puţin, ca pe o fotografie veche, ştearsă... Pe mama ei n-o vedea, nici nu vrea s-o vadă. Ana fixa floarea zugrăvelii pînă cînd i se părea că e chiar acolo, în subsolul din Popa Tatu, în odaia ior, a fetelor, şi toate lucrurile dimprejur sunt cele de acolo. Lua atunci ochii obosiţi de pe zugrăveală şi subt pleoape

închidea odaia de pe Popa Tatu... Nu mai auzea zgomotul făcut de Nastasia.

Se grăbea acum să treacă ceasul deretecatului. să amorţească Nastasia pe un scaun cu o cusătură, iar ea, cuibărită bine pe divanul rînduit, să ajungă momentul de linişte trupească, lipsa oricărei dureri şi temeri, pentru a fugi... dincolo. Ştia cum trebuie să facă şi reuşea din ce în ce mai bine. Trăia nu numai în camera lor din Popa Tatu şi printre lucrurile de acolo, ci îi părea a se petrece subt ochi scene din trecut.

Uneori erau scene neplăcute, dar n-o zbuciumau, aveau o surdină, se mişcau într-un spaţiu inert, le privea fără să le simtă, ca pe o panoramă. Porneau de la floarea zugrăvelii : cum în Popa Tatu ele n-avusese voie nici să zugrăvească din nou ca să nu mai fie afumat colţul, nici să dea cu var curat peste zugrăveală... n-avusese voie de la nenea...

Din ce în ce mai mult i se părea că e acolo, la ele, în Popa Tatu... umbla la maşina de cusut... la cuieru eu haine... se uita pe etajera din perete... spunea Ninei că nu poate da aşa peste cap... Nu e gata bluza... n-a găsit gulerul !... Să aştepte... Vorbe, gesturi trăite cîndva în camera lor de acolo, cu obiecte aşa cum erau atunci, cu forma, cu relieful, cu glasul lor.

Alteori urca scări după scări, ca să ajungă la biroul unchiului, urca scări de marmoră, cu preş roşu. Nu scările cum într-adevăr erau în Popa Tatu, ea însă le credea aceleaşi. Gătită cu o rochie de mătase neagră, caică balansat, rochia fîşîie, dă din cap cu graţie, pe cap are o coroniţă... E o rochie a mamă-şi şi coroniţa de pe un portret al mamă-şi de cînd era fată. Ea urcă gătită, zglobie, dar ultima treaptă se sfîrşeşte în nori şi atunci se opreşte...

Iar urcă... cu cochetărie... în fugă... şi iar scara se sfîrşeşte în nori albi, pufoşi... Pe de lături sunt geamuri şi prin geamuri se văd tot nori, de puf, de vată... Acum stă iar în faţa scării mai înalte, mai drepte, trebuia să-şi dea gîtul pe spate ca să poată vedea scara înaltă, dreaptă... dar, cînd porneşte a

urca, picioarele i se înfundă în trepte moi, tot de vată... În ioc să fie unduioasă, graţioasă, cu

rochie foşnitoare de fai negru, e acum ea însăşi un pachet mare de vata neagră...

începută precis, amintirea se termină în aiurare... Se deşteaptă încă înainte de a deschide ochii, la un zgomot mic din afară, la un semn dinăuntru, apoi abia se uită în jur, fără a distinge bine... peste un minut vede lămurit lucrurile din cameră, dar nu-i par încă reaîe. I se limpezeşte apoi deplin. Iată, e Nastasia lîngă ea şi o întreabă. Îi răspunde urît ; n-o poate suferi pe slujnică.

Adesea gazda deschidea şi închidea uşa, fără ca Ana s-o simtă, numai pe Costel îl simţea venind încă de la colţul casei. Cînd se apropia ora sosirii lui, Ana, dintr-un instinct, se înturna din călătorie. I se limpezea întîi urechea ; auzea pasul lui sunînd regulat sau oprit de cine ştie ce piedică ; auzea coborîtui celor trei trepte, clanţa uşii.

Costel intra. Ana se simţea încă pe o şosea cu două alei paralele şi umbla pe amîndouă deodată. în văzul ei, chipul lui se amesteca încă puţin cu altele, apoi i se desluşea ; îşi netezea părul, sălta picioarele amorţite, da la o parte plapoma de flanelă, trăgea halatul, totul în linişte, pentru că liniştea avea s-o vindece, şi se va scula din pat, şi în necazul dascălului, în necazul oricui, vor face nunta.

Intrat fără zgomot, Costel îşi punea pălăria în cui, geanta pe un colţ de masă, apoi da bună ziua Anei venind lîngă ea. Vrea să-i spună ceva. Ce să-i spună ?

— Ei ! Ana ?

Doctorul tot explica : anemie-anemie, dar pînă cînd ?

întoarsă de-a binelea la realitate, Ana chema cu voce joasă, acoperită, pe Nastasia pentru masă.

— Tu nu mănînci ? întreba Costel cu precauţie.

— Am mîncat şi mai beau lapte peste un ceas, aşa a spus doctorul.

— Dacă a spus !... Costel avea acum un sentiment de zădărnicie pentru spusele

doctorului, laolaltă cu credința că doctorul trebuie ascultat, altceva nu e de făcut.

După-amiază, dacă se întorcea înainte de cinci, Costel găsea încă pe Nastasia pe un scaun lîngă maşină, cîrpind ciorapii boierului, îi ascundea repede, fiindcă aşa avea ordin... Să nu ştie domnu că nu mai putea cîrpi coana Ana, cu mîna ei.

La întoarcerea lui Costel, Nastasia, bucuroasă, se grăbea să plece. Ana se mira cum de n-a auzit pe Costel în- trînd. Spre seară, închipuirile erau slabe, şterse, simţea o durere lîncedă, o aromea osteneala minţii ca şi a trupului. Costel sta un timp, nu-şi găsea ocupaţie, se mai învîrtea prin casă, apoi ieşea pe un ceas să mai ia aer, şi se întorcea la timp ca să ajute Anei să se culce de-a binele a.

Ceasul de „luat aer" Costel îl dăruia tot prietenului Diaconescu, care, întors la serviciu, îl ademenea acum pentru un peritiv „de seară" : acolo, o nimica, un „rus", o pas tramă !

De cum ieşea pe uşa care da pe uliţă, Costel răsufla, scăpat din subsol, şi pornea sprinten spre întîlnirea cu Turcu. I se întîmpla acum să mestece în gîtlej, în cerul gurii, chiar pe buze, o poezie... „Omul iubeşte o singură femeie..."

Poezia era de el, dar i-o inspirase Turcu. Zilele din urmă, Diaconescu vorbise de cursurile băieţilor de la limba română, şi cum unul din băieţi — Gică, cel mare — avea talent, făcea poezii, încerca adică. Citea tare şi din poeţii noi. Trebuie să fi fost frumos, pentru că Gică era as... El nu înţelegea, firește, lucrurile astea noi şi nici nu se bătuse vreodată cu literatura. Cînd erau băieţii mai mici, îi prepara, îşi bătea cu ei capul... Au să se descurce singuri, fiindcă acu s-ar fi încurcat el... Mai bine, dealtfel, să se deprindă, să-şi aibă răspunderea... Nu-i vorbă, tot trebuia să te ţii de ei... Ori iese ceva de capul lor, ori ajung nişte bezmetici... Trebuie să ai grije... Dacă ar fi căpătat măcar o fetiţă... De băieţi era sătul... O fetită e altfel...

Costel asculta, rămînea visător, plutea între două planuri : avea amintirea aburită, foarte aburită, a timpului cînd fusese elev la liceu, căuta zadarnic la acea epocă să fi făcut el vreo poezie. Apoi pe alt plan : el nu se compara cu Turcu. El era tînăr... n-avea copii, ca şi flăcău...

„Omul iubeşte o singură femeie.“ Era o poezie, adică un vers. Costel era sigur că e un vers, parcă însă ceva nu se potrivea. Se potmolea în aceeaşi silabă şi repeta : „Omul iubeşte o singură femeie.“ Pe care ?...

Costel mergea sprinten spre bodegă şi îşi zicea că e tînăr pe lîngă Turcu, e cavaler...

— Cum o fi chemînd-o ? — Costel dase uşor cu cotul lui Diaconescu, într-o zi' cînd fata tocmea în gang zarzavat.

— Cum te cheamă, dragă ? ţipase Turcu de pe alt trotuar.

— Ana î răcnise fata în urma lor, săltîndu-se de unde sta pitulată pe vine, lîngă coş, ca una căreia tîrgul cu precupeţul i-a stricat alt tîrg. Avea un glas gros, tărăgănat, un glas cu accent unguresc, incompatibil cu o madonă. Cei doi îşi urmase drumul în tăcere. Turcu n-avea chef de glumă, deoarece, zece zile după facere, nevasta avea încă febră şi se temea de puerperală.

Costel se gîndea că pe fată o cheamă tot Ana. înregistrase numele cu un fel de satisfacţie, după cine ştie ce logică absurdă de moment. îşi amintise apoi glasul Anei lui. Anei de acasă. Pe atunci pe cînd el făcea curte Ninei, observase că Ana avea glasul mai dulce, nu strident ca al Ninei... Glasul Anei acum era stins din cauza slăbiciunii. Cînd intră boala în casă, îţi mănîncă doctorii capul ! Cu toate astea, el tot va mai chema doctorul, să vadă cum mai găseşte pe Ana...

...Ana î Care Ana ?... Un joc de cuvinte încrucişate ca la pagina patru a revistei *Rebus-Magazin...* Niciodată nu făcuse Costel o călătorie şi cine nu pleca acum cu turismul... Cînd luase pe Nina, ar fi jurat că vor face o călătorie de nuntă la Paris, cînd colo !... Decepţia, necazul pe Nina pentru atîtea şi-atîtea dau lui Costel o strîmbă- tură. Nina !... oacheşă... vopsită... mai frumoasă era Ana slujnica decît încrezuta de Nina ! Ana lui de acasă, aceea nu-l supăra cu nimic, nu-l deranja în nici un

fel... nici nu-l mai speria acum ca atunci... parcă nici nu exista.

Lui Diaconescu îi era acum mai urît încă să se întoarcă acasă. Nevasta cu febră, o infecţie... Casa în dezordine. Scrisese unei cumnate să vie să-i ajute... O belea şi căsătoria cu mulţi copii ! Sta mai mult pe la cafenea şi bodegă şi reţinea şi pe Costel.

În ziua aceea, Costel întîrziase cam mult. Găsise pe Ana între perini, aşteptîndu-l.

— Am să chem doctorul, spusese Costel din uşă, lă- sînd-o nedumerită.

— Nu mă simt mai rău ! se justificase Ana, cu grija nu cumva i s-a urît lui Costel cu atîta boală !

— Tocmai ! Să vadă şi el cum te-ai îndreptat şi să ştim ce mai trebuie să faci. Poate mergi undeva la aer.

Ana rămăsese uimită : la aer ! Să plece de acasă ? Cum ? De ce ? Simţea că năvala impresiilor îi ascute jun- ghiu ; tăcuse cu o rnînă apăsată pe stomac, ca să nu observe Costel suferinţi pe cari el le socotea pesemne trecute,

— Ţi-a făcut bine laptele î hotărîse Costel, cu vocea sigură a cuiva care nu se gîndeşte defel la ce spune,

— Mălina n-a mai scris ? întrebase Ana moale, care de mult clocea în ea amărăciunea că scrisorile de la Brăila nu se mai văd.

— Mălina ? păruse a se trezi[1] Costel. Mălina scrie tot aşa : Să te faci bine... Ideea ei fixă — să ne mutăm la Brăila... Auzi ! Cînd ai putinţa să stai la Bucureşti, să te muţi la Brăila !

Ana apăsase mai tare mîna pe stomac şi pusese pe cealaltă deasupra. Era o zi cînd toate vorbele o făceau să tresară, vorba lui Costel „idee fiîxă" despre Mălina... ?

— Poate că totuşi ar fi bine să capeţi locul de director la Brăila — cercase.

— Foarte bine... Deocamdată unde ai putea să te duci la aer ?

— Eu... acum... decît să mă zbucium pe vreun drum, aş sta liniştită pe loc.

— Da ! Mai bine atunci să stai pe loc, se conformase Costel.

Dacă trebuie să stea pe loc... pe loc să fie ! răspundea unui plan neformulat.

Ana purta un secret greu. Una din zilele trecute, trupul ei, care timpul din urmă era uşor pînă la totala lui descărnare, se simţise iarăşi îngreuiat, urca în el apa turbure a unui rău binecunoscut. Cu gura strînsă, Ana prin semne gonise pe Nastasia. Slujnica întîi şovăise să iasă sau nu din odaie, dar Ana îi arăta uşa cu disperare, o lua la goană.

Nastasia îşi adunase în zor broboada şi ieşise.

— Pleci acum, de la trei ? — se mirase madam Ida.

Mută, Nastasia pornise pe stradă, abia la colţ se întrebase dacă trebuie să plece şi de ce o gonise... O dase afară din serviciu ? Nu i-ar fi convenit, fiindcă beţivu rămăsese şi el pe dinafară.

De un timp, de cînd Ana, deşi trează, tăcea — se uita ia ea parcă n-o vedea şi tăcea... De ce nu 'zicea ceva ? — Nastasia sta acolo de mare nevoie, cu nemulţumire ; nu-i plăcea să slujească la slabii. Se codise puţin, apoi o luase tot spre casa ei ; a doua zi avea să vadă ce era cu ea şi cu boierii din îtahova.

Ana avea lîngă ea, în pat, lighenaşul — fusese de ceşti, acum le spăla în strachina mare. Lighenaşul era acoperit cu un ştergar subt plapomă, îi era un tovarăş. Graţie lui îşi- putea procura uşurarea care îi liniştea zvîcnirea din capul stomacului şi îi îngăduia liniştea trebuitoare „închipuirilor".

în ziua aceea, abia ieşită slujnica pe uşă, avusese numai timpul să tragă lighenaşul aproape şi lesne, călduţ, ca o uşurare... Era sînge. Putuse răsufla mai bine, pe frunte avea broboane de sudoare, tot sînge, numai sînge, răutate dinăuntru. Rămăsese lată un timp, cu mîinile încleştate pe marginile lighenasului.

Gînd auzise la colţ paşii lui Gostcl printr-o sforţare din acele de cari te miri că le-a putut face bolnavul, şi el singur se mira, Ana reuşise a vîrî lighenaşul subt divan, fără să păteze nimic, şi cu

ştergarul ud se frecase pe gură, pe faţă. Oglinjoara îi tremura în mîini, aburită de aburul des de pe ochi. Cînd Costel intrase, sta smerită, cu gura strînsă, apoi, cu toate că se simţea uşurată, liniştită, Ana lipise ochii şi sufla uşor pe nas — somn prefăcut.

Tocmai în seara ceea Costel cerca mereu să-i vorbească, venind lîngă divanul ei, o pipăia : dormea. Dormea... ostenită... Dar ele ce dormea aşa devreme... Altmintrelea arăta liniştită, numai că slabă, cumplit de slabă... Pe la unsprezece, înainte să se culce, mai cercase.

A doua zi dimineaţa Costel uitase, abia a treia zi întrebase deoparte pe Nastasia dacă cumva coniţa s-a dat jos din pat, s-a obosit cu ceva.

— Cînd, conaşule ?... Alaltăieri ? Nu mai ştiu... A fost bine... adică cum e dumneaei...

Să-i spună că ea a plecat de la trei, să mai fie istorii ? Mai bine tace. Costel se mulţumise cu acel : „cum e dumneaei"...

Ana avea un secret greu. De cum se apropia Nastasia, o ţintuia la cîţiva paşi departe. Păzea ligheanul de subt divan ca un cîine înfometat care păzeşte un os uscat îngropat în pămînt. Trăsese cearceaful — cu ce osteneli — pînă jos peste marginea divanului şi braţul slab U. atîrna deasupra, stavilă.

— Nu vă ajut ? Nu vă fac patul ?

— Ba da. O lăsase de nevoie să se apropie, suprave- ghindu-i orice gest. Avea un secret care îi da de lucru. A treia zi se răstise hi slujnică :

— Scoate cenuşă pe făraş... au-o aici... las-o jos lîngă pat... Du-ie !

După plecarea Nastasiei, făcuse o gimnastică anevo- ioasă, mişcări încete. în rate... Reuşise să tragă de subt pat ligheanul : singe, sînge mult 1 Acoperise eu cenuşă, împinse la loc subt pat. Nu era glumă, cîtă muncă !

Nastasia găsise făraşul gol, se mirase, dar ce-i ardea ei, avea altele ; cu hoţu de frate, cu...

Secretul Anei împlinea o săptămînă. Chemase pe Nastasia, îi făcuse semne aspre să caute subt pat, să spele ligheanul. Nastasia se mirase : ce căuta ligheanul acolo ?... că parcă ca îl ştia...

în gînd : ce-o ii fost spurcăciunea aia ruginie ? Ce muncă urîtă era nevoită să facă... Nici nu era destul de plătită pentru aşa muncă... Să nu fi pierdut slujba beţivu, n-ar mai fi stat.

Ana o chemase apoi să-i ajute să se întoarcă. Amorţită, ii trosneau încheieturile şi Nastasia clase un ţipăt mic, înfundat, în palma pusă pe gură. Ana se uila.se la ca urli, s-o înghită:

— Eşti o dobitoacă... o vită... Cu glasul ei ca din ladă.

Nastasia, la plecare, trecu pe la gazdă, se văi!ase că nu mai suferă atîta murdărie- şi aiîta ocară.

Madam Ida intrase mai pe seară la Ana, s-o

viziteze. Ana cerca să se mişte, cerca să-i surîdă, cerca să-i vorbească, dar spre seară avea gura aşa cleioasă şi îi era mai greu !

Madam Ida o ruga să nu se deranjeze, a venit numai un minut s-o vadă... îi îndreptase plapoma... Bine... Bine... să nu se osteneaască... că se face bine... Ar mai fi stat, dar avea de călcat. Dacă avea şi Ana ceva mai[1] „de fin“ de călcat... Ana surîsese, mulţumise cu ochii. Cine călca „de fin[u] ca ea... înainte ?

îi era tare milă lui madam Ida. Păcătoasa de slujnică... Păcat de biata chiriaşă, fată de treabă. Nu se mai temea de boală, se convinsese că e altceva... Pîndise pe Nastasia şi îi spusese înfipt :

- Tu !... Să-ţi îngrijeşti stăpîna că de aia iei bani.

Nastasia nu pusese la inimă. Ea... altfel... iubea pe coana Ana, dar... Gazda intra acum iar mai des la biata chiriaşă, povestea ceva, îi aducea un iaurt bun, îi aşeza perinile, îi da doctoria calmantă.

Ana era mulţumită c-o vede, o ura pe Nastasia care îi cunoştea „secretul“ şi toate secretele boalei, care îi amintea cît a ajuns de neputincioasă. Lui Costel nu-i spusese de sînge : nu mai[1] era confidentul ei, îl înstrăina fără să ştie de ce, o agasa cu întrebările lui, cu povestirile lui din afară, despre lucruri şi oameni ce-i erau străini, o agasa tot ce afla de la el, tot ce nu ştia de el.

Uneori Costel găsea pe madam Ida încă la Ana. Se bucura : aşadar, Ana nu era singură în lipsa lui ! Pentru a fi liniştit, Costel avea nevoie de orice soluţii, numai să fie.

Turcu îşi luase o nouă permisie. Nevasta încă nu era bine şi unul din băieţi făcuse difterie. Alergătură, contagiune,^belele.

Lui Costel acum nu-i mai lipsea prezenţa lui Diaco- nescu, ba îi făcea plăcere că e singur : purta în el, neprecizată, o idee stăruitoare, aceeaşi pentru care mai înainte dorea prezenţa prietenului. Avea momente cînd gîndul ascuns i se formula mai clar : se va descurca singur... Lui nu-i plăcea, pentru aşa ceva, să fie cu altul... Un ecou îi spunea că lui nu-i plăcea nici să umble după slujnici, că el n-avusese de-a face decît cu femei de condiţie înaltă... Număra printre ele şi pe marchiza de la Casa şcoalelor.

Ocoluri negative în jurul unui punct precis. Vrea s-o scoată la capăt cu fata... Servea ea, dar nu era ca toate slujnicile, semăna cu o madonă... Nu-i mai plăcea acum că o cheamă tot Ana.

Într-o zi, slujnicuţa era acolo în gang. Costel se oprise, işi zisese că poate pe el îl aştepta ; o întrebase abrupt :

— Dumitale îţi mai zice şi altfel decît Ana ?

— ...Ba îmi zice — se grăbise fata, pe cînd în minte îl strîmba : „Du... mi... ta... le !“ Dincolo îmi zicea Anica şi aici cucoana îmi zice Aneta... Ana sunt de acasă de la Bihor. Puteţi să-mi ziceţi cum vă place !

— Aneta... e bine Aneta ! afirmase Costel, şi îşi urmase drumul, lăsînd-o nedumerită asupra sănătăţii mintale a curtezanului ei.

Vorbea de el cu slujnicile de la celelalte apartamente :

— Să vedeţi voi ce curtezanţ am eu ! Unul d-ăia cu crucea-n sîn.

A doua zi Aneta nu se mai vedea la uliţă. Costel intrase <?u hotărîre în gang şi urcase scara. N-avea un scop precis, vrea să se familiarizeze cu locul... aşa, ca explorator.

O servitoare care cobora se uitase la el parcă l-ar fi cunoscut şi o doamnă care urca îl întrebase pe cine caută.

— Pf domnişoara Aneta ! — ce-o privea !

A ti tea complicaţii la prima lui explorare nu-l descumpănise. Era ferecat într-un scop stăruitor, şovăielnic numai în metode. Ajuns la o mansardă, privise uşile închise ale camerelor, apoi coborîse.

A doua zi reînnoise încercarea. Tocmai pe cînd urca, se trezise cu domnişoara Aneta coborînd ca un vîrtej cu un bidon în mînă. Se oprise un moment şi îl privise drept în faţă, rfzînd : ăsta e ceas de venit î

— Caut pe cineva la al treilea, explicase Costel demn.

— Zăăăău î... răspunsese fata şi pornise în jos pe scări ar un cînd vorba din fugă : Eu stau la mansardă, uşa treia, dar n-am timp decît pe seară.

„Îndrăzneaţă fată !“

Costel rămăsese jicnit. Ar fi vrut-o mai poetică, mai smerită, aşa cum o arăta chipul... îl

decepţiona. Se uita în jur cu grijă, să nu-i fi auzit cineva... Vulgară ca toate de teapa ei... îşi regreta madona...

Odată ajuns în stradă :

„Mai bine aşa !" îşi şoptise în regiuni secrete ale socotelilor.

Cu Ana, cu aspectul ei, cu tot ce era şi putea să mai fie, Costel se găsea într-o fază de acomodare ; cu Mălina însă — nu te puteai aştepta — dar avusese ciocniri în scrisori. înţepături din partea Mălinei, îmbufnare dintr-a lui, ca şi cum starea lui sufletească ar fi fost perceptibilă mamă-şi.

Cu privire la mutarea lor la Brăila, Costel de c.urînd scrisese acasă că n-ar fi defel potrivit să se mute şi că se miră că dumnealor stăruiesc şi nu pricep. N-avea el dreptate ? Era destul să te uiţi la Ana şi atîtea alte motive...

Nu-şi da însă seama că pînă deunăzi în toate scrisorile insista asupra putinţei de a obţine un post bun la Brăila.. Roşise de necaz cînd mamă-sa îi răspunsese că se miră cum azi zice una şi mîinc alta şi îi tot sucește ca pe păpuși.

Nu ! El nu era cît de puţin sucit. Numai că avea subt ochi pe Ana, pe cînd dumnealor vorbeau de la depărtare. Ana nu putea suferi o mutare.

Era bine de ştiut, deşi cam tîrziu, după ce dascălu şi ea alergase peste tot... Dar nu face nimic ; acum sunt deslușiți, rămîne totul baltă şi pace.

Pace nu era. Costel nu înţelegea nici să rămînă totul baltă, deşi deocamdată n-ar fi vrut cu nici un preţ să se mute din Bucureşti. îl supăra şi tonul Mălinei, aşa de oţetit. Pentru a o pedepsi şi pentru că nu prea ştia el singur ce vrea şi nici ce să-i răspundă, amînase scrisul.

După supărarea asta, aşa, ca o compensaţie, ca o răzbunare, Costel hotărîse să cerce iar la Aneta. Venise mai devreme de la birou şi se refugiase în colţul ferestrei, nici nu lua seama că-l cheamă la dejun.

— Nu mănînci ? întrebase Ana de cîteva ori.

Nu auzise, fie că vocea era slabă, fie că era distrat. Se pomenise deodată că mişcă lîngă el o umbră. Tresărise.

Ana se sculase şi, rezemată cu mîinile de perete, ajunsese lîngă fereastră. Din fundul divanului ei, ungherul acela îi părea de mult misterios.

Acum se uita cu uimire la Costel care, cu o

pereche de ochelari pe nas, se privea în oglinda din perete.

— Te dor ochii ? — un glas slab, sfîşiat de grijă.

Prin capot se vedea osul pieptului săltat de respiraţia
accelerată. Dacă colţul de la fereastră îi părea Anei misterios, sosirea ei păruse lui Costel un act de spionaj. Spionajul unei fantome : biata Ana !

— Ochii ?... Nu, nu mă dor... Adică aşa, mă dor puţin... Ochelarii... numai ca să mă ajute la scris.

— M-am speriat !

Şi Ana ceruse ajutorul Nastasiei ca să se culce la loc. Pe furiş, Nastasia îşi făcea cruce.

— Şi... Cum ţi se pare că-mi sade cu ochelari ?

— Bine !... Foarte bine ! Păcat numai că s-ascund ochii...

Măgulit, Costel se uita în oglindă, acum fără ochelari, apoi îi pusese iar. O nevoie de a se transforma — în bine, fireşte. Sugestia de atunci a Mălinei îl decisese să-şi cumpere ochelari. Plăcerea unui incognito... Dar dacă i se astupau ochii frumoşi ?

Seara pe la şase — oră ce crezuse mai potrivită — urcase de-a dreptul la mansarda Anetei. Debut agitat î... Aneta era chiar în pragul mansardei, ceea ce ar fi uşurat accesul, dar tocmai petrecea pe unul cu caschetă care, trccînd pe lîngă cl, făcuse cu ochiul spre fată, fluierînd obraznic.

— Poftim î Tocmai bine ! Ăsta care a plecat e şofer, logodnicul meu.

Aneta deschisese larg uşa. Era o intrare în materie defavorabilă pentru Costel. Aneta însă nu era defel cum o arăta figura. Era simplă şi precisă.

„Cu atît mai bine !“ — apreciase Costel, coborînd scara. Ce ar fi zis Turcu să ştie ?

La o a doua vizită, peste o săptămînă — ziua şi ora fiind hotărîte, Costel nu mai întîlnise şoferul. Mulţumit, deprins cu locul, întârziase mai mult şi la un moment pomenise de Turcu :

— Ştii ! Domnul cu care treceam pe aici !

Vrea să povestească fetei că Turcu are doi băieţi mari şi un al treilea în faşă — aşa, ca haz.

— Ehe ! A venit la mine de mult, înainte de dumneata !... Da' acum în urmă n-a mai venit... Gândeam că v-eţi fi certat de la mine.

Costel rămăsese uimit şi indignat : aşadar, Turcu... înaintea lui... El nu va mai veni la fata asta neruşinată... Adică, dimpotrivă, va veni.

întârziat, agitat, Nastasia îl aştepta din prag, îi

spusese în şoapte că i-a fost cucoanei rău, a chemat pe madam

Ida ; n-a ştiut ce trebuie să facă. Acum s-a liniştit şt doarme, dar...

Costel luase mina Anei, inertă, într-a lui şi o pusese încet pe pat, cu teamă că dacă îi dă drumu se sfarmă. îl trecuse lacrimi ; erau pe undeva pe-aproape, gata adunate* şi găsise minutul să se scurgă.

Culcată pe spate cu capul cam jos, Costel se gîndea să n-o doară gîtul. Se uita la ea : o învia numai răsuflarea care-i umfla uşor gura. Buza de jos mişca încă de urmele unei dureri. Băga de seamă că ţine palmele una peste alta, lipite de pîntece, şi că uneori palmele au o înfiorare. Un fior mic mai zvîcnea subt pielea obrazului, lîngă nări... Se uita iar la palmele lipite pe pîntece... Poate era şi răceală... ea nu purta chiloţi... La început i se păruse lui Costel cam ţigănesc obiceiul. Nu-i spusese.... Ana era susceptibilă şi mai ruşinoasă fiinţă ca Ana nici că se putea... Nina purta... frumoşi, de mătasă, îi tot scotea, îi tot punea, aşa îi rămăsese lui Nina în minte... Cu Aneta era altceva... fuste lungi, creţe, care zburau peste cap... Nu purta, fireşte... Se întorcea din rătăciri, se uita iar la faţa nimicită, la trupul distrus al bolnavei.. Rău t

Ceva în el scăpa de subt control şi îi striga deslușit : moare !

„Iar e mai rău ! Ce-i de făcut ?"

Era de făcut să meargă la doctor, să-i spuie, să-i întrebe. Recomandase Nastasiei să nu se mişte de-acolo pînă se întoarce el.

Doctorul avea mult de lucru. Grăbit, totuşi cu bunăvoinţă, îi spusese că era o criză clasică, boala îşi urmează cursul, iar bolnava nu poate opune rezistenţă. Altceva decît tratamentul prescris nu i se poate da de nici un medic, afară de operaţie, pe care el n-o putea recomanda

— Trec eu pe-acoio mîine, poimîine — se oferise

Lui Costel îi plăcea asigurarea că nici un alt medic n-ar putea face mai mult... Nu trebuie deci să facă consult, cum zice gazda şi cum se gîndise şi el

uneori. Deoarece nu foloseşte... Dar operaţia ? Cînd doctorul îi vorbea despre operaţie, Costel intra într-o zonă ceţoasă, în care pericolul, cheltuiala şi chestia de conştiinţă se amestecau nemulţumitor. Doctorul însă nu admitea operaţie...

întors acasă, venise lîngă Ana, care părea tot adormită, concediase pe Nastasia, îşi aşezase singur masa de seară, ca cineva care a rostit tot ce poate rosti : Ana nu putea pleca la ţară... Nu trebuia consult... nu trebuia operaţie...

A doua zi dimineaţa, Ana, mai liniştită, explicase că i-a fost rău la fel ca altă dată şi tot la fel are să-i treacă, cu doctoriile şi cu injecţia. Privea cu grijă la Costel... Se va fi plictisit.

în drum spre birou, Costel, amărît cum era, întîlnise pe internul care îngrijise pe Ana la otrăvire şi îl oprise, povestindu-i ce e cu ea. îl ascultase cu răbdare :

— Consecinţele !

Piecomandase tot numai lapte subţiat cu Vichy, pus la răcoare, dat cu linguriţa, şi calmante. Acelaşi lucru î... Consecinţele î

La întoarcerea de la birou, era tot necăjit; se urcase ia Aneta, deşi nu era ora... Se dusese degeaba, n-o găsise. Jos, în gang, era şoferul... O aştepta pe fată sau pe el ?... Cu neobrăzare îi ceruse un sutar împrumut... îi dase un pol şi ticălosul în urma lui scuipase...

...Azi scuipă... mîine îţi dă cu ceva în cap... Nu ! Nu se va mai duce la Aneta ! El era logodit... Să se descurce cu Turcu şi cu şoferu. El nu !

Se repetase reţetele şi durerile scăzuse, dar slăbiciunea Anei progresa. Capul îi era tot uşor, dar i se părea acum că picioarele îi sunt grele şi că cele două fluiere apasă patul. Nu-i mai plăcea să se întoarcă, să se salte ; prefera să rămînă în gaura făcută în aşternut de zăcere. Nu făcea, la drept, nici o gaură în aşternut, era numai o senzaţie. înfigea abia, cu oasele, o gravură scheletică şi încălzea puţin locul, cît îl putea încălzi cu trupul lipsit de

sînge. Cînd era nevoită să se ridice, o speria ceva — ea pe ea singură — ca şi cum totodată lăsa în pat locul gol de ea, dar ceea ce se scula pe marginea patului era stafia ei, nu ea. Era atunci ursuză, bufnea şi răbufnea, era rea. Să nu mai vadă pe Costel, pe nimeni. Pe slujnică o ura, fiindcă fără de ea nu se mai putea mişca acum : confidentă nedorită, nesuferită, a tuturor mizeriilor, care ştia cum îşi pierde sîngele înnegrit... O ura fiindcă nu se putea lipsi de ea şi atunci se ura şi pe ea însăşi.

Restul timpului clipea ochii, deşteaptă cînd ai fi crezut că doarme, ceea ce speria pe Nastasia.

în singurătate şi din slăbiciune îi veneau încă gin duri şi imagini, mai ceţoase ca deunăzi, mai întrerupte, fîşii de abur ce i se plimbau prin golul capului. Spre seară o cuprindea somnolenţa.

Nastasia nu putuse răbda şi într-o zi spusese gazdei că Ana vorbeşte uneori singură vorbe fără rost.

— Vai de mine ! O fi început să aiureze !

Ana nu mai avea putere să se controleze şi pronunţa ici-colo cuvinte în legătură cu fîşiile de amintiri, cu închipuirile ei. Cînd deschidea ochii de vreun zgomot, sta nedumerită, nemulţumită ; pronunţa atunci cîteva cuvinte. Prea anemică pentru a-şi da seama de treceri, avea numai două scopuri conştiente : să se odihnească mult, ceea ce o ducea la somnolenţă, şi să simtă sosirea lui Costel, ceea ce îi punea în mişcare ultimele energii treze.

Gazda crezuse de cuviinţă să spună lui Costel cele raportate de slujnică : cum că Ana ar avea aiurări.

Posac, Costel răspunsese :

— De-ale slugilor î

— Vrei să faci oamenilor bine ! — se supărase ma- **dam Ida.**

într-o seară, spre şase, Costel intrase fără ca Ana să-I fi simţit şi nici cînd îi vorbise nu-l auzise. Nastasia era plecată. Costel îşi făcea socoteala că în felul ăsta poate oricine intra la ei nesupărat.

Schimbase vestonul cu cel de casă, cu căptuşeala

ruptă : poftim hal î Pusese papucii şi pregătea primusul să-şi încălzească mîncarea, cînd Ana mişcase, vorbise parcă.

Se apropiase de ea şi o văzuse cu ochii deschişi, dar cu privirea spre un perete, nu spre ei, şi spunînd cu un ton de reproş :

— Asta nu trebuia... Nu trebuia să faceţi asta !... Aci nu e de vină nenea, sunteţi voi de vină... El e om cu greutatea lui... îi mîncăm pîinea... Nu trebuia să intraţi în bibliotecă.

Costel îi pusese mîna pe umăr, apăsat. Ana întorsese spre el ochii şi urmase :

— Cine a mai pomenit să intraţi în bibliotecă !...

Coslel îi vorbise tai'e, aproape răstit, apăsîncîu-i umărul mai mult :

— Ce vrei tu să spui ? Ana !

— Dacă vii aşa tîi'ziu noaptea, ce să spui şi eu ! Nu e noapte, e abia şase.

Ea aromise cu grija lui Costel pesemne, apoi, deşteptată brusc din cine ştie ce închipuiri, spusese nişte biete cuvinte amestecate : „Dacă vii aşa tîrziu“... Era ruşinată, îi sta în gît un biet sughiţ de piîns : ce ştia ea ? Ce putea ea ?

Alteori, fără să vorbească, mişca numai buzele şi trăgea tartanul ce-o acoperea... Sau ridica un braţ şi părea a face un semn.

Lăsa mîna să cadă... apoi zgîria cu unghiile cearceaful... în amorţeala ei, vroia probabil să ceară ceva, dar recădea în somnolenţă şi o durea.

Nastasia se apropia, se uita la ea, îşi făcea cruce. Hotăra că biata cucoană e rău de tot şi nimeni nu ia seama, şi o să moară aşa, fără doctor şi fără popă. Cu mîinile pe cearceaf cată numai cei pe moarte. Spusese gazdei şi aşteptase pe Costel în pragul casei pînă la întoarcere. îl întîmpinase cu un fel de mustrare, muiată în lacrimi, pe cînd, cu uşa întredeschisă, gazda pîndea prilejul să-şi spună părerea.

Luat prin surprindere, neştiind ce s-a întîmplat, Costel trimisese pe Nastasia în goană după doctor ;

însemnase pe hîrtie euvmtul : urgent.

Intrase apoi cu sfială în cameră, dar nu găsise nimic deosebit. Ana deschisese anevoie pleoapele şi le închisese. N-o deşteptase... să n-o turbure.

Se refugiase în colţul ferestrei, fără gmduri, în aşteptare. Abia după o jumătate de oră sosise doctorul, însoţit de Nastasia, curioasă să afle ce e.

Ana se deşteptase şi vorbise cu doctorul normal, numai cu ceva amăi'ăciune :

— M-ai lăsat, domnule doctor... N-ai mai venit... Şi eu credeam că o să mă pui pe picioare... Să mă mut din casa asta cu ghinion...

Ca toţi bolnavii, ar fi vrut pesemne să vie doctorul mereu, iar de mutare vorbea la singular, fiindcă se simţea singură. Costel se întreba cum şi de cînd dorea Ana să se mute din casă.

Slujnica plecase tiptil, supărată că a întîrziat degeaba.

La întrebarea doctorului cum mai doarme şi ce visează, Ana lămurise :

— Dorm ca iepurii... Mă gîndesc, ca să-mi treacă de urît... El zice că vorbesc în vis... se prea poate...

— Cine stă mereu în pat, nemişcat, fireşte — nu mai are somn regulat. Dac-ai cerca să te scoli puţin... propusese doctorul.

— Să mă scol ? — ca şi cum descoperea abia că stă acum mereu numai în pat.

Voise a se sălta, dar corpul, deşi uşor ca un fulg, refuza. Doctorul cercase s-o ajute şi credea c-a reuşit, cînd trupul Anei i se încîlcise în mîini, ca pentru una din acele acrobaţii cari sucesc bustul, capul, picioarele în poziţii absurde. Costel venise în ajutor şi amîndoi re- constituise în grabă oasele lipsite de puterea elasticelor,

— Altă dată, cu Nastasia, mă ridic — se supărase Ana..

Lui Costel îi tremurau mîinile :

— Da, se scoală alteori — repetase maşinal. Şt operaţia, domnule doctor ?

Doctorul îl privise cu surprindere şi răspunse întîrziat, după ce se socotise că poate bolnava

aşteaptă şi ea un răspuns.

— Operaţia mai tîrziu, după ce se mai împuterniceşte.

Se pregătea să spună lui Costel la plecare că operaţia
acum e tardivă, fatală. Auzise glasul distinct al
Anei :

— Eu vreau să mă operez acum, aşa cum mă aflu

La uşă, după doctor, Costel opinase timid :

— Poate că e răceală, domnule doctor... Ea nu poartă chiloţi.

în şoaptă, sfios, ca să schimbe vorba despre operaţie.

Doctorul se uitase la el atent, ridicase sprincenlle să înţeleagă, întorsese puţin capul spre nenorocita de Ana. Era deprins să vadă, să audă de tot felul.

— N-are nimic de-a face.

— Cu toate astea se ţine de pîntece... el era dator să spuie.

— N-are de-a face, repetase doctorul tăios.

„Oameni cari nu mai au milă", gîndise Costel, şi se
întorsese către Ana.

Obosită de sforţarea făcută, sufla mai greu, cu ochii închişi. Se uita lung la ea... EJ, plumb de-a dreptu ; ea...

goală puşcă pe dedesubt... Ce amor... Gaşperă l Gaşperă î Ana, nu Aneta ! Sorbea ca din gîtul sticlei... Ce amor î Nesimţitoare Aneta ! Ana, se uita acum la ea, i se părea că i-a picat cîndva plocon o vampă şi a dat-o gata... Asta. e Ana lui ? Cum a fost ea ? frumoasă şi...

Luase ochii de pe ea şi se uita în plafon, să găsească parcă lipită acolo, pe tavan, musca grasă a voluptăţii lui păgubite... Iar se uita la Ana... Cum arăta de rău ! Se înfiorase, luase ochii de pe ea, îi pironise în podea, apoi plecase în colţ la locul lui, lîngă geamul prin care se vedeau numai picioarele cailor.

— Eu vreau să mă operez ! — auzise.

De atunci înainte, Costel ascultase zilnic aceiaşi refren. Nu ştia cum să mai lupte cu voinţa încordată a femeii care îl prigonea ca s-o ucidă.

Ana avea un glas stins, mat, pe care Costel se apleca să-l audă, iar uneori vorbea clar, şi atunci Costel. tresărea. Aşa sau altmintrelea, spunea acelaşi lucru : operaţie.

Uitînd de supărare, Costel scrisese la Brăila Mălinei, cerîndu-i sfat : „Dacă ai fi mata aici ar fi altfel“ — sugera

Dascălu Petre avea însă în cap ideea fixă că Ana e ofticoasă şi nu lăsase pe Mălina să plece : numai o nevastă am şi vreau să-i pot sufla în gură. Mălina nu credea, ca dascălu, că pe lume sunt numai două boale : oftica şi damblaua, dar nici ea nu stăruia prea mult : *li* plăceau oamenii sănătoşi, fiindcă în jurul lor aerul e curat. Pe cînd era sănătoasă biata Ana, ţinea şi ea destui de curat... La ce putea fi de folos prezenţa ei, lucrurile erau ajunse aşa de departe... A. fost să fie... Să treacă Costel prin. mari încercări !

Mălina răspunsese că nu era chip să lipseaspâ acum. de acasă... Despre operaţie, e greu oricui să ia o hotărîre, S-o mai ducă pe Ana cu vorba.

Ana reuşea uneori, cu ajutorul Nastasiei, să se mai', salte în pat, rezemată pe un maldăr de perine ; perinile Ninei, perinile lui'Costel formau în timpul

zilei un parapet, la adăpostul căruia, ridicată de la mijloc ca un echer, îşi făcea cuib.

Un timp ţinea ochii' deschişi privind casa, apoi aromea fără să ştie, cu capul picat pe piept, Lupta să rămînă trează. Subt pleoapele subţiri şi grele, numai acum aduna

închipuirile de deunăzi, jocul dinadins. Ceea ce vedea acuma cu ochii închişi erau figuri geometrice în culori : cuburi întretăiate, verzi, galbene, albastre, cari la un moment se suprapuneau formînd o piramidă multicoloră, apoi se roşeau în întregime, dar păleau curînd şi rămînea din eic numai un tiv colorat.

Alteori, Ana, cu un gest al mîinii, înlătura din dreptul ochilor globuri mari, luminoase, cari se îmbinau linul în altul :?i o ameţeau. Se întîmpla să pronunţe iar vreun cuvini. răzleţ pe care servitoarea îl surprindea :

—Acum e albastru ! — îi plăcea cînd globurile erau albastre.

— Ce spui, coniţă Ana ?

— ...Luminile...

- Care lumină ? Vrei mata să las „transparenta“ jos ?

— Nu...

— Vede albastru, spunea Nastasia gazdei.

Slujnica era convinsă că doctorul, cît e de doctor, nu
ştie ce spune. Stăpînă-şi i s-a împăienjenit vederea şi i se arată alte alea, ceea ce e semn că se duce şi bărbat-său nu înţelege nici ăla nimic.

De cum sosea Costel, Ana se întorcea spre odaie, deschidea ochii şi-l întreba cînd o operează : ori o lasă dinadins să moară ?... Ori nu vrea să cheltuiască... La spital nu cheltuieşte... şi dacă vrea să scape de ea, de ce n-a lăsat-o să moară cînd a vrut ea singură ?

Costel o asculta mut : „s-a făcut rea !“ gîndea şi scria la Brăila, neavînd cui alt cere dezlegare. Reproşurile Anei îi Inelinau să cedeze, să cerce operaţia... Poate avea Ana o presimţire... S-au văzut şi minuni ! îi trebuia însă un stimulent, un arbitru.

„Cum o să te sfătuiesc eu s-o duci la tăiere ! Numai doctorul îţi poate da dezlegare D răspundea Mălina.

Cînd Costel găsea pe Ana mai liniştită, rezista mai bine la. vaietul ei aceiaşi : operaţie. Cînd însă

Ana avea dureri, îşi muşca buzele albe, i se schingiuia faţa, atunci nu mai ştia ce e de făcut.

În lupta asta dintre încăpăţînarea Anei şi opunerea lui, el — aşa de calm — avea unele zvîcniri nervoase, nu mai avea nici somn.

Despre operaţie Mălina zisese: „s-o duci la tăiere!“ Pentru vorba asta, Costel avea o pică pe mamă-sa. Aci,

Ana pretindea morţiş operaţie şi îi cerea socoteală. N-avea ce să-i răspundă şi semăna că el e cel ce-i vrea răul. îl treceau năduşeli.

Uneori Ama îi spunea cuvinte grele ; lui însuşi i se părea atunci că e vinovat. N-avea cum ieşi din ungherul în care-l încolţea cu aceeaşi vorbă : „vreau să mă operez". Erau aproape singurele cuvinte ce mai schimbau, tăcerile erau urîte, mustrătoare[1]. Costul îşi pierdea răbdarea.

îi era milă de Ana, milă ca şi atunci cînd se otrăvise.. nu chiar la fel... O şi iubea... Vezi bine c-o iubea. Îi era milă şi o iubea cu o grabă nervoasă ca şi cum între otrăvire şi boala de acum trecuse o viaţă de om. Grăbea spre o limită a puterilor lui de răbdare şi de întristare.

Ana şi ea acum zorea către sfîrşitul suferinţei şi nc~ siguraţei, iar Cost el trebuia să respingă stăruinţa ei, să pară a fi rău, să n-o lase să moară de moartea pe care o vrea ea, ci de alta ; şi amîndouă acele morţi se grămădeau pe capul lui, îl trăgeau de păr, îi scormoneau în creieri, pe cînd subt ochi îi sta Ana sleită, nimicită.

La birou, timpul din urmă, Costel ţinuse pe Diaco- nescu la distanţă, pentru anumite motive. Acum însă nu-i ardea de Aneta, povestise paraponul de acasă cu Ana, cu operaţia.

— Du-te, omule, la doctor, să hotărască eî. Nu încape jenă... e dator.

Costel, care aştepta de undeva un imbold, se dusese. Spusese doctorului cum Ana vrea operaţie, el nu-i poate spune că dacă o operează se pierde. Să fie bun să vie s-o convingă.

— Pe dumneata, domnule doctor, te crede mai bine.

Răzbea în glas un fel de disperare. Doctorul promisese. Costel se simţise uşurat, toată truda asta avea să înceteze. Necazu şi-l făcuse ghem şi-l zvîrlise acum doctorului, care le va aduce dezlegarea. Omului îi trebuie linişte.

în aşteptare, va avea un răspuns la întrebările ei înteţite, nu mai era ca pînă acum, cu gura legată. Va

răspunde Anei :

— Vine doctorul !

Ana însă nu-l mai sfredelise cu vorba ei, aceeaşi : operaţie ! Se apropiase de patul ei, nu ştia dacă trebuie să înceapă el.

— Ai o scrisoare de acasă de la Brăila ! spusese Ana, tuşind.

Costel se turburase ca de o vină... Să fi cetit Ana scrisoarea ?... Şi ce-o fi fost scris ? Şi de ce tuşea Ana ?

— De ce tuşeşti ?

— M-o fi tras de la geam !

Cu degetul ei uscat Ana arătase spre masă : plicul era închis. Costel luase scrisoarea şi după o ezitare o pusese în buzunar.

— Mamă-ta nu li-a scris niciodată dacă mi-a făcut rochia de mireasă, cum a. tot spus ?

Surprins de un subiect neprevăzut, Costel se turburase ; celălalt subiect cu care venise pregătit nu-şi mai găsea parcă locul. Se hotărîse totuşi, dasc deoparte întrebarea Anei şi spusese :

— M-am întîlnit cu doctorul, zicea că vrea să vină să te mai vadă... I-am spus că eşti mai bine.

— Să poftească !

Nu se putea distinge pe faţa Anei, printre schemele croite de boală, ce fel de strîmbătură i s-a aşezat acum (amărăciune, batjocură) :

— Te întreb de rochia aia... Ori aşa, numai vorbe !

— Cum se poate ! Cînd spune Mălina ceva ! îngăi- mase Costel, fără nici o credinţă că rochia ar fi gata.

Era uimit, dar şi jicnit pentru că Ana părea a nu vorbi destul de frumos despre Mălina.

— Am să-i scriu numaidecît ! — o asigurase.

Abia a doua zi dimineaţă, la birou, citise scrisoarea Mălinei, căutînd în ea cu enervare ceva despre rochia de mireasă. Nu era, firește, nimic, şi tot ce-i scria îi păruse fără interes : Să aştepte ce avea să fie !... Să întrebe doctorul !... Asta ştia el şi singur.

Din toate suciturile astea avea iar o neliniște, un fel de tremur în trup. Lua acum spre casă drumul cel mai scurt : de cafenea, de grădiniţă, de Aneta, nici

vorbă.

La unu, poate unu şi un sfert, cînd sosise în vinerea ceea acasă, îi stase inima şi se oprise în prag, cercînd să se apere, să-şi reia suflarea :

— Sfînta Vineri ! mormăise.

Văzuse pe doctor lîngă patul Anei. Aşadar, vorbise fără să fie el de faţă... Ce vorbise ?... Ar fi vrut să afle mai repede, ar fi vrut să nu afle... Era alb la faţă ca o rufă stoarsă.

Doctorul ţinea pe Ana de mină :

— Ne-am înţeles ! Nu e chip să nu-i faci con iţei ăşteia pe plac ! O operăm.

Ceva ca un vîrtej ţîşnea din Cost el şi se zvîriea asupra celuilalt : „Ucigaş ! Vrei s-o omori ! Ucigaş !" — în gînd.

— V-aţi înţeles ? şoptise umil.

— Ne-am înţeles. Eu i-am spus coanei Ana că - operaţia e grea şi că dumneaei e slabă...

- Unu la mie dacă scapă, eu tot cerc... Sunt stupină să fac cum vreau... Ana se dezrobea, era în stîrşii. stăpînă !... Aşa poate tot scap, şi altfel... Ştiu eu bine.

— Vezi : Cu asta m-a convins ! explicase doctorul, dezmierdînd mîna Anei.

— E voinţa mea de pe urmă ! Să se ştie 1 — apăsat, pătimaş, pentru Costel, care sta prostit.

— Vedeţi ? repetase doctorul către Costel, lui însuşi şi obiecţiilor toate cîte erau posibile.

— Rămîne să hotărîrn cînd şi unde.

Doctorul luase pe Costel de umăr, vrînd să-:, tragă deoparte. Ana însă îl chema cu ochii, îi făcea semn cu mîna :

— Vreau la Colţea. Vreau chiar mîine! Adineaurea vorbea limpede şi acum iar n-avea glas, îi zbateau cuvintele ca un nod în gaura uscată a gîtului.

— Zice că la Colţea.

— Atunci s-a hotărît. O transportaţi cu Salvarea ia Colţea. Doctorul mai surîsese din prag Anei şi. plecase, bucuros că a sfîr.şit cu o vizită anevoioasă. îi era milă.

Costel se ţinuse după el pînă afară la automobil :

— O să scape, domnule doctor ?

Doctorul, contrariat, se roşise :

— Operaţie cu asentimentul familiei ! zisese înţepat.

Costel pricepuse că e supărat, nu însă şi de ce :

— Onorariul dumneavoastră ?

Doctorul refuzase şi se urcase în automobil, dînd din umeri.

— Vă cheamă coniţa — îl zorea din spate Nastasia pe stăpînu-său.

— Da ! Da ! Sunt aici, n-am plecat. Mîine chiar mă duc ia Colţea să văd dacă e loc... asigura acum pe Ana.

— Să fie loc ! De ce să nu fie ! Dacă se întîrzie *e* mai rău.

Costel îşi aminteşte spusa doctorului : „Nu se poate refuza bolnavului încercarea supremă"... De ce a fost oare doctorul aşa supărăcios ? El i-a oferit sutarul. Numai supărări... Greu... Greu...

Va cerca chiar azi la spital. Să nu întîrzie. Ana dormea. pesemne, aşa, iepureşte, cum îi spusese doctorului că doarme.

De pe scăunelul pe care sta de pază cîrpind rufe, Na st as ia auzise :

— Aaa... Aa... Doamne ! — gemăt năbuşit, apoi mai prelung, întărit ca un ţipăt sugrumat.

Femeia o luase întîi spre usc, apoi se-nturnase lîngă divan :

— Coană ! Coană ! Ce e ?

Ana deschisese ochii încet şi şoptise cu spuma ultimului gemăt deşirat pe buze :

- Nimic... am visat rău...

Slujnica se socotea dacă să plece ori nu : mai adăsta M\ Auzise alt gemăt :

• Mata ie căinezi tare... te doare!

dana deschisese iar ochii. Poate că gemuse în somn de durere... dar visul... vedenia, acelea erau cu înţeles... Vă ruse pe nenea coborînd de sus spre ea... Călca treaptă după treaptă pe o scară ce nu se vedea... Pe măsura ce se apropia, se depărta iar... Se ridica în sus, într-un gol, şi din nou venea spre ea, apăsînd picioarele pe un gol... O privea încruntat şi rînjind... Semn rău...

— De-ale viselor, coană !

Da... de-ale viselor... şi visele ştiu ele ce spun...

P A R T E A a VUI-a

„Încercarea supremă Erau unele cuvinte cari operau asupra lui Coste! instantaneu. Îşi regăsise bara de direcţie. Scrisese Mălinei despre „încercarea supremă". La birou spusese că |K| trebui să lipsească o jumătate de zi, fiindcă i se operează nevasta. Cuvîntu! „operaţie" spus niţel din guşă. Operaţia e ceva de lux.

Se dusese le. Colţea, la ceasul cinci ştia că îi găseşte pe toţi, era deprins cu locul. Totuşi de cine anume avea el nevoie lipsea şi trebuise să mai treacă şi a doua zi pe la spital.

După dejun, cum nu lipise încă scrisoarea către-Mălina, adăogase: „Cu rochia de mireasă a Anei a rămas baltă. Mă întreabă mereu de ea. E drept că nici matale nu te-ai ţinut de vorbă."

Citind, Mălina nu-şi crezuse ochilor. Ea, care ie înţelegea pe toate, nu-i da de capăt. Ce vrea să zică Coste! ? Ce era cu rochia de mireasă ? Şi cu ce ton îi scria ? S-a ţicnit fiu-su.

A doua zi, la traversare pe Piaţa Brătianu. (este! se ciocnise cu Turcu :

— Operez nevasta, ii spusese în grabă, uitînd c-â l-a văzut în ajun la birou, ca pe toţi colegii.

- Să fie cu noroc ! A mea acum a scăpat. Viu de la un laborator, unde am fost să iau nişte ser.

Cost ci era departe. „Bietul om !" gîndise Diaconescu dar nu-l mai interesa atît, de cînd rărise cu întâlnirile.

La spital, Costel stăruise din răsputeri şi reuşise. Lupta ca pentru ceva foarte important şi acum, când

dobîndise, simţea în el o surpare şi năduşea, năduşea întruna, fără rost.

Se întreba ce-i va răspunde Mălina. Parcă răspuns trebuia : trebuia să vie să-l ajute. Umfla buzele, făcea o mutră nemulţumită, destinată mamăşi.

Avea acum de pregătit transportarea Anei cu Salvarea. Se împăuna o secundă : Salvarea ! Spitalul, Salvarea, toi ce putea fi mai bun !

în cursele lui, trecînd podul Dîmboviţei, Costel se ciocnise cu un domn care-l luase în braţe zguduindu-l. O secunda crezuse că e un trecător pe care l-a lovit din fugă, dar timbrul unui glas cunoscut îl trezise: ...Lupescu.

— Încotro aşa grăbit ? Nu-ţi vezi prietenii ?

Coste'i se bucurase ca de un frate, apoi nu ştiuse dacă trebuie sau nu să-i spună de Ana.

- Mă duceam spre Salvare... Ana se operează poimîne.

- Noroc bun !... Aşa e viaţa ! Am să spui Ninei. Ea ţine mult la sora ei... Nu te reţin... înţeleg că eşti grăbit...

Cu vorbe încurcate, Costel îi scăpase din braţe şi se depă rtase ca unul care e fugărit.

în urma lui, Lupescu aprinsese o ţigare : „Bietul băiat ! Mereu pîrlit !“

în mers Costel se dezmeticea, ceea ce îi împleticea acum pasul.

Fusese Lupescu... Ce amabil ! Dar Nina ? Trebuia oare să fi anunţat pe Nina ? Nu ştia bine dacă da sau ba... Lupescu vorbise de operaţie ca de ceva uşor... Nu cunoştea cazul... Şi chiar altmintrelea... Lupescu ştia în orice împrejurare ce trebuie să spună.

Trecuse de Salvare cu cîţiva metri, se întorsese : „Să vie Nina să vadă pe Ana ?...“ Lupescu era un om simţitor, un om pe care nu te puteai supăra... Atunci, demult, îi dase un pardesiu ca şi nou... li dase şi *smok-ul* împrumut la logodnă... Nu trebuia supărare.

împingea în porţile mari, închise, ale garajului.

— Căutaţi Salvarea ? Prin curte ! îl îndrumase

cineva.

în curtea Salvării, automobilele intrau şi ieşeau : vrînd
să se ferească, Costel se lovise de un fier al grilajului tocmai la piciorul sting, pe „bătaie"... încotro ? Pe unde ?

Din nou i se amestecau ideile. Năduşea şi răcea... Poate era bolnav şi el... Atîtea drumuri... Uneori îi era mai uşor, dar alteori parcă era tras pe comedii de-alea de la Moşi cari te zvîrl cum vor ele, cînd sus, cînd jos... Dacă cei de îa Brăila nu se mişcau, îl lăsau singur !

Salvarea sosise în Rahovei la zi şi la oră. -

Subsol ! O să fie greu, se gîndea Costel cu necaz pe locuinţa fără de noroc. Totul însă se făcuse cu uşurinţă. Cei doi de la Salvare se pregăteau să ridice pe Ana de subt cap şi de subt şale, să fie toată adunată. Să nu se risipească.

De pe brancardă, Ana făcea semn Nastasiei, vrea să-i vorbească. Nastasia se-ndoise de şale, s-o audă :

— Să nu pleci... să faci curăţenie, să aeriseşti... poate vin musafiri...

- Aşa cum zici, coană Ana, aşa fac... De ce să
plec ? Stau, fireşte... Cum o să vrea şi domnu...

Ce bine vorbea coana acum. Vorbă cu şir, nu aiurea, şi glasul parcă nici ăla nu mai era din ladă. Poate nu era chiar aşa de rău şi o „tăiau" la spital degeaba. Ce musafiri să vie ?... Iacă, o scotea cu targa.

Nastasia cercase a miorlăi, iar madam Ida, gătită ca pentru oraş, se apropiase şi spusese Anei să nu poarte de grijă, că vede ea de casă în lipsă, iar la întoarcerea cu bine, au să fie musafirii ei la o masă de bucurie.

Costel aruncase ochii spre gazdă ; Ana îi prinsese pe am îndoi deodată în plasa privirii ; o privire de cîine pe maidan, lîngă care cu milă s-au oprit doi inşi. Abia atunci Coste! băgase de seamă că ţine în casă, pe cap, pălăria, şi o scosese. Mereu din

săliţă în odaie, din odaie în stradă... Era năduşit, năduşea întruna.

Acum sta pe trotuar, fără pălărie, simţea că îi e rece. De ce sta descoperit ?

În stradă, în momentul cînd hrancarda era urcată în autocarul Salvării, cîţiva trecători se oprise curioşi :

Urîtă mai era !... Apăruse şi la ferestre ici-colo, din
vecini :

Moartă gata 1 cobise o femeie de peste drum.

Autocarul pornise lin ; nu se auzeau copite de cai, ca la dric.

Costel luase în buzunar cheia de la uşă.

În urma lui, omul de serviciu de la bancă, pe care Costel îl chemase crezînd că o să fie nevoie ,de ajutor* spusese Nastasiei :

— Nu ştiam că domnul Petrescu e însurat.

— Care Petrescu ?... Boieru nu e însurat, e doar logodit.

— Halal ! — mormăise cellalt...

Una din uşi se deschisese şi din sala de operaţie a spitalului ieşise un doctor tînăr cu ochelari, îl însoţea o studentă cu şorţ alb, care îl privea şi asculta cu lăcomie.

— Nu vrea pe nimeni alt decît pe mine !... Cînd se otrăvise anul trecut, eu i-am făcut spălaturile... Pe urmă logodnicul încă mă mai oprea pe stradă să controleze prin mine ce i-au spus alţi doctori... Ce să le faci bolnavilor ! Au simpatiile lor... Dar aici, acum, n-am nici un rol. Hol are acum numai cuţitul şi în cazul de faţă cred că şi •cuţitul e o simplă formalitate...

Dinapoia uşii, lipit de perete, Costel se uita la mozaicul coridorului lung. Ridicase un moment ochii de jos şi băgase de seamă ochelarii doctorului, cu ramurile subţiri de aur încolăcite pe după urechi, apoi iar fixase mozaicul.

...înainte, acolo pe coridor era întins un preş şi acum nu mai era... De ce ?... Şi unde era Mălina ? Unde, mă rog ? Unde ?...

Căuta în jur altceva de care să se agaţe, dar nu găsea decît tot preşul : preşul nu mai era... Se uita acum la scară şi îi venea în minte cum atunci — da în lături dată, care era cea a otrăvirii Anei — cum atunci, cîndva, se întîlnise pe scară cu doamna de la Casa şcoaielor... Întîi n-o recunoscuse, se mai schimbase... Şi adică el nu se schimbase ? Pe cînd mergea ei la conferinţe... elegant, liber, ca un milionar... Pe atunci, doamna în gri, numai să fi vrut el !...

Uşa sălii de operaţie se crăpase iar şi ieşise tiptil o infirmieră şi un intern: „Mizerie... Inima“... şoptise şi cotise pe coridoare la stînga.

Lui Costel îi tremurau fălcile : nu încălzeau spitalul... Un spital trebuie încălzit cum trebuie... peste tot... pe orice timp...

Acum, din nou uşa salonului era închisă şi nu răzbă- tca prin ea nimic. înapoia ei, formalitatea era pe sfîrşite...

Pe atunci, numai să fi vrut el ! Dîrdîia... îndată după otrăvire, cînd venise Ana acasă înapoi de la spital, atunci să se fi îngrijit mai mult, să nu fi muncit... Ea se credea vindecată, dar el... el fusese un imbecil, da, un imbecil... Pe vremuri îl făcuse o dată Lupescu în]becil în fată... Aşa era Lupescu, nu te vorbea, îţi spunea în faţă... Avea dreptate Lupescu : imbecil !

...Ana îi spusese de două ori... o dată acasă pînă să n-o ridice şi o dată acum pînă n-au dus-o la operaţie... îi spusese să aibă grijă ca Lucica să se cunune... Cu cine ? Lucica era la Moşu. Să se cunune cu Moşu ? El vrea să împlinească tot ce dorea Ana, chiar dacă e greu de făcut ce-i cere... dar cum o să mai ştie el acum ce a vrut Ana să spună!...

...Mălina ! Mălina care nu venise ! Dacă era supărată pe el, apoi i-o făcuse... în loc să fie acum aici... aşa cum promisese...

Prin uşa rămasă iar întredeschisă, cîţiva intrau şi ieşeau... De ce ? Doar trebuia linişte ! îl apucase un fel de sughiţ, adică îi zvîcnea omuşoru, nu un sughiţ care să se audă... de frig, ori de ce ? Dacă se putea acum pătrunde în sala de operaţie, apoi să' intre şi el... El, mai ales, trebuia să intre... Mălina !... Mălina !... Aici era locu ci... N-avea să i-o ierte Mălinei !

Chiar atunci unul intra, dar trăsese uşa după ei. Nu ! Să nu închidă uşa, s-o lase crăpată, altfel el n-ar mai fi putut... Să deschidă el clanţa ? Şi acolo, înăuntru...

Cînd adineaori aceia spusese „formalitate“ şi „mizerie“, el auzise... Prin căptuşeala urechilor, dar auzise...

Acum treceau pe lîngă el mulţi şi cu fiecare din ei vrea şi el să pătrundă, dar pierdea rîndul, aşa cum îl pierdea la uşa cu scripet de la bancă. Pe uşa ceea, unii ţîşneau din viteză : el însă pîndea, da înapoi, se pregătea, şi numai cînd rotaţia uşii se încetinea, atunci împingea şi intra cel din urmă.

Acum însă, dimpotrivă, vrea să intre deodată cu cineva, nu singur, în nici un caz singur... în sfîrşit, pe lîngă o infirmieră, în spatele ei, intrase...

întrerupt, clar a dormit, n-a fost singur. S-a sculat foarte de dimineaţă, totuşi Mălina şi dascălu erau sculaţi înaintea lui.

Costel are un tremur mic, din care uneori i se ciocnesc dinţii şi din cînd în cînd i se înmoaie genunchii, şi atunci se întţepeneşte pe picioare.

Din colţul unde trebăluieşte. Mălina aruncă ochii 'spre el. De cum s-a deşteptat, a dat lui Costel o cafeiuţă neagră. A venit cu arsenalul ei special de „turcească*[4]. Alimentează cu spirt, ca să' fie mereu gata de două cafele. Poate bea ea una, şi mai ales dascălu. Dascălu îşi toarnă coniac mult în cafea ; Mălina dă negativ din cap spre el ; nu ia seama : aici, acum, i se trece.

Pe la nouă, la cafeaua cu lapte, Mălina s-a mirat cum Costel nu observă ce bea cu gîndul aiurea. Nu-i de mirare...

Costel sorbise din picioare şi fără corn. I s-a părut că se topeşte ceva deasupra ceştii, dar văzul îi e absent. Mai simţitoare, nările adulmecase aburul ; Coste] se întorsese atunci spre Mălina, care făcea socoteli migăloase pe un caieţel : nu cafea, ci ciocolată cu lapte !

La Brăila, ciocolata cu lapte era răsfăţul lui... şi acum mamă-sa...

...Buzele schiţase un tremur : săraca Ana ! El bea ciocolată, şi ea... Mălina, ştergînd un pahar şters gata, se uitase la el pe subt gene : bietul băiat 1

Costel trecuse ceaşca din mîna dreaptă în mîna stingă şi, încet, cu linguriţa, lua ele deasupra, dar frişca se topise : ciocolată cu frişcă 1 Acum... aci... Clipise ochii umeziţi şi înghiţise greu.

Lăsase apoi ceaşca pe un scaun alături. Ei nu se putea aşeza, nu-l lăsau nervii. Altfel nu era agitat, nu umbla de colo pînă colo ; se afla subt ochii celor doi şi chiar altfel, chiar dacă ar fi fost singur... Sta Însă în picioare, rezemat de perete, şi se proptea cînd pe dreptul, cînd pe stîngul.

— Să fii de treabă, băiete, să nu te laşi!... Tu te laşi ! Nu trebuie !

Mălina dichisea un veston negru şi nişte pantaloni gri. Ţinea acum acul cu aţă neagră între dinţi şi vorbea umblînd de colo pînă colo : nici un lucru la locui lui... Ce harababură !... De un an bolnavă... n-nvea nici vină.

— O cravată neagră, simplă, n-ai ? Juram că ai, din atîtea cravate !... Chiar trebuie să fie, ia caută tu singur, poate ştii mai bine unde găsi... Eu mă pui niţel jos pe scaun că nu mai pot... Alergătura de la spital încoace şi înapoi... peste tot... Ce să faci ! — oftase şi se uitase iar la Coste!, care, tot în picioare, schimbase numai peretele, se rezemase acum în dreptul unei mese, pe care se răcea pe cărămidă fierul de călcat. în faţa lui n-avea divanul, fiindcă divanul fusese ridicat.

— Mîhnit ? Cum să nu fii mîhnit ? La Brăila ai să te întremezi. Schimbi locul şi uiţi... Eu o să mai am de luptat cu mutatul. Aş zice mai bine să vindem din ele.

Mălina se întrerupsese, căci Costel, plictisit, da din umeri.

— Fireşte, eşti amărît, cum să nu fii ? Ai scos certificatul ? Costel aprobase din cap. Vorbăria Mălinei îl plictisea. Tot ce era acum de făcut îl plictisea... Şi, vezi bine... era amărît... cum să nu fie... Dascălu Petre cel puţin tăcea.. Şi acum, iaca, vorbea şi el :

— Să ştii, mă Costel, că la Brăila ai să stai aproape o lună pe dinafară.

— Cum adică pe dinafară ?... Atunci nu mai plec.

— Locul e al tău, hotărît : dar celălalt, pe care-l schimbi, a cerut să împlinească luna şi i-a aprobat, că nici nu se putea altfel.

— Care celălalt ? Cine a aprobat ?

— Tu nu vii director deodată... Eşti ajutor... ca şi director.

Costel decisese că va rămîne pe loc... Să stea degeaba în căsuţa dascălului la Brăila ! Rămîne pe loc... Dar aci, în casă, n-ar mai putea sta nici o zi după plecarea părinţilor.

— La bancă ai vrut, la bancă ţi-am găsit.

Dascălu părea supărat, se roşise cu frunte cu tot. Mălina făcea semne din ochi lui Costel, spre tat-su.

Costel nu vrea supărare. Ei venise pe cheltuială, alergase... Dar era nervos, îl plictiseau.

— Lasă... lasă, să vezi ce bine o să fie î zisese Mălina lingăcios. Se gîndea că slujba ca slujba, dar îi va găsi ea o fată să-l însoare, o fată sănătoasă şi cu parale... N-avea nevoie să ţie doliu, nu fusese cununaţi, numai logodiţi.

— Fie cum o fi ! cedase Costel şi pornise a căuta într-o cutie de pe şifonieră cravata neagră ; ştia şi el că are una... trebuia să fie undeva...

Ce necaz ! ce necaz ! Oare Lupescu şi Nina aveau să vie ? Turcu trimisese răspuns că vine, trimisese şi o coroană. Se purta frumos Turcu.

Se auzise clopotele la o biserică din apropiere, prelungi, sonore, sunînd de mort.

— Pentru ea î exclamase cu bucurie Mălina. Tu ai făcut ?... El a făcut ! — se uitase spre dascăiu Petre care zîmbea cu înţeles, periindu-şi haina a zecea oară.

— Să nu toace, aci în mahala, unde a şezut cu casa ? mormăise guşat dascăiu.

— El a făcut ! Ce om tat-tu ! Ce frumos ! Toaca mare ca'pentru un mort de seamă... fireşte!...

Clopotul ! Zeamă de clopot... Costel îşi amintise : zeamă de clopot — era o vorbă pe care n-o putea răbda. Strînsese fălcile şi ochii i se umezise ca dintr-o lămîie stoarsă.

Mălina făcea spre dascăl semne, cu capu, cu mina : Lasă ! Lasă ! îi trece !... Aşa e ! Ce să faci ?

Costel acum se îmbrăca. Pantalonii aveau dungă, haina era călcată, găsise cravata... Ce femeie, totuşi, Mălina !... şi dascăiu...

— Cel mai bun caşmir ţi l-am pus la mînică... şi lat... Mălina îl admira.

La Brăila — socotea Costel — jucîndu-se cu panglica albă de la coroană, sărăcuţă, de mărgărite artificiale, trimisă de Turcu — la Brăila, fie şi subdirector la început !...

Stau cîtetrei în aşteptare, se auzeau minutele la pendulă :

— Ai văzut — şoptise Mălina dascălului — ce nas ascuţit are ?

Costel auzise, ll scuturase un tremur şi avusese în ochi pe Ana la rezervă, întinsă, cu nasul ei subţire. îngălbenise ; capul i se ducea parcă într-o parte şi în alta. Se clătinase puţin pe loc.

Mălina îşi pusese mina peste gură. Cum de scăpase vorba !

— Ce facem aici ? Nu mergem ? — ii se adresase Coste 1 duşmănos.

— Aşteptăm taxiul. Am tocmit un taxi... Nu te enerva, vine el la timp...

Mălina se sculase de pe scaun intimidată şi fierbea iar o cafea. Pînă să nu se urce în taxi, încă o cafeluţă !

În taxi luiCostel i se făcea rău, se încreţea carnea pe el,îi da penas, i se clătina fierea, avea o amărăciune în tot trupul, întoarsă înapoi în gît.

— Aşa a fost el de mic copil.

Oşoaptă amamă-şi. îl plictiseau aceia doi cari stau pe spinarea lui. Nările i se băteau, încleşta dinţii, aşa că îl dureau fălcile.

Mălina întinsese braţul prin faţa lui, ca un drug, şi deschisese geamul taxiului din dreptul lui.

Vroise s-o oprească, să-i înlăture drugul mîinii care-I apăsa, dar simţea o uşurare. Aerul proaspăt îl scutura acum de frig. Fierea încetase a se mai învîrti. Numai cînd taxiul oprise, vinul amar clătinat pe loc iarăşi se turburase.

— Aici, la Sf. Vineri, pînă a găsit dascălu un colţişor... Nu mai era nici un loc... nici pentru boierii mari...

Costel frămîntas«e numai în fălci : cari boieri ?

Pornise pe o alee lungă — slavă Domnului, lungă — el cu un pas înainte, să fie singur, să nu-i vadă, să nu-i audă.

De la un loc îi are pe ei în spate şi în faţă vede capela. Opreşte pasul şi merg acum în acelaşi rînd, apoi rămîne el în urmă, dar aproape de ei, lipit... Se uită în jur : morminte.

Urcă odată cu ei treptele. îl loveşte drept în piept iniţiala argintie pe un valtrap negru : A... Ana... A.P. ? Nu, A. D... O uşurare şi un regret : de ce nu era AP.? De ce nu apucase să se cunune ? Era nevasta lui, logodnica lui. îl scutură un fior... Gata treptele...

Sub bolta intrării : bang ! — îi sparge creierul clopotul. îşi pipăie ţeasta, potriveşte cu o mînă ţeapănă părul pe creştet. Intră cu ei deodată, buzna.

în capelă, cu capul gol, îi e rece în creştet şi cald la picioare ; îl înţeapă tălpile fierbinţi ca după degerătură... Afară totuşi nu e frig, e moale.

...Deschide ochii, iar îi închide. Sunt acolo cuiva adunaţi, îi vede, dar nu-i deosebeşte. Pereţii capelei sunt umezi şi afumaţi. Pe Costel îl îneacă fumul şi îl pune ceaţă pe ochi... şi ce igrasie ! I se umezesc uneori pleoapele, dar printr-o sforţare apa lacrimilor se trage înapoi. Cu o mînă lemnoasă îşi caută batista, pipăie pe cea bună, cea pentru vedere, apoi anevoie poate găsi şi smulge din alt buzunar pe cealaltă ; îşi şterge cu grijă nasul umed. Dacă ar şterge şi ochii, cu fumul la un loc, s-ar mînji tot obrazul.

În faţa lui, de partea cealaltă a catafalcului, Mălina plînge şiroaie ca printr-o procuraţie, căci nimeni alt nu plînge. Plînge cu ochii limpezi, generoşi.

Costel stă în faţa cosciugului, dar nu vede pe Ana. Obrajii lui şi-i simte lipiţi pe fălcile strînse, dar chipul ei hidos nu-l vede.

Din colţul stîng al altarului, două dudui găsesc pe logodnic „drăguţ". Sunt străine, musafire din acelea ce se ivesc la nunţi şi morţi, nu ştii de unde, cari sau n-au habar cine e mortul şi caută a ghici după iniţiale, a se informa după panglicile coroanelor, sau, dimpotrivă, sunt minunat informate şi-şi şoptesc o biografie amănunţită, deşi în parte falsificată.

în spatele lui Costel, în ultima strană de lîngă uşă, o doamnă tînără cu palton negru elegant, garnisit la git şi la mînici cu astrahan, pe cap o tocă neagră de catifea, cu o voaletă scurtă ce zboară deasupra nasului, a sosit parcă dinadins întârziat.

Stă cu cotul rezemat de strană şi cu capul rezemat de mînă, izolată, pe gînduri, palidă.

— Cine o fi ?... E distinsă ! — admiră dudui le, şi iar preţuiesc pe logodnic.

— Aşa drăguţ şi tînăr... şi moarta bătrînă şi urită ! Oricît te-ar sluţi boala !... Dar cine poate înţelege gustul bărbaţilor... Poate că avea parale, deşi nu se prea vede...

Moarta are rochie albă de mireasă şi la cap o ciădă- rie de voal cu o şuviţă de beteală. Rochia umple cosciugul, dar găteala de cap mai rău încondeiază siuţenic-u

Printre lacrimi, Mălina se uită peste tot : a văzut pe doamna din strană şi a ghicit cine e : în negru, cu astrahan veritabil, fără crep ? Ei de ce ziceau că e vopsită... nu era... Era cum trebuie să fii... numai că nu pusese doliu mare...

După un timp, prin fum de luminare, Costel a zărit în dreapta, cam pieziş, de partea cealaltă, pe Lupescu. Aşadar, a venit ! Dar stă singur... poate ar

trebui să treacă lîngă el... Costel se întreabă, dar nu se mişcă de pe loc, încrucişează doar mîinile înmănuşate cu negru, la fel cu celălalt.

Lupescu, cu capul lui de cinematograf, stă serios, corect ; e „domnul bine“ al micii adunări mortuare. în gînd ţine un mic discurs pentru Ana : „Biata Ana... ce bunătate... ce răbdare, ce devotament, şi ce suferinţe drept răsplată... Faţa ei sluţită spunea îndestul ce soartă a avut... Dar aşa e viaţa... Amin !“

După prohod, la sărutarea de adio, e o mică ezitare ; se apropie întîi Mălina şi atinge cu buzele găteala de tul a capului. A cumpărat-o ea singură de pe Smîrdan, nouă, curată, adusă în cutie de carton.

După Mălina, aproape cu ea odată, cu o teamă de copil, Costel se apleacă mult, mult peste coşciug, aşa că fruntea îi atinge lemnul.

Dascălu Petre care a stat acolo, în partea bărbaţilor, chiar în spatele lui Costel, îşi propteşte pe rînd picioarele pe acelaşi loc. Nu sărută.

Se mai apropie o femeie îmbrobodită şi pupă mîna „coanei Ana[u].

„Să creadă lumea că e din familie !“ se supără Mălina.

„De treabă Nastasia... Am s-o chem la scuturat“, gîndeşte deoparte madam Ida.

Doamna elegantă de după uşă a pierit pesemne în lemnul stranei, în peretele capelei, lunecată discret în afară de cuprinsul acelei morţi.

încă înainte de prohod, domnul „bine“, singurul cu mănuşi negre în afară de ginere, a plecat şi el fără să se observe.

Cei doi au ieşit din biserică pe rînd, dar Mălina i-a zărit, pe alee spre poartă, împreună. Jerba naturală de crini — o scumpete ! — **e** de la ei, desigur.

La ridicarea cosciugului, jerba ceea Mălina o aşezase pe pieptul moartei, pe picioare pune alta din frunze şi imortele, de la madam Ida — luată din piaţa mare. De treabă, madam Ida !

Coroana micuţă de la Diaconescu şi pe a lor trei împreună — coroană mare aceea, din liliac alb

artificial !
— pe acelea le vor purta pe mîini cioclii.
Au fost de toate, în bună regulă : preoţi, coroane, luminări... şi discursul mut al lui Lupescu. Numai cor nu a fost. Cor n-ar fi primit dascălu Petre... Ce cor... cînd sunt dascăli şi e diacon ! Corul, duşmanul lui vechi, de cînd a fost înfiinţat la' biserica din Brăila... De atunci s-a apucat el de politică.
La scoaterea cosciugului, cele două dudui sunt din întîmplare tocmai la uşă. îşi acopăr ochii : ce grozăvie î...
— N-ar trebui permis să fie descoperit — se indignează galant, un domn cu barbă.
— Nu, n-ar trebui violată cu 'privirea atîta mizerie.
De cînd s-a zis „la loc răcoros, la loc cu verdeaţă“,
cuvinte ce înfioară, Costel a simţit iar pe nări, în sus, spre frunte, firul subţire ce lesne se îngroaşă pînă la rădăcinile greţii.
Au ieşit acum din capelă şi aerul a fost ca o bucurie...
— scurtă, căci pornesc acum repede, parcă în brînci, după sicriul în care Ana merge grăbit, cu nasul subţire înainte, pe nişte poteci mărginaşe.
E un spaţiu de un metru între Costel şi Ana, care goneşte balansată în tactul a opt cizme, bătut în cuiele groase ale tălpilor.
Costel îşi pipăie capul ; i se pare că are pe cap pălăria pe care o ţine în mînă ; la cîţiva paşi, picioarele îi scapătă, se împleticesc pe potecile netede; cad parcă într-o groapă invizibilă.
Au cotit acum pe o alee bătătorită, lăturalnică, merg de-a lungul unui grilaj de lemn. Costel are credinţă că a pornit pe un drum fără de finit, dar iată că se poticneşte, vine cu faţa lîngă nasul ascuţit al moartei... Al Anei !
E o mică oprire a cortegiului, vreo blagoslovenie preoţească, sau numai cioclii schimbă mîna cu care ţin sicriul, mai răsuflă şi ei.
Drumul se lungeşte iar, groapa e acolo, undeva

departe... E o zi care nu aparţine parcă nici unui anotimp.

În rînd cu ei, cu ei la pas, merg plopi înşiruiţi ca o gardă de onoare... N-au frunze... De ce ? Aşteaptă muguri sau de-abia le-au căzut frunzele ?

Cineva zice :

— Ce zi frumoasă ?

Coste! ridică capul în sus spre aerul inert. Aude : piuuu... Piuuu... Croa... Croaaaa... Stă cu capul în sus, ca şi cum bărbia i-ar fi proptită într-un piron de lemn. Nu se văd păsări... E linişte şi gol... Piuitul, croncănitul parcă nu ies din trup şi sînge... ca şi unele vaiere cari trag înăuntrul lui Costel, ici-colo, virgule uscate.

Costel priveşte în sus... ştie vag că dedesubtul lui e un cîmp întins de morminte. Deasupra însă e linişte... Forfoteala micului grup al îngropăciunii, cîte o ruptură de litanie pe nas se pierd, nu se văd, nu se aud. E linişte... şi linişte doreşte Costel.

Zdup ! S-a poticnit într-un grumaz şi lasă capul în jos, îl doare cuiul de subt bărbie. Mălina şi ea gîndeşte: „Frumoasă zi !“ Dar o aşteaptă acum împachetatul. Toca neagră cu crep n-o prinde, o îmbătrîneşte. Ştie, şi e plictisită. Pe lîngă gard, pomii merg mereu cu ei alături... Uneori însă rămîn înapoi ceva sau o iau cu ceva înainte. Genunchii lui Costel lucrează din greu la mers, loviţi parcă de muchii pietroase.

Ici-colo, Costel se opreşte o secundă, îşi potriveşte picioarele, şi atunci pomii se înfig şi ei pe loc. E un drum greu, lung, căruia însă n-ar voi să-i ajungă la capăt.

Uneori, pomii din mersul lor se întorc spre el, vin invers, tot drepţi. Prea lung drum pînă la groapă... Se apropie totuşi, şi Costel îşi struneşte de pe acum picioarele pentru mişcarea cu care, din mersul mecanic, va trebui să se proptească în loc pe marginea groapei.

Pomii vin înapoi spre el, dar acum aplecaţi, în sens contrariu, şi el umblă tot aplecat, capul înainte, îşi ajută picioarele cu bustul. Ameţeşte şi trage ca la jug.

Acolo, la fund, unde grilajul de lemn a cimitirului

face colţ, acolo e groapa. Ceva' învolburează părul lui Costel, i-l risipeşte, ridicat fir cu fir. E acelaşi fior care din nări, de subt frunte, s-a ramificat subţire în fiecare bulb capilar. Subt briliantină, părul stă neted în aerul neclintit.

Stop ! Au ajuns. Sicriul e jos, trîntit... Nu ştii ce se tot foiesc în jur groparii... În lumina mare, la aer, chipul Anei pare mai albit, mai potolit de vraja lui monstruoasă... Groapa e în fund, la colţ. Nu e loc bun, dar mai bun nu s-a găsit. Costel ţine mîinile una peste alta, strînse, să nu tremure.

- E bine ginerele ! zice cineva din cei puţin adunaţi acolo.

În faţă, lîngă groapă, chiar pe margine, Mălina gîn- deşte că e un loc foarte bun acela. Dacă n-ar fi fost dascălii, o duceau la Pătrunjel.

Dascălu stăruise ; îl ambiţionase ea, e drept ; cum- necurn, fusese logodnica lui fiu-său. S-o îngroape la Pătrunjel, cînd ei au în curtea lor, la Brăila, îngropat tot neamul Cantileştilor !

Mălina urmăreşte atent cum leagă cu frînghii sicriul acum cetluit... Să nu-l scape... Nu mai plînge, are numai obrajii puţin mînjiţi de lacrimi. O bucată din rochia albă iese din cutia galbenă a coşciugului, aşa cum a rînduit ea.

L-a întrebat din timp pe Costel :

- Mă Costel, spune tu drept, o îmbrac mireasă... să nu fie păcat.

- Păcat, nepăcat, o îmbraci mireasă !... răspunsese furios.

Mălina era femeie înţelegătoare, nu era habotnică, îi făcuse gustul.

Cîriva paşi înapoia ei, dascălu îşi pipăie pe creştetul chelit cele cîteva fire sure de păr ; după puţină gîndire, pune pe cap batista de olandă. El e gingaş la răceală. Costel. care îşi caută ochilor orice distracţie, nu se -scandalizează, se uită la tată-su cu ceva grijă ; la ceafă are părul alb de tot, are şi ceva burtă... îmbătrînit !

...Cînd oare se sfîrşise ? Nu luase seamă momentul cu bulgării ! Curios ! El a văzut de nenumărate ori ceremonia, totuşi acum îi pare a fi fost altfel.

I se încălzesc mîinile pipăind fără mănuşi pe ale altora.

II conduci[1] acum cineva de braţ printre morminte : un străin. S-ar fi tras de la braţul necunoscutului, dar lasă aşa pînă cînd ies în aleea mare.

— Aeoperă-te ! îi spune blînd Mălina, şi se alătură de el în locul binevoitorului care a pierit. Să iei ceva cald acasă ; eşti rebegit.

Costel nu răspunde.

Pe aleea principală, invers acum, cu spatele la capelă, cîţiva grăbesc spre portalul deschis, pe şoseaua unde tramvaiele fug vii. Oamenii vor să apuce cît mai iute primul convoi.

Costel umblă în rînd cu mamă-sa şi cu doi preoţi ce nu slujise, ci numai onorase cu prezenţa, prieteni de ai dascălului, care a mai rămas cîteva minute la groapă cu ultimele daravcri de orînduit.

Merg în trap egal spre bolta vie pe care se profilează tramvaiele. Costel admiră pe firele încrucişate trecerea din minut în minut a scînteiei albe. Căci e ziuă !... Te pipăi la lumină de zi... Eşti tu.

Costel acum ştie că în biserică a fost şi Lupescu, în faţă, spre stînga. Era îmbrăcat cu un pardesiu elegant. El e cu paltonul, fiindcă e mai bun şi negru.

Mălina i-a şoptit că într-o strană ar fi fost şi ea. Costel înghite uscat numele Ninei ; se făcuse nevăzută şi nu sărutase la urmă. De ce ? Era datoare mîna să i-o sărute Anei, nu fruntea. Merg spre bolta ieşirii şi se'simte fără buze, descărnat, vindecat de femei. Se mai simte şi tînăr, neted în găoacea paltonului, şi îşi aduce aminte de blană. A trecut încă o iarnă cu paltonul... Ar fi fost şi păcat să aibă blană... dar acum, la Brăila...

Se opresc :

— Aşteptăm pe dascăl, zice cu graţie Mălina, adre- sî n du -se preasf i nţilor.

Costel, întrerupt din firul unui mers liberator, e contrariat de oprire.

Subt boltă sunt pavilioane mici cu flori de

vînzare. Costel ar vrea să cumpere flori, să ic presare pe groapa Anei. Ceva se scurge în el, gras, moale, ca un ulei călduţ, de candelă stinsă, în ochi o lacrimă, tot sleită.

Altă dată !... Altă dată va veni şi va presăra flori. Mormîntul Anei e acolo, înapoi, departe, în colţul pe care-l face gardul cimitirului.

Acum stă subt boltă cu fata spre uliţa vie. Nu s-ar putea întuma, cum nu se întoarce, pe cealaltă parte a stîlpului, tăbliţa pe care scrie „oprire“ pentru tramvaie.

Adică orice trăsnit ar putea schimba tăbliţa cu scrisul „oprire“, spre cimitir, dar nebunul acela n-a fost, nu este şi nu va fi niciodată Costel Petrescu.

...Să fi rămas la Bucureşti ?... Nu ! Tot mai bine să plece cu ei, deşi de pe acum îl cam agasează babacii : de pildă, întîrzierea dascălului. Atunci cînd cu alegerile, das- călu nu fusese destul de politicos cu el. La Brăila, el va ţine rezervă cu părinţii.

Stă şi aşteaptă degeaba. E plictisit de mamă-sa, pe dascălu care întîrzie... Da, îl plictisesc.

Iacă şi dascălu în grabă, suflînd greu. Nu mai e aşa tînăr. observă Costel, într-un gînd cu mamă-sa, dar cu dispoziţie sufletească diferită.

■Sunt în sfîrşit adunaţi, pot pleca : cu tramvaiul... fie şi cu tramvaiul. Nu mai e nimeni în jur din micul alai, care să-i poată critica.

A sosit tramvaiul 12. Costel se urcă repede, cei dinţii. Se aşează pe un loc în faţă, singur, izolat. Ceilalţi îşi găsesc loc unde pot, printre călători.

Cu tramvaiul ! Se întorc de la înmormîntare cu tramvaiul. Noroc că nu-i vede nimeni... Adică aude pe mamă-sa vorbind cu cineva. Nu ştie femeia asta să tacă.

Simte că cei doi îl agasează tare, că şi la Brăila îl vor agasa. Simte că el acolo va fi foarte ţîfnos, foarte, îi dă fum pe nas de pe acum... El e bucureştean... Se duce acolo din interes... Pe el să nu-l plictisească !

îi aude vorbind, dar nu întoarce capul eu un

milimetru să vadă cu cine au putut găsi de vorbă. Dimpotrivă, nici *ivattman*-ul nu-şi fixează aşa încordat privirea drept înainte pe firul şinelor. Pe Costel cei doi îl agasează.

Mălina, în adevăr, vorbeşte cu o pereche' tînără. Au fost ia înmormîntare să petreacă şi ei pe domnişoara Ana. Cunosc şi pe domnul Petrescu din casa Dragu. Ce păcat de aşa nenorocire... Atîtea nenorociri. s-au ţinut lanţ în familia Dragu.

Sunt certaţi cu Nina, care are un caracter dificil. Ei însă s-au gîndit la domnişoara Ana, aşa de treabă.

Mălina pîndeşte zadarnio să întoarcă Costel capul... Faţă de atîta nepăsare, înzeceşte politeţea ei cea mai distinsă. Avea dreptate dascălu cînd zicea de Costel că e un copil ingrat. Mălina îşi şterge nasul umezit şi întreabă :

— Şi dumneavoastră aţi ţinut mult la biata Ana ! ?

Cei doi sunt colegi de Conservator ai Ninei, de curînd
căsătoriţi, şi cărora le-a dat în cap să vie la înmormîn- tare după anunţul citit în ziar.

Ţeapăn pe locul lui, Costel se miră că nu mai ameţeşte şi scoate un carneţel... Întîi nu-l găsea... Cum de ajunsese în buzunarul stîng de la palton ! Oricît e de mic, carnetul putea umfla haina. Pe carneţel înseamnă data.

La o staţie, deodată cu şocul opririi, Costel se ridică şi, fără un semn, fără o privire, coboară.

Alarmaţi, Mălina şi dascălu îşi iau în pripă bună ziua de la perechea amabilă şi pornesc- spre ieşire strigînd :

— N-am ajuns ! Nu e staţia noastră !

Costel însă pare a nu-i auzi şi tramvaiul e gata de pornire, aşteaptă să se lămurească neînţelegerea.

Roşie pînă la urechi de nemulţumire, Mălina gîndeşte :

„Doliu, doliu ! mîhnire, mîhnire... dar necuviinţă, şi în faţa lumii..."

Dascălul, care la Bucureşti şi aşa nu se simte în largul lui, înghite în sec : tot el avea dreptate cînd la

cearta despre Costel spunea nevestei că fiu-su e un rătăcit, un nerecunoscător.

Din graba coborîtuiui şi din năduful cu băiatu gîfîie mai tare.

- Mai e o staţie ! persistă Mălina furioasă şi convinsă.

- Aici se coboară ! taie Costel, care ştie bine că nu are dreptate. 11 agasează însă cei doi, mereu în spatele lui : Ce are de-a face dacă umblăm niţel pe jos, luăm aer. În Tramvai era o aglomeraţie de nesuferit... mitocă- nirne... te năbuşeai. De la înmormîntare lumea se întoarce cu automobilul, nu meschin ca noi...

Cei doi se simt atinşi. Ei au propus tramvaiul, ei ar fi trebuit să plătească taxiul.

Costel se consolează din aceea că Lupescu şi cu Nina au plecat dinainte... Au plecat împreună — ceea ce îl lasă gânditor.

Pe trotuar Costel lungeşte pasul ; părinţii se simt uitaţi ; acolo înapoi, dascălul tace înfundat, dar e plin de aburi. Ambiţioasă, Mălina şi-o ia asupra. E adevărat că ea i-a scos sufletul dascălului cu fiu-su : Să-l ierte... Să-l mute. Să vie amîndoi acum la Bucureşti... Ea le-a potrivit pe toate, ea merită acum ce păţeşte.

...Dar dacă nebunului de Costel îi abate să nu se mai imite la Brăila ? Ar fi alta ! — o strîng pantofii noi. Degetul mare de la piciorul stîng stă încîrligat.

Dascălul suflă mai greu şi Mălina calcă pe ace, grăbind să se apropie de Costel : căci a ce seamănă, aşa presăraţi !

Rămîne apoi în urmă dinadins, să nu se prea obosească dascălul, să te trezeşti eu el bolnav, după ce avusese pe cap atîta cheltuială şi zdruncin.

La intrarea casei cei doi ajung pe Costel, oprit să caute cheia uşii. îşi cercetează enervat, pentru a zecea oară, buzunarele, zadarnic.

— A ! ţipă Mălina, şi Costel se întoarce spre ea furios !

Vederea însă a cheii în mina Mălinei îl împacă oare- cît. Fusese în geanta ei, ea ieşise cea din

urmă.

Să intre mai iute, să nu stea la uşă caraghioşi !

Cu un oftat de uşurare al fiecăruia pe seama lui, pătrund în camera puţin dezordonată şi oarecum îngrijorătoare în primul moment — deşi Ana plecase, decent, să moară aiurea.

Vrajba celor trei e mai muiată ; e un moment de destinedere.

Costel dă drumul geamului şi dascălul, aprobativ, respiră adînc. Mălina adună nişte frunze căzute de la coroane. Altfel ea a rostit destul : pînă şi hainele şi lucrurile mărunte ale moartei, toate le adunase într-un geamantan ce fusese al ei chiar, îl încuiase şi îl băgase subt pat în camera cealaltă.

Mălina îşi scosese înlîi şi întîi pălăria cu crep şi o pusese pe masă... Să răsufle. Ea nu ţine supărare.

Retras în colţul lui, iîngă geamul deschis, Costel arătase cu un deget spre pălărie. Cest: dezgustat, după care privise prin gram afară, far nervos ! Mălina luase cu bruscheţă pălăria şi o dusese alături ; după ce că se maimuţărise, se sluţise cu pălăria de crep, chiar aşa de pomană.

Dascălul scosese cravata, deschisese nasturele de la gît al cămăşii şi răsufla în voie.

O bătaie în uşă şi gazda băgase capul, apoi intrase fără să mai aştepte invitaţie. Atunci abia Mălina zisese anost :

— **Poftim !**

Gazda era de treabă, fusese la cimitir, dăruise[1] coroană, dar aci, acum, numaidecît pe capul lor !

— Pot să vă întreb ceva... nu vă supăraţi !... am nevoie să ştiu dacă mai staţi ori vă mutaţi... Am găsit chiriaşi.

„Ce lipsă de cuviinţă ! Abia întorşi de la groapă ! Aci, la Bucureşti, n-au nici Dumnezeu, n-au nimic !" gîn- dea Mălina.

— Tocmai bine... Tocmai bine, să regulăm cu asta î intervenise neaşteptat, eu glas gros, dascălul Petre. Se întorsese spre Costei, provocîndu-l să se pronunţe.

- Mai pe urmă... mai pe urmă ! - Costei concediase destul de arogant pe madam Ida.

Suntem cu lacrimile pe ochi ! întărise Mălina.

— Vezi că... muşterii sunt aici... îi mai ţin eu de vorbă pînă vă mai liniştiţi, că sunt prieteni de-ai mei... dar răspunsul îmi trebuie chiar azi.

— ...Mai pe urmă !

Costei concediase pe madam Ida cu un gest din două degete ale mîinii drepte, mergînd după ea pînă la uşă să o vadă ieşită. întorsese cheia în broască.

— Ei ?... — după un timp, Mălina.

Nici un răspuns, nici de la dascălul, nici de la Costei.

■ Afurisită sămînţă de bărbaţi ! se enervase Mălina, cairo de mult făcea zîmbre.

Nu prea cuteza să se lege de Costei... S-ar fi legat ea de clasculul, clacă nu se aflau în loc străin. Alta e acasă la tine !

■ Ei ? Gazda s-a dus, dar se întoarce... Ce facem ?

-- Mi se pare că e vorba să mă mut la Brăila, se oţerise Costei cu o superioritate de nesuferit şi pronunţiile! Brăila parcă zicea Mizil.

- Ţi se pare, mă rog... ori te muţi ?... Să fie ştiut... Eu nu sunt păpuşă ! Dumneaei mi-a spus că vrei să vii la Brăila. Vrei ori nu vrei ? Eu n-am nici un interes... Cu

toate că mutarea e ca şi făcută, dacă însă nu vrei, eu lesne o desfac... Numai vorba să ne fie vorbă : da ori ba.

Dascălul tăcea mult, dar şi cînd vorbea !

— Am spus o dată că primesc să mă mut ! scandase Costel fiecare silabă.

— Vezi ? se adresase dascălul către Mălina, ca să-i arate ce sculă de băiat are : Auzi ?

Haid ! Gata, acum se certau. Mălina se frămînta, îi era de dascălu să nu aibă criză de năduf sau să se repeadă în Costel cu vreo mojicie :

— Costel primeşte ! Aşa e bine. îi spunem madamei...

— Binişor... Binişor... Aud că sunt ca şi mutat. Aşadar, *ca şi...* nu mutat... Deocamdată, cum văd, stau pe loc. Asta nu mi s-a spus pînă acum.

Costel arunca cuvintele la a treia persoană, ofensator.

— De vorba asta parcă am stat noi pînă acum... N-am venit noi aici în zor la mort, să te ajutăm, să cheltuim ? zise Mălina indignată.

— O să facem socotelile mai tîrziu : — Costel ironic şi cu răbdare multă, cu multă răbdare, căci de azi-aimi- noaţă îi strepezesc dinţii şi el tace.

Se consultă acum cu el singur : ce face cu madam **Ida** ? Aici, în casă, el nu mai stă. Asta mai întîi şi întîi.

Se uită în jur cu începu lui unui fior pe nări : în odăile astea, el nu mai stă. Simţirea îi e neprecisă, între miiă şi frică. Dar unde stă pînă se face mutarea ? Căci a spus-o : pînă nu e mutat sigur, nu vrea şi nici nu poate pleca din Bucureşti.

Cu el însuşi, Costel e logic, socotit, * răbdător : el vrea
mu tar-* la Brăila... Fie şi aşa, fără să fie director, la început... Mai pe urmă însă, are să fie director, pe cînd aici, la Bucureşti, nu poate fi niciodată...

Părinţii îl agasează, vezi bine, dar odată acolo, rămîne a se vedea cum se aşează lucrurile. Cu leafa lui şi cu ceva pe lună de la ei, ar putea locui singur. E preferabil şi natural : „Ei cu ei ! Altă generaţie !" — cum zice Lupesc u...

— Ei ?... Mălina a aşteptat destul ; îşi pierde răbdarea.

— Cum să facem ? întreabă Costel la plural, pentru că are nevoie ca cei doi să-şi continue mai departe patronajul, să-l uşureze de greutăţi.

Dascălul însă nu se lasă aşa lesne dat după degete :

— Faci ce vrei şi ce poţi. Te descurci singur ! Ne-am ostenit pînă aici, ne-am lăsat casa şi treburile... Am cheltuit.

Palid la faţă, Costel păleşte încă ; se certau ca mitocanii, îl turburau dintr-o stare a lui plină de nobleţă, îl turburau de la doliu...

Mălina are şi ea pînă sus, pînă peste cap. Stă gata să plîngă. Se ţine numai pentru că ştie că, dacar plînge, s-ar strica tot. Iute cum e dascălul... şi cînd e vorba de ea...

— Na ! N-ai plînge acu pe deasupra ! se revoltă în adevăr dascălul pentru muierea lui.

Au cheltuit ! E un adevăr pe care Costel nu-l poate suporta, tocmai pentru că îl apreciază la justa lui valoare. Mălina îşi struneşte glasul subţiat de lacrimile înghiţite şi pune o întrebare foarte cu rostul ei :

— Mutare ?... Casă ?... Toate bune... Dar ce e cu di- vorţu ? Cînd pleci de aici, trebuie să fie totul regulat... Pînă acu ai tot amînat cu boala, cu... Dar acu trebuie sfîrşit...

— Mi se pare că e o chestie care mă priveşte personal ! Costel e nemulţumit că i se ia socoteală, nemulţumit că nu sunt mai mlădioşi, mai supuşi.

- - Toate te privesc ! rînjeşte dascălul.

Cînd rînjeşte el aşa, nu dai mult pe pielea celuilalt.

— Da ! Faci cum vrei î Cum te taie capul ! Numai să te gîndeşti bine. Să te gîndeşti bine... să nu te trezeşti cînd ţi-o fi lumea mai dragă, la Brăila, între oameni, că-ţi pică pe cap ailaltă — Mălina, aşa, deodată, dîndu-şi drumul.

Costel a picat ca din pod : ba dintr-un pod de casă cu multe caturi. A picat pe podele, drept pe spate şi s-a aşezat bine jos, să se dumirească.

— Şi pomenile, parastasele... pe toate le facem noi acasă, la biserica noastră, cu tot rostul — schimbă vorba Mălina, văzînd că mai rău i-a dat lui Costel „idei“.

Să vie la Brăila, plocon peste el, Nina ?... Fiindcă nu e divorţat ?... Fireşte că nu e, deoarece acum, în urmă, nu s-a mai interesat... Şi parcă ar vrea Nina să se întoarcă la el, şi încă la Brăila ? Parcă n-avea Nina pe Lupescu, care a luat-o la el în casă şi poate că pînă la urmă...

îşi amintea de Nina atunci, la poliţie, cum ea l-a cerut martor : ca soţ.

Iar bătea cineva la uşă. ÎYobabil madam Ida. Aveau gata răspunsul — se mută.

Nu !... era un domn... Diaconflpeu ! Repede să-l primească.

— Intră, te rog... da, ce plăcere ! Părinţii mei — prietenul meu cel mai bun ! prezintase Costel, şi abia atunci îşi dase seama că Diaconescu nici n-a fost la înmormîn- tare.

— Am venit să mă scuz. Piedici familiare. Am întîrziat de la cimitir... Am sosit cînd era gata. Am luat tramvaiul....

Diaconescu se adresa tuturor, dar mai ales lui Costel, care aproba din cap : el pricepe, admite...

— Nu staţi jos ? invită cu răceală Mălina.

— Numai să strîng mîna prietenului Costel... Noi suntem ca fraţii...

Se uită ia Costel cu mutra lui şugubeaţă, care anevoie poate păstra seriozitatea cuvenită, cu un ochi mai închis ca celălalt, pe care lipseşte puţin să nu-l închidă, dinadins, aşa cum clipea alteori despre Aneta.

— Nu vrei să stai puţin ? Costel, bucuros ca de un ajutor.

— Doamne fereşte ! Numai să-ţi strîng mîna. Ştiu eu cum e după... Am avut destule pierderi în familie. Să vă reculegeţi, să vă liniştiţi.

Mălina şi dascălul tac, nu-l îndeamnă să rămînă... Dar de ce nu pomenesc măcar despre coroană. Costel ar dori ca cei doi să fie foarte îndatoritori cu Diaconescu.

Turcu are miros :

— Dar... dacă ai vrea să ieşi cu mine... Eu aş crede că niţel aer nu ţi-ar strica. Tot eşti îmbrăcat... Umblăm cîţiva paşi, mai te răcoreşti de supărare... Morţii cu morţii.

După o secundă de ezitare, Costel primeşte. îşi ia singur pălăria, căci nu mişcă nimeni să i-o dea, şi iese fără bună ziua.

Diaconescu salută cuviincios şi indiferent pe cei doi provinciali. Aşa crede şi Costel, că s-au purtat ca

niște provinciali. Din pragul sălii ei se înapoiază. Deschide ușa brusc : dascălul și Mălina vorbesc cu însufleţire... De

spre ce ? Nu se certau, vorbeau înţeleşi şi totodată cu vrajbă, deci despre el ! îi place că i-a surprins. Prezenţa lui Diaconescu, care-l aşteaptă, îl opreşte de la aprecieri.

— Vream să vă spun că eu mă duc să văd de cameră la fosta mea gazdă. Aici, în capitală, am eu destule rosturi... Spuneţi-i lui rnadam Ida că, aşa sau altmintrelea, mă mut din casă.

Cei doi ascultă fără să-i răspundă.

„Ţîînoşi !" g în deşte Costel cu ţîfnă ; el se poate duce şi la otel. E drept că n-a locuit niciodată la hotel în Bucureşti şi nici aiurea.

Ajunge din urmă pe Diaconescu :

— Gata ! spune cu înviorare. Mergem, dacă vrei, spre o casă unde am stat eu ani mulţi cînd nu eram însurat şi unde vreau să închiriez iar.

Casa pe din afară era frumoasă, aşa încît Costel nu se jena.

— Numai să aibă cameră liberă, fiindcă e foarte căutată. Eu am nevoie numai provizoriu, fiindcă... N-ai putea ghici !! Eu, care mă vezi, care mă ştii bucureştean... în- chipuieşte-ţi că vreau să mă exilez la Brăila, unde am în vedere un post de director... îmi eşti prieten, te ştiu discret... Mereu, mereu subaltern ! Oricît ai fi de bine văzut, vine o vreme cînd ai nevoie să te simţi şeful... Ce zici î... O să-mi pară rău de prieteni... adică mai ales de tine.

îi zicea cumva „tu" ?

— E o idee ! E o idee 1 Eu nu pot fi judecător bun, fiindcă pe mine m;ă leagă aici toate interesele : familia neveste-mi, căsuţa de zestre, şcolile băieţilor... Trei băieţi, nu glumă !

Lui Costel i se pare că spusele lui Diaconescu îl pun în inferioritate :

— Tocmai ! Eu am casă la Brăila şi părinţii mei îşi au acolo lot avutul. Ei de mult mă pisează cu o partidă acolo... O partidă strălucită, dar eu aveam sentimentele mele, obligaţiile mele... Acum însă există unele motive pentru ca să mă depărtez. Nu înseamnă că n-am să revin la Bucureşti.

Diaconescu, din discreţie sau din lipsă de curiozitate, nu-l întreabă.

— între noi... fug... ca să zic aşa. Fosta mea nevastă n-a admis niciodată ca să fie despărţită de mine. Mă urmărea, chiar aşa logodit cum eram, dar încă acum... Nu te poţi supăra, dar eşti nevoit să te pui la adăpost. Nu-i vorbă, nu m-aş mira să vină după mine la Brăila.

Diaconescu nu-l aprobă, nu-l contrazice. îl cunoaşte îndestul.

— Am ajuns !

Erau în dreptul unei case cu un etaj şi mansardă, ştii vechi. Costel se uită îngrijorat, să vadă dacă pe vreun geam există bilet de închiriat. Dacă ar vedea unul la mansardă, s-ar potrivi tocmai bine pentru ceva provizoriu, cum îi trebuie lui ; în faţa lui Diaconescu însă, va trebui să spună că nu-i convine. El însuşi pare a fi uitat că a locuit mai înainte în casa asta, tot la mansardă

Bilet de închiriat era în adevăr unul, dar Costel, care cunoştea casa, ştia că acolo unde e lipit anunţul, e salonul cu două paturi şi chirie dublă. Ce e de făcut ?

— Perfect ! Perfect ! E liberă' camera cea mai bună pe care am mai avut-o.

în gînd se socoteşte că va trebui să stea la hotel, ceea ce îi intimidează oarecum... Sau atunci de nevoie să închirieze pe o lună salonul.

— Ne despărţim. Intri să aranjezi cu camera.

— Nu ! N-am nevoie. Pot veni direct. Ce nu face gazda mea veche pentru mine.

Diaconescu ar fi vrut să clipească iar ochiul : „Gazda... hoţule !*“ Poate că nu era momentul. Sunt plictisitoare corvezile astea de doliu.

Costel acum îşi zice că, dacă tot a luat drumul, ar fi poate nimerit să se înţeleagă cu privire la cameră... Şi unde să mai meargă acum cu Diaconescu ? Înapoi acasă, nu... La cafenea nu se poate :

■ Ai dreptate, mai bine intru să termin.

Diaconescu, pînă la urmă, tot clipise din ochiul sting :

— Şi dacă te urmăreşte nevasta... ia seama la vitriol.

Glumea sau cum ? Costel renunţase a limpezi : Ni na
aruneînd în el cu vitriol ?... în Lupescu, da... puteai închipui.

Diaconescu a cotit pe o stradă. Costel se uită la ferestrele casei, la uşa de intrare... Amină totuşi vizita de închiriere.

Porneşte înapoi spre casă, deoarece nici un alt scop nu-l atrage. Merge cu tendoanele întinse, pune, întîi tocurile pe asfalt, apoi piiciuie talpa pantofului de lac. Evocă ce ar fi atunci cînd Nina ar veni după el la Brăila... Ce să fie ! El nu e divorţat. Vine nevasta la bărbatul ei !

E urcat pe picioroange, în plină inflaţie de valori. La Brăila, el va fi în societatea persoanelor celor mai de seamă, cele cu cari dascălul avea numai raporturi de afaceri.

În privinţa asta, aproape că nici nu exagerează. Pus într-o atmosferă potrivită, putinţele lui mediocre s-ar putea dezvolta prielnic... Cu haine noi şi cravate frumoase, funcţionar superior ia bancă, cu dans şi conversaţie — lui nu-i place dansul, din fericire însă dansează bine, ca toţi cei din bandă va fi un dansator de elită. Iar conversaţie, slavă Domnului... în casa Dragu a conversat destul.. Crede că va putea deci frecventa societatea cea mai bună.

...Auzi, idee ! Nina ! Şi mamă-sa, şi Diaconescu cred cu putinţă ! Rîde în el, după un evantai mic de pene de păun. Apoi se îngrijorează : la Brăila... Nina... Scandal î

Repede întoarce cealaltă faţă, se gîndeşte la candidatura urmărită de mult de Mălina, fata bogată şi de familie.

Trecătorii rari întîlnesc cu privirea un domn în negru, cu sprincenile niţel urcate, aşa incit fruntea stearpă capătă încreţii ura unei preocupaţii. Obrajii puţin supţi şi gura strînsă subt umbra neagră a unei mici mustăţi trage o dungă neaşteptată în latul figurii.

Lui Costel îi scapă acum mîinile după o bară. O uşă î se închide şi i se deschide în nas. E un „du-te-vino“, îl recunoaşte : agitaţia, neastîm părul Ninei atunci cînd e cu ci ia un loc... Neputinţa ei de a-i suporta... Ceea ce a fost cu ei. Cum de zece ori s-a

întors la el şi iar a plecat şi luat cîmpii. Ceea ce a fost şi va mai fi.

Calcă acum lat, cu toată laba, uşor tărăgănat.

îl ustură tălpile, e obosit ; degeaba ar veni Nina după el. Sunt ca şi despărţiţi. Ei oricînd poate transcrie divorţul.

Mamă-sa adesea şi chiar acum în urmă vorbea misterios de o partidă. Se ferea de ei, să nu-l supere, dar tot a prins despre cine anume vrea să spună : fata lui Panaiot. Panaiot a fost întîi băcan, mai demult, apoi angrosist, acum în urmă a cumpărat un vaporaş şi e armator. Avere şi situaţie, căci e acum în relaţii cu cele mai bune familii.

...Dar va mai vrea oare fata lui Panaiot să-l ia, după ce Nina va fi făcut scandal, cu venirea, cu plecarea... Căci Nina totuşi va veni, fie ca să plece iar... Va mai vrea fata armatorului ? Da ! Va vrea încă mai mult după ce va fi văzut pe Nina. bucureşteanca elegantă şi distinsă şi amorezată de el...

închipuirile merg călare, îl saltă, gata să-l răstoarne, îşi căută un sprijin : Mălina ştie să-ntoarcă treburi de astea. Dar va vrea Mălina ? E supărată pe el.

Costel stă încă pe loc ; îi glodeşte un ghid-: decît să se întoarcă direct acasă, mai bine ar fi plecat cu Turcu undeva. Dată fiind împrejurarea, ar fi fost datoria lui Diaconescu să-i propună, dar îşi face omul de cîte un prieten o idee prea bună.

La Brăila va fi foarte prevăzător în alegerea prietenilor. Adică chiar mai bine fără de prieteni ; de la distanţă cu toată lumea. El va fi ia Brăila venit ca musafir, pentru interese, iar prietenii lui rămaşi la Bucureşti. Primise mutarea provizoriu, pentru interesul carierii. La prima ocazie, cu proptele, fireşte, se va înapoia la Bucureşti ca director...

Acasă îl aşteaptă doi inşi bosumflaţi, de aceea ia drumul cel mai lung. în dreptul Poştei Centrale se opreşte, fără a-şi da seama că ceea ce l-a oprit e oboseala. Se uită la edificiul Poştei, judecîndu-i arhitectura : frumos 1 Se uită peste drum la Casa de Depuneri : frumos ! E capitala, care-i aparţine şi pe care o părăseşte de bunăvoie, pe un timp. Nu e

totuşi perfect convins că va fi provizorie plecarea aceea de care abia acum începe a se convinge. Piciorul stîng e aşa fel încordat în talpă, îneît abia îl poate pune pe asfalt.

La Brăila, oraş mare, sunt clădiri frumoase, şi e mai ales portul ! Vapoare... tranzit... multe vapoare... Dacă te gîndeşti, un oraş de port e ca şi o capitală ; tocmai însă fiindcă e un vad comercial, el, ca funcţionar — ca şi director — va sta rezervat: O cuconiţă trece, nostimă, ultim model, şi parcă stă un minut pe loc, ca şi cum l-ar cunoaşte. Poate e chiar o cunoştinţă de care nu-şi aminteşte. Memoria îi joacă feste. Desigur, a cunoscut-o undeva în lumea bună şi a uitat-o. Lipsa de memorie o un defect.

...N-o poate saluta totuşi; se trage deoparte, e în dreptul chioşcului de ziare şi doamna se apropie şi cere un timbru poştal oarecare, la întîmplare, desigur, ca să aibă o atitudine fiindcă n-a recunoscut-o, atunci cînd ea vroia să-l abordeze. E probabil că-l ştie de pe timpul cu Nina, cînd se dau în casa Dragu baluri în cinstea logodnei lor. El era eroul zilei, şi de aceea tocmai nu putea să-şi amintească de fiecare cuconiţă şic ce-i fusese prezentată, pe cînd ele toate...

Era nostimă doamna, nu însă aşa de nostimă ca Ni- non, la prima lor întîlnire... Şi ce deşteaptă, Ninon ! Cum ştiuse atunci să intre în vorbă, să-l încurce ! De ce nu se urneau de pe loc, ea sau el, ca să curme situaţia penibilă !

Piciorul sting îiardea ca focul ; porni totuşi, călcînd
ca pe ochi, pe cîndîn minte avea pe Ninon, aşacum o
văzuse la prima lor întîlnire : imagine nestabilă însă, căreia i se amesteca clişeul mai proaspăt, al cuconiţii pe care o lăsase mofluză la chioşcul de ziare. în urma lui, femeiuşcă so întreba ce era cu tipul şi dacă nu scăpase cumva un chitioir. Ea ieşea în oraş după tîrguieli şi îşi jurase să se odihnească după o noapte zbănluită. Mai ales că era cu gripa pe ea : totuşi un client pierdut e un client pierdut.

în dreptul clădirii locuite de Aneta, Costę!

pusese capul în pământ şi, cum pasul nu-l asculta bine, grăbea cu gîtul înainte ca să treacă mai iute de o casă care îl compromitea. O slujnică ! El e în doliu... Biata Ana, o umbră numai, uscată şi tristă, care i se aşează o secundă subt pleoapele umezite. Plecase la timp biata Ana, să nu-i fie piedică în drumul nou ce i se deschide. Ana fusese

fată bună, fată de familie, dar fără noroc ; nenorocirile, boala o doborîse. El o ocrotise, o apărase pe cît putuse...

Un fel de Maslova şi Nehliudov în versiune proprie, se închipuia acum în mintea lui Costel, pe cînd ceva îi strîngea gîtul uscat, ceva omenesc. Gîtul uscat şi piciorul care-i ardea ca jarul ! Se va opri în drum, la prima cafenea, la prima bodegă. Trecu totuşi pe lîngă două altele şi, aşa cum trage calul la grajd, poposi la „Roşioru".

Toţi în jurul lui :

— Singur, domnu Costel ?

— Singur azi ! Am nevoie de linişte.

Linişte... fireşti' ! În grădiniţă va avea linişte, nu era nimeni, iar mesele nu fusese ridicate, fiindcă timpul ora încă frumos.

În grădiniţă, singur, cu un ţap de bere şi, în sfîrşit, pe un scaun, cu picioru odihnit. La Brăila, evident, va frecventa numai localurile mari ; acolo nu e ca aici, în capitală, nu se obicinuieşte... Adică se ob-clnuieşte : îşi amintea cum găsise atunci pe dascălu Petre cu un fost primar şi doi deputaţi la un „Roşiorii" din Brăila.

Se obicinuieşte, mai e vorbă, dar el va sta în rezervă. Un funcţionar important de la o bancă, chiar particulară, e ţinut să fie rezervat :

„Banca, domnilor, e ca un templu" o vorbă de zile mari a directorului.

La Brăila va trăi cu mult caicul, la milimetru, pentru a fi la înălţime. Chiar Nina, care fusese un mariaj briliant, desfăcut din pricina scandalului Dragii, chiar Nina, ia Brăila va trebui să fi rezervată. Aşa cum o zărise la cimitir : în negru, nefardată, distinsă, era tocmai cum trebuia. Dar nu putea conta pe Nina... Cu ea trebuia să te aştepţi la surprize ! Nina...

— încă un ţap, coane Costel ?

Da ! Să ia încă un ţap... de supărare... de adio... La. Brăila mai era şi o altă chestie delicată : părinţii. Ei erau mai modeşti, mai jos în grad ca el, care se

lansase, ajunsese. Totuşi părinţii lui aveau cunoştinţe bune. de care va profita, în altfel deeît oi, fireşte, în felul lui.

Piciorul acum se dezmorţise, dar începuse' a-l durea[1] capul : cimitirul, mîhnirea, poate că şi berea pe stoma- cui gol. Totuşi nu va gusta nimic, nici chiar o sardea : un fel de post, de căinţă pentru memoria Anei[1].

Afaceri ce cea cu Aneta nu se vor pomeni la Brăila ; în provincie se află tot, şi el nu e slujnicar. La Brăila toată lumea va şti, sau poate chiar ştie, că el a părăsit pe clama în gri, marchiza, soţie de profesor, a părăsit-o pentru Ninon Dragu — Dragu cel de la Sfatul negustoresc, cu proprietăţi în Popa Tatu — Ana fusese altceva : o faptă a lui sufletească, o binefacere.

— Un ţap, coane ?

— Nu ! Nimic... De ce plictisiţi clienţii silindu-i ia consumaţie ? Ce e porcăria asta ?

— Scuzaţi, clomnu Costel... credeam î

— Poţi să-mi aduci o regală.

— 'Ţeles, coane !

Nu ! Nu va mai bea o regală ; e odihnit, va pleca acasă, unde părinţii îl aşteptau nerăbdători. El era gazda lor, le da revanşa. Peste puţin le va fi iar musafir, dar cu totul în altă situaţie ca nainte. Avea părinţi buni.

Buni, în adevăr, căci în aşteptare mînia lor se muiase şi, fără a se lămuri, cînd unul, cîncl altul aruncau acum cîte o vorbă îndulcită.

— Bietul băiat... ofta Mălina.

— Se dă el pe brazdă... mormăia dascălu.

— Ce bine o să-i placă acasă — insinua dăscăliţa...

— îi aşez eu ia şefi aşa ca să-i fie lesne...

Amîndoi îngrijoraţi de întîrzierea fiului regăsit.

Costel se desprinsese de pe scaun, ocupat să-şi dezmorţească piciorul cu pricina. îşi găsise echilibrul şi pornise drept, ţeapăn, spre ieşirea care

din grădiniţa „Roşiorii“ da drept în uliţă.

De pe treapta scăriţii care din bodegă cobora în grădiniţă, chelnerul, cu regala în mină, îl vedea plecînd şi nu ştia ce trebuie să facă : cum o să-l întoarcă pe domnu Costel să-i ceară socoteală !... Poate mai vine înapoi. Pusese regala pe masă şi trăgea de şervetul murdar, atîr- nat pe braţul stîng : Chiar dacă nu se întorcea acu, plătea altă dată... Şi dacă murea, Doamne fereşte, plătea pentru dumnealui domnu Turcu. Mai bine păgubaş decît să pierzi un client bun... Dar ce va zice stăpînu ?

Costel, în chip mecanic, o luase spre casă. Trecînd pe lîngă frizerie, îşi aruncase ochii în oglindă, dar nu văzuse decît luciul sticlei, nu şi chipul lui. Era preocupat, căuta în minte un model, ea fizic, ca purtare ; dibuia pe-api'oape... îl găsise. Înainte' de plecarea lui la studenţie, era la Brăila un director la prefectură care purta un nume la fel cu al unui fost ministru, dar nu-i venea în minte pentru moment. Altfel, parcă-l vedea : talia /voltă, pieliţa albă-roză (a lui o ia feJ), o mustăcioară subţire mătasă de porumb cart' dezmierda macul gurii, şi succes la dame, nu dame ca în Bucureşti, dame din cea mai bună societate.

Costel îşi scosese pălăria şi îşi trecea degetele prin păr în faţa oglinzii (părul castaniu-închis şi, deasupra gurii, umbra aspră negru ie, a mustăţii nerase). Imagina tizului de ministru, răsfăţatul Brăilei, şi imagina lui se suprapuneau : el e cellalt, cellalt e el !

îşi aminteşte de ifosul aceluia... mai ales ifosul... a nu se pierde din vedere ifosul ! Straşnic ifos ! Pe el, Costel, pe atunci licean, nu-l saluta ; adică nu răspundea la salutul lui admirativ. De ce ? Foarte simplu ; pentru motivul că nu-i fusese prezintat. Ifosul ! Costel simţea că va trebui să-şi cultive ifosul.

îi veneau iar în minte părinţii. El nu va putea

locui cu ei în curtea bisericii, fie ea cît de Domnească. Va sta deoparte, în oraş, va avea apartamentul lui. în provincie nu se zice garsonieră, provincia într-un fel e mai aristocrată. Va sta deci separat şi va frecventa lumea bună pe care dascălu o vedea numai la biserică şi la alegeri.

Pe loc, în dreptul frizeriei, n-ar fi vrut parcă să se întoarcă încă acasă ; să mai stea la aer. O ia înapoi spre Poştă ; picioarele îi sunt acum deopotrivă de grele... Numai câţiva paşi mai sus, o doamnă elegantă îl plăcuse, îi chiar dase semn că-l place. Nu era însă nici una ca Nina... Ana cea bună şi răbdătoare s-a dus... Stă din nou pe loc, din oboseală sau poate fiindcă îi e greu să se întoarcă în subsolul unde a rămas umbra chinuită a Anei, sau de unde lipseşte fiinţa ei măruntă, însetată, înfometată după ei...

îi dibuie acum prin trup un somn cotropitor, care-I goneşte spre un adăpost. îşi închipuie pe Mălina rostuin- clu-i în odaia goîită, aerisită, un culcuş proaspăt, aşezat cu mîinile ei harnice şi vii. Are părinţi buni. Pe Mălina o va împăca cu o sărutare... Pe clascălu Petre îl va tămiia puun.

Dascălii însă trebuie să se ocupe stăruitor de postul lui, să n-o iase moale. Nu merge numai cu vorbe... El îşi părăseşte cariera, oraşul... el face un mare sacrificiu.

Simte desluşit în acel moment că va pleca la Brăila. Ridică pleoapele îngreunate şi priveşte : Piaţa Senatului i se aşterne dinainte, cu săgeata rară a unui automobil, cu jucăria mecanică a tramvaielor, acolo, mai jos. E oraşul lui, e capitala !

îl aşteaptă insă o provincie de rangu întîi şi acolo, ia Brăila, o situaţie de primul rang.

POSTFAŢA

IFOSUL ŞI BLANA DE VIZŰM

Odată încheiat, ciclul Hallipa i-a adus Hortensiei Papadat-Bengeseu toate satisfacţiile succesului, ale consacrării prozei sale, dar, în aceeaşi măsură, capodopera a creat un tipar al său pe care scristd bengescian nu îl va mai putea depăşi; în Logodnicul (1935), Rădăcini (1938) şi Străina (1942) [1]*, Hortensia Pcipadcit-BengesCu reia tematica ciclului încheiat în 1932, viaţa Hallipilor constituind pe mai departe, mai ales în ultimele două texte, centrul focalizator al interesului prózai oarei, : tipuri umane caracteristice, reluarea findui existenţei unor personaje din Fecioarele despletite (1926), Concert din muzică de Bach (1927) şi Drumul ascuns (1932), importanţa acordată în continuare analizei psihologice, acelaşi mediu social şi acelaşi chip al naratorului, conturat în zona confruntării dintre subiectivitatea feminină şi efortul obiectivării — acestea sînt elemente esenţiale care caracterizează cele trei texte narative scrise de Hortensia Papadat-Bengescu în ultima etapă a creaţiei sale. Deşi ritmul de lucru nu pare a fi suferit modificări importante (în numai şapte ani prozatoarea a redactat trei romane masive, cumidînd un număr dublu de pagini faţă de întreg ciclul anterior), atît din punct de vedere tematic, cît şi din perspectiva formulei narative folosite, Logod- nicul, Rădăcini şi Străina re-prezintă cu fidelitate tiparul artistic al capodoperei : dincolo de micile variaţiuni, ansamblul epic este acela construit de lumea şi stilul de viaţă al Hallipilor, societatea bucureşteană în care străluceau*

I Acest text, predat în 1947 lui Remus Cioflee pentru a fi tipărit, s-a pierdut în împrejurări rămase neclare pînă astăzi, iar fragmentele publicate în presă nu pot oferi decît unele premise de interpretare al căror sens insă se circumscrie* evoluţiei de ansamblu a prozei Hortensiei din această ultimă perioadă de creaţie.

altădată Elena Drăgănescu-IIallipa şi Marcian, Walter şi Coca-Äiniee, Lică Trubadurul şi Ada Razii, rămînînd aceeaşi.

Logodnicul a apărut în anul 1935 la Editura „Adevărul" şi despre geneza sa Hortensia face aceste precizări într-un interviu acordat lui Liviu Floda pentru ziarul „Adevărul : „Acum 4—5 ani mă aflam într-o seară tomnatică pe una din străzile Bucureştiului. La un colţ, am observat un tinăr cu ţinuta, foarte inofensivă, care a adresat nişte cuvinte, pe care nu le-am auzit, unei doamne care şi ea trecea pe acolo. Cum s-a terminat povestea celor doi, din care eu nu prinsesem decît începutul, nu pot şti. Ceea ce ştiu însă cert e faptul că silueta aceea a tînărului m-a obsedai cîteva zile, timp în care eu îi şi creasem un nume şi o viaţă. Atunci m-am apucat să scriu primele pagini ale «Logodnicului»■, care au fost uitate în sertar atiţia ani". Apariţia acestui roman a fost aşteptată de Hortensia cu mare emoţie din cauza „noutăţii" sale : „Romanul pe care-l prezint cititorilor a fost citit, mai multe- duminici, în cercul «Sburătorul» a d-lui Eugen Lovinescu — căruia de altfel îi datorez întreaga mea carieră scriitoricească, — îmi dă acum, cu atît de puţine ceasuri înainte de apariţie, emoţii cumplite, emoţii de adevărat: debut. Şi, înlr-cidevăr, socotesc aceste emoţii pe deplin justificate, pentru că şi arhitectura după care e conceput romanul şi personajele sînt cu totul noi şi realizate după un sistem cu totul original". Fapt anticipat în interviul amintit, receptarea acestui roman a fost cît se poate de contradictorie, episodul constituind unul dintre cele mai interesante „cazuri" din literatura noastră ; romanul Hortensiei îi dezamăgeşte pe unii (Anton Hóiban, ■ M. Sébastian), îi entuziasmează pe alţii (G. Călinescu, Vladimir Streinu, Octav Şuluţiu, Lucian Boz, Dan Pe- trcişincu, Aida Vrioni, Ieronim Şerbu) ; provoacă reacţii dure (Şerban Cioculescu, Pompiliu Constantine seu) şi contestări violente (Isabela Sadoveanu, George Budişteanu), va lua în 1936 Marele premiu cd Societăţii Scriitorilor Români (acordat de un juriu compus din Liviu Rebreanu,*

Tudor Arghezi, Perpessicius, Al. Busuiocecmu şi Şerban Cioculescu), va fi tradus (în 1942) în limba cehă de către Helena Langovd, cu titlul Zenich ; dar, ca o „răzbunare" parcă a zgomotului din epocă, astăzi Logodnicul este foarte puţin comentat, şi chiar uitat de critică şi de marele public. Iată, de exemplu, un fragment dintr-o Scrisoare deschisă Doamnei H. Papadat-Bengescu, publicată în ziarul „Epoca", unde George Budişteanu o acuză, între altele, de pornografie : „Nu zic că nu sunt astăzi mulţi amatori de senzaţional şi nu tăgăduiesc iarăşi că romanele picante sunt destul de 'căutate. Romanul d-vs. însă întrece şi senzaţionalul şi picanteria. Mă silesc să nu întrebuinţez un termen prea tare pentru că mă adresez unei doamne, dar nu pot să-l califlc altfel decît un adevărat scandal. într-adevăr, doamnă, e de neînţeles cum n-aţi găsit un alt subiect pe care să-l trataţi în romanul d-vs., subiect luat mai din realitatea vieţii şi a unei vieţi mai normale şi mai corecte. Ce v-a făcut pe d-vs. — mai ales pe d-vs. femeie

— să căutaţi să îmbogăţiţi literatura de scandal cu o lucrare care nu cred să poată place nici celor mai sadici ? Vă reamintiţi, desigur, de violentele şi întemeiatele — cred eu — critici ce s-au adus lucrării lui Lawrence : «Vamant de Lady Chatterley». Ei bine, doamnă, lucrarea d-vs., prin subiectul ce tratează, a pus vîrf la toate : o mamă care-şi îndeamnă fetele la prostituţie, trei surori ce se dau pe rînd unui unchi sadic şi un soţ — bărbat tînăr, încă l — care e înşelat de nevastă-.sa de cîte ori îi place, iar el nu simte niciodată nevoia unei reacţiunî

— sentiment cu totul omenesc — şi ajunge ca în cele din urmă să păcăituiască cu cumnată-sa. Ce scîrbă l (...) Sper de asemenea că şi cenzura ca şi ceilalţi în drept să oprească de îndată vînzarea lucrării d-vs. Au vîndut destul personagiile romanului d-vs, tot ce puteau să vîndă".

Logodnicul, scris în preajma virstei de şaizeci de ani şi citit ca toate celelalte cărţi la şedinţele cenaclului „Sburătorul", în perioada ianuarie-martie 1935, cuin mărturiseşte Hortensia însăşi în obişnuita notă de pe coperta interioară a volumului, este textul prin care scrisul ben- gescian a încercat să părăsească spaţiul epic precedent pentru a-şi căuta substanţa narativă în limitele altor medii sociale ; proiectul nu i-a reuşit însă Hortensiei

decît pe jumătate : deşi cu nume schimbate, tipurile umane din Concert din muzică de Bach şi Drumul ¿iscuns se pot regăsi şi în Logodnicul, stilul abordării noilor destine ră- mîne marcat definitiv de cel al naratorului din ciclul Hal- lipilor ; schema narativă folosită aici nu-şi modifică textura, punctele de contact cu literatura anterioară fiind mult mai numeroase şi mai importante decît fragüele hotare despărţitoare. în esenţă, Hortensia a intenţionat în Logodnicul o schimbare a spaţiului epic ; lumea palatului lui Maxenţiu, aceea din casa luxoasă a Drăgăneştilor din Concert din muzică de Bach, ca şi atmosfera recepţiilor de la palatul Barodin din Drumul ascuns sînt părăsite pentru ca prozatoarea să caute materia textului său în subsolurile Capitalei : viaţa de subsol corespunde însă celei din palat pentru că tipurile umane aparţin unui acelaşi model ; fapt semnificativ, Nina Dragii este nevoită să renunţe la luxul casei unchiului său pentru a locui în subsolul unei clădiri de mahala, trăind astfel una dintre variantele destinului Cocăi-Aimée din Drumul ascuns fi al lui Mika-Lé din Concert din muzică de Bach, pe care prozatoarea le sugera doar în romanele amintite. Ceea ce uneşte cele două spaţii epice, aflate la antipozii'ierarhiei sociale, este această semnificaţie a „căderii" feminităţii, a depăşirii cenzurii pe care vectorii sociali o impuneau, în cazurile anterioare, erotismului ; Nina Dragu, Coca-Aimée şi Mika-Le au un acelaşi fond feminin care se exprimă însă diferit în Logodnicul faţă de Drumul ascuns sau Concert din muzică de Bach : disimulat cu abilitate de Mika-Lé, cenzurat cu severitate de Coca-Aimée, fondul lor sufletesc se rosteşte liber prin Nina Dragu. Această, evoluţie a tipului uman, reprezentat prin cele trei nume diferite, este determinată de configuraţia planului socicd : Mika-Lé disimulează pentru a nu părăsi confortul casei Drăgăneştilor şi a păstra şansa de a o înlocui acolo pe Elena, Coca- Aimée se cenzurează pentru a nu pierde palatul Barodin, în timp ce Nina Dragu, fiica rudei sărace a marelui angrosist de pe Smîrdan, nu mai are ce pierde după falimentul unchiului său : vectorii sociali, activi în cazul lui Mika-Lé şi Coca-Aimée, sînt anulaţi în Logodnicul de jocul circumstanţelor exterioare, Nina Dragu renunţînd la o căsnicie deloc promiţătoare cu

brăileanul Costel Petrescu pentru perspectiva unei vieţi pline de neprevăzut, închinată amorului liber : Nina

Draga trăieşte, aşadar, ceea ce le-a fost interzis celorlalte două personaje.

Mai mult decît un nou spaţiu epic şi o modificare• a „modelului" personajului feminin, asemănător, cum s-a văzut, cu cel din literatura anterioară, m Logodnicul Hortensia îşi propune studiul unui tip uman reprezentativ, asupra căruia scrisul său nu a insistat pînă acum; dacă în ciclul Hallipa prozatoarea a oferit cîteva personaje memorabile, modele ale „învingătorului[44], ale arivistului care reuşeşte (Lică Trubadurul, Ada Raza, doctorul Walter şi Coca-Aimée, cu deosebire), în romanul din 1935 personajul focal este „victima[44], cel care ratează mereu, în primul rlnd din cauza propriei structuri afective şi morale — incompletă, vulnerabilă, de „subsol". Oamenii palatelor din Concert din muzică de Bach şi Drumul ascuns sînt cei care au câştigat competiţia parvenirii, cei care an ajuns primii la linia de sosire a „cursei cu obs- tacoh ; oamenii din Logodnicul sînt cei care au rămas în urmă, învinşii, cei care nu pol privi lumea decît prin fereastra unei încăperi de la subsolul palatului. Iar personajul reprezentativ pentru această din urmă categorie socială este Costel Petrescu ; cum s-a observat deja, brăi- leanul este un arivist ratat. Şi aceasta pentru că ceea ce îşi propune Coste1 Petrescu este prea puţin pentru un arivist adevărat : dorinţele sale sînt incomplete, fracturate de un fond sufletesc nepregătit pentru marea competiţie a parvenirii. Iată secvenţa de deschidere a romanului, concepută ca o fişă de prezentare a eroului : „Era umed. Pica din ceaţă. Costel călca delicat pe trotuarul asudat. Traversă, fără ca un strop să-i păteze pantofii sticloşi sau marginea pantalonului larg. Strînse pardesiul englezesc pe corp, potrivind gulerul la locul lui cu o mişcare cochetă a altului. Bine că nu e ger şi zăpadă!... Februarie!...

Gata şi iarna!... Trăsese la fit încă un an cu palii mul. La iarna viitoare, blană! Dacă o vrea Dumnezeu! Erau vreo doi ani de cînd dorea haină cu blană... Adică, la drept, numai gulerul ! Col châle, larg, bogat, de vizam, şi bordură". Junele Petrescu — cu pantofi sticloşi, pantalon larg şi pardesiu englezesc —, încercând să înveţe arta de a fi „şic" şi puţin „cochet", nu are nimic din aspectul învingătorului şi, mai mult încă, nimic din pro-

iedele precise ale aceluia ; dorinţa sa vizează doar un guler de blană, monologul consemnat de narator punînd în evidenţă năzuinţele sale supuse mereu de aici mainte ezitării : Costel Petrescu ar vrea o „blană", adică o „haină cu blană", la drept vorbind însă „numai gulerulDeşi a fost asemănat uneori cu ceilalţi arivişti din romanele bengesciene sau cu caragialianul Mitică, Costel PeAescu nu este nici cuceritor şi nici abil ca Lică Trubadurul care a ştiut să îmbrace haina lui Basile Petresco, nici spiritual, simpatic şi plăcut în societate, original şi inventiv ca Mitică ; personajului din Logodnicul îi lipseşte forţa de a-şi depăşi statutul existenţial, iar visurile sale nu sînt decât nişte inutile încercări ale victimei de a scăpa din sfera de acţiune a unui mecanism social căruia nu-i înţelege principiul de funcţionare : Costel Petrescu nu are energie suficientă pentru a-şi materializa dorinţele.

Acelaşi scenariu al ezitării din secvenţa de început a romanului defineşte proiectele erotice ale personajului ; Costel Petrescu îşi doreşte blana pentru a „epata" pe doamna în gri, făptură de neatins a unei lumi întrevăzute doar prin fanta, prea îngustă a unei imaginaţii sărace : pasiunea lui Costel Petrescu nu este aceea a arivistului pentru că nu are nimic posesiv, „material'% SP- mănînd mai degrabă cu visurile fără înălţime ale unei firi romanţioase. Doamna în gri este un personaj din romanele-foileton pe care tînărul le-a citit în casa părinţilor săi din Brăila şi faţă de care nu are cutezanţa cuceritorului, nici abilitatea arivistului, ci doar respectul şi uimirea cititorului pentru lumea inaccesibilă din cărţi sau plăcerea provincialului de a privi vitrinele intens luminate ale unei metropole : „Ca şi mamă-sa, el totdeauna avusese gusturi alese ; din romanele-foileton preţuia numai personagiile distinse şi doamna în gri era tocmai foarte distinsă. Talia zveltă, puful părului care poleia ceafa albă, profilul palid, delicat. Apoi, de la pantoful de Suède gri, ciorapi argintii de mătase, paltonul de catifea gri cu blană la fel, pînă la toca de lamé argintiu, toaleta era asortată perfect (...) Mîini albe ca de zahăr, cu degete ascuţite. Pe mîna dreaptă o brăţară lată de argint vechi, tot asortată. Costel îşi închipuia jartierele de panglică albastră cu buclă argintie, cum văzuse el într-o vitrină ; îşi închipuia acest obiect intim de toaletă, fără

nici o cutezanţă, respectuosr ; romanul-foileton şi vitrina magazinului de lux sînt reperele care dau contur doamnei în gri, iar respectul şi admiraţia sînt elementele care precizează poziţia personajului faţă de făptura venind dvn- t i m a g i n a t ; cariile şi vitrinele sînt două spaţii care structurează „lumea ideală a provincialului. Cele dană sentiment" ale lui Costel Petrcscu pentru doamna în cri ai pată funcţia, unor factori definitorii în privinţa calităţii sale umane prin simpla lor comparan> cu reacţiile unui arivist adevărat din romanele precedente ; Licăi Trubadurul o priveşte pe prinţesa Ada Raza, în momentul ■cunmt Inţei lor pe bulevardul Lascăr Catargiu, cu îndrăzneala, se descurcă atunci cu dezinvoltură, este dibaci şi curajos : nimic poetic, nimic- romanţios în această întilnire dintre doi arivişti. Dimpotrivă, Coslel Petrcscu este o „fire poetică", pentru care este suficientă „contemplarea artistică" a modelului, cum la fel de suficiente sînt şi proiectele sale care au consistenţa himerei: „Uneori, Costel, legănat de conferinţă, cu ochii pe jumătate închişi, clipind numai din citul în cină spre doamna argintie, visa că e îmbrăcat în haine Louis XV şi dă cu eleganţă mina unei marchize ce semăna leit cu necunoscuta în gri*. Costel Petre sen. adoptă pentru sine scenariul romanelor-foile- Uffl citite la Brăila.*

Cele două obiective pe (-are le vizează personajul — ¡dana de vizűm şi doamna în gri —, felul cum se cjîndeşte la ele, definesc exact profilul interior al „victimei" : învins înainte de a lupta de propria sa fire romanţioasă, „refuzai[u] de doamna în gri („femeia din carte), Costel Petre seu nu va putea fi altfel în relaţiile pe care le va stabili cu Mina Dragii („femeia din realitate*). Iar clipa cunoştinţei cu aceasta din urmă topeşte în semnificaţiile ei lungul drum al unei imagini de la „idealitatea* cărţii la „realitatea* vieţii : „Toată ochi ! Ochi fardaţi gros şi cari aruncau priviri de proiector. Gura plină ; desenată violent cu roşu de buze, nas care mirosea în vînt după vînat. obrazul dat cu alb de porţelan, roşit cu cinabru spre urechi, păr tuns băieţeşte, tailieur de catifea verde cu blană gri imitaţie... Era greu să n-o vezi de departe şi să n-o auzi... JUsul sonor făcea pe oricine să se întoarcă*. Succesiv, Costel Petrescu cunoaşte feminitatea în cele*

două ipostaze ale sale ; tipul nobiliar, distins, delicat, sever, glacial şi cel facil, agresiv : „marchiza“ şi „cocota“. Termenul de comparaţie revelatoriu pentru personajul masculin rămâne însă tot blana : doamna în gri — observă Petrescu — are un palton de catifea cu blană, în timp ce Nina Dragu este îmbrăcată cu un „tailleur“, tot de catifea, dar verde şi cu blană „imitaţie“. Sesiiînd distanţa dini re „stilul Lonis XV“ şi cel de pe Calea Victoriei din Bucureşti, Costel Petrescu nu-şi poate trăda condiţia de victimă ; supus de înfăţişarea „marchizei“, a doamnei în gri, el devine încă mai obedient faţă de „cocota“ al cărei nume este insă Dragu : fire romanţioasă, dar incompletă, incapabilă adică să se hrănească doar din „poezia“ imaginaţiei, Costel Petrescu este antrenat în jocul „material“ ăl unui complex de relaţii sociale, eu speranţa de a dobîndi aici mult visata blană de vizum.

CosUd Petrescu nu este, aşadar, un arivist pentru că nimic din profilul lui nu seamănă cu al aceluia; personajul din Logodnicul este victima unui fond sufleieyr integru, a naivităţii pe care lumea Minei Dragu o exploatează din plin : micile sale vise — blana de vizam şi doamna în gri — nu fac parte din recuzita, unui ar ivi a adevărat, ci, mai degrabă, din aceea a unui „om necăjit“, a provincialului orbi: de strălucirea. Capitalei. Resortul care declanşează drama lui Costel Petrescu este dorinţa sa de a fi asemeni băieţilor din „bandă; pe Hortensia a preocupat-o intens grupul noilor veniţi, generaţia „lucidă“ care, în Concert din muzică de Bach şi Drumul ascuns, viza locurile „neurastenicilor“. Astfel, „banda“ din Logodnicul poate fi identificată în grupul tinerilor de la Clubul Sport din ultimul roman al ciclului Halii pa ; Costel Petrescu poate fi ghicit în liniile chipului abia schiţat al „şoferului“ Paul, iar Nina Dragii, fără lustrul averii Coc;ăi-y\imee, este o altă Cora. Fersu : modul de a trăi al acestora oferă ceea ce naratorul a a numit „pulsul vremii“, reperul pe care Costel Petrescu încearcă zadarnic să şi-l asume : „Cu ritmul vremii Costel făcuse, cunoştinţă abia în momentul cînd intrase în bandă cu băieţii cari îi dezvăluisem din secretele vieţii bucureştene. Obiceiuri pe cari le primise med a.les în teorie şi în special în ce privea liber lat ea moravurilor sentimentale, iar mirarea lui, la început, se temperase din dorinţa de a fi bălai la modă“. Istoria lui

Costel Pe-

trescu este, în fapt, drama depersonalizării individului prin supunerea sa la rigorile modei pe care o cultivă „banda" ; pulsul vremii îi cere brăileanului să aibă o logodnică şi apoi o soţie cu numele Dragu, să spere la haina de blană pentru că, iată, „haina face pe om", să bea „cocktail" deşi „îl ustura pe gît şi îi da pe nas", să se căsătorească cu Nina deşi aceasta îl înşeală, să nu se ■mire de nimic, să epateze pe toţi cei din jur, să vîneze un nume şi avere, să accepte moravurile sentimentale Ube 'e, sa practice „flirtul", să se înscrie la şcoala „băieţilor blestemaţi". Deşi fără prezenţa activă (prin Bubi Pariu şi Cora Perşii) din Drumul ascuns, „banda" rămâne, ca şi pentru Coca-Aimee, punctul esenţial de referinţă al destinului personajului din Logodnicul ; numai că dacă frumoasa fiică a Lenorei are structura necesară unei astfel de competiţii, Costel Petrescu este, în fond, un om integru, „religios" („De mult nu med mersese Costel la biserică, d.în primele luni de sosire la Bucureşti, dar era religios de acasă, aşa fusese deprins şi aşa rămăsese"), cu dorinţa confortului casnic, gîndind ca un om aşezai („cînd eşti tînăir unele, pe urmă altele"), ferindu-se „să umble pe la Leontina, să se aleagă cu cine ştie ce, >ă cheltuiască apoi cu doctori", judecînd tot ceea ce i se întâmplă cu preceptele morale primite în casa dascălului Petrescu din Brăila : dorindu-se în „bandă", răbdînd pentru „modă", Costel Petrescu rămâne un inadaptat, existenţa eroului din Logodnicul evolulnd pe temeiul acestei drame a inadecvării individului la pulsul vremii sale.

Tipul reprezentativ al „bandei", prototipul a cărui înfăţişare adună toate exigenţele pulsului vremii este Lupescu.; plasat strategic în planul epic secundar al romanului, Lnpescu este personaj ul-agepd al intrigii din Logodnicul, funcţie narativă care îl apropie de Mika-IA din Fecioarele despletite şi de Lică Trubadurul din Concert din muzică de Bach : existenţa „obscură" a personajului care apare doar în cîteva episoade, în cele mai importante însă — scenele-pivot ale textului —, trebuie pusă în relaţie cu concepţia prozatoarei despre acţiunea, în egală măsură „obscură", a mecanismului vieţii: Lupe seu este „destinul" lui Costel Petrescu. Iată prezentarea liderului „bandei" : „înfumurat, elegant, englez, în fine. î Avea, desigur, bani de acasă şi era ocupat

cu afa

,25
5

ceri, despre cari nu vorbea niciodată şi cari îi lăsau mult timp liber. Ei'a singurul din bandă care întreţinea raporturi cu cei din clasa l-ci: curse, club... şi cabinete ţxirti- culare" : acesta este portretul unui adevărat arivist, personajul care continuă în Logodnicul „cursa cu obstacole" a lui Lică Trubadurul din Concert din muzică de Bach Puse unul Ungă altul, amintitul portret al lui Cosi el Pe- trescu din secvenţa de deschidere a romanului şi acesta, al profesorului de la şcoala „băieţilor blestemaţi", precizează, în detaliile lor, distanţa în ordinea calităţii prezenţei sociale a „victimei" şi „călăului" : CosteI Petre seu. îl admiră „cu teamă" pe Lupe seu şi încearcă să-l imite. Apariţiile lui Lupescu în cursul firului epic al romanului punctează două momente esenţiale ale traiectului pe coordonatele căruia evoluează personajul focal ; Lupescu este cel care aranjează întâlnirea „întîmplătoare" a lui Costel Pe trescu cu Ni na Dragii, iar rccomandaţia şefului „bandei" este sufic'entă pentru naivul brăilean care primeşte toate informaţiile false ale aceluia, cu încrederea datorată mentorului : „Erau trei surori orfane, crescute de un unchi, frate cu tatăl lor, un domni în virstă cu situaţie' frumoasă. Ninon era cea mijlocie. Terminase şcoala profesională şi trecuse concursul, dar unchiul nu o lăsa să muncească... Ca să nu stea neocupată şi cum avea voce frumoasă, se înscrisese pentru canto la Conservator... Locuiau pe Popa Tatu în casă proprie... Ninon avea ţ&ulţi admirator', dar era foarte pretenţioasă : «Sunt tânără, nu-mi lipseşte nimic, vreau să aleg şi pînă atunci să mă distrez !» — aşa răspundea la propuneri... Unchii i era generos cu ele, dar cam sever... Costel făcuse bună impresie domnişoarei Dragu". Această prezentare aparent completă şi deplin convingătoare pentru Costel Per | seu este, în punctele sale esenţiale, falsă ; domnul în virstă are o „situaţie frumoasei" (Dragu este mare angrosist pe Smîrdan şi vicepreşedintele Sfatului negustoresc) dar moralitatea sa este departe de a fi respectabilă. Ninon nu munceşte pentru că nu a terminat şcoala profesională şi unchiul n-o lasă pentru că între ei sini delicate raporturi erotice, angrosistul nu este deloc generos, iar Ninon Dragii este, de fapt, o prostituată : adevărul informaţiilor date de Lupescu ar fi trebuit

căutat de inabilul Costel Pa- trescu în punctele de suspensie de la sfîrşitul propozî-

¡iilor, chipul autentic al logodnicei fiind pe reversul medaliei puse în joc de elegantul său prieten. Discursul-prezentare rostit de Lupescu constituie textul rolului pe care trebuie să-l joace „actorul" Costel Petrescu; existenţa acestuia este dirijată de un regizor care domină scena vieţii sociale a timpului, distribuind roluri, conducând cu prie opere intriga, programând dinainte deznodământul, dispunând cu puteri discreţionare de toate destinele angajate în spectacolul parvenirii. Personajele romanului evoluează strict în limitele regiei concepute de Lu pe seu ; Costel Petre seu se căsătoreşte cu Nina, unchiul pervers dă faliment şi fuge în străinătate cu nepoata mai mică după o vizită „misterioasă" a lui Lupe seu, frumoasa Ninon este chemată, alungată şi apoi rechemată pentru că disponibilităţile sale erotice ii pot folosi pe parcursul dificilei competiţii, Ana Dragu moare fără să-şi fi văzut împlinit visul unei căsătorii de „rezon" cu Costel Pe- trescu : Lupescu este un regizor la fel de abil ca şi Lică Trubadurul, destinul ammdurora purtând marca succesului social : primul ajunge „la un oficiucelălalt devenise, mai înainte, „maître d'écuries" la palatul prinţesei A.ăa Razii. Cei dói arivişti se aseamănă nu doar prin ştiinţa manipulării vectorilor sociali, ci şi prin elementele aspectului exterior, ca şi prin modul de a trăi rarele clipe de umanitate ; această asemănare cină la identitate dintre cei doi este pusă în valoare în Logodnicul de episodul înmormintării Anei Dragii : „Lupescu, cu cavul lui de cinematograf, stă serios, corect ; e «domnul bine» al micii ■adunări mortuare. în gînd tine un mic discurs pentru Ana : «Biata Ana... ce bunătate... ce răbdare, ce devotament şi ce suferinţe drept răsplată... Faţa ei sluţită spunea îndestul ce soartă a avut... Dar aşa e viata... Amin!»". Acest profil al arivistului din Logodnicul poate fi regăsit, pînă la detaliu, în liniile chipului lui Lică Trubadurul de la înmormîniarea Siei în Concert din muzică ele Bach : „Aşadar, domnul de la c'nematograf, domnul cu profil interesant, cu rictus

în colţul gurii, era Lică ! (...) Si pentru prima oară în viaţă, un ceas trecut într-un loc aşa de trist, zgomote triste, un mort trist... el trist !“ ; cu aceleaşi cuvinte pentru aceeaşi semnificaţie a existenţei sînt prezentaţi cei doi domni „de la cinematograf",

marcînd prin aceasta interesul prozatoarei pentru tipul uman caracteristic societăţii bucur este fie a epocii : prin Lupescu şi Nina Dragu, Logodnicul răspunse unei problematici care a constituit centrul focalizator al ciclului HalUpa.

Mai mult încă cîecît în Concert din muzică de Bach, unde scena „adunării mortuare" era concepută doar ca un punct de pe traiectul evoluţiei lui Lică Trubadurul, episodul corespondent din Logodnicul reprezintă cea de-a doua secvenţă-pivot a textului; dacă prima, plasată la începutul romanului, fixa termenii rolului pe care Cos- tel Petre seu urma să-l joace pe scena dominată de Lupescu, aici, la sfîrşitul textului, Costel Petrescu cîştigă ceea ce a. sperat mereu lîngă Nina Dragu : la moartea Anei, eliberat de povara milei pentru aceasta şi de perspectiva unei căsnicii confortabile dar anoste, Costel îmbracă, în sftrşit, haina viitorului învingător. Pînă în acest moment, fiul dascălului din Brăila a jucat cu naturaleţe rolul victimei, al naivului, al celui înşelat, al celui care ratează mereu, păstrînd doar unele „resturi" din educaţia primită la şcoala „băieţilor blestemaţi" ; promiscuitatea în care trăieşte este covîrşitoare şi nu-i permite de- cît rare momente de „împăunare", ridicole prin miza lor : la internarea Anei, de pildă, „se împăuna o secundă : Salvarea ! Spitalul, Salvarea, tot ce putea fi mai bun !" : micul triumf nu este, de fapt, al arivistului, ei al omului integru, recunoscător Anei pentru devotamentul, răbdarea şi suferinţele sale. Dispariţiai acesteia îi pune în libertate sufletul, revitalizează disponibilităţile pierdute, orienUndu-i destinul spre vectorii sociali care i-ar putea aduce dorita egalitate cu Lupescu; acum, pentru întîia dată, Costel Petrescu seamănă cu modelul său : „După un timp, prin fum de luminare, Costel a zărit în

dreapta, cam pieziş, de partea cealaltă, pe. Lupescu? Aşadar, a venit ! Dar stă singur... poate ar trebui să treacă Ungă el... Costel se întreabă, dar nu se mişcă din loc, încrucişează doar rniinile înmănuşate în negru, la fel cu celălalt". Aceasta este secvenţa. în care naratorul surprinde clipa proliferării unui model social; „domnul bine" din Bucureşti, „prototipul" Lupescu, fabrică „produse de serie" pentru provincie întrucît, iată, Costel Petrescu proiectează o întoarcere triumfală în Brăila, acolo unde

el va putea deveni un Lupescu : secvenţa „micii adunări mortuare“ marchează începutul pregătirilor acestuia pentru regia unui alt spectacol care se va juca pe o altă scenă : „Cu tramvaiul ! Se întorc de la înmormîntare cu tramvaiul. Noroc că nu-i vede nimeni... Adică aude pe mamă-sa vorbind cu cineva. Nu ştie femeia asta să tacă. Simte că cei doi îl agasează tare, că şi la Brăila îl vor agasa. Simte că el acolo va fi foarte ţîfnos, foarte, li dă fum pe nas de pe acum. El e bucureşlean... Se duce acolo din interes... Pe el să nu-l plictisească !“. Costel Petre seu cîştigă primul element aparţinând profilului iniţial al lui Lupescu („Înfumurat, elegant, englez“); ceea ce se în- tîmplă în continuare nu face decât să confirme acest prim punct atins, la care se adaugă, pe durata întoarcerii de la mormântul Anei, toate celelalte accesorii din recuzita viitorului regizor : Jn tramvai era o aglomeraţie de nesuferit... mitocănime... te năbuşeai. De la înmormântare lumea se întoarce cu automobilul, nu meschin ca noi. Cei doi se simt atinşi. Ei au propus tramvaiul, ei ar fi trebuit să plătească taxiul“ ; înfumuratul îşi găseşte repede şi primele victime al căror rol este programat după scenariul ştiut : Mălina şi dascălul Petrescu sînt cei care îl vor agasa la Brăila. Costel Petrescu este acum eleccint, înfumurat, distant, pretenţios, dar pentru a fi ca Lupescu îi mai trebuie şi o „stare de noblеţe“ pe care o descoperă la fel de repede ca şi pe celelalte atribute ale învingătorului : „Palid la faţă, Costel păleşte încă ; se certau ca mitocanii, îl turburau dintr-o stare a lui plină de nobleţă, îl turburau de la doliu...“ ; cu acest ultim atribut asumat, Costel Petrescu îşi poate repeta întocmai modelul în societatea brăileană : actorul de pe scena bucure ştextnă pleacă în provincie pentru a deveni regizor.

Toată ateastă rapidă recuperare a „timpului pierdut“ nu schimbă însă structura adevărată a personajului, marcată de facilitate, de vagi proiecte ale unei firi romanţioase, de „fumuri“ pe care cel clintii contact cu autenticii arivişti le poate risipi. ; structural, Costel Petrescu rămâne o victimă. Nici în finalul experienţei bucureştene, cum nici la

începutul acesteia, brăileanul nu are forţa de a viza nişte obiective sociale precise, ci un anume fel de a fi, un triumf redus la dimensiunile cercului de cunos-

cuţi; Costel Petrescu nu poate dori succesul social pentru că el confundă spaţiul strimt al biroului sau cel al corso-ului brăilean cu marea societate: nu proiectele unui Lucien de Rubempre, nici chiar cele ale unor Lică Trubadurul sau Lupe seu urmăreşte Costel Petrescu, ci realizarea unor circumstanţe care să-i permită „ifosele[wi]. Brăileanul este un arivist „balcanic" pentru care totul pe scara ierarhiei sale înseamnă ifosul; iată-l pe funcţionarul unei bănci imaginîndu-şi „lovitura" dală celor din biroul unde lucrează : „Să intre cu ifos şi, de la uşă : «Domnilor, vă anunţ căsătoria mea cu domnişoara Nina Dragu... un milion zestre ! De ce nu... Toţi paf ! Paf Bone iu... gura astupată şi milionul nod în git... Nimeni n-ar mai fi suflat... Ce să mai sufle ! Verzi toţi de invidie... Straşnică glumă !" ; glumă la începui, ifosul devine ţinta din final, un obiectiv însă şi el împrumutat de la un model văzut altădată pe străzile Brăilei, în vremea liceului: „înainte de plecarea lui la studenţie, era la Brăila un director la prefectură care purta un nume la fel cu al unui fost ministru, dar nii-i venea în minte pentru moment. Altfel, parcă-l vedea: talia zveltă, pielita albă-roz (a lui e la fel), o mustăcioară subţire mat as ă de porumb care dezmierda macul gurii, şi succes la dame, nu dame ca în Bucureşti, dame din cea mai bună societate. Costel îşi scosese pălăria şi îşi trecea dec/etele prin păr în faţa oglinzii (părul castaniu — închis şi, deasupra gurii, umbra aspiri, negruie, a mustăţii nerase). Imagina tizului de ministru, răsfăţatul Brăilei, şi imaginea lui se suprapuneau : el e cellalt, cellalt e el ! îşi aminteşte de ifosul aceluia... mai ales ifosul... a nu se pierde din vedere ifosul ! Straşnic ifos ! Pe el, Costel, pe atunci licean, nu-l saluta ; adică nu răspundea la salutul lui admirativ. De ce ? Foarte simplu ; pentru motivul că nu-i fusese prezintat. Ifosul ! Costel simţea că va trebui

să-şi cultive ifosul“. Costel Petrescu rămîne pînă la sfîrşit modelul omului incomplet atît din perspectiva situaţiei sociale, cît şi din aceea a profilului uman ; această incomplet adine a individului care se vrea zadarnic în hainele „celuilalt“ se cuprinde în însuşi titlul romanului : Costel Petrescu este logodnicul Ninei, apoi al Anei Dragu, iar traiectul său social este cel al victimei. Ultima propoziţie a romanului confirmă falsul succes al unui arivist

ratat : „îl aşteaptă însă- o provincie de rangul întîi şi acolo, la Brăila, o situaţie de primul rang" ; nimic stabil, nimic precis, totul supus „dezordinii" subsolului şi deriziunii stării perpetue de „logodnic" în existenţa unui personaj prin intermediul căruia Hortensia a oferit reversul „destinului de parvenitism" al lui Liră Trubadurul, Adu Razu, Walter, Coca-Aimée şi Lupescu.

Ca şi în romanele ciclului Uallipa, „cazurile" ilustrate prin protagoniştii textului sînt abordate în limitele unor cupluri unde cei doi termeni prezintă o textură psihologică identică sau opusă, în funcţie de resorturile care declanşează apropierea ori confruntarea ; din această perspectivă, cuplurile de personaje din Logodnicul se aseamănă, (‘a mod de constituire, cu acelea din Drumul ascuns : Nina Dragu şi Costel Petre seu repetă, deşi la o mare distantă pe scara, ierarhiei sociale, istoria legăturii lui Walter cu Coca-Aimée. Nina Dragii şi Costel Petre seu sînt nişte arivişti rataţi, în timp ce Walter şi Coca-Aimée sînt cei care au învins; diferite ca structură umană şi, implicit, ca direcţie a evoluţiei în planul social, cele două cupluri se identifică în spaţiul unui acelaşi pact care le mijloceşte apropierea : nepoata marelui angrosist de pe Smîrdan şi fiul dascălului Petre seu din Brăila doresc acelaşi lucru : o haină de blană. Proiectul amîndurora, ridicol prin lipsa de miză socială, nu se poate compara cu obiectivele personajelor anterioare ; Waller şi Coca-Aimée vizează, loja de onoare la spectacolul vieţii aristocraţiei bucureştene, existenţa lor nu se poaic desfăşura în afara palatului Barodin, a seratelor strălucitoare, a limuzinelor, a colecţiei de tablouri din vastele saloane, jocul celor doi protagonişti din Drumul ascuns fiind acela al arivistilor adevăraţi ; în replică, pe Nina Dragii şi Coslel Petrescu îi apropie doar o haină de blană, visele lor purtînd marca unei firi romanţioase, în cazul brăîteanului, şi a unor dorinţe mereu fracturate de. zgîrcenia unchiului bogat, în cazul lui Ninon : „Nenea cîşiigase la sorţi la Acţiuni şi ti dăruise un inel cu briliant, nu era o piatră mare, dar va veni şi aceea. Visul Ninei, ca şi al lui Costel

Petrescu, era însă o haină de blană. Deşi, spre deosebire de logodnicul său, Nina Dragii reuşeşte să-şi împlinească dorinţa derizexie (ea apare la înmormîntarea Anei îmbrăcată cu „palton ne

gru elegant, garnisit la gît şi la mînici cu astrahan"), nici unul dintre protagoniştii romanului nu are „stofă" de arivist; Costel Petrescu, naiv, complexat, provincial şi Ninon, o „damă" cu veleităţi de „cocotă", pentru care „amorul liber" este expresia unui fond sufletesc şi nu un „instrument" al dirijării vectorilor sociali, ilustrează hi lumea subsolurilor din Logodnicul drama victimelor marii competiţii din Concert din muzică de Bach şi Drumul ascuns. Deşi atît de diferite ca alcătuire umană şi destin social, cele două cupluri seamănă prin esenţa „înţelegerii" dintre termenii lor; Walter şi Coca-Aimée, ca mai înainte Lică Trubadurul şi Ada Razu şi la fel, acum, Nina Dragu şi Costel Petrescu semnează un acelaşi pact social: Costel Petrescu, prin Ninon, speră să obţină „milionul" de la unchiul bogat şi astfel să pătrundă în protipendada bucureşteană, egalîndu-l pe Lupescu şi demonstrînd eficienţa stagiului făcut la şcoala „băieţilor blestemaţi", iar Nina Dragu, prin logodnicul ei, doreşte un „paravan" onorabil pentru aventurile sale erotice: în palat, ca şi în subsolul său, oamenii sînt aceiaşi pentru că textura socială se organizează după un model unic Spre deosebire însă de romanele precedente, Hortensia renunţă în Logodnicul la folosirea „contrapunctului" care oferea naraţiunii, în Concert din muzică de Bach de pildă, o turnură „moralizatoare": acolo, cuplului constituit pe temeiul pactului social (Lică Trubadurul — Ada Razu, Elena Hallipa — Drăgănescu) i se opunea, din perspectiva amintită, acela structurat pe ideea unui pact erotic (Elena — Marcian). Nu altfel stăteau lucrurile în Drumul ascuns, unde reţeaua prea largă de raporturi ale celor doi protagonişti (Walter cu Lenora şi Hilda Gert, Coca-Aimée cu şoferul Paul, Bubi Pariu şi Lică Trubadurul) ascundea, într-o oarecare măsură, ţinta demersului narativ. În Logodnicul, formula cuplului se află mereu în

centrul focalizator al textului, unică, urmărită din unghiuri diferite pentru a i se epuiza problematica; cuplului Nina Dragu — Costel Petrescu nu i se opune un altul, nici măcar o „variantă", pentru că, iată, Lupescu şi Ninon, Costel Petrescu şi Ana Dragu alcătuiesc ceea ce aş numi perechi de caractere. Resortul apropierii lui Costel de Ana nu este nici obiectivul social, nici crosul ; cei doi seamănă şi acceptă ideea de a fi împreună nu

mai întrucît le este permis de Ninon şi numai în măsura în care caracterele lor s-au dezvoltat în condiţii similare : şi Ana Dragu şi Costel Petrescu sînt victimele Ni- nei, „oameni necăjiţi" care nu-şi pot depăşi statutul existenţial legat de gesturile celui „puternic" : forţa de dominare a lui Ninon este nefericirea lui Costel şi a Anei. dar, în aceeaşi măsură, ea reprezintă factorul care asigură victimei necesara ocrotire. Fapt semnificativ, naratorul textului insistă pe multe pagini asupra „stîngâciei" apropierii celor „slabi" în subsolul casei părăsite de Nina, pentru ca prezenţa acesteia să fie, pentru amîndoi, „paralizantă" ; Ana se ascunde după „paravan", iar „avîntul spre luptă" al lui Costel Petrescu este anulat de teama replicii: „viaţa în trei" pune în valoare cuplul (Nina - Costel), dar nu admite perechea (Ana — Costel).

Primit, cum am spus, de unii cu dezamăgire sau cu numeroase rezerve (Şerban Cioculescu, Pomplliu Con- stantinescu, Anton Holbau, Mihail Sebastian, Perpessi- cius), de alţii — cu admiraţie şi înţelegere (G. Căline seu, Vladimir Streinu, Octav Şuluiiu), romanul Logodnicul reprezintă textul unei experienţe singulare în creaţia Hortensiei Papadaî-Bengeseu ; părăsind lumeai strălucitoare a palatelor din ciclul Hallipa, prozatoarea a. descoperit un mediu social la fel de generos, la fel de complicat, în subsolurile Cetăţii vii. Pe de o parte, romanul din 1935 continua — cum s-a văzut — cîteva dintre direcţiile principale de evoluţie ale scrisului romancierei; tipurile umane caracteristice încadrate în Umilele unui complex social constituit prin acţiunea unor vectori comuni, preeminenţa analizei psihologice între celelalte procedee narative, importanţa acordată „urîtului" (boala Anei Dragu este urmărită la fel de atent ca şi aceea a prinţului Maxenţiu şi a Siei din Concert din muzică de Bach sau a Lenorei din Drumul ascuns), „schema" epică imitară — acestea sînt doar cîteva elemente care plasează acest text Ungă celelalte cărţi ale Hortensiei. Pe de altă parte însă, Logodnicul prezintă unele particularităţi care fac necesară

reevaluarea mai exactă a locului pe care îl ocupă în proza scriitoarei; mai întîi, acest roman exploatează mai mult decît celelalte un „filon" descoperit în Balaurul (1923): „violînd cu privirea mizeria" subsolului, Hortensia a scris în Logodnicul cel mai naturalist

text al său. Protagoniştii romanului din 1935 sînt replici Jn negativ" ale celor din ciclul Haliipa; „învingătorii", din Concert din muzică de Bach şi Drumul ascuns sînt studiaţi aici în ipostaza „victimelor". în Logodnicul, Hortensia oferă cealaltă faţă a unui „destin de parvenitism" ; Costel Petrescu şi Nina Dragii ilustrează ceea ce. aş numi „destinul invers" al lui Waltér, Coca- Aimce, I ică Trubadurul şi Ada Razu: Hortensia povesteşte la fel de bine istoria ratării ca şi pe aceea a succesului în plan social. în sfîrşit, Logodnicul impune un erou epic cu o personalitate distinctă pentru că tipul uman pe care îl re-prezintă este opusul celui vizat prin Lică Trubadurul sau Waltér ; interesul prozatoarei pentru Costel Petrescu înseamnă reîntoarcerea scrisului său către lumea provinciei, chiar dacă esenţa acesteia se defineşte prin raportare la „modelul" Cetăţii vii : Costel Petrescu este un personaj la fel de bine realizat cci şi Mika-Le, Maxenţiu sau Rim, câştigat definitiv pentru proza Hortensiei prin acest roman : omul incomplet şi lumea sa sini subiectele noi pe care Logodnicul şi apoi Rădăcini (prin Anet.a Pascu) le impune ca replici ale „învingătorilor" din Concert din muzică de Bach şi Drumul ascuns. Avea dreptate G. Călinescu să afirme că prin acest text, Hortensia se apropie de „marii maeştri ai romanului", reuşind aici „pivotarea cărţii în jurul unui om", Logodnicul fiind „cartea cea mai obiectivă a anului" 1935 (în cronica publicată în „Adevărul literar şi artistic", XIV, 1935, seria. II, nr. 761 şi 786); într-adevăr, acest roman constituie, alături de Drumul ascuns, punctul cei mai înalt pe care l-a atins „obiectivarea" perspectivei narative a prozatoarei de la începerea ciclului Hallipa : cu Rădăcini (1938), scrisul cengescian se va întoarce la modalitatea din Fecioarele despletite, îşi va recîştiga „regalitatea" din faţa oglinzii, făcînd astfel din Logodnicul ultima etapă a unui îndelungat dialog al subiectivităţii naratorului cu obiectivitatea impusă de instanţa, exterioară a privirii critice : calea obiectivării, deschisă în palatele Haliipilor,

sfîrşeşte în subsolul din Logodnicul.

ioan Holbară

Redactor : ELENA CHIRIAC
Tehnoredactor : MIHAI BVJDEI
Apărut 1986. Format 54 x 84/16. Coli tipo 16,50 Bun de tipar la 24.11.1986 Editura Junimea, str. Gheorghi Dimitrov 1 IAŞI — ROMÂNIA
Tipărit sub cd. 5240/986 la întreprinderea Poligrafică Bacău — Str. Mioriţei nr. 27